EUROPSKA UNIJA

EUROPSKI PARLAMENT **VIJEĆE**

Strasbourg, 11. prosinca 2018.
(OR. en)

2016/0288 (COD)
LEX 1853

PE-CONS 52/1/18
REV 1

TELECOM 212
COMPET 495
MI 510
CONSOM 201
JUSTCIV 174
CODEC 1210

DIREKTIVA EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA O EUROPSKOM ZAKONIKU ELEKTRONIČKIH KOMUNIKACIJA (PREINAKA)

DIREKTIVA (EU) 2018/…
EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 11. prosinca 2018.

o Europskom zakoniku elektroničkih komunikacija
(preinaka)

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 114.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacrta zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora[1],

uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija[2],

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom[3],

---

1 SL C 125, 21.4.2017., str. 56.
2 SL C 207, 30.6.2017., str. 87.
3 Stajalište Europskog parlamenta od 14. studenoga 2018. (još nije objavljeno u Službenom listu) i odluka Vijeća od 4. prosinca 2018.

budući da:

(1) Direktive 2002/19/EZ[1], 2002/20/EZ[2], 2002/21/EZ[3] i 2002/22/EZ[4] Europskog parlamenta i Vijeća znatno su izmijenjene. S obzirom na to da su potrebne daljnje izmjene te bi direktive radi jasnoće trebalo preinačiti.

[1] Direktiva 2002/19/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o pristupu i međupovezivanju elektroničkih komunikacijskih mreža i pripadajuće opreme (Direktiva o pristupu) (SL L 108, 24.4.2002., str. 7.).

[2] Direktiva 2002/20/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o ovlaštenju u području elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga (Direktiva o ovlaštenju) (SL L 108, 24.4.2002., str. 21.).

[3] Direktiva 2002/21/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o zajedničkom regulatornom okviru za elektroničke komunikacijske mreže i usluge (Okvirna direktiva) (SL L 108, 24.4.2002., str. 33.).

[4] Direktiva 2002/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama (Direktiva o univerzalnoj usluzi) (SL L 108, 24.4.2002., str. 51.).

(2) Komisija periodično preispituje provođenje pet direktiva koje su dio postojećeg regulatornog okvira za elektroničke komunikacijske mreže i usluge, i to direktive 2002/19/EZ, 2002/20/EZ, 2002/21/EZ i 2002/22/EZ i Direktivu 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća[1], posebno da bi utvrdila treba li ih izmijeniti s obzirom na tehnološki i tržišni razvoj.

(3) Komisija je u svojoj Komunikaciji od 6. svibnja 2015. kojom se utvrđuje Strategija jedinstvenog digitalnog tržišta istaknula da će se preispitivanje telekomunikacijskog okvira usredotočiti na mjere kojima je cilj poticanje ulaganja u širokopojasne mreže velike brzine, dosljedniji pristup unutarnjeg tržišta politici radiofrekvencijskog spektra i upravljanju njime, ostvarivanje uvjeta za istinsko unutarnje tržište uklanjanjem regulatorne rascjepkanosti, osiguravanje učinkovite zaštite potrošača, ravnopravni uvjeti za sve sudionike na tržištu i dosljedna primjena pravila te učinkovitiji regulatorni institucionalni okvir.

[1] Direktiva 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2002. o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u području elektroničkih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama) (SL L 201, 31.7.2002., str. 37.).

(4) Ova je Direktiva dio Programa za primjerenost propisa (REFIT) kojim su obuhvaćene četiri direktive, i to direktive 2002/19/EZ, 2002/20/EZ, 2002/21/EZ i 2002/22/EZ, i Uredbu (EZ) br. 1211/2009 Europskog parlamenta i Vijeća[1]. Svaka od tih direktiva sadržava mjere koje su primjenjive na pružatelje elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga, u skladu s regulatornom poviješću sektora u kojem su poduzetnici bili vertikalno integrirani, tj. njihove djelatnosti obuhvaćale su pružanje i mreža i usluga. Preispitivanje pruža priliku da se preinakom četiriju direktiva pojednostavni postojeća struktura radi jačanja njezine usklađenosti i dostupnosti, vezano za cilj Programa za primjerenost propisa. Njime se nudi i mogućnost prilagodbe strukture novim tržišnim okolnostima, u kojima pružanje komunikacijskih usluga više nije nužno povezano s pružanjem mreže. Kao što je predviđeno Međuinstitucionalnim sporazumom od 28. studenoga 2001. o sistematičnijem korištenju metode za preinačavanje pravnih akata[2], preinaka se sastoji u donošenju novog pravnog akta kojim su u jedinstvenom tekstu obuhvaćene znatne izmjene prethodnoga akta i nepromijenjene odredbe tog akta. Prijedlog preinake uključuje znatne izmjene prethodnog akta, a na sekundarnoj razini obuhvaća kodifikaciju neizmijenjenih odredaba prethodnog akta s tim znatnim izmjenama.

---

1 Uredba (EZ) br. 1211/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. o osnivanju Tijela europskih regulatora za elektroničke komunikacije (BEREC) i Ureda (SL L 337, 18.12.2009., str. 1.).

2 SL C 77, 28.3.2002., str. 1.

(5) Ovom Direktivom stvara se pravni okvir za osiguravanje slobode pružanja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga, podložan samo uvjetima predviđenima u ovoj Direktivi i svim ograničenjima u skladu s člankom 52. stavkom 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), posebno mjerama u vezi s javnom politikom, javnom sigurnošću i javnim zdravljem, i u skladu s člankom 52. stavkom 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima („Povelja”).

(6) Ovom Direktivom ne dovodi se u pitanje mogućnost da svaka država članica poduzima potrebne mjere s ciljem zaštite njezinih temeljnih sigurnosnih interesa, očuvanja javne politike i javne sigurnosti te dopuštanja istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela, uzimajući u obzir činjenicu da svako ograničenje pri ostvarivanju prava i sloboda priznatih Poveljom, osobito u njezinim člancima 7., 8. i 11., poput ograničenja u pogledu obrade podataka, treba biti predviđeno zakonom, poštovati bit tih prava i sloboda te biti podložno načelu proporcionalnosti u skladu s člankom 52. stavkom 1. Povelje.

(7) Približavanje sektora telekomunikacija, medija i informatičke tehnologije podrazumijeva da bi sve elektroničke komunikacijske mreže i usluge trebalo u najvećoj mogućoj mjeri obuhvatiti jedinstvenim Europskim zakonikom elektroničkih komunikacija uspostavljenim jedinstvenom direktivom, uz iznimku područja koja se bolje uređuju izravno primjenjivim pravilima koja se utvrđuju uredbama. Uređenje elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga potrebno je odvojiti od uređenja sadržaja. Stoga se ovom Direktivom ne obuhvaća sadržaj usluga koje se isporučuju preko elektroničkih komunikacijskih mreža korištenjem elektroničkim komunikacijskim uslugama, kao što su radiodifuzijski sadržaji, financijske usluge i određene usluge informacijskoga društva, te se njime ne dovode u pitanje mjere koje se u vezi s tim uslugama poduzimaju na razini Unije ili na nacionalnoj razini u skladu s pravom Unije s ciljem promicanja kulturne i jezične raznolikosti i obrane medijskoga pluralizma. Sadržaj televizijskih programa obuhvaćen je Direktivom 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća[1]. Uređenjem audiovizualne politike i sadržaja teži se postizanju ciljeva od općeg interesa kao što su sloboda izražavanja, medijski pluralizam, nepristranost, kulturna i jezična raznolikost, socijalna uključenost, zaštita potrošača i zaštita maloljetnika. Odvajanjem uređenja elektroničkih komunikacija od uređenja sadržaja ne utječe se na pitanje uvažavanja veza koje među njima postoje, posebno kako bi se zajamčio medijski pluralizam, kulturna raznolikost i zaštita potrošača. Nadležna tijela trebala bi, u granicama svojih nadležnosti, doprinositi osiguravanju provedbe politika kojima se nastoje promicati ti ciljevi.

[1] Direktiva 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 10. ožujka 2010. o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) (SL L 95, 15.4.2010., str. 1.).

(8) Ovom Direktivom ne utječe se na primjenu Direktive 2014/53/EU Europskog parlamenta i Vijeća[1] na radijsku opremu, ali su njome obuhvaćene automobilski radioprijamnici i potrošački radioprijamnici te potrošačka digitalna televizijska oprema.

(9) Kako bi se nacionalnim regulatornim tijelima i drugim nadležnim tijelima omogućilo da ispune ciljeve navedene u ovoj Direktivi, posebno one o interoperabilnosti s kraja na kraj, područjem primjene Direktive trebalo bi obuhvatiti određene aspekte radijske opreme kako je definirano Direktivom 2014/53/EU i potrošačke opreme koja se upotrebljava za digitalnu televiziju, kako bi se olakšao pristup krajnjim korisnicima s invaliditetom. Važno je da nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela potiču suradnju mrežnih operatora i proizvođača opreme kako bi se krajnjim korisnicima s invaliditetom olakšao pristup elektroničkim komunikacijskim uslugama. Premda nije povezano s gospodarskom aktivnosti, neisključivo korištenje radiofrekvencijskim spektrom radi privatne uporabe radijske terminalne opreme trebalo bi biti podložno ovoj Direktivi kako bi se osigurao usklađeni pristup u pogledu njihova režima ovlaštenja.

[1] Direktiva 2014/53/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o usklađivanju zakonodavstava država članica o stavljanju na raspolaganje radijske opreme na tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/5/EZ (SL L 153, 22.5.2014., str. 62.).

(10) Određene elektroničke komunikacijske usluge na temelju ove Direktive mogle bi biti obuhvaćene definicijom „usluge informacijskog društva” utvrđenom u članku 1. Direktive (EU) 2015/1535 Europskog parlamenta i Vijeća[1]. Odredbe te direktive kojima se uređuju usluge informacijskog društva primjenjuju se na te elektroničke komunikacijske usluge u mjeri u kojoj ova Direktiva ili drugi pravni akt Unije ne sadržava preciznije odredbe primjenjive na elektroničke komunikacijske usluge. Međutim, elektroničke komunikacijske usluge kao što su glasovna telefonija, usluge slanja poruka i usluge elektroničke pošte obuhvaćene su ovom Direktivom. Isti poduzetnik, npr. pružatelj internetskih usluga, može istodobno nuditi i elektroničku komunikacijsku uslugu, kao što je pristup internetu, i usluge koje nisu obuhvaćene ovom Direktivom, kao što je pružanje internetskog sadržaja, a ne sadržaja povezanoga s komunikacijama.

(11) Isti poduzetnik, na primjer operator kabelske televizije, može istodobno nuditi i elektroničku komunikacijsku uslugu, kao što je prijenos televizijskih signala, i usluge koje nisu obuhvaćene ovom Direktivom, kao što je komercijalizacija ponude usluga zvučnih ili televizijskih radiodifuzijskih sadržaja, te se stoga takvom poduzetniku mogu propisati dodatne obveze u odnosu na njegovu aktivnost kao pružatelja ili distributera sadržaja, u skladu s odredbama koje nisu obuhvaćene ovom Direktivom, ne dovodeći pritom u pitanje uvjete iz priloga ovoj Direktivi.

[1] Direktiva (EU) 2015/1535 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. rujna 2015. o utvrđivanju postupka pružanja informacija u području tehničkih propisa i pravila o uslugama informacijskog društva (SL L 241, 17.9.2015., str. 1.).

(12) Regulatorni okvir trebao bi obuhvaćati korištenje radiofrekvencijskim spektrom od strane svih elektroničkih komunikacijskih mreža, uključujući sve prisutnije privatno korištenje radiofrekvencijskim spektrom od strane novih vrsta mreža koje se isključivo sastoje od autonomnih sustava mobilne radijske opreme koja je povezana bežičnim vezama bez središnjeg upravljanja ili centraliziranog mrežnog operatora, a ne upotrebljava se nužno za bilo kakvu posebnu gospodarsku aktivnost. S obzirom na razvoj tehnologije bežičnih komunikacija 5G, takve će se mreže vjerojatno razvijati osobito izvan zgrada i na cestama, za potrebe prijevoza, energetike, istraživanja i razvoja, e-zdravstva, javne zaštite i pružanja pomoći u slučaju katastrofe, interneta stvari, usluga komunikacije između strojeva i umreženih automobila. Zbog toga bi države članice pri primjeni dodatnih nacionalnih zahtjeva na temelju članka 7. Direktive 2014/53/EU za stavljanje takve radijske opreme u uporabu i/ili korištenje njome u odnosu na djelotvorno i učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom i izbjegavanje štetnih smetnji trebale imati na umu načela unutarnjeg tržišta.

(13) Zahtjevi u pogledu mogućnosti elektroničkih komunikacijskih mreža u stalnom su porastu. Dok je u prošlosti naglasak uglavnom bio na povećanju širine pojasa dostupnog sveukupno i svakom pojedinačnom korisniku, sve su važniji drugi parametri kao što su latencija, dostupnost i pouzdanost. Trenutačno se na tu potražnju odgovara sve većim približavanjem optičkog vlakna korisniku, a buduće „mreže vrlo velikog kapaciteta" zahtijevaju parametre učinkovitosti jednakovrijedne onima koje može isporučiti mreža zasnovana na elementima od optičkih vlakana barem do razdjelne točke na konačnoj lokaciji. U slučaju priključka u nepokretnoj mreži to odgovara mrežnoj učinkovitosti jednakovrijednoj onoj koja se može ostvariti instalacijom optičkog vlakna do višestambene zgrade, koja se smatra konačnom lokacijom. U slučaju bežične veze, to odgovara učinkovitosti mreže sličnoj onoj koja se može ostvariti instalacijom optičkog vlakna do bazne stanice koja se smatra konačnom lokacijom. Razlike u kvaliteti s kojima se susreću krajnji korisnici, uzrokovane različitim svojstvima medija s pomoću kojeg se mreža u konačnici povezuje s završnom točkom mreže, ne bi trebalo uzimati u obzir za potrebu utvrđivanja može li se bežičnom mrežom ostvariti slična mrežna učinkovitost. U skladu s načelom tehnološke neutralnosti, ne bi trebalo isključiti ostale tehnologije i medije za prijenos podataka ako su u pogledu kapaciteta usporedivi s navedenim osnovnim scenarijem. Postavljanjem tih „mreža vrlo velikog kapaciteta" vjerojatno će se dodatno povećati mogućnosti mreža i otvoriti put za postavljanje budućih generacija bežičnih mreža na temelju poboljšanih radijskih sučelja i gušće mrežne arhitekture.

(14) Definicije je potrebno prilagoditi tako da budu u skladu s načelom tehnološke neutralnosti i idu ukorak s tehnološkim razvojem, uključujući nove oblike upravljanja mrežom, poput putem softverske emulacije ili softverski definiranih mreža. Kao posljedica tehnološkog i tržišnog napretka mreže se sve više prebacuju na tehnologiju internetskog protokola (IP), a krajnji korisnici mogu birati među brojnim konkurentskim pružateljima glasovnih usluga. Stoga je pojam „javno dostupne telefonske usluge”, koji se upotrebljava isključivo u Direktivi 2002/22/EZ i općenito se smatra da se odnosi na tradicionalne analogne telefonske usluge, potrebno zamijeniti suvremenijim i tehnološki neutralnim pojmom „usluge glasovnih komunikacija”. Uvjeti pružanja usluge trebali bi biti odvojeni od stvarnih definirajućih elemenata usluge glasovnih komunikacija, tj. javno dostupne elektroničke komunikacijske usluge za upućivanje i primanje izravnih ili neizravnih, nacionalnih ili međunarodnih poziva putem određenog broja ili brojeva, u nacionalnom ili međunarodnom planu numeriranja, bez obzira na to temelji li se takva usluga na tehnologiji komutacije kanala ili komutacije paketa. Priroda takve usluge jest da je ona dvosmjerna te objema stranama omogućuje da komuniciraju. Usluga kojom se ne ispunjavaju svi navedeni uvjeti, kao što je primjerice aplikacija „na klik” na internetskim stranicama za podršku kupcima, nije takva usluga. Usluge glasovnih komunikacija također uključuju sredstva komunikacije posebno namijenjena krajnjim korisnicima s invaliditetom koji se koriste uslugama tekstualnoga prijenosa ili cjelokupnog razgovora.

(15) Usluge koje se upotrebljavaju za komunikaciju, kao i tehnički načini njihove isporuke, znatno su napredovali. Krajnji korisnici tradicionalnu glasovnu telefoniju, tekstualne poruke (SMS) i usluge elektroničke pošte sve više zamjenjuju funkcionalno jednakovrijednim internetskim uslugama kao što su internetska telefonija (VoIP), usluge slanja poruka i usluge elektroničke pošte na internetu. Kako bi se pri upotrebi funkcionalno jednakovrijednih usluga osigurala učinkovita i jednaka zaštita krajnjih korisnika i njihovih prava, definicija elektroničkih komunikacijskih usluga koja je usmjerena na budućnost ne bi se smjela temeljiti samo na tehničkim parametrima, nego bi se trebala zasnivati na funkcionalnom pristupu. Područje primjene potrebnih propisa trebalo bi biti primjereno za postizanje njihovih ciljeva od općeg interesa. Premda je „prijenos signala" i dalje važan parametar za utvrđivanje usluga obuhvaćenih područjem primjene ove Direktive, definicijom bi trebalo obuhvatiti i druge usluge kojima se omogućuje komunikacija. Iz perspektive krajnjeg korisnika nije relevantno prenosi li sam pružatelj signal ili se komunikacija ostvaruje putem usluge pristupa internetu. Stoga bi definicija elektroničkih komunikacijskih usluga trebala obuhvaćati tri vrste usluga koje se djelomično mogu preklapati, a to su usluge pristupa internetu kako je definirano u članku 2. stavku 2. Uredbe (EU) 2015/2120 Europskog parlamenta i Vijeća[1], interpersonalne komunikacijske usluge kako su definirane u ovoj Direktivi i usluge koje se uglavnom ili u cijelosti sastoje od prijenosa signala.

[1] ***Uredba (EU) 2015/2120 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o utvrđivanju mjera u vezi s pristupom otvorenom internetu te o izmjeni Direktive 2002/22/EZ o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama i Uredbe (EU) br. 531/2012 o roamingu u javnim pokretnim komunikacijskim mrežama u Uniji (SL L 310, 26.11.2015., str. 1.).***

Definicijom elektroničke komunikacijske usluge trebalo bi ukloniti nejasnoće utvrđene u primjeni definicije kako je postojala prije donošenja ove Direktive i omogućiti prilagođenu primjenu svake pojedinačne odredbe u pogledu posebnih prava i obveza obuhvaćenih okvirom na različite vrste usluga. Obrada osobnih podataka u okviru elektroničkih komunikacijskih usluga, neovisno o tome jesu li plaćene ili besplatne, trebala bi biti usklađena s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća[1].

[1] Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016., str. 1.).

(16) Kako bi bila obuhvaćena definicijom elektroničke komunikacijske usluge usluga se uobičajeno treba pružati uz naknadu. U digitalnom gospodarstvu sudionici na tržištu sve više smatraju da informacije o korisnicima imaju novčanu vrijednost. Elektroničke komunikacijske usluge često se isporučuju krajnjem korisniku ne samo za novac, već sve više i osobito u zamjenu za pružanje osobnih ili drugih podataka. Stoga bi pojam naknade trebao obuhvaćati i situacije u kojima pružatelj usluge zahtijeva, a krajnji korisnik pružatelju svjesno dostavlja osobne podatke u smislu članka 4. točke 1. Uredbe (EU) 2016/679, ili druge podatke, na izravan ili neizravan način. Trebao bi obuhvaćati i situacije u kojima krajnji korisnik bez aktivnoga dostavljanja omogućuje pristup informacijama, primjerice osobnim podacima, uključujući IP adresu ili druge informacije koje se automatski generiraju, kao što su informacije koje se prikupljaju i prenose putem kolačića. U skladu sa sudskom praksom Suda Europske unije (Sud) o članku 57. UFEU-a[1], naknada postoji i u smislu UFEU-a ako pružatelj usluga plaćanje dobiva od trećih osoba, a ne od primatelja usluge. Stoga bi pojam naknade trebao obuhvaćati i situacije u kojima je krajnji korisnik izložen reklamama kao uvjet za stjecanje pristupa usluzi ili situacije u kojima pružatelj usluga unovčuje osobne podatke koje je prikupio u skladu s Uredbom (EU) 2016/679.

[1] Presuda Suda od 26. travnja 1988., *Bond van Adverteerders i ostali protiv Nizozemske Države*, C-352/85,ECLI: EU:C:1988:196.

(17) Interpersonalne komunikacijske usluge jesu usluge kojima se omogućuje interpersonalna i interaktivna razmjena informacija, a obuhvaćaju usluge kao što su tradicionalni glasovni pozivi između dvaju osoba, ali i sve vrste e-pošte, usluga slanja poruka ili grupnih razgovora. Interpersonalne komunikacijske usluge obuhvaćaju samo poruke među konačnim brojem fizičkih osoba, tj. broja koji nije potencijalno neograničen, a određuje ga pošiljatelj komunikacije. Komunikacija koja uključuje pravne osobe trebala bi biti unutar opsega definicije kada fizičke osobe djeluju u ime tih pravnih osoba ili su uključene barem na jednoj strani komunikacije. Usluga interaktivne komunikacije podrazumijeva mogućnost da primatelj informacije odgovori. Usluge koje ne ispunjavaju te uvjete, kao što su linearna radiodifuzija, video na zahtjev, internetske stranice, društvene mreže, blogovi ili razmjena informacija između strojeva, ne bi se trebale smatrati interpersonalnim komunikacijskim uslugama. U iznimnim se okolnostima interpersonalnom komunikacijskom uslugom ne bi se trebala smatrati usluga pri kojoj je mogućnost interpersonalne i interaktivne komunikacije manje važna i samo pomoćna značajka neke druge usluge te se iz objektivnih tehničkih razloga ne može upotrebljavati bez te glavne usluge, a njezina integracija nije način za zaobilaženje primjenjivosti pravila kojima se uređuju elektroničke komunikacijske usluge. Pojmove „manje važan” i „samo pomoćni” kao elemente izuzeća od definicije trebalo bi tumačiti u uskom značenju i iz objektivne perspektive krajnjega korisnika. Značajka interpersonalne komunikacije mogla bi se smatrati manje važnom ako je njezina objektivna korist za krajnjeg korisnika vrlo ograničena i ako je u stvarnosti upotrebljavaju samo krajnji korisnici. Primjer značajke za koju se može smatrati da nije obuhvaćena definicijom interpersonalnih komunikacijskih usluga mogao bi biti, u načelu, komunikacijski kanal u internetskim igrama, ovisno o značajkama komunikacijske mogućnosti usluge.

(18) Interpersonalne komunikacijske usluge koje se koriste brojevima iz nacionalnih ili međunarodnih planova numeriranja povezane su s javno dodijeljenim brojevnim resursima. Te brojevno utemeljene interpersonalne komunikacijske usluge obuhvaćaju usluge u kojima se brojevi krajnjih korisnika dodjeljuju za potrebe osiguravanja povezivosti s kraja na kraj i usluge koje krajnjim korisnicima omogućuju da stupe u kontakt s osobama kojima su ti brojevi dodijeljeni. Sama upotreba broja kao identifikatora ne bi se smjela smatrati jednakovrijednom upotrebi broja za povezivanje s javno dodijeljenim brojevima, te se stoga sama po sebi ne bi trebala smatrati dovoljnom da se usluga odredi kao brojevno utemeljena interpersonalna komunikacijska usluga. Brojevno neovisne interpersonalne komunikacijske usluge trebale bi podlijegati obvezama samo ako javni interes nalaže primjenu posebnih regulatornih obveza na sve vrste interpersonalnih komunikacijskih usluga, bez obzira na to koriste li se brojevima za pružanje svoje usluge. Opravdano je drukčije postupati s brojevno utemeljenim interpersonalnim komunikacijskim uslugama jer one sudjeluju u javno osiguranom interoperabilnom ekosustavu i stoga od njega imaju i koristi.

(19) Za regulatorne potrebe završna točka mreže predstavlja granicu između regulatornog okvira za elektroničke komunikacijske mreže i usluge te uređenja telekomunikacijske terminalne opreme. Utvrđivanje lokacije završne točke mreže odgovornost je nacionalnog regulatornoga tijela. S obzirom na praksu nacionalnih regulatornih tijela i raznolikost fiksnih i bežičnih topologija, Tijelo europskih regulatora za elektroničke komunikacije („BEREC”) trebalo bi, u bliskoj suradnji s Komisijom, donijeti smjernice o zajedničkom pristupu utvrđivanju završne točke mreže, u skladu s ovom Direktivom, u različitim konkretnim okolnostima.

(20) Tehnički razvoj krajnjim korisnicima omogućuje pristup hitnim službama ne samo glasovnim pozivima, nego i putem drugih interpersonalnih komunikacijskih usluga. Pojam komunikacije s hitnim službama trebao bi stoga obuhvatiti sve interpersonalne komunikacijske usluge kojima se omogućuje takav pristup hitnim službama. On se temelji na elementima sustava za pozive prema hitnim službama koji su već ugrađeni u pravo Unije, a to su „pristupna točka sigurnosnoga poziva" („PSAP") i „najprimjereniji PSAP" kako su definirani u Uredbi (EU) 2015/758 Europskog parlamenta i Vijeća[1] te na „hitne službe" kako su definirane u Delegiranoj uredbi Komisije (EU) br. 305/2013[2].

(21) Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela trebala bi imati usklađen skup ciljeva i načela kao potporu svojem radu, i trebala bi, ako je potrebno, u izvršavanju zadaća u sklopu ovog regulatornog okvira usklađivati svoje djelovanje s tijelima drugih država članica i s BEREC-om.

(22) Zadaćama nadležnih tijela dodijeljenim nadležnim tijelima ovom Direktivom doprinosi se ispunjavanju širih politika u području kulture, zapošljavanja, zaštite okoliša, socijalne kohezije te prostornoga planiranja.

---

[1] Uredba (EU) 2015/758 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2015. o zahtjevima za homologaciju za uvođenje sustava eCall ugrađenog u vozilo koji se temelji na službi 112 te o izmjeni Direktive 2007/46/EZ (SL L 123, 19.5.2015., str. 77.).

[2] Uredba Komisije (EU) br. 305/2013 od 26. studenoga 2012. o dopuni Direktive 2010/40/EU Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s usklađenom odredbom interoperabilne paneuropske usluge eCall (SL L 91, 3.4.2013., str. 1).

(23) Tim bi regulatornim okvirom, uz tri postojeća primarna cilja promicanja tržišnog natjecanja, unutarnjeg tržišta i interesa krajnjih korisnika, trebalo nastojati ostvariti i dodatan cilj povezivosti, koji se izražava s obzirom na sljedeće ishode: široka dostupnost i prihvaćanje mreža vrlo velikog kapaciteta za sve građane Unije i poslovne subjekte Unije na temelju razumne cijene i izbora, učinkovitog i poštenoga tržišnog natjecanja, otvorene inovacije, učinkovitoga korištenja radiofrekvencijskim spektrom, zajedničkih pravila i predvidivih regulatornih pristupa na unutarnjem tržištu te potrebnih sektorskih pravila radi zaštite interesa građana Unije. Državama članicama, nacionalnim regulatornim tijelima te drugim nadležnim tijelima i dionicima taj cilj povezivosti, s jedne strane, znači nastojanje da se na određenom području uvedu gospodarski održive mreže i usluge najvećega kapaciteta, a s druge strane, ostvarivanje teritorijalne kohezije u smislu konvergencije kapaciteta dostupnih u različitim područjima.

(24) Napredak prema postizanju općih ciljeva ove Direktive trebalo bi podržati snažnim sustavom za stalnu procjenu i usporedbu država članica od strane Komisije prema referentnim mjerilima u pogledu dostupnosti mreža vrlo velikog kapaciteta u svim glavnim socioekonomskim pokretačima kao što su škole, prometna čvorišta i glavni pružatelji javnih usluga te visoko digitalizirani poslovni subjekti, u pogledu dostupnosti neprekinute pokrivenosti 5G mrežama u urbanim područjima i duž većih kopnenih prometnih pravaca, kao i dostupnosti elektroničkih komunikacijskih mreža koje imaju kapacitet od barem 100 Mbps i koje se mogu brzo nadograditi na gigabitne brzine za sva kućanstva u svakoj državi članici. U tu svrhu Komisija bi trebala nastaviti pratiti uspješnost država članica, uključujući, na primjer, indekse u kojima se sažimaju relevantni pokazatelji uspješnosti Unije u području digitalizacije i kojima se bilježi razvoj država članica u području digitalne konkurentnosti, poput indeksa digitalnoga gospodarstva i društva, i kada je to potrebno, uspostaviti nove metode i nove objektivne, konkretne i mjerljive kriterije za usporedbu učinkovitosti država članica prema referentnim vrijednostima.

(25) Načelo da bi države članice trebale primjenjivati pravo Unije na tehnološki neutralan način, tj. da nacionalno regulatorno tijelo ili drugo nadležno tijelo ne bi trebalo nametati upotrebu određenoga tipa tehnologije niti diskriminirati u njegovu korist, ne isključuje poduzimanje proporcionalnih mjera s ciljem promicanja određenih posebnih usluga kad je to opravdano kako bi se ostvarili ciljevi regulatornog okvira, primjerice digitalne televizije kao sredstva za povećanje učinkovitosti radiofrekvencijskog spektra. Povrh toga, to načelo ne isključuje uvažavanje činjenice da neki mediji za prijenos imaju fizikalne i arhitektonske značajke koje mogu biti nadmoćnije u pogledu kvalitete usluge, kapaciteta, troškova održavanja, energetske učinkovitosti, fleksibilnosti pri upravljanju, pouzdanosti, robusnosti i skalabilnosti te u konačnici performansi, što se može odraziti u mjerama koje se poduzimaju radi ostvarivanja raznih regulatornih ciljeva.

(26) Kako bi se povećao gospodarski rast, inovacije i mogućnosti odabira za potrošače trebalo bi zajedno poticati učinkovita ulaganja i tržišno natjecanje.

(27) Tržišno se natjecanje najbolje može poticati putem gospodarski učinkovitog stupnja ulaganja u novu i postojeću infrastrukturu, dopunjenog regulativom, ako je to potrebno, kako bi se postiglo učinkovito tržišno natjecanje u maloprodajnim uslugama. Učinkovita razina tržišnog natjecanja koje se temelji na infrastrukturi stupanj je udvostručavanja infrastrukture na kojem se može razumno očekivati da će ulagatelji ostvariti pošten povrat ulaganja na temelju razumnih očekivanja u vezi s razvojem tržišnih udjela.

(28) Potrebno je dati odgovarajuće poticaje ulaganju u nove mreže vrlo velikog kapaciteta koje podržavaju inovacije u internetskim uslugama bogatog sadržaja i osnažiti međunarodnu konkurentnost Unije. Takve mreže posjeduju ogroman potencijal za pružanje koristi potrošačima i poslovnim subjektima unutar Unije. Stoga je neophodno promicati održivo ulaganje u razvoj tih novih mreža, štiteći pritom tržišno natjecanje, s obzirom na to da su uska grla i prepreke ulasku i dalje prisutni na razini infrastrukture, i potičući odabir potrošača putem regulatorne predvidivosti i dosljednosti.

(29) Cilj je ove Direktive postupno smanjiti broj ex ante sektorskih pravila ukorak s razvojem tržišnog natjecanja na tržištu, te, u konačnici, osigurati da se područje elektroničkih komunikacija uređuje samo pravom tržišnog natjecanja. S obzirom na jaku konkurentsku dinamiku tržišta elektroničkih komunikacija posljednjih godina, neophodno je da se propišu ex ante regulatorne obveze samo ako na dotičnim tržištima ne postoji učinkovito i održivo tržišno natjecanje. Cilj je ex ante regulatorne intervencije ostvariti koristi za krajnje korisnike postizanjem stvarne i održive konkurentnosti maloprodajnih tržišta. Obveze na veleprodajnoj razini trebalo bi uvesti ako jedno maloprodajno tržište ili više njih vjerojatno ne bi postala stvarno konkurentna bez njihova nametanja. Nacionalna regulatorna tijela vjerojatno će tijekom procesa analize tržišta moći postupno početi smatrati maloprodajna tržišta konkurentnima čak i ako veleprodajna tržišta ne budu regulirana, posebno uzimajući u obzir očekivana poboljšanja u području inovacija i tržišnog natjecanja. U tom slučaju nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi zaključiti da regulacija na veleprodajnoj razini više nije potrebna te ocijeniti relevantno veleprodajno tržište u cilju ukidanja ex ante regulacije. Pritom bi nacionalno regulatorno tijelo trebalo voditi računa o svim učincima poluge između veleprodajnih i povezanih maloprodajnih tržišta zbog kojih bi moglo biti potrebno ukloniti prepreke ulasku na infrastrukturnoj razini kako bi se zajamčilo dugoročno tržišno natjecanje na maloprodajnoj razini.

(30) Elektroničke komunikacije postaju ključni element sve većeg broja sektora. Internet stvari primjer je kako se prijenos radijskog signala na kojem se temelje elektroničke komunikacije i dalje razvija te oblikuje društvenu i poslovnu stvarnost. Kako bi se iz tih promjena ostvarila najveća korist, ključno je uvođenje i prihvaćanje novih tehnologija i aplikacija bežične komunikacije u području upravljanja radiofrekvencijskim spektrom. S obzirom na rast potražnje za tehnologijama i aplikacijama koje se oslanjaju na radiofrekvencijski spektar, a mogu se poboljšati njihovom integracijom ili kombinacijom s elektroničkim komunikacijama, upravljanje radiofrekvencijskim spektrom trebalo bi se, ako je to primjereno, temeljiti na međusektorskom pristupu kako bi se poboljšalo učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom.

(31) Strateško planiranje, koordinacija i, ako je to primjereno, usklađivanje na razini Unije može pomoći korisnicima radiofrekvencijskog spektra da iskoriste sve pogodnosti unutarnjeg tržišta te da interesi Unije budu učinkovito zaštićeni u svijetu. U tu svrhu trebalo bi, ako je to primjereno, moći donijeti višegodišnje programe politika radiofrekvencijskog spektra. Prvi takav program uspostavljen je Odlukom br. 243/2012/EU Europskog parlamenta i Vijeća[1], kojima se utvrđuju politički smjerovi i ciljevi za strateško planiranje i usklađivanje korištenja radiofrekvencijskim spektrom u Uniji. Trebalo bi biti moguće da se ti politički smjerovi i ciljevi odnose na dostupnost i učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom potrebnim za uspostavu i funkcioniranje unutarnjeg tržišta, u skladu s ovom Direktivom.

---

1 Odluka br. 243/2012/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 14. ožujka 2012. o uspostavljanju višegodišnjeg programa za politiku radiofrekvencijskog spektra (SL L 81, 21.3.2012., str. 7.).

(32) Nacionalne granice sve su manje važne pri određivanju optimalnoga korištenja radiofrekvencijskim spektrom. Nepotrebna rascjepkanost nacionalnih politika uzrokuje povećanje troškova i gubitak tržišnih mogućnosti za korisnike radiofrekvencijskog spektra te usporava inovacije na štetu pravilnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta, potrošača i cjelokupnoga gospodarstva.

(33) Odredbe ove Direktive o upravljanju radiofrekvencijskim spektrom trebale bi biti usklađene s radom međunarodnih i regionalnih organizacija koje se bave upravljanjem radiofrekvencijskim spektrom, kao što su Međunarodna telekomunikacijska unija (ITU) i Europska konferencija poštanskih i telekomunikacijskih uprava (CEPT), kako bi se osiguralo djelotvorno upravljanje i usklađivanje uporabe radiofrekvencijskog spektra u Uniji te između država članica i drugih članica ITU-a.

(34) U skladu s načelom odvajanja regulatornih i operativnih funkcija države članice trebale bi jamčiti neovisnost nacionalnog regulatornog i drugih nadležnih tijela s ciljem osiguravanja nepristranosti njihovih odluka. Tim zahtjevom za neovisnošću ne dovodi se u pitanje institucionalna autonomija i ustavne obveze država članica ili načelo neutralnosti u vezi s pravilima kojima se u državama članicama uređuje sustav vlasništva utvrđen člankom 345. UFEU-a. Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela trebala bi biti u posjedu svih potrebnih resursa, u smislu osoblja, stručnjaka i financijskih sredstava za obavljanje svojih zadaća.

(35) Određene zadaće na temelju Direktive kao što su ex ante regulacija tržišta, uključujući propisivanje obveza pristupa i međupovezivanja, te rješavanje sporova među poduzetnicima, zadaće su koje bi trebala obavljati samo nacionalna regulatorna tijela, tj. tijela koja su neovisna i od sektora i od svih vanjskih intervencija političkoga pritiska. Osim ako je drukčije predviđeno, države članice trebale bi moći ili nacionalnim regulatornim ili drugim nadležnim tijelima dodijeliti druge regulatorne zadaće predviđene ovom Direktivom. Tijekom prenošenja u nacionalno zakonodavstvo države članice trebale bi promicati stabilnost nadležnosti nacionalnih regulatornih tijela u pogledu dodjele zadaća proizišlih iz prenošenja regulatornog okvira Unije za elektroničke komunikacije, kako je izmijenjen u 2009., posebno onih koji se odnose na tržišno natjecanje ili ulazak na tržište. Ako se zadaće dodjeljuju drugim nadležnim tijelima, ona bi se prije donošenja odluke trebala nastojati savjetovati s nacionalnim regulatornim tijelima. Na temelju načela dobre suradnje nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela trebala bi razmjenjivati informacije za izvršavanje svojih zadaća.

(36) Ova Direktiva ne uključuje bitne odredbe o pristupu otvorenom internetu ili roamingu te se njome ne dovodi u pitanje dodjela nadležnosti nacionalnim regulatornim tijelima iz Uredbe (EU) br. 531/2012 Europskog parlamenta i Vijeća[1] i Uredbe (EU) br. 2015/2120. S druge strane, ovom se Direktivom propisuje i da su nacionalna regulatorna tijela nadležna za ocjenjivanje i pomno praćenje pristupa tržištu i pitanja tržišnog natjecanja koja mogu utjecati na pravo krajnjih korisnika na pristup otvorenom internetu.

[1] Uredba (EU) br. 531/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2012. o roamingu u javnim pokretnim komunikacijskim mrežama u Uniji (SL L 172, 30.6.2012., str. 10.).

(37) Neovisnost nacionalnih regulatornih tijela osnažena je preispitivanjem regulatornog okvira Unije za elektroničke komunikacije koje je završeno u 2009. kako bi se osigurala učinkovitija primjena regulatornog okvira te pojačale njihove ovlasti i predvidljivost njihovih odluka. U tu svrhu bilo je potrebno u nacionalnom pravu predvidjeti izričitu odredbu kako bi se osiguralo da nacionalno regulatorno tijelo prilikom izvršavanja svojih zadaća bude zaštićeno od vanjske intervencije ili političkoga pritiska koji mogu ugroziti njegovu neovisnu procjenu pitanja koja mu se podnose. Takav vanjski utjecaj čini nacionalno zakonodavno tijelo neprikladnim za ulogu nacionalnog regulatornoga tijela na temelju regulatornog okvira. U tom je smislu trebalo na početku utvrditi pravila u vezi s osnovama za razrješenje dužnosti čelnika nacionalnog regulatornoga tijela kako bi se otklonila bilo kakva razumna sumnja u neutralnost toga tijela i njegovu neovisnost od utjecaja vanjskih čimbenika. Kako bi se izbjegla arbitrarna razrješenja, razriješeni član trebao bi imati pravo zahtijevati da nadležni sudovi utvrde postoje li valjani razlozi za razrješenje među onima koji su predviđeni ovom Direktivom. Takvo razrješenje trebalo bi se odnositi samo na osobne ili profesionalne kvalifikacije čelnika ili člana. Važno je da nacionalna regulatorna tijela imaju vlastiti proračun koji im posebno omogućuje zapošljavanje dostatnog broja stručnog osoblja. Kako bi se osigurala transparentnost, taj proračun trebalo bi objavljivati jednom godišnje. Nacionalna regulatorna tijela u granicama svojeg proračuna trebala bi autonomno upravljati svojim financijskim i ljudskim resursima. Kako bi osigurale nepristranost, države članice koje zadržavaju vlasništvo ili kontrolu nad poduzetnicima koji administrativnim pristojbama doprinose proračunu nacionalnog regulatornoga ili drugih nadležnih tijela trebale bi osigurati učinkovito strukturno odvajanje aktivnosti povezanih s ostvarivanjem vlasničkih prava ili kontrole od izvršavanja kontrole nad proračunom.

(38) Potrebno je dodatno ojačati neovisnost nacionalnih regulatornih tijela kako bi se osigurala neovisnost njihovih čelnika i članova od vanjskog pritiska, propisivanjem minimalnih kvalifikacija za imenovanje i najkraćeg trajanja njihova mandata. Nadalje, kako bi se uhvatilo u koštac s rizikom od nelegitimnog utjecaja na regulativu, osigurao kontinuitet i ojačala neovisnost, države članice trebale bi razmotriti ograničavanje mogućnosti obnavljanja mandata čelnika ili članova vijeća i uspostave odgovarajućeg sustava rotacije za odbor i najvišu upravljačku razinu. To bi se, primjerice, moglo organizirati imenovanjem prvih članova kolegijalnoga tijela za različita razdoblja, kako njihovi mandati i mandati njihovih sljednika ne bi istekli u istom trenutku.

(39) Nacionalna regulatorna tijela trebala bi biti odgovorna za način izvršavanja svojih zadaća i u tom bi smislu trebala imati obvezu izvješćivanja. Ta bi obveza u pravilu trebala biti u obliku godišnje obveze izvješćivanja, a ne u obliku ad hoc zahtjeva za izvješćivanje, koji bi svojom potencijalnom neproporcionalnošću mogli ograničiti neovisnost nacionalnih regulatornih tijela ili ih ometati u izvršavanju njihovih zadaća. Prema sudskoj praksi Suda[1], opsežne ili bezuvjetne obveze izvješćivanja doista mogu neizravno utjecati na neovisnost tijela.

(40) Države članice trebale bi obavijestiti Komisiju o identitetu nacionalnog regulatornoga i drugih nadležnih tijela. U slučaju tijela nadležnih za dodjelu prava puta, trebalo bi moći zahtjev za obavješćivanje ispuniti upućivanjem na jedinstvenu informacijsku točku uspostavljenu na temelju Direktive 2014/61/EU Europskog parlamenta i Vijeća[2].

---

[1] Osobito presuda Suda od 16. listopada 2012, Europska komisija protiv Republike Austrije, predmet C-614/10, ECLI: EU:C:2012:631.

[2] Direktiva 2014/61/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o mjerama za smanjenje troškova postavljanja elektroničkih komunikacijskih mreža velikih brzina (SL L 155, 23.5.2014. str. 1.).

(41) Za omogućivanje pružanja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga treba upotrebljavati najmanje zahtjevan režim ovlaštenja kako bi se potaknuo razvoj novih komunikacijskih usluga i paneuropskih komunikacijskih mreža i usluga te kako bi se pružateljima usluga i potrošačima omogućilo uživanje pogodnosti ekonomije razmjera na unutarnjem tržištu.

(42) Najbolji je način postizanja koristi unutarnjeg tržišta za pružatelje usluga i krajnje korisnike kroz režim općeg ovlaštenja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga koje nisu brojevno neovisne interpersonalne komunikacijske usluge, bez zahtijevanja izričite odluke ili upravnog akta nacionalnog regulatornoga tijela te ograničavanjem svih postupovnih zahtjeva samo na deklaratornu obavijest. Ako države članice od pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga zahtijevaju obavijest o početku obavljanja njihovih aktivnosti, takva obavijest pružateljima ne bi smjela prouzročiti administrativni trošak i trebala bi biti dostupna preko pristupne točke na internetskim stranicama nadležnih tijela. Kako bi se poduprla učinkovita prekogranična koordinacija, posebno za paneuropske operatore, BEREC bi trebao uspostaviti i održavati bazu podataka o takvim obavijestima. Nadležna tijela trebala bi BEREC-u prosljeđivati samo potpune obavijesti. Države članice ne bi ni na koji način smjele onemogućavati pružanje mreža ili usluga, među ostalim i iz razloga nepotpunosti obavijesti.

(43) Obavijesti bi trebale sadržavati samo izjavu pružatelja o namjeri započinjanja pružanja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga. Od pružatelja bi se samo smjelo zahtijevati da takvu izjavu dopuni informacijama utvrđenim u ovoj Direktive. Države članice ne bi smjele propisivati dodatne ili zasebne zahtjeve u pogledu obavijesti.

(44) Za razliku od ostalih kategorija elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga kako su definirane ovom Direktivom, brojevno neovisne interpersonalne komunikacijske usluge ne ostvaruju koristi od uporabe javnih brojevnih resursa i ne sudjeluju u javno osiguranom interoperabilnom ekosustavu. Stoga na te vrste usluga nije primjereno primijeniti režim općeg ovlaštenja.

(45) Pri dodjeli prava na korištenje za radiofrekvencijski spektar, za brojevne resurse ili prava na instaliranje opreme nadležna tijela trebala bi obavijestiti poduzetnike kojima dodjeljuju ta prava o relevantnim uvjetima. Države članice trebale bi moći odrediti takve uvjete za korištenje radiofrekvencijskim spektrom u pojedinačnim pravima korištenja ili u općem ovlaštenju.

(46) Opća ovlaštenja trebala bi sadržavati samo uvjete koji su specifični za sektor elektroničkih komunikacija. Ona ne bi smjela podlijegati uvjetima koji su već primjenjivi na temelju nekog drugog postojećeg nacionalnog zakona, osobito u vezi sa zaštitom potrošača, koji nije specifičan za sektor komunikacija. Na primjer, nadležna tijela trebala bi moći obavijestiti poduzetnike o primjenjivim zahtjevima u vezi s okolišem te prostornim planiranjem. Uvjeti propisani na temelju općeg ovlaštenja ne bi smjeli utjecati na određivanje primjenjivoga prava na temelju Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća[1].

[1] Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I), (SL L 177, 4.7.2008., str. 6.).

(47) Uvjetima koji se mogu povezati s općim ovlaštenjima trebalo bi obuhvatiti posebne uvjete kojima se uređuje mogućnost pristupa korisnika s invaliditetom i potrebu da tijela javne vlasti i hitne službe komuniciraju međusobno i sa širom javnosti prije, tijekom i nakon katastrofa velikih razmjera.

(48) Za poduzetnike obuhvaćene općim ovlaštenjima potrebno je u tim ovlaštenjima izričito navesti njihova prava i obveze kako bi se osigurali ravnopravni uvjeti u cijeloj Uniji i olakšalo prekogranično pregovaranje o međupovezivanju javnih elektroničkih komunikacijskih mreža.

(49) Općim ovlaštenjem daje se pravo poduzetnicima koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže i usluge javnosti da pregovaraju o međupovezivanju pod uvjetima iz ove Direktive. Poduzetnici koji elektroničke komunikacijske mreže i usluge ne pružaju javnosti mogu ugovarati međupovezivanje pod komercijalnim uvjetima.

(50) Pri određivanju uvjeta za opće ovlaštenje i primjenu administrativnih pristojbi nadležna tijela trebala bi na odgovarajući način uzeti u obzir situacije u kojima elektroničke komunikacijske mreže ili usluge pružaju fizičke osobe na neprofitnoj osnovi. U slučaju elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga koje se ne pružaju javnosti primjereno je propisati manje brojne i lakše uvjete, ako ikakve, u odnosu na one koji su opravdani za elektroničke komunikacijske mreže i usluge koje se pružaju javnosti.

(51) Posebne obveze propisane za poduzetnike koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže i elektroničke komunikacijske usluge u skladu s pravom Unije na temelju određivanja poduzetnika kao poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom kako je definirano u ovoj Direktivi trebale bi se propisati odvojeno od općih prava i obveza na temelju općeg ovlaštenja.

(52) Moguće je da poduzetnici koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže i usluge zatrebaju potvrdu svojih prava na temelju općeg ovlaštenja u pogledu međupovezivanja i prava puta, a posebno radi olakšavanja pregovora s regionalnim ili lokalnim razinama uprave ili s pružateljima usluga u drugim državama članicama. U tu bi svrhu nadležna tijela trebala dati izjave poduzetnicima bilo na njihov zahtjev ili kao automatski odgovor na obavijest na temelju općeg ovlaštenja. Te izjave same po sebi ne bi smjele predstavljati dodjelu prava niti bi o takvoj izjavi trebalo ovisiti bilo koje pravo na temelju općeg ovlaštenja, pravo korištenja ili ostvarivanje tog prava.

(53) Poduzetnicima koji pružaju elektroničke komunikacijske usluge trebalo bi moći propisati administrativne pristojbe kako bi se financirale aktivnosti nacionalnog regulatornoga tijela ili drugog nadležnoga tijela u pogledu upravljanja režimom općeg ovlaštenja i dodjelom prava korištenja. Takve bi pristojbe trebalo ograničiti na pokrivanje stvarnih administrativnih troškova tih aktivnosti. U tu bi svrhu trebalo osigurati transparentnost prihoda i rashoda nacionalnih regulatornih a i drugih nadležnih tijela godišnjim izvještavanjem o ukupnom iznosu naplaćenih pristojbi i nastalih administrativnih troškova, kako bi se poduzetnicima omogućila provjera njihove uravnoteženosti.

(54) Sustavima administrativnih pristojbi ne bi se smjelo narušiti tržišno natjecanje niti stvoriti prepreke ulasku na tržište. S uspostavom režima općeg ovlaštenja više nije moguće administrativne troškove, a time ni pristojbe, pripisivati pojedinačnim poduzetnicima, osim za dodjelu prava korištenja brojevnim resursima i radiofrekvencijskim spektrom te prava na instaliranje opreme. Sve primjenjive administrativne pristojbe trebale bi biti u skladu s načelima režima općeg ovlaštenja. Primjer poštenog, jednostavnog i transparentnog rješenja za te kriterije dodjele naknada mogao bi biti ključ raspodjele prema prihodu u poslovanju. Ako su administrativne pristojbe vrlo niske, moglo bi biti primjereno upotrebljavati paušalne pristojbe ili pristojbe koje kombiniraju paušal s elementom vezanim za prihod u poslovanju. U onoj mjeri u kojoj se režim općeg ovlaštenja odnosi i na poduzetnike s vrlo malim tržišnim udjelom, kao što su pružatelji mreže na razini zajednice, ili pružatelji usluga čiji poslovni model stvara vrlo ograničene prihode čak i u slučaju znatnoga tržišnoga prodora u smislu obujma, države članice trebale bi ocijeniti mogućnost određivanja primjerenog de minimis praga za propisivanje administrativnih pristojbi.

(55) Moguće je da će države članice trebati izmijeniti prava, uvjete, postupke, pristojbe i naknade povezane s općim ovlaštenjima i pravima korištenja kada je to objektivno opravdano. O takvim predloženim izmjenama trebalo bi pravodobno obavijestiti sve zainteresirane strane kako bi mogle odgovarajuće izraziti svoja stajališta o svim takvim izmjenama. Trebalo bi izbjegavati nepotrebne postupke u pogledu manjih izmjena postojećih prava na instaliranje opreme ili prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili resursima numeriranja ako se takvim izmjenama ne utječe na prava trećih strana. Manje izmjene prava i obveza jesu izmjene koje su uglavnom administrativne, ne mijenjaju stvarnu narav općih ovlaštenja i pojedinačnih prava korištenja, pa stoga ne mogu ostvariti nikakvu konkurentsku prednost u odnosu na druge poduzetnike.

(56) Imajući u vidu važnost osiguravanja pravne sigurnosti i radi promicanja regulatorne predvidivosti kako bi se osiguralo sigurno okružje za ulaganja, posebno za nove bežične širokopojasne komunikacije, sva ograničenja ili oduzimanja bilo kojih postojećih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili brojevnim resursima ili prava instaliranja opreme trebala bi podlijegati predvidivim i transparentnim obrazloženjima i postupcima. Stoga bi se mogli nametnuti stroži zahtjevi ili mehanizam obavješćivanja, osobito za prava korištenja dodijeljena na temelju natječajnih postupaka ili postupaka uspoređivanja i u slučaju usklađenih pojaseva radiofrekvencijskog spektra kojima se treba koristiti za bežične širokopojasne elektroničke komunikacijske usluge ("bežične širokopojasne usluge"). Obrazloženja koja se odnose na djelotvorno i učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom i tehnološki razvoj mogla bi se oslanjati na tehničke provedbene mjere donesene na temelju Odluke br. 676/2002/EZ Europskog parlamenta i Vijeća[1]. Nadalje, osim ako su predložene izmjene manje te ako opća ovlaštenja i pojedinačna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom treba ograničiti, oduzeti ili izmijeniti bez suglasnosti nositelja prava, to se može provesti nakon savjetovanja sa zainteresiranim stranama. Budući da ograničavanje ili oduzimanje općih ovlaštenja ili prava može imati znatne posljedice za njihove nositelje, nadležna tijela trebala bi prije donošenja takvih mjera posebno voditi brigu o potencijalnoj šteti koju takve mjere mogu uzrokovati i procijeniti je unaprijed.

[1] Odluka br. 676/2002/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o regulatornom okviru za politiku radiofrekvencijskog spektra u Europskoj zajednici (Odluka o radiofrekvencijskom spektru) (SL L 108, 24.4.2002., str. 1.).

(57) Nacionalna regulatorna tijela, druga nadležna tijela i BEREC trebaju prikupljati informacije od sudionika na tržištu radi učinkovitog obavljanja svojih zadaća, uključujući ocjenjivanje usklađenosti s općim uvjetima ove Direktive bez suspenzije primjenjivosti tih uvjeta tijekom ocjenjivanja. Iznimno može isto tako biti potrebno prikupljati informacije od drugih poduzetnika koji djeluju u sektorima koji su usko povezani sa sektorom elektroničkih komunikacijskih usluga, kao što su pružatelji sadržaja, koji posjeduju informacije koje bi im mogle biti potrebne za izvršavanje zadaća na temelju prava Unije. Moglo bi biti potrebno prikupiti takve informacije i u ime Komisije kako bi im se omogućilo ispunjavanje njihovih obveza na temelju prava Unije. Zahtjevi za informacije trebali bi biti proporcionalni te se njima ne bi smjelo nepotrebno opterećivati poduzetnike. Informacije koje prikupljaju nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela trebale bi biti javno dostupne, osim u mjeri u kojoj su povjerljive u skladu s nacionalnim pravilima o javnom pristupu informacijama te podložno pravilima Unije i nacionalnom pravilima o komercijalnoj povjerljivosti.

(58) Kako bi se osiguralo da nacionalna regulatorna tijela učinkovito obavljaju svoje regulatorne zadaće, podaci koje prikupljaju trebali bi sadržavati računovodstvene podatke o maloprodajnim tržištima koja su povezana s veleprodajnim tržištima na kojima je neki poduzetnik određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom, i koje kao takve uređuje nacionalno regulatorno tijelo. Podaci bi također trebali uključivati podatke kojima se nacionalnom regulatornom tijelu omogućuje da procijeni usklađenost s uvjetima povezanima s pravima korištenja, mogući učinak planiranih poboljšanja ili promjena mrežne topologije na razvoj tržišnog natjecanja ili na veleprodajne proizvode koji se stavljaju na raspolaganje drugim stranama. Informacije u pogledu usklađenosti s obvezama pokrivenosti povezanima s pravima korištenja radiofrekvencijskim spektrom ključne su kako bi se osigurala potpunost geografskih pregleda u pogledu postavljanja mreža. U tom bi smislu nadležno tijelo trebalo imati mogućnost zatražiti da se takve informacije osiguravaju na raščlanjenoj lokalnoj razini uz odgovarajuću granularnost za provedbu geografskog pregleda mreža.

(59) Kako bi se smanjilo opterećenje u vezi s obvezama izvješćivanja i informiranja za pružatelje mreža i usluga i dotično nadležno tijelo, takve obveze trebale bi biti proporcionalne, objektivno obrazložene i ograničene na ono što je strogo nužno. Posebno bi trebalo izbjegavati udvostručavanje zahtjeva za informacijama od strane nadležnog tijela i BEREC-a te sustavno i redovno dokazivanje poštovanja svih uvjeta na temelju općeg ovlaštenja ili prava korištenja. Poduzetnici bi trebali biti upoznati s predviđenom namjenom zatraženih informacija. Pristup tržištu ne bi se smio uvjetovati pružanjem informacija. Za statističke potrebe može se zahtijevati obavijest od pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga nakon prestanka njihovih aktivnosti.

(60) Obveze država članica da pruže informacije za obranu interesa Unije na temelju međunarodnih sporazuma te obveze izvješćivanja na temelju grane prava koja nije specifična za sektor elektroničkih komunikacija, kao što je pravo tržišnog natjecanja, trebale bi ostati nepromijenjene.

(61) Informacije koje nadležno tijelo smatra povjerljivima trebale bi se moći, u skladu s pravilima Unije i nacionalnim pravilima o poslovnoj tajni i zaštiti osobnih podataka, razmijeniti s Komisijom, BEREC-om i bilo kojim drugim tijelom ako je takva razmjena potrebna za primjenu nacionalnog prava kojim se prenosi ova Direktiva. Razmjena informacija trebala bi se ograničiti na ono što je relevantno i proporcionalno svrsi takve razmjene.

(62) Budući da su elektroničke komunikacijske širokopojasne mreže sve raznovrsnije u pogledu tehnologije, topologije, upotrijebljenih medija i vlasništva. Stoga se regulatorna intervencija mora oslanjati na detaljne informacije u pogledu postavljanja mreže kako bi bila učinkovita i usmjerena na područja u kojima je potrebna. Te su informacije ključne za promicanje ulaganja, povećanje povezivosti diljem Unije i pružanje informacija svim relevantnim tijelima i građanima. One bi trebale sadržavati preglede u vezi s postavljanjem mreža vrlo velikog kapaciteta, kao i o bitnim nadogradnjama ili proširenjima postojećih bakrenih ili drugih mreža koje nužno ne ispunjavaju sve zahtjeve u pogledu učinkovitosti mreža vrlo velikog kapaciteta, kao što je postavljanje optičkog vlakna do ormarića u vezi s aktivnim tehnologijama kao što je vektoriranje. Relevantne prognoze trebale bi se odnositi na razdoblja od najviše tri godine. Razina detalja i teritorijalna granularnost informacija koje bi nadležna tijela trebala prikupiti trebala bi se voditi specifičnim regulatornim ciljem i trebala bi odgovarati regulatornoj svrsi za koju su namijenjeni. Stoga će se veličina teritorijalne jedinice razlikovati i među državama članicama, ovisno o regulatornim potrebama u posebnim nacionalnim okolnostima te o dostupnosti lokalnih podataka. U većini okolnosti razina 3 u nomenklaturi teritorijalnih jedinica za statistiku (NUTS) vjerojatno neće biti dovoljno malena teritorijalna jedinica.

Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela trebala bi se voditi smjernicama BEREC-a o najboljim praksama za izvršavanje takve zadaće, a te će se smjernice moći oslanjati na postojeće iskustvo nacionalnih regulatornih i/ili drugih nadležnih tijela u provedbi geografskog pregleda postavljanja mreža. Ne dovodeći u pitanje zahtjeve u pogledu komercijalne povjerljivosti, nadležna tijela trebala bi omogućiti izravan pristup informacijama prikupljenima tim pregledima u otvorenom formatu u skladu s Direktivom 2003/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća[1] i bez ograničenja u vezi s njihovom ponovnom uporabom, ako te informacije već nisu dostupne na tržištu, te bi trebala krajnjim korisnicima staviti na raspolaganje alate za određivanje kvalitete usluge radi podizanja njihove svijesti o dostupnim uslugama povezivosti. Pri prikupljanju svih tih informacija sva dotična tijela trebala bi poštovati načelo povjerljivosti i izbjegavati izazivanje nepovoljnijega konkurentnoga položaja za bilo kojeg poduzetnika.

[1] Direktiva 2003/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. studenoga 2003. o ponovnoj uporabi informacija javnog sektora (SL L 345, 31.12.2003., str. 90.).

(63) Premošćivanje digitalnog jaza u Uniji ključno je kako bi se svim njezinim građanima omogućio pristup internetskim i digitalnim uslugama. U tu bi svrhu, u slučaju konkretnih i dobro definiranih područja, relevantna tijela trebala imati mogućnost pozvati poduzetnike i tijela javne vlasti da izjave namjeru postavljanja mreža vrlo velikog kapaciteta u tim područjima, čime bi im se omogućilo dostatno vremena da daju temeljito promišljen odgovor. Informacije obuhvaćene tim prognozama trebale bi odražavati gospodarske izglede sektora elektroničkih komunikacijskih mreža i namjere poduzetnika u pogledu ulaganja u vrijeme prikupljanja podataka kako bi se omogućilo utvrđivanje dostupne povezivosti u različitim područjima. Ako poduzetnik ili tijelo javne vlasti izjavi namjeru postavljanja mreža na određeno područje, nacionalno regulatorno tijelo ili drugo nadležno tijelo trebalo bi moći od drugih poduzetnika i tijela javne vlasti zahtijevati da izjave namjeravaju li uvesti mreže vrlo velikih kapaciteta ili znatno unaprijediti ili proširiti svoju mrežu kako bi se na tom području ostvarila brzina preuzimanja od najmanje 100 Mbps. Tim će se postupkom postići transparentnost za poduzetnike i tijela javne vlasti koja su izrazila interes za postavljanje mreže u tom području, tako da pri izradi svojih poslovnih planova mogu ocijeniti konkurenciju koju će vjerojatno predstavljati druge mreže. Pozitivan učinak takve transparentnosti oslanja se na sudionike na tržištu koji odgovaraju istinito i u dobroj vjeri.

(64) Iako sudionici na tržištu mogu promijeniti svoje planove postavljanja iz nepredviđenih, objektivnih i opravdanih razloga, nadležna tijela trebala bi intervenirati, među ostalim ako se time utječe na javna financijska sredstva, i, ako je to primjereno, izreći sankcije ako im je poduzetnik ili tijelo javne vlasti znajući ili iz krajnje nepažnje dostavilo zavaravajuće, pogrešne ili nepotpune informacije. Za potrebe relevantne odredbe o sankcijama, krajnja nepažnja trebala bi se odnositi na situaciju u kojoj poduzetnike ili tijelo javne vlati dostavlja zavaravajuće, pogrešne ili nepotpune informacije zbog svojeg ponašanja ili unutarnjeg ustroja kojim se ozbiljno zanemaruje dužna pažnja u vezi s dostavljenim informacijama. Krajnja nepažnja ne bi smjela nužno podrazumijevati da su poduzetnik ili o tijelo javne vlasti znali da su dostavljene informacije zavaravajuće, pogrešne ili nepotpune, nego da bi to znali da su djelovali ili bili organizirani s dužnom pažnjom. Važno je da sankcije budu dostatno odvraćajuće s obzirom na negativan učinak na tržišno natjecanje i na javno financirane projekte. Odredbama o sankcijama ne bi se smjelo dovoditi u pitanje nijedno pravo na nadoknadu štete u skladu s nacionalnim pravom.

(65) Nadležna tijela trebala bi radi predvidljivosti uvjeta ulaganja imati mogućnost razmjene informacija s poduzetnicima i tijelima javne vlasti koja iskazuju interes za postavljanje mreža vrlo velikog kapaciteta o tome jesu li u dotičnom području u tijeku ili su predviđene druge vrste nadogradnje mreža, uključujući i one s brzinom preuzimanja manjom od 100 Mbps.

(66) Važno je da se nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela savjetuju sa svim zainteresiranim stranama o predloženim odlukama i s obzirom na složenost pitanja omoguće im dostatan vremenski rok da iznesu svoje primjedbe, te da uzmu u obzir njihove primjedbe prije donošenja konačne odluke. Kako bi se osiguralo da odluke na nacionalnoj razini nemaju negativan učinak na jedinstveno tržište ili druge ciljeve iz UFEU-a, nacionalna regulatorna tijela također bi trebala obavijestiti Komisiju i druga nacionalna regulatorna tijela o nacrtima odluka kako bi im omogućila dostavu primjedaba. Primjereno je da se nadležna tijela savjetuju sa zainteresiranim stranama u slučajevima određenima ovom Direktivom o svim nacrtima mjera koji imaju učinak na trgovinu među državama članicama.

(67) Mišljenja zainteresiranih strana, uključujući korisnike i potrošače, trebala bi se uzeti u obzir u kontekstu tržišnog natjecanja. Kako bi se primjereno uvažili interesi građana, države članice trebale bi uspostaviti odgovarajući mehanizam savjetovanja. Takav mehanizam mogao bi biti uspostavljen u obliku tijela koje bi, neovisno o nacionalnom regulatornom tijelu i pružateljima usluga, provodilo istraživanja o pitanjima koja se odnose na potrošače, kao što su ponašanje potrošača i mehanizmi za promjenu dobavljača, a koja bi djelovala na transparentan način te doprinosila postojećim mehanizmima savjetovanja s dionicima. Nadalje, mehanizam bi mogao biti uspostavljen tako da se omogući odgovarajuća suradnja o pitanjima koja se odnose na promicanje zakonskog sadržaja. Međutim, bilo kakvim postupcima o suradnji dogovorenima na temelju takvog mehanizma ne bi se smio omogućiti sustavan nadzor upotrebe interneta.

(68) Postupci izvansudskog rješavanja sporova mogu biti brz i troškovno učinkovit način za ostvarivanje prava krajnjih korisnika, a posebno potrošača te mikropoduzetnika i malih poduzetnika kako su definirani u Prilogu Preporuci Komisije 2003/361/EZ[1]. Države članice trebale bi nacionalnom regulatornom tijelu ili drugom odgovornom tijelu ili najmanje jednom neovisnom tijelu s dokazanim stručnim znanjem u bavljenju pravima krajnjih korisnika omogućiti da djeluje kao subjekt za alternativno rješavanje sporova. S obzirom na takvo rješavanje sporova, nadležna tijela ne bi smjela biti podložna nikakvim uputama. Budući da su brojne države članice uspostavile postupke rješavanja sporova i za krajnje korisnike koji nisu potrošači, na koje se ne primjenjuje Direktiva 2013/11/EU Europskog parlamenta i Vijeća[2], razumno je zadržati sektorski postupak rješavanja sporova za potrošače i, u slučaju da država članica taj postupak proširi, za druge krajnje korisnike, osobito za mikropoduzetnike i male poduzetnike. U odnosu na izvansudsko rješavanje sporova, države članice trebale bi moći zadržati ili uvesti pravila koja prelaze ona koja su utvrđena Direktivom 2013/11/EU kako bi se osigurala viša razina zaštite potrošača.

---

1 Preporuka Komisije 2003/361/EZ od 6. svibnja 2003. o definiciji mikropoduzetnika, malih i srednjih poduzetnika (SL L 124, 20.5.2003., str. 36.).

2 Direktiva 2013/11/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (Direktiva o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova) (SL L 165, 18.6.2013., str. 63.).

(69) U slučaju spora između poduzetnika u istoj državi članici u području obuhvaćenim ovom Direktivom, na primjer u vezi s obvezama pristupa i međupovezivanja ili načinima prenošenja popisa krajnjih korisnika, oštećena stranka koja je pregovarala u dobroj vjeri, ali nije uspjela postići dogovor, trebala bi imati mogućnost pozvati nacionalno regulatorno tijelo da riješi spor. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi moći nametnuti rješenje strankama u sporu. U postupku rješavanja spora među pružateljima elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga ili povezane opreme u državi članici nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi nastojati osigurati usklađenost s obvezama iz ove Direktive.

(70) Uz prava na žalbu prema pravu Unije ili nacionalnom pravu postoji i potreba za jednostavnim postupkom koji se pokreće na zahtjev jedne od stranaka u sporu s ciljem rješavanja prekograničnih sporova između poduzetnika koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže ili usluge, ili su za to ovlašteni, u različitim državama članicama.

(71) Jedna je od važnih zadaća dodijeljenih BEREC-u donošenje, ako je to primjereno, mišljenja u vezi s prekograničnim sporovima. Stoga bi nacionalna regulatorna tijela u takvim slučajevima pri donošenju mjera kojima se propisuju eventualne obveze poduzetniku ili na drugi način rješava spor trebala u potpunosti uzeti u obzir sva mišljenja koja je donio BEREC.

(72) Manjak koordinacije između država članica pri organiziranju korištenja radiofrekvencijskim spektrom na njihovu državnom području, ako nije riješen bilateralnim pregovorima između država članica, može dovesti do znatnih problema sa smetnjama koji bi mogli ozbiljno utjecati na razvoj jedinstvenog digitalnoga tržišta. Države članice trebale bi poduzeti sve potrebne mjere kako među njima ne bi došlo do prekograničnih i štetnih smetnji. Skupini za politiku radiofrekvencijskog spektra (RSPG), koja je uspostavljena Odlukom Komisije 2002/622/EZ[1], trebalo bi biti zadužena za potporu potrebnoj prekograničnoj koordinaciji te je imenovati forumom za rješavanje sporova među državama članicama o prekograničnim pitanjima. Na temelju rješenja koje predloži RSPG provedbena mjera može biti potrebna u nekim okolnostima da bi se u potpunosti riješio problem prekograničnih smetnji ili da bi se u okviru prava Unije provelo koordinirano rješenje dogovoreno u bilateralnim pregovorima između dviju ili nekoliko država članica. Manjak koordinacije između država članica i susjednih zemalja Unije može isto tako dovesti do znatnih problema sa smetnjama. Države članice trebale bi poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se izbjegle prekogranične i štetne smetnje sa susjednim zemljama Unije te međusobno surađivati na ostvarivanju tog cilja. Na zahtjev država članica Unija bi trebala pružiti punu podršku državama članicama pogođenima prekograničnim smetnjama iz trećih zemalja.

[1] Odluka Komisije od 26. srpnja 2002. o osnivanju Skupine za politiku radiofrekvencijskog spektra (SL L 198, 27.7.2002., str. 49.).

(73) RSPG je Komisijina savjetodavna skupina na visokoj razini osnovana Odlukom Komisije 2002/622/EZ radi doprinosa razvoju unutarnjeg tržišta i podrške razvoju politike radiofrekvencijskog spektra na razini Unije, uzimajući u obzir gospodarske, političke, kulturne, strateške, zdravstvene i socijalne okolnosti, kao i tehničke parametre. Trebali bi je sačinjavati čelnici tijela koja imaju opću političku odgovornost za stratešku politiku radiofrekvencijskog spektra. RSPG bi trebao potpomagati i savjetovati Komisiju u vezi s politikom radiofrekvencijskog spektra. Time bi se dodatno povećala vidljivost politike radiofrekvencijskog spektra u raznim područjima politike Unije i doprinijelo međusektorskoj usklađenosti na razini Unije te na nacionalnoj razini. RSPG bi na zahtjev trebao savjetovati i Europski parlament i Vijeće. Nadalje, RSPG bi trebao djelovati i kao forum za koordinaciju provedbe obveza država članica na temelju ove Direktive koje se odnose na radiofrekvencijski spektar, a trebao bi imati i središnju ulogu u područjima koja su od ključne važnosti za unutarnje tržište, kao što su prekogranična koordinacija ili normizacija. Mogle bi se osnovati i tehničke ili stručne radne skupine kako bi pomagale u radu plenarnih sjednica na kojima visokorangirani predstavnici država članica i Komisije utvrđuju okvir strateške politike. Komisija je izrazila svoju namjeru da u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu ove Direktive izmijeni Odluku 2002/622/EZ kako bi se uzele u obzir nove zadaće dodijeljene RSPG-u ovom Direktivom.

(74) Nadležna tijela trebala bi pratiti i osiguravati usklađenost s uvjetima općeg ovlaštenja i pravima korištenja, a posebno radi osiguravanja djelotvorne i učinkovite uporabe radiofrekvencijskog spektra i udovoljavanja obvezama u pogledu pokrivenosti i kvalitete usluge, u slučaju kršenja uvjeta propisujući administrativne sankcije, uključujući financijske sankcije te zabrane i oduzimanje prava korištenja. Poduzetnici bi nadležnim tijelima trebali dostaviti što je moguće preciznije i potpunije informacije kako bi im omogućila obavljanje njihovih nadzornih zadaća.

(75) Uvjeti koji se mogu povezati s općim ovlaštenjima i pojedinačnim pravima korištenja trebali bi biti ograničeni samo na ono što je strogo potrebno za osiguravanje poštovanja zahtjeva i obveza iz nacionalnog prava i prava Unije.

(76) Svaka stranka koja podliježe odluci nadležnog tijela trebala bi imati pravo podnošenja žalbe tijelu koje je neovisno o uključenim stranama i o bilo kakvoj vanjskoj intervenciji ili političkom pritisku, koji bi mogli ugroziti njegovu neovisnu procjenu predmeta koji mu se podnose. To tijelo može biti sud. Nadalje, svaki poduzetnik koji smatra da njegovi zahtjevi za dodjelu prava na instaliranje opreme nisu razmatrani u skladu s načelima iz ove Direktive trebao bi imati mogućnost podnijeti žalbu protiv takve odluke. Tim se žalbenim postupkom ne bi smjelo dovoditi u pitanje podjelu nadležnosti unutar nacionalnih pravosudnih sustava i prava pravnih subjekata ili fizičkih osoba prema nacionalnom pravu. U svakom slučaju, države članice trebale bi omogućiti učinkovito sudsko preispitivanje takvih odluka.

(77) Kako bi se osigurala pravna sigurnost za sudionike na tržištu, žalbena tijela trebala bi učinkovito obavljati svoje dužnosti. Osobito se žalbeni postupci ne bi smjeli neopravdano oduljiti. Privremene mjere kojima se suspendiraju pravni učinci odluke nadležnoga tijela trebalo bi odobriti samo u hitnim slučajevima kako bi se spriječila velika i nepopravljiva šteta strani koja traži takve mjere te ako uravnoteženost interesa to zahtijeva.

(78) Žalbena tijela vrlo različito primjenjuju privremene mjere radi suspenzije odluka nacionalnih regulatornih ili drugih nadležnih tijela. Kako bi se postigla veća dosljednost u pristupu trebalo bi primijeniti zajedničke standarde u skladu sa sudskom praksom Suda. Žalbena bi tijela također trebala imati pravo zahtijevati raspoložive informacije koje objavljuje BEREC. S obzirom na važnost žalbi za cjelokupno djelovanje regulatornog okvira, trebalo bi u svim državama članicama utvrditi mehanizam za prikupljanje informacija u vezi sa žalbama i odlukama o suspenziji odluka koje su donijela nadležna tijela i za izvješćivanje o tim informacijama Komisiji i BEREC-u. Tim bi se mehanizmom trebalo osigurati da Komisija ili BEREC od država članica mogu preuzeti tekstove odluka i presuda radi izrade baze podataka.

(79) Transparentnost u primjeni mehanizma Unije za jačanje unutarnjeg tržišta elektroničkih komunikacija trebalo bi povećati u interesu građana i dionika te kako bi se dotičnim stranama omogućilo da izraze svoja stajališta, među ostalim obvezivanjem nacionalnih regulatornih tijela da svaki nacrt mjere objave u istom trenutku kada ga priopćuju Komisiji, BEREC-u i nacionalnim regulatornim tijelima u drugim državama članicama. Svaki takav nacrt mjere trebao bi biti obrazložen i sadržavati detaljnu analizu.

(80) Komisija bi trebala moći, vodeći u najvećoj mjeri računa o mišljenju BEREC-a, zahtijevati od nacionalnog regulatornoga tijela povlačenje nacrta mjere u dijelu koji se tiče definicije relevantnih tržišta ili određivanja poduzetnika kao poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom i ako bi se takvim odlukama zapriječio pristup jedinstvenom tržištu ili one ne bi bile u skladu s pravom Unije, a posebno ciljevima politike koje bi trebala slijediti nacionalna regulatorna tijela. Ovim postupkom ne dovodi se u pitanje postupak obavješćivanja predviđen Direktivom (EU) 2015/1535 ni posebna prava Komisije na temelju UFEU-a u pogledu kršenja prava Unije.

(81) Savjetovanje na nacionalnoj razini sa zainteresiranim stranama trebalo bi provesti prije savjetovanja na razini Unije u svrhu konsolidacije unutarnjeg tržišta elektroničkih komunikacija i u okviru postupka za dosljednu primjenu regulatornih mjera, kako bi se mišljenja zainteresiranih strana mogla uvažiti tijekom savjetovanja na razini Unije. Time bi se ujedno izbjeglo drugo savjetovanje na razini Unije koje bi bilo potrebno u slučaju promjene planirane mjere na temelju savjetovanja na nacionalnoj razini.

(82) Važno je regulatorni okvir provesti pravodobno. Kada Komisija donese odluku kojom od nacionalnih regulatornih tijela traži da povuku planiranu mjeru, nacionalna regulatorna tijela Komisiji bi trebala povući nacrt mjere ili podnijeti revidiranu mjeru. Trebalo bi utvrditi krajnji rok za obavješćivanje Komisije o revidiranoj mjeri kako bi se sudionike na tržištu upoznalo s trajanjem preispitivanja tržišta i kako bi se povećala pravna sigurnost.

(83) Mehanizam Unije kojim se Komisiji omogućuje da od nacionalnih regulatornih tijela zatraži da povuku planirane mjere koje se odnose na definiciju tržišta i određivanje poduzetnika kao poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom znatno je doprinio dosljednom pristupu pri određivanju okolnosti u kojima se može primijeniti ex ante regulacija i onih u kojima poduzetnici podliježu takvoj regulaciji. Na temelju iskustva s postupcima na temelju članaka7. i 7.a Direktive 2002/21/EZ ustanovljeno je da nedosljednosti u primjeni regulatornih mjera od strane nacionalnih regulatornih tijela pod sličnim tržišnim uvjetima ugrožavaju unutarnje tržište elektroničkih komunikacija. Stoga bi Komisija i BEREC, u okviru svojih nadležnosti, trebali sudjelovati u osiguravanju više razine dosljednosti pri primjeni regulatornih mjera u pogledu nacrta mjera koje predlažu nacionalna regulatorna tijela. Nadalje, kada je riječ o nacrtu mjera koje se odnose na proširenje obveza izvan prve sabirne ili razdjelne točke, a koje su potrebne radi uklanjanja visokih i trajnih gospodarskih ili fizičkih prepreka replikaciji, na poduzetnike neovisno o određivanju poduzetnika kao poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom, ili koje se odnose na regulatorno postupanje u pogledu novih elemenata mreža vrlo visokog kapaciteta, ako se BEREC slaže s razlozima za zabrinutost Komisije, Komisija bi trebala moći zahtijevati od nacionalnog regulatornoga tijela da povuče nacrt mjera. Kako bi iskoristila stručno znanje nacionalnih regulatornih tijela o analizi tržišta, Komisija bi se prije donošenja svojih odluka ili preporuka trebala posavjetovati s BEREC-om.

(84) Uzimajući u obzir kratke vremenske rokove u mehanizmu savjetovanja na razini Unije, Komisiji bi trebalo dodijeliti ovlasti da donosi preporuke ili smjernice za pojednostavnjenje postupaka razmjene informacija između Komisije i nacionalnih regulatornih tijela, kao na primjer u slučajevima u vezi sa stabilnim tržištima ili u slučajevima koji uključuju samo manje promjene u prethodno priopćenim mjerama. Komisiji bi trebalo dodijeliti i ovlasti kojima se omogućuje uvođenje izuzeća od obveze obavješćivanja kako bi se racionalizirali postupci u određenim slučajevima.

(85) Od nacionalnih regulatornih tijela trebalo bi tražiti da na transparentan način surađuju međusobno, s BEREC-om i s Komisijom kako bi se u svim državama članicama osigurala dosljedna primjena ove Direktive.

(86) Diskrecijsko pravo nacionalnih regulatornih tijela potrebno je uskladiti s razvojem dosljednih regulatornih praksi i s dosljednom primjenom regulatornog okvira kako bi se učinkovito doprinijelo razvoju i dovršenju unutarnjega tržišta. Stoga bi nacionalna regulatorna tijela trebala dati potporu aktivnostima Komisije i BEREC-a u području unutarnjega tržišta.

(87) Mjere koje bi mogle utjecati na trgovinu među državama članicama jesu mjere koje bi mogle izravno ili neizravno, stvarno ili potencijalno utjecati na obrasce trgovine među državama članicama i to na način kojim se mogu stvoriti prepreke unutarnjem tržištu. Uključuju mjere koje imaju znatan učinak na poduzetnike ili korisnike u drugim državama članicama te obuhvaćaju: mjere koje utječu na cijene za korisnike u drugim državama članicama; mjere koje utječu na sposobnost poduzetnika s poslovnim nastanom u drugoj državi članici da pruža elektroničku komunikacijsku uslugu i posebno mjere koje utječu na mogućnost nuđenja usluga na transnacionalnoj osnovi te mjere koje utječu na strukturu tržišta ili pristup tržištu, s posljedicama na poduzetnike u drugim državama članicama.

(88) Mehanizmom koordinacije doprinijelo bi se većem stupnju konvergencije uporabe i definicije elemenata postupaka odabira i uvjeta povezanih s pravima korištenja radiofrekvencijskim spektrom koji imaju znatan učinak na tržišne uvjete i konkurentnost, uključujući uvjete ulaska i širenja, pri čemu RSPG, na zahtjev nacionalnog regulatornoga tijela ili drugog nadležnoga tijela ili, iznimno, na vlastitu inicijativu, saziva forum za istorazinsku ocjenu radi preispitivanja nacrta mjera prije nego što dotična država članica dodijeli prava korištenja s ciljem razmjene najboljih praksi. Forum za istorazinsku ocjenu instrument je uzajamnog učenja. Trebao bi doprinijeti boljoj razmjeni najboljih praksi među državama članicama i povećanju transparentnosti natječajnih postupaka ili postupaka uspoređivanja. Postupak istorazinske ocjene ne bi smio biti formalan uvjet za nacionalne postupke ovlaštenja. Razmjena mišljenja trebala bi se temeljiti na informacijama koje dostavlja nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo koje zahtijeva uspostavu foruma za istorazinsku ocjenu te bi trebala biti dio obuhvatnije nacionalne mjere, koja u širem smislu može obuhvaćati dodjelu, trgovanje i najam, trajanje, obnovu ili izmjenu prava korištenja. Stoga bi nacionalno regulatorno ili nadležno tijelo trebalo moći dostaviti i informacije o drugim nacrtima nacionalnih mjera ili aspektima tih mjera povezanima s relevantnim postupkom odabira kojim se ograničava pravo korištenja radiofrekvencijskim spektrom koji nije obuhvaćen mehanizmom istorazinske ocjene. Kako bi se smanjilo administrativno opterećenje, nacionalno regulatorno ili nadležno tijelo može dostaviti takve informacije putem zajedničkog formata za izvješćivanje, ako je dostupan, za prosljeđivanje članovima RSPG-a.

(89) Ako se na razini Unije dogovori usklađena dodjela radiofrekvencijskog spektra pojedinačnim poduzetnicima, države članice trebale bi strogo provoditi takve dogovore pri dodjeli prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom iz nacionalnog plana namjena frekvencija.

(90) Države članice trebale bi pri davanju prava na korištenje moći razmotriti mogućnost zajedničkih postupaka ovlaštenja kada područje očekivanoga korištenja obuhvaća prekogranične slučajeve.

(91) Svaka odluka Komisije kojom se osigurava usklađena primjena ove Direktive trebala bi biti ograničena na regulatorna načela, pristupe i metodologije. Radi izbjegavanja dvojbi, takvom se odlukom ne bi smjelo propisivati pojedinosti kojima se odražavaju nacionalne okolnosti, te se njome ne bi smjeli zabranjivati alternativni pristupi za koje se može razumno očekivati da imaju jednakovrijedan učinak. Takva bi odluka trebala biti proporcionalna i njome se ne bi smjelo utjecati na odluke koje donose nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela, a koje ne dovode do stvaranja prepreka unutarnjem tržištu.

(92) Unija i države članice preuzele su u okviru Svjetske trgovinske organizacije obveze u vezi s normama i regulatornim okvirom u sektoru telekomunikacijskih mreža i usluga.

(93) Normizacija bi i dalje trebala biti prvenstveno proces koji ovisi o kretanjima na tržištu. Međutim, može ipak doći do situacija kada je potrebno zahtijevati usklađenost s utvrđenim normama na razini Unije s ciljem poboljšanja interoperabilnosti, omogućivanja slobode izbora za korisnike i poticanja međupovezivanja na unutarnjem tržištu. Na nacionalnoj razini države članice podliježu Direktivi (EU) 2015/1535. Postupcima normizacije na temelju ove Direktive ne dovode se u pitanje direktive 2014/30/EU[1] i 2014/35/EU[2] Europskog parlamenta i Vijeća te Direktiva 2014/53/EU.

[1] Direktiva 2014/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na elektromagnetsku kompatibilnost (SL L 96, 29.3.2014., str. 79.).

[2] Direktiva 2014/35/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na stavljanje na raspolaganje na tržištu električne opreme namijenjene za uporabu unutar određenih naponskih granica (preinačena)(SL L 96, 29.3.2014., str. 357.).

(94) Od pružatelja javnih elektroničkih komunikacijskih mreža ili javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga trebalo bi zahtijevati da poduzmu mjere za zaštitu sigurnosti njihovih mreža i usluga te da spriječe ili na najmanju moguću mjeru svedu učinak sigurnosnih incidenata. Uzimajući u obzir najnovija dostignuća, tim bi se mjerama trebala osigurati razina sigurnosti mreža i usluga primjerena riziku kojem su izložene. Sigurnosnim mjerama trebalo bi kao minimum uzeti u obzir sve relevantne aspekte sljedećih elemenata: u pogledu sigurnosti mreža i opreme: fizičku sigurnost i sigurnost okoliša, sigurnost opskrbe, kontrolu pristupa mrežama i njihovu cjelovitost; u pogledu rješavanja sigurnosnih incidenata: postupke za rješavanje, sposobnost otkrivanja sigurnosnih incidenata, izvješćivanje o sigurnosnim incidentima i komunikaciju o njima; u pogledu upravljanja kontinuitetom poslovanja: strategiju za kontinuitet pružanja usluga i planove u slučaju nepredviđenih situacija, sposobnosti za oporavak od katastrofa; u pogledu praćenja, revizije i testiranja: politike praćenja i evidencije, izvršavanje planova u slučaju nepredviđenih situacija, testiranje mreža i usluga, sigurnosne procjene i praćenje usklađenosti i usklađenost s međunarodnim normama.

(95) S obzirom na sve veću važnost brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga potrebno je osigurati da se i na njih primjenjuju odgovarajući sigurnosni zahtjevi u skladu s njihovim posebnostima i gospodarskom važnosti. Stoga bi pružatelji takvih usluga trebali osigurati i odgovarajuću razinu sigurnosti s obzirom na rizik kojem su izloženi. S obzirom na to da pružatelji brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga obično nemaju stvarnu kontrolu nad prijenosom signala mrežama, stupanj rizika za takve usluge može se u nekim aspektima smatrati nižim od rizika za tradicionalne elektroničke komunikacijske usluge. Stoga bi mjere koje se poduzimaju u okviru brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga, kad god je to opravdano na temelju stvarne procjene uključenih sigurnosnih rizika, trebale biti blaže. Isti bi se pristup trebao primijeniti mutatis mutandis na interpersonalne komunikacijske usluge koje se koriste brojevima, a koje nemaju stvarnu kontrolu nad prijenosom signala mrežama.

(96) Pružatelji javnih elektroničkih komunikacijskih mreža ili javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga trebali bi obavijestiti korisnike o posebnim i znatnim sigurnosnim prijetnjama te o mjerama koje mogu poduzeti kako bi očuvali sigurnost svojih komunikacija, na primjer upotrebom posebnih vrsta softvera ili tehnologija šifriranja. Obveza obavješćivanja korisnika o takvim rizicima ne bi smjela podrazumijevati oslobađanje pružatelja od obveze da o vlastitom trošku poduzme odgovarajuće i hitne mjere kako bi se otklonili svi sigurnosni rizici i ponovno uspostavila normalna sigurnosna razina usluge. Pružanje takvih informacija o sigurnosnim rizicima trebalo bi biti besplatno za korisnika.

(97) Kako bi se očuvala sigurnost mreža i usluga, i ne dovodeći u pitanje ovlasti država članica da osiguraju zaštitu svojih ključnih sigurnosnih interesa i javne sigurnosti, te kako bi se omogućila istraga, otkrivanje i progon kaznenih djela, trebalo bi primjerice poticati upotrebu šifriranja s kraja na kraj, ako je to primjereno, koje bi, prema potrebi, trebalo biti obvezno u skladu s načelima zadane i integrirane sigurnosti i privatnosti.

(98) Nadležna tijela trebala bi osigurati očuvanje cjelovitosti i dostupnosti javnih elektroničkih komunikacijskih mreža. Agencija Europske unije za mrežnu i informacijsku sigurnost (ENISA) trebala bi doprinijeti povećanoj razini sigurnosti elektroničkih komunikacija, među ostalim, savjetovanjem i stručnim mišljenjem te promicanjem razmjene najboljih praksi. Nadležna tijela trebala bi imati potrebna sredstva za obavljanje svojih zadaća, uključujući ovlasti za pribavljanje dostatnih informacija kako bi se procijenila razina sigurnosti mreža ili usluga. Ona bi trebala imati i ovlasti za pribavljanje iscrpnih i pouzdanih podataka o stvarnim sigurnosnim incidentima koji znatno utječu na rad mreža ili usluga. Njima bi prema potrebi trebali pomagati timovi za odgovor na računalne sigurnosne incidente (CSIRT-ovi) uspostavljeni Direktivom (EU) 2016/1148 Europskog parlamenta i Vijeća[1]. Od CSIRT-ova se osobito može zahtijevati da nadležnim tijelima dostave informacije o rizicima i sigurnosnim incidentima koji utječu na javne komunikacijske mreže i javno dostupne elektroničke komunikacijske usluge te da daju preporuku za njihovo uklanjanje.

[1] Direktiva (EU) 2016/1148 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 2016. o mjerama za visoku zajedničku razinu sigurnosti mrežnih i informacijskih sustava širom Unije (SL L 194, 19.7.2016., str. 1.).

(99) Ako se pružanje elektroničkih komunikacija oslanja na javne resurse čije je korištenje podložno posebnom ovlaštenju, države članice trebale bi moći tijelu nadležnom za njihovo izdavanje dodijeliti pravo propisivanja naknada kako bi se osiguralo optimalno korištenje tim resursima, u skladu s postupcima predviđenima ovom Direktivom. U skladu sa sudskom praksom Suda države članice ne mogu ubirati dodatne pristojbe ili naknade za pružanje mreža i elektroničkih komunikacijskih usluga, osim onih koji su predviđeni ovom Direktivom. U tom bi smislu države članice trebale imati dosljedan pristup u pogledu utvrđivanja tih pristojbi ili naknada kako ne bi došlo do nepotrebnog financijskog opterećenja pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga u vezi s postupkom općeg ovlaštenja ili pravima korištenja.

(100) Kako bi se osiguralo optimalno korištenje tim resursima, naknade bi trebale odražavati gospodarsko i tehničko stanje dotičnog tržišta kao i sve druge bitne čimbenike koji određuju njihovu vrijednost. Istodobno je naknade potrebno odrediti na način kojim se osigurava učinkovita dodjela i uporaba radiofrekvencijskog spektra. Ovom Direktivom ne dovodi se u pitanje namjena naknada za prava korištenja i prava na instaliranje opreme. Takve bi se naknade trebale moći upotrebljavati, na primjer, za financiranje aktivnosti nacionalnih regulatornih i drugih nadležnih tijela koje se ne mogu pokriti administrativnim pristojbama. Ako se, u slučaju natječajnih postupaka ili postupaka uspoređivanja, naknade za prava na korištenje radiofrekvencijskim spektrom u cijelosti ili djelomično sastoje od jednokratnog iznosa, načinima plaćanja trebalo bi se osigurati da takve naknade u praksi ne dovedu do izbora na osnovi kriterija koji nisu povezani s ciljem osiguravanja optimalnoga korištenja radiofrekvencijskim spektrom. Komisija bi trebala moći redovito objavljivati usporedne studije i, ako je to primjereno, druge smjernice o najboljim praksama dodjele radiofrekvencijskog spektra, dodjele brojevnih resursa ili dodjele prava puta.

(101) Naknade koje se propisuju poduzetnicima za prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom mogu utjecati na odluke o podnošenju zahtjeva za takva prava i korištenju resursima radiofrekvencijskog spektra. S ciljem osiguravanja optimalnoga korištenja radiofrekvencijskim spektrom države članice trebale bi stoga odrediti rezervirane cijene na način kojim se dovodi do učinkovite dodjele tih prava, bez obzira na vrstu korištenoga postupka odabira. Države članice mogle bi uzeti u obzir i moguće troškove povezane s ispunjavanjem uvjeta ovlaštenja propisanih radi ostvarivanja ciljeva politika. Pritom bi trebalo obratiti pozornost i na konkurentnost na dotičnom tržištu, uključujući moguće alternativne upotrebe resursa.

(102) Optimalno korištenje resursima radiofrekvencijskog spektra ovisi o dostupnosti primjerenih mreža i povezane opreme. U tom bi smislu države članice, u slučaju da nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela primjenjuju naknade za prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i za prava instaliranja opreme, trebale nastojati osigurati da ona uvaže potrebu da se olakša trajni razvoj infrastrukture u svrhu najučinkovitijega korištenja resursima. Stoga bi države članice trebale nastojati u najboljoj mogućoj mjeri osigurati primjenu načina plaćanja naknada za prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom povezanih sa stvarnom dostupnošću resursa tako da se podupiru ulaganja potrebna za promicanje razvoja takve infrastrukture i pružanje povezanih usluga. Te bi načine plaćanja trebalo odrediti na objektivan, transparentan, proporcionalan i nediskriminirajući način prije pokretanja postupaka za dodjelu prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom.

(103) Za potrebe dodjele prava na instaliranje opreme trebalo bi osigurati pravodobne, nediskriminirajuće i transparentne postupke kojima se jamči pošteno i učinkovito tržišno natjecanje. Ovom Direktivom ne dovode se u pitanje nacionalne odredbe kojima se uređuje izvlaštenje ili upotrebu zemljišta, uobičajeno ostvarivanje vlasničkih prava, uobičajenu upotrebu javne domene, ili načelo neutralnosti u vezi s vlasničkopravnim uređenjem u državama članicama.

(104) Dozvole izdane pružateljima elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga koje im omogućuju pristup imovini u javnom ili privatnom vlasništvu, neophodni su čimbenici za uspostavu elektroničkih komunikacijskih mreža ili novih mrežnih elemenata. Nepotrebna složenost i kašnjenje u postupcima za dodjelu prava puta stoga mogu predstavljati važne zapreke razvoju tržišnog natjecanja. Stoga bi trebalo pojednostavniti način na koji ovlašteni poduzetnici stječu prava puta. Nadležna tijela trebala bi koordinirati stjecanje prava puta i na svojim internetskim stranicama omogućiti pristup relevantnim informacijama.

(105) Potrebno je osnažiti ovlasti država članica u vezi s nositeljima prava puta kako bi se na pravedan, učinkovit i okolišno odgovoran način, neovisno o eventualnim obvezama poduzetnika određenog kao poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom s ciljem omogućivanja pristupa svojoj elektroničkoj komunikacijskoj mreži, osigurali ulazak ili postavljanje nove mreže. Poboljšanjem zajedničkog korištenja infrastrukturom mogu se sniziti okolišni troškovi razmještanja elektroničke komunikacijske infrastrukture i ostvariti ciljevi javnog zdravlja, javne sigurnosti kao i ciljevi prostornog planiranja. Nadležna tijela trebalo bi ovlastiti da od poduzetnika koji su imali koristi od prava na instaliranje opreme na imovini u javnom ili privatnom vlasništvu, odnosno preko ili ispod takve imovine, zahtijevaju da se zajednički koriste takvom opremom ili imovinom (uključujući fizičku kolokaciju) nakon primjerenog razdoblja javnog savjetovanja tijekom kojih bi svim zainteresiranim stranama trebalo omogućiti da iznesu svoja stajališta, na posebnim područjima na kojima se zbog razloga od općeg interesa nameće takvo zajedničko korištenje. To, primjerice, može biti slučaj kada je podzemlje pretrpano infrastrukturom ili je potrebno premostiti prirodnu prepreku. Nadležna tijela osobito bi trebala moći propisati zajedničko korištenje mrežnim elementima i povezanom opremom, kao što su kabelski kanali, cijevi, antenski stupovi, šahtovi, ormarići, antene, tornjevi i druge potporne građevine, zgrade ili ulazi u zgrade, kao i bolju koordinaciju građevinskih radova na temelju politike okoliša i drugih javnih politika.

Nasuprot tome, nacionalna regulatorna tijela trebala bi moći odrediti pravila o raspodjeli troškova zajedničkog korištenja opremom ili nekretninama kako bi se osigurala odgovarajuća raspodjela rizika među dotičnim poduzetnicima. S obzirom na obveze propisane Direktivom 2014/61/EU, nadležna tijela, posebno lokalne vlasti, također bi trebala utvrditi odgovarajuće postupke koordinacije, u suradnji s nacionalnim regulatornim tijelima, u odnosu na javne radove i druge odgovarajuće javne objekte ili nekretnine, koji mogu uključiti postupke kojima se jamči da zainteresirane strane raspolažu informacijama o odgovarajućim javnim objektima ili nekretninama te javnim radovima koji su u tijeku ili se planiraju, da su pravodobno obaviještene o takvim radovima, te da je zajedničko korištenje omogućeno u najvećoj mogućoj mjeri.

(106) Ako se od operatora mreža pokretnih komunikacija za potrebe zaštite okoliša zahtijeva zajednička upotreba tornjeva ili stupova, ta propisana zajednička upotreba može rezultirati smanjenjem maksimalne razine prenesene snage dopuštene svakom operatoru iz razloga javnog zdravlja, što zauzvrat može dovesti do toga da operatori moraju postaviti više transmisijskih postaja s ciljem osiguravanja nacionalne pokrivenosti. Nadležna tijela trebala bi nastojati uskladiti dotične zahtjeve za očuvanjem okoliša i zaštitom javnog zdravlja, uzimajući u obzir pristup predostrožnosti utvrđen u Preporuci Vijeća 1999/519/EZ[1].

(107) Radiofrekvencijski spektar oskudan je javni resurs koji ima važnu javnu i tržišnu vrijednost. On je ključan uvjet za elektroničke komunikacijske mreže i usluge koje se temelje na radijskim frekvencijama, te bi, u mjeri u kojoj se odnosi na takve mreže i usluge, nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela njegovu namjenu i dodjelu trebala učinkovito provoditi u skladu s usklađenim ciljevima i načelima kojima se uređuje njihovo djelovanje, kao i objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijima kojima se uzimaju u obzir demokratski, socijalni, jezični i kulturni interesi povezani s korištenjem radiofrekvencijskim spektrom. Odlukom br. 676/2002/EZ uspostavlja se okvir za usklađivanje radiofrekvencijskog spektra.

(108) Aktivnostima u vezi s politikom radiofrekvencijskog spektra u Uniji ne bi trebalo dovoditi u pitanje mjere koje se poduzimaju, na razini Unije ili na nacionalnoj razini, u skladu s pravom Unije, za potrebe ostvarenja ciljeva od općeg interesa, posebno u vezi s javnim vladinim mrežama i obrambenim mrežama, regulacijom sadržaja te audiovizualnom i medijskom politikom, kao ni pravo država članica da ustroje i koriste se svojim radiofrekvencijskim spektrom za javni poredak, javnu sigurnost i obranu.

---

[1] Preporuka Vijeća 1999/519/EZ od 12. srpnja 1999. o ograničavanju izloženosti stanovništva elektromagnetskim poljima (od 0 do 300 GHz) (SL L 199., 30.7.1999., str. 59.).

(109) Osiguravanje rasprostranjene povezivosti u svakoj državi članici nužno je zbog gospodarskog i društvenog razvoja, sudjelovanja u javnom životu te socijalne i teritorijalne kohezije. Budući da povezivost i korištenje elektroničkim komunikacijama postaju sastavni element europskog društva i blagostanja, države članice trebale bi nastojati osigurati pokrivenost bežičnim širokopojasnim vezama diljem Unije. Takva bi se pokrivenost trebala postići time što bi države članice propisale odgovarajuće zahtjeve u pogledu pokrivenosti koji bi trebali biti prilagođeni svakom opsluživanom području i ograničeni na proporcionalna opterećenja kako se pružatelje usluga ne bi usporavalo pri postavljanju. S obzirom na važnu ulogu velikih sustava poput radijskih lokalnih mreža (RLAN-ovi) u osiguravanju bežičnih širokopojasnih veza visoke brzine u zatvorenim prostorima, trebalo bi poduzeti mjere za osiguravanje oslobađanja dostatnog radiofrekvencijskog spektra u pojasevima koji su posebno važni za troškovno učinkovito postavljanje bežičnih mreža s univerzalnom pokrivenošću, posebno u zatvorenim prostorima. Nadalje, dosljednim i koordiniranim mjerama za osiguravanje visokokvalitetne zemaljske bežične pokrivenosti u cijeloj Uniji, koje se nadovezuju na najbolje nacionalne prakse u pogledu obveza koje su u okviru dozvola propisane operatorima, trebalo bi težiti ostvarivanju cilja iz programa za politiku radiofrekvencijskog spektra da svi građani Unije do 2020. imaju pristup, i u zatvorenim i u otvorenim prostorima, najvećim širokopojasnim brzinama od najmanje 30 Mbit/s, kao i ostvarivanju ambiciozne vizije za gigabitno društvo u Uniji. Takvim mjerama promicat će se inovativne digitalne usluge i osigurati dugoročne društvene i gospodarske koristi. Pokrivenost državnog područja, kao i povezivost među državama članicama trebala bi biti pouzdana i ostvarena u najvećoj mogućoj mjeri s ciljem promicanja unutargraničnih i prekograničnih usluga i aplikacija, kao što su umreženi automobili i e-zdravstvo.

(110) Neophodno je osigurati da građani nisu izloženi elektromagnetskim poljima na razini štetnoj za javno zdravlje. Države članice tom bi pitanju diljem Unije trebale pristupiti na usklađen način, osobito uzimajući u obzir pristup predostrožnosti iz Preporuke br. 1999/519/EZ, kako bi se radilo na osiguravanju dosljednijih uvjeta postavljanja. Kada je to relevantno, države članice trebale bi primijeniti postupak utvrđen u Direktivi (EU) 2015/1535 kako bi se ujedno dionicima pružila transparentnost, a drugim državama članicama i Komisiji omogućilo da reagiraju.

(111) Usklađivanje i koordinacija radiofrekvencijskog spektra i reguliranje opreme popraćeno normizacijom međusobno su komplementarni i potrebno ih je blisko koordinirati kako bi se učinkovito ostvarili njihovi zajednički ciljevi, uz potporu RSPG-a. Koordinacijom sadržaja i vremenski raspored mandata dodijeljenih Europskoj konferenciji poštanskih i telekomunikacijskih uprava (CEPT) na temelju Odluke br. 676/2002/EZ o radiofrekvencijskom spektru i zahtjevima za normizaciju upućenima tijelima za normizaciju kao što je Europski institut za telekomunikacijske norme, uključujući i one o parametrima radioprijamnika, trebalo bi se olakšati uvođenje budućih sustava, podržati mogućnosti zajedničkog korištenja radiofrekvencijskim spektrom i osigurati učinkovito upravljanje radiofrekvencijskim spektrom.

(112) Potražnja za usklađenim radiofrekvencijskim spektrom nije ravnomjerna posvuda u Uniji. Ako na regionalnoj ili nacionalnoj razini ne postoji potražnja za čitavim usklađenim pojasom ili njegovim dijelom, države članice mogle bi iznimno dopustiti alternativnu uporabu pojasa, primjerice za pokrivanje nedostatka ponude na tržištu za određene uporabe dokle god postoji takav nedostatak potražnje, uz uvjet da se alternativnom uporabom ne dovodi u pitanje usklađena uporaba pojasa od strane drugih država članica te da ona prestane kada nastane potreba za usklađenom uporabom.

(113) Prilagodljivost upravljanja radiofrekvencijskim spektrom i pristup radiofrekvencijskom spektru uspostavljen je putem ovlaštenja na temelju tehnološke neutralnosti i neutralnosti usluga, i kako bi se omogućilo korisnicima radiofrekvencijskog spektra da odaberu najbolje tehnologije i usluge za primjenu u pojasu radiofrekvencijskog spektra za koji je navedeno da je dostupan za elektroničke komunikacijske usluge unutar relevantnih nacionalnih planova namjene frekvencija u skladu s pravom Unije („načelo tehnološke neutralnosti i načelo neutralnosti usluga”). Administrativno određivanje tehnologija i usluga trebalo bi primijeniti samo kada u pitanje dođu ciljevi od općeg interesa te bi ih trebalo jasno obrazložiti i redovito preispitivati.

(114) Ograničenja u vezi s načelom tehnološke neutralnosti trebala bi biti prikladna i opravdana potrebom da se izbjegnu štetne smetnje, na primjer propisivanjem emisijskih maski i razina snage, kako bi se osigurala zaštita javnog zdravlja ograničavanjem izlaganja djelovanju elektromagnetskih polja, osiguralo ispravno funkcioniranje usluga putem odgovarajuće razine tehničke kvalitete usluge, a da nije nužno isključiti mogućnost upotrebe više od jedne usluge u istom pojasu radiofrekvencijskog spektra, osiguralo pravilno zajedničko korištenje radiofrekvencijskim spektrom, posebno kada korištenje njime podliježe isključivo općim ovlaštenjima, jamčilo učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom ili ispunili ciljevi od općeg interesa u skladu s pravom Unije.

(115) Korisnicima radiofrekvencijskog spektra trebalo bi omogućiti slobodan izbor usluga koje žele ponuditi u okviru radiofrekvencijskog spektra. S druge strane, trebalo bi dopustiti mjere koje zahtijevaju pružanje posebne usluge kako bi se ispunili jasno utvrđeni ciljevi od općeg interesa kao što su zaštita ljudskih života, potreba za promicanjem društvene, regionalne i teritorijalne povezanosti ili izbjegavanje neučinkovite uporabe radiofrekvencijskog spektra, kada su te mjere nužne i proporcionalne. Ti bi ciljevi trebali uključiti promicanje kulturne i jezične raznolikosti i medijskoga pluralizma koje su odredile države članice u skladu s pravom Unije. Osim ako je potrebno zaštititi ljudske živote ili, iznimno, ispuniti druge ciljeve od općeg interesa koje su odredile države članice u skladu s pravom Unije, iznimke ne bi smjele imati za posljedicu usluge s ekskluzivnim pravom korištenja, već bi im se trebala dati prednost tako da, u najvećoj mogućoj mjeri, i druge službe ili tehnologije mogu istodobno postojati u istom pojasu radiofrekvencijskog spektra. U nadležnosti je država članica da odrede opseg i narav svih iznimaka u vezi s promicanjem kulturne i jezične raznolikosti te medijskoga pluralizma.

(116) Budući da je određivanje namjene radiofrekvencijskog spektra za određene tehnologije ili usluge iznimka od načela tehnološke neutralnosti i neutralnosti usluga te da smanjuje slobodu odabira u pogledu pruženih usluga ili uporabljene tehnologije, bilo koji prijedlog za takvo određivanje namjene trebao bi biti transparentan te bi o njemu trebalo provesti javno savjetovanje.

(117) Kada države članice iznimno odluče ograničiti slobodu pružanja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga zbog razloga javne politike, javne sigurnosti ili javnog zdravlja, one bi trebale objasniti razloge za takvo ograničenje.

(118) Radiofrekvencijskim spektrom trebalo bi upravljati tako da se osigura izbjegavanje štetnih smetnji. Stoga bi taj osnovni koncept štetnih smetnji trebalo pravilno definirati kako bi se osiguralo da regulatorna intervencija bude ograničena u mjeri koja je potrebna za sprečavanje takve smetnje, vodeći računa i o potrebi da se u obzir uzmu napredne metode za zaštitu od štetnih smetnji s ciljem primjene tih tehnologija i metoda upravljanja spektrom kako bi se izbjegla, u najvećoj mogućoj mjeri, primjena načela nesmetanja i nezaštićivanja. Prekograničnost je bitan element prijevoza, a njegova digitalizacija donosi izazove. Vozila (kao što su vozila podzemne željeznice, autobusi, automobili, kamioni, vlakovi.) postaju sve autonomnija i sve povezanija. Na unutarnjem tržištu vozilima se lakše putuje izvan nacionalnih granica. Pouzdane komunikacije i izbjegavanje štetnih smetnji ključni su za sigurno i dobro funkcioniranje vozila i njihovih ugrađenih komunikacijskih sustava.

(119) S obzirom na porast potražnje za radiofrekvencijskim spektrom i nove raznovrsne aplikacije i tehnologije koje zahtijevaju fleksibilniji pristup i korištenje radiofrekvencijskim spektrom, države članice trebale bi promicati zajedničko korištenje radiofrekvencijskim spektrom uspostavljanjem najprimjerenijih režima ovlaštenja za svaki scenarij te određivanjem primjerenih i transparentnih povezanih pravila i uvjeta. Zajedničkim korištenjem radiofrekvencijskim spektrom sve više se osigurava njegova djelotvorna i učinkovita uporaba tako što se nekolicini neovisnih korisnika ili uređaja dopušta pristup istom pojasu radiofrekvencijskog spektra na temelju različitih tipova pravnih sustava, kako bi se oslobodili dodatni resursi radiofrekvencijskog spektra, podigla učinkovitost uporabe i novim korisnicima olakšao pristup radio frekvencijskom spektru. Zajedničko korištenje može se temeljiti na općim ovlaštenjima ili korištenju za koje se ne izdaje dozvola kojima se, pod posebnim uvjetima zajedničkog korištenja, nekolicini korisnika dopušta pristup i korištenje istim radiofrekvencijskim spektrom u različitim geografskim područjima ili u različito vrijeme. Zajedničko korištenje može se temeljiti i na pojedinačnim pravima korištenja na temelju aranžmana kao što je zajednički pristup za koji je izdana dozvola pri čemu svi korisnici (uz postojećega korisnika i novi korisnici) prihvaćaju uvjete zajedničkoga pristupa, uz nadzor nadležnih tijela, tako da se osigura minimalna zajamčena kvaliteta radioprijenosa. Kada dopuštaju zajedničko korištenje na temelju različitih režima ovlaštenja, države članice ne bi smjele propisati znatnu razliku u trajanju takve uporabe unutar različitih vrsta režima ovlaštenja.

(120) Općim ovlaštenjima za korištenje radiofrekvencijskim spektrom može se olakšati najučinkovitije korištenje tim spektrom te u nekim slučajevima poduprijeti inovacije i poticati tržišno natjecanje, dok u drugim slučajevima pojedinačna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom mogu biti najprikladniji režim ovlaštenja u nekim specifičnim okolnostima. Pojedinačna prava korištenja trebalo bi razmotriti, primjerice, kada se poželjnim značajkama propagacije radiofrekvencijskog spektra ili predviđenom razinom snage prijenosa podrazumijeva da se općim ovlaštenjem ne mogu riješiti problemi povezani sa smetnjom s obzirom na traženu kvalitetu usluge. Tehničkim mjerama kao što su rješenja za poboljšanje otpornosti prijamnika mogla bi omogućiti uporaba općih ovlaštenja ili zajedničko korištenje radiofrekvencijskim spektrom te, po mogućnosti, izbjeći sustavno pribjegavanje načelu nesmetanja i nezaštićivanja.

(121) Kako bi osigurale predvidivost i zaštitile pravnu sigurnost i stabilnost ulaganja, države članice trebale bi pri provedbi uvjeta povezanih s pojedinačnim pravima korištenja i općim ovlaštenjima unaprijed utvrditi primjerene kriterije za utvrđivanje usklađenosti s ciljem učinkovitoga korištenja radiofrekvencijskim spektrom od strane nositelja prava. Zainteresirane strane trebale bi sudjelovati u određivanju tih uvjeta te bi trebale biti obaviještene na transparentan način o tome kako će se ocjenjivati njihovo ispunjavanje obveza.

(122) Kako bi se izbjeglo stvaranje prepreka ulasku na tržište, i to stvaranjem pričuve koja je protivna propisima o zaštiti tržišnog natjecanja, provedba uvjeta povezanih s pravima na radiofrekvencijski spektar od strane država članica trebala bi biti učinkovita te bi, ako je to potrebno, u njoj trebala sudjelovati sva nadležna tijela. Uvjeti provedbe trebali bi obuhvaćati i primjenu klauzule „iskoristi ili izgubi”. Kako bi se osigurala pravna sigurnost s obzirom na moguću izloženost bilo kojim sankcijama zbog nekorištenja radiofrekvencijskim spektrom, trebalo bi unaprijed odrediti pragove korištenja, među ostalim u pogledu vremena, količine ili identiteta radiofrekvencijskog spektra. Trgovanjem radiofrekvencijskim spektrom i njegovim najamom trebalo bi se osigurati da se izvorni nositelj prava njime učinkovito koristi.

(123) Ako su usklađeni uvjeti za pojas radiofrekvencijskog spektra utvrđeni na temelju Odluke 676/2002/EZ, nadležna tijela trebaju odlučiti o najprikladnijem režimu ovlaštenja koji se primjenjuje na taj pojas ili njegove dijelove. Ako je vjerojatno da će sve države članice biti suočene sa sličnim problemima u slučaju kojih bi različita rješenja mogla rascjepkati unutarnje tržište opreme i time odgoditi uvođenje 5G sustava, može biti potrebno da Komisija, uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri u obzir mišljenje RSPG-a, preporuči zajednička rješenja, pri čemu se uvažavaju tehničke mjere usklađivanja koje su na snazi. Time bi se mogli osigurati zajednički alati za države članice koje bi mogle uzeti u obzir pri utvrđivanju primjerenih dosljednih režima ovlaštenja koji se primjenjuju na pojas ili dio pojasa, ovisno o čimbenicima kao što su gustoća naseljenosti, karakteristike propagacije pojaseva, razlike između urbanih i ruralnih namjena, moguća potreba za zaštitom postojećih usluga i posljedice za ekonomije razmjera u proizvodnji.

(124) Zajedničkim korištenjem mrežne infrastrukture, a u nekim slučajevima i zajedničkim korištenjem radiofrekvencijskim spektrom, može se ostvariti djelotvornija i učinkovitija uporaba radiofrekvencijskog spektra i osigurati brzo postavljanje mreža, posebno u manje naseljenim područjima. Pri utvrđivanju uvjeta koje treba povezati s pravima korištenja radiofrekvencijskim spektrom nadležna tijela trebala bi razmotriti i ovlaštenja za razne oblike zajedničkog korištenja ili koordinacije među poduzetnicima radi osiguravanja djelotvorne i učinkovite uporabe radiofrekvencijskog spektra ili usklađenosti s obvezama pokrivenosti, u skladu s načelima prava tržišnog natjecanja.

(125) Zahtjev za poštovanjem načela tehnološke neutralnosti i neutralnosti usluge pri dodjeli prava korištenja, zajedno s mogućnosti prijenosa prava među poduzetnicima, temelj su slobodi i sredstvima pružanja elektroničkih komunikacijskih usluga javnosti, čime se također olakšava i postizanje ciljeva od općeg interesa. Ovom se Direktivom ne pravi razlika između izravne dodjele radiofrekvencijskog spektra pružateljima elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga i dodjele subjektima koji se koriste tim mrežama ili uslugama. Takvi subjekti mogu biti pružatelji radijskih ili televizijskih radiodifuzijskih sadržaja. U svakom slučaju poduzetnik kojem je dodijeljeno pravo korištenja radiofrekvencijskim spektrom odgovoran je za usklađenost s uvjetima povezanima s pravima korištenja radiofrekvencijskim spektrom i relevantnim uvjetima povezanima s općim ovlaštenjem. Određenim obvezama propisanim radiodifuzijskim kućama za pružanje usluga audiovizualnih medija može se zahtijevati primjena posebnih kriterija i postupaka za davanje prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom radi ostvarenja određenog cilja od općeg interesa koji su odredile države članice u skladu s pravom Unije. Međutim, postupak za dodjelu tog prava u svakom bi slučaju trebao biti objektivan, transparentan, nediskriminirajuć i proporcionalan.

(126) U skladu sa sudskom praksom Suda bilo koja nacionalna ograničenja pravâ koja su zajamčena člankom 56. UFEU-a trebala bi biti objektivno obrazložena i proporcionalna te ne bi smjela prelaziti ono što je potrebno za postizanje tih ciljeva. Povrh toga, radiofrekvencijski spektar za koji su prava dodijeljena bez otvorenoga postupka ne bi se smio upotrebljavati za namjene koje nisu ciljevi od općeg interesa za koje su bila dodijeljena. U tom bi slučaju zainteresirane strane trebale imati mogućnost iznošenja svojih primjedaba u razumnom roku. U okviru postupka podnošenja zahtjeva za dodjelu prava države članice trebale bi provjeriti je li podnositelj zahtjeva sposoban poštovati uvjete koje treba povezati s takvim pravima. Ti bi se uvjeti trebali odražavati u objektivnim, transparentnim, proporcionalnim i nediskriminirajućim kriterijima prihvatljivosti prije pokretanja bilo kakvog natječajnoga postupka odabira. Za potrebe primjene takvih kriterija može se od podnositelja zahtjeva zahtijevati podnošenje potrebnih informacija kojima dokazuje svoju sposobnost poštovanja tih uvjeta. Zahtjev za pravo korištenja radiofrekvencijskim spektrom može se odbiti ako podnositelj zahtjeva ne dostavi takve informacije.

(127) Države članice trebale bi prije dodjele prava isključivo propisati provjeru elemenata koje prosječno pažljivi podnositelj zahtjeva može razumno dokazati, pri čemu uzimaju u obzir važnost javne i tržišne vrijednosti radiofrekvencijskog spektra kao rijetkog javnog resursa. Time se ne dovodi u pitanje mogućnost naknadne provjere ispunjavanja kriterija prihvatljivosti, primjerice na temelju ključnih etapa, u slučaju kada se kriteriji prvotno nisu mogli razumno ispuniti. Kako bi se očuvala djelotvorna i učinkovita uporaba radiofrekvencijskog spektra, države članice ne bi trebale dodjeljivati prava ako njihova ocjena upućuje na to da podnositelji zahtjeva nisu sposobni ispuniti uvjete, ne dovodeći u pitanje mogućnost vremenski ograničene eksperimentalne uporabe. Dovoljno dugačkim rokom ovlaštenja za korištenje radiofrekvencijskim spektrom trebalo bi povećati predvidivost ulaganja i doprinijeti bržem postavljanju mreža i boljim uslugama te stabilnosti kao potpora trgovanju radiofrekvencijskim spektrom i njegovu najmu. Ako se ovlaštenje za korištenje radiofrekvencijskim spektrom ne izdaje na neodređeni rok, takvim bi se trajanjem trebali uzeti u obzir zadani ciljevi te bi ono trebalo biti dovoljno dugačko da omogući povrat ulaganja. Premda se duljim rokom može osigurati predvidivost ulaganja, mjere za osiguravanje djelotvorne i učinkovite uporabe radiofrekvencijskog spektra, kao što su ovlasti nadležnoga tijela da izmijeni ili oduzme pravo u slučaju neusklađenosti s uvjetima povezanima s pravima korištenja, ili za pospješivanje trgovanja radiofrekvencijskim spektrom i njegova najma, poslužit će sprečavanju neprimjerenoga gomilanja radiofrekvencijskog spektra i podupirati jačanje fleksibilnosti pri distribuciji resursa radiofrekvencijskog spektra. Širom uporabom godišnjih naknada osigurava se i stalna procjena uporabe radiofrekvencijskog spektra od strane nositelja prava.

(128) Uzimajući u obzir važnost tehničkih inovacija, države članice trebale bi moći izdavati prava na korištenje radiofrekvencijskim spektrom u eksperimentalne svrhe, podložno posebnim ograničenjima i uvjetima koji su strogo opravdani eksperimentalnom naravi takvih prava.

(129) Nadležna tijela trebala bi pri odlučivanju o obnovi dodijeljenoga prava korištenja usklađenim radiofrekvencijskim spektrom uzeti u obzir u kojoj bi se mjeri obnovom doprinijelo ciljevima regulatornog okvira i drugim ciljevima na temelju prava Unije i nacionalnoga prava. Sve takve odluke trebale bi biti predmet otvorenog, nediskriminirajućeg i transparentnoga postupka i temeljiti se na preispitivanju o tome kako su ispunjeni uvjeti povezani s dotičnim pravima. Države članice trebale bi pri procjeni potrebe obnavljanja prava korištenja ocijeniti učinak obnove dodijeljenih prava na tržišno natjecanje u odnosu na promicanje učinkovitijeg iskorištavanja ili inovativnih novih uporaba koji bi se mogli postići otvaranjem pojasa novim korisnicima. Nadležna tijela trebala bi u tom smislu moći odlučiti samo u pogledu ograničenog razdoblja za obnovu kako bi se izbjegli ozbiljni prekidi postojeće uporabe. Iako bi se odlukama o obnovi prava dodijeljenih prije početka primjene ove Direktive trebala poštovati sva pravila koja su već primjenjiva, države članice trebale bi osigurati i da se time ne dovode u pitanje ciljevi ove Direktive.

(130) Države članice trebale bi pri obnavljanju postojećih prava korištenja usklađenim radiofrekvencijskom spektrom, uz procjenu potrebe obnove prava, preispitati i s njima povezane naknade kako bi osigurala da se tim naknadama i dalje promiče optimalno korištenje, uzimajući u obzir među ostalim razvoj tržišta i tehnološki razvoj. Radi pravne sigurnosti primjereno je sve prilagodbe postojećih naknada temeljiti na načelima koja se primjenjuju na dodjelu novih prava korištenja.

(131) Učinkovito upravljanje radiofrekvencijskim spektrom može se osigurati i kontinuiranim učinkovitim korištenjem radiofrekvencijskim spektrom koji je već dodijeljen. Kako bi se nositeljima prava osigurala pravna sigurnost, mogućnost obnove prava korištenja trebalo bi razmotriti u primjerenom roku prije isteka dotičnih prava, primjerice najmanje dvije godine prije isteka prava ako su ona dodijeljena na 15 ili više godina, osim ako je mogućnost obnove bila izričito isključena u vrijeme dodjele pravâ. Radi kontinuiranog upravljanja resursima nadležna tijela trebala bi imati mogućnost da obnovu prava razmotre na vlastitu inicijativu ili na zahtjev primatelja prava. Obnova prava korištenja ne bi se smjela dodijeliti suprotno volji primatelja.

(132) Prijenos prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom može biti djelotvorno sredstvo za povećanje učinkovitoga korištenja njima. Radi prilagodljivosti i učinkovitosti te da bi se omogućilo tržišno vrednovanje radiofrekvencijskog spektra države članice trebale bi u pravilu dopustiti korisnicima radiofrekvencijskog spektra da na treće strane prenose ili takvim stranama daju u najam svoja prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, i to na temelju provedbe jednostavnoga postupka i podložno uvjetima povezanima s takvim pravima, odnosno pravilima o tržišnom natjecanju, pod nadzorom nadležnih nacionalnih regulatornih tijela. Kako bi se olakšao takav prijenos ili davanje u najam, uz uvjet poštovanja mjera usklađivanja donesenih na temelju Odluke br. 676/2002/EZ, države članice trebale bi ujedno razmotriti zahtjeve o razdiobi ili raščlambi prava na radiofrekvencijski spektar ili o preispitivanju uvjeta korištenja.

(133) O mjerama koje se pri dodjeli ili obnovi prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom poduzimaju posebno radi promicanja tržišnog natjecanja trebala bi odlučiti nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela, koja raspolažu potrebnim gospodarskim, tehničkim i tržišnim znanjem. Uvjeti dodjele radiofrekvencijskog spektra mogu utjecati na stanje tržišnog natjecanja na tržištima elektroničkih komunikacija i uvjete ulaska. Ograničen pristup radiofrekvencijskom spektru, osobito kada postoji oskudica radiofrekvencijskog spektra, može biti prepreka ulasku ili spriječiti ulaganja, postavljanje mreža, pružanje novih usluga ili aplikacija, inovacije i tržišno natjecanje. Na postojeće tržišno natjecanje mogu utjecati i nova prava korištenja, uključujući ona koja su stečena prijenosom ili najmom, te uvođenje novih fleksibilnih kriterija korištenja radiofrekvencijskim spektrom. Ako se nepravilno primjenjuju, određeni uvjeti namijenjeni promicanju tržišnog natjecanja mogu imati druge učinke; na primjer, ograničenja radiofrekvencijskog spektra ili njegovo rezerviranje mogu dovesti do umjetne oskudice, obveze veleprodajnog pristupa mogu u nedostatku tržišne snage neopravdano ograničavati poslovne modele, a ograničavanje prijenosa može priječiti razvoj sekundarnih tržišta. Stoga je pri nametanju takvih uvjeta nužan dosljedan i objektivan test tržišnog natjecanja, koji bi trebalo dosljedno primjenjivati. Uporaba tih mjera stoga se treba temeljiti na temeljitoj i objektivnoj procjeni tržišta i uvjeta tržišnog natjecanja na njemu, koju provode nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela. Nacionalna nadležna tijela trebala bi, međutim, osigurati djelotvorno i učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom te izbjegavati narušavanje tržišnog natjecanja stvaranjem pričuve koja je protivna propisima o zaštiti tržišnog natjecanja.

(134) Na temelju mišljenja RSPG-a može biti potrebno donijeti zajednički krajnji rok za odobravanje korištenja pojasom radiofrekvencijskog spektra koji je usklađen na temelju Odluke br. 676/2002/EZ kako bi se izbjegle prekogranične smetnje i u potpunosti iskoristile prednosti povezanih mjera tehničkog usklađivanja za tržišta opreme i postavljanje mreža i usluga vrlo velikog kapaciteta. Dopuštanje korištenja pojasom radiofrekvencijskog spektra podrazumijeva dodjelu radiofrekvencijskog spektra na temelju režima općeg ovlaštenja ili pojedinačnih prava korištenja kako bi se radiofrekvencijskim spektrom mogao koristiti odmah po završetku postupka dodjele. U svrhu dodjele pojaseva radiofrekvencijskog spektra moglo bi biti potrebno osloboditi pojas koji su zauzeli drugi korisnici te potonjima osigurati nadoknadu. Međutim, na provedbu zajedničkog roka za dopuštanje korištenja usklađenim pojasevima za elektroničke komunikacijske usluge, među ostalim za 5G, u određenoj državi članici mogli bi utjecati problemi zbog neriješenih pitanja prekogranične koordinacije među državama članicama ili s trećim zemljama, složenosti osiguravanja tehničke migracije postojećih korisnika pojasa, ograničenja u pogledu korištenja pojasom utemeljenog na cilju od općeg interesa, zaštite nacionalne sigurnosti i obrane ili više sile. U svakom slučaju države članice trebale bi poduzeti sve mjere kako bi na najmanju moguću mjeru svele sve odgode u smislu geografske pokrivenosti, vremenskog rasporeda i dometa radiofrekvencijskog spektra. Povrh toga, ako se to smatra prikladnim, države članice trebale bi moći s obzirom na vlastitu ocjenu relevantnih okolnosti zatražiti da Unija pruži pravnu, političku i tehničku potporu u rješavanju pitanja koordinacije radiofrekvencijskog spektra sa susjednim zemljama Unije, uključujući države kandidatkinje i pristupnice, tako da dotične države članice mogu poštovati svoje obveze koje im nalaže pravo Unije.

(135) Kako bi se do 2020. osigurala usklađenija dostupnost radiofrekvencijskog spektra za postizanje vrlo visoke brzine fiksnih i bežičnih mreža u kontekstu5G-a, RSPG je odredio da su pojasevi 3,4 – 3,8 GHz i 24,25 – 27,5 GHz prioritetni pojasevi s pomoću kojih se do 2020. mogu ostvariti ciljevi iz Akcijskog plana za 5G. Pojasevi 40,5 – 43,5 GHz i 66 – 71 GHz također su utvrđeni za daljnju studiju. Stoga je potrebno osigurati da do 31. prosinca 2020. pojasevi 3,4 – 3,8 GHz i 24,25 – 27,5 GHz ili dijelovi tih pojaseva budu dostupni za zemaljske sustave kojima se mogu pružati bežične širokopojasne usluge na temelju usklađenih uvjeta utvrđenih tehničkim provedbenim mjerama donesenim u skladu s člankom 4. Odluke br. 676/2002/EZ, čime se dopunjuje Odluka (EU) 2017/899 Europskog parlamenta i Vijeća[1], s obzirom na to da ti pojasevi u pogledu pokrivenosti i kapaciteta podataka imaju posebna svojstva koja omogućuju njihovo prikladno kombiniranje radi ispunjenja zahtjeva za 5G. Države članice mogle bi, međutim, biti pogođene smetnjama koje bi vjerojatno mogle proizići iz trećih zemalja koje su, u skladu s Radijskim propisima Međunarodne telekomunikacijske unije (ITU), utvrdile te pojaseve za usluge koje se ne odnose na međunarodne mobilne telekomunikacije. To bi moglo utjecati na obvezu poštovanja zajedničkoga datuma početka provedbe. Buduća uporaba pojasa 26 GHz za zemaljske bežične 5G usluge vjerojatno će, među ostalim, biti usmjerena na urbana područja i prigradska područja pristupa, pri čemu se uvođenje u određenoj mjeri može predvidjeti i duž glavnih cesta i željezničkih pruga u ruralnim područjima. Time se omogućuje uporaba pojasa 26 GHz za druge usluge koje nisu bežične 5G usluge izvan tih geografskih područja, primjerice za komunikacije u poslovne svrhe ili uporabu u zatvorenim prostorima, čime se stoga državama članicama omogućuje da odrede i učine taj pojas dostupnim na neisključivoj osnovi.

[1] Odluka (EU) 2017/899 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2017. o uporabi frekvencijskog pojasa 470 – 790 MHz u Uniji (SL L 138, 25.5.2017., str. 131.).

(136) Kad potražnja za pojasom radiofrekvencijskog spektra prelazi raspoloživost, a država članica zbog toga zaključi da se prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom moraju ograničiti, trebalo bi primijeniti odgovarajuće transparentne postupke za dodjelu tih prava kako bi se izbjegla svaka diskriminacija i optimizirala upotreba tog oskudnog resursa. Takva bi ograničenja trebala biti objektivno opravdana, proporcionalna i utemeljena na temeljitoj ocjeni tržišnih uvjeta, uz pravilno vrednovanje ukupnih koristi za korisnike te ciljeva nacionalnih tržišta i unutarnjega tržišta. Ciljeve na kojima se temelje svi postupci ograničavanja trebalo bi unaprijed utvrditi. Države članice trebale bi pri odabiru najprimjerenijega postupka odabira, te u skladu s mjerama koordinacije poduzetima na razini Unije, provesti pravodobno i transparentno savjetovanje sa svim zainteresiranim stranama u pogledu opravdanosti, ciljeva i uvjeta tog postupka. Za dodjelu radiofrekvencijskog spektra ili brojevnih resursa od izuzetnoga gospodarskog značaja države članice trebale bi moći upotrebljavati, među ostalim, natječajne postupke ili postupke uspoređivanja. Pri provedbi tih postupaka nadležna tijela trebala bi uzeti u obzir ciljeve ove Direktive. Ako utvrdi da bi u određenom pojasu mogla biti dostupna dodatna prava, država članica trebala bi pokrenuti postupak kojim bi se ta prava učinila dostupnima.

(137) Snažan rast potražnje za radiofrekvencijskim spektrom i potražnje krajnjih korisnika za bežičnim širokopojasnim kapacitetom zahtijeva rješenja kojima se omogućuju alternativna, komplementarna i spektralno učinkovita rješenja, uključujući bežične pristupne sustave male snage kratkog dometa, kao što su RLAN-ovi i mreže ćelijskih pristupnih točaka male snage i veličine. Takvim bi se komplementarnim sustavima bežičnoga pristupa, posebno javno dostupnim pristupnim točkama RLAN-a, krajnjim korisnicima poboljšao pristup internetu, a operatorima mreža pokretnih komunikacija omogućilo rasterećenje prometa u mrežama pokretnih komunikacija. RLAN-ovi se koriste usklađenim radiofrekvencijskim spektrom bez potrebe za pojedinačnim ovlaštenjem ili pravom korištenja radiofrekvencijskim spektrom. Do sada, većinu pristupnih točaka RLAN-a upotrebljavali su privatni korisnici kao lokalni bežični dodatak svojem širokopojasnom priključku u nepokretnoj mreži. Krajnje korisnike se u okviru njihove internetske pretplate ne bi trebalo sprečavati da pristup svojem RLAN-u dijele s drugima kako bi se na taj način povećao broj dostupnih pristupnih točaka, osobito u gusto naseljenim područjima, povećao bežični podatkovni kapacitet ponovnim korištenjem radiofrekvencijskim spektrom i stvorila troškovno učinkovita dopunska bežična širokopojasna infrastruktura dostupna drugim krajnjim korisnicima. Stoga bi trebalo ukloniti i nepotrebna ograničenja za postavljanje i međupovezivanje pristupnih točaka RLAN-a.

(138) Tijela javne vlasti ili pružatelji javnih usluga koji se u svojim prostorijama koriste RLAN-ovima za potrebe svojeg osoblja, posjetitelja ili korisnika, npr. kako bi se olakšao pristup uslugama e-vlade ili za informacije o javnom prijevozu ili upravljanju cestovnim prometom, također bi mogli pružati pristup takvim pristupnim točkama za opću uporabu građana kao pomoćnu uslugu u okviru javnih usluga koje nude u tim prostorijama, u mjeri u kojoj je to dopušteno pravilima o tržišnom natjecanju i javnoj nabavi. Povrh toga, pružatelji tih usluga lokalnoga pristupa elektroničkim komunikacijskim mrežama unutar ili oko imovine u privatnom vlasništvu ili na ograničenom javnom prostoru na nekomercijalnoj osnovi ili kao pomoćna usluga drugoj aktivnosti koja ne ovisi o dotičnom pristupu kao što su točke pristupa RLAN-u dostupne kupcima drugih komercijalnih aktivnosti ili javnosti u tom području mogu podlijegati zahtjevima u pogledu usklađenosti s općim ovlaštenjima za prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, ali ne bi smjeli biti podložni uvjetima ili zahtjevima povezanima s općim ovlaštenjima koja su primjenjiva na pružatelje javnih elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga ili obvezama u pogledu krajnjih korisnika ili međupovezivanja. Međutim, takav pružatelj trebao bi i dalje podlijegati pravilima o odgovornosti utvrđenim u Direktivi 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća[1]. Pojavljuju se i druge tehnologije, primjerice LiFi, kojima će se nadopuniti trenutačne mogućnosti RLAN-ova i bežičnih pristupnih točaka u pogledu radiofrekvencijskog spektra uključivanjem optičkih pristupnih točaka temeljenih na vidljivom svjetlu, što će dovesti do hibridnih lokalnih mreža kojima se omogućuje optička bežična komunikacija.

---

[1] Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini, SL L 178, 17.7.2000., str. 1.).

(139) S obzirom na to da bežične pristupne točke male snage i kratkog dometa, kao što su femtoćelije, pikoćelije, metroćelije ili mikroćelije, mogu biti vrlo male i u radu se koristiti neupadljivom opremom sličnom opremi za rutere RLAN-a u kućanstvima, za koje nisu potrebne dozvole osim onoga što je potrebno za korištenje radiofrekvencijskim spektrom, i uzimajući u obzir pozitivan učinak takvih pristupnih točaka na korištenje radiofrekvencijskim spektrom i razvoj bežičnih komunikacija, svako ograničenje njihova postavljanja trebalo bi u najvećoj mogućoj mjeri biti limitirano. Slijedom toga, kako bi se olakšalo postavljanje bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa i ne dovodeći u pitanje bilo koje primjenjive zahtjeve povezane s upravljanjem radiofrekvencijskim spektrom, države članice ne bi smjele nametnuti pojedinačne dozvole za postavljanje takvih uređaja zgradama koji nisu službeno zaštićene kao dio posebno utvrđenog područja ili zbog njihove posebne arhitektonske ili povijesne vrijednosti, osim iz razloga javne sigurnosti. U tu svrhu, njihove značajke, kao što su maksimalna veličina, masa i značajke emisije, trebalo bi utvrditi na razini Unije na proporcionalan način za lokalno postavljanje i kako bi se osigurala visoka razina zaštite javnog zdravlja kako je utvrđeno u Preporuci 1999/519/EZ. Na rad bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa trebao bi se primijenjivati članak 7. Direktive 2014/53/EU. Time se ne dovode u pitanje prava na privatno vlasništvo utvrđena u pravu Unije ili u nacionalnom pravu. Postupak za razmatranje zahtjeva za izdavanje dozvola trebalo bi pojednostavniti i njime se ne bi smjelo dovoditi u pitanje bilo kakve komercijalne sporazume, a sve uključene administrativne naknade trebalo bi ograničiti na administrativne troškove obrade zahtjeva. Postupak ocjenjivanja zahtjeva za izdavanje dozvole trebao bi trajati što je kraće moguće, a u načelu ne dulje od četiri mjeseca.

(140) Javne zgrade i ostalu javnu infrastrukturu svakodnevno posjećuje i upotrebljava znatan broj krajnjih korisnika kojima je potrebna povezivost kako bi iskoristili usluge e-uprave, e-prijevoza i druge usluge. Ostali elementi javne infrastrukture, kao što su stupovi ulične rasvjete, semafori, predstavljaju vrlo vrijedne lokacije za upotrebu malih ćelija, primjerice zbog svoje su gustoće raspoređenosti. Ne dovodeći u pitanje mogućnost nadležnih tijela da postavljanje bežične pristupne točke kratkog dometa uvjetuju pojedinačnim prethodnim dozvolama, operatori bi trebali imati pravo na pristup tim javnim mjestima kako bi mogli na odgovarajući način zadovoljiti potražnju. Stoga bi se države članice trebale pobrinuti da takve javne zgrade, kao i ostala javna infrastruktura, pod razumnim uvjetima budu dostupne za postavljanje malih ćelija, nadopunjujući Direktivu 2014/61/EU i ne dovodeći u pitanje načela utvrđena u ovoj Direktivi. Direktiva 2014/61/EU slijedi funkcionalan pristup i nameće obveze pristupa fizičkoj infrastrukturi samo ako je fizička infrastruktura dio mreže i samo ako je u vlasništvu mrežnog operatora ili se on njome koristi, čime mnoge zgrade koje su u vlasništvu tijela javne vlasti ili kojima se tijela javne vlasti koriste nisu uključene u područje njezine primjene. Nasuprot tome, posebna obveza nije potrebna za fizičku infrastrukturu, kao što su vodovi ili stupovi, koja se upotrebljava za inteligentne prometne sustave koji su u vlasništvu mrežnih operatora (pružatelji usluga prijevoza ili pružatelji javnih elektroničkih komunikacijskih mreža) i koji udomljavaju dijelove mreže te time ulaze u područje primjene Direktive 2014/61/EU.

(141) Odredbe ove Direktive u pogledu pristupa i međupovezivanja primjenjuju se na javne elektroničke komunikacijske mreže.. Pružatelji elektroničkih komunikacijskih mreža koje nisu javne nemaju obveze na temelju ove Direktive u pogledu pristupa ili međupovezivanja osim ako takve mreže zbog činjenice da se koriste pristupom javnim mrežama mogu podlijegati uvjetima koje su utvrdile države članice.

(142) Pojam „pristup” ima širok raspon značenja te je stoga nužno točno definirati kako se on upotrebljava u ovoj Direktivi, a da se time ne dovodi u pitanje njegova moguća uporaba u okviru drugih mjera Unije. Operator može biti vlasnik mreže ili opreme ili ih može potpuno ili djelomično uzeti u najam.

(143) Na otvorenom i konkurentnom tržištu ne bi trebalo biti ograničenja kojim bi se spriječila poduzetnike da međusobno pregovaraju u svrhu postizanja dogovora o pristupu i međupovezivanju, a posebno o prekograničnim sporazumima, što podliježe pravilima o tržišnom natjecanju utvrđenim u UFEU-u. Radi stvaranja učinkovitijeg, istinskog paneuropskoga tržišta s učinkovitim tržišnim natjecanjem, većim izborom i konkurentnim uslugama za krajnje korisnike, poduzetnici koji zaprime zahtjeve za pristup ili međupovezivanje od drugih poduzetnika koji podliježu općem ovlaštenju radi pružanja elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga javnosti trebali bi pregovarati u dobroj vjeri i takve sporazume načelno zaključiti na komercijalnoj osnovi.

(144) Na tržištima gdje i dalje postoje velike razlike u pregovaračkoj snazi među poduzetnicima i gdje neki poduzetnici za obavljanje svojih usluga ovise o infrastrukturi drugih, primjereno je uspostaviti regulatorni okvir kojim bi se osiguralo učinkovito funkcioniranje tržišta. U slučaju neuspjeha komercijalnih pregovora nacionalna regulatorna tijela trebala bi biti ovlaštena za osiguravanje odgovarajućega pristupa, međupovezivanja i interoperabilnosti usluga u interesu krajnjih korisnika. Ona osobito mogu osigurati povezivost s kraja na kraj propisivanjem proporcionalnih obveza poduzetnicima koji podliježu općem ovlaštenju i koji kontroliraju pristup krajnjim korisnicima. Kontrola načina pristupa može podrazumijevati vlasništvo ili kontrolu nad fizičkom vezom (u nepokretnoj ili pokretnoj mreži) do krajnjeg korisnika ili mogućnost promjene ili oduzimanja nacionalnog broja ili brojeva potrebnih za pristup završnoj točki mreže krajnjega korisnika. To bi se, primjerice, dogodilo kad bi operatori mreže krajnjem korisniku neopravdano ograničili pristup internetskim portalima i uslugama.

(145) S obzirom na načelo nediskriminacije nacionalna regulatorna tijela trebala bi osigurati da se svi poduzetnici, neovisno o njihovoj veličini i poslovnom modelu te jesu li vertikalno integrirani ili su odvojeni, mogu međupovezati pod razumnim uvjetima, kako bi se ostvarila povezivost s kraja na kraj i pristup internetu.

(146) Nacionalne zakonske ili administrativne mjere prema kojima uvjeti za pristup ili međupovezivanje ovise o aktivnostima strane koja zatraži međupovezivanje, a posebno o visini njezina ulaganja u mrežnu infrastrukturu, a ne o pruženim uslugama međupovezivanja ili pristupa, mogu dovesti do narušavanja tržišta i biti neuskladive s pravilima tržišnog natjecanja.

(147) Operatori mreže koji kontroliraju pristup svojim vlastitim kupcima to čine na temelju jedinstvenih brojeva ili adresa iz objavljenog raspona numeriranja ili adresiranja. Drugi operatori mreže trebaju biti u stanju tim kupcima isporučiti promet i stoga moraju imati mogućnost izravnog ili neizravnog međupovezivanja. Stoga je primjereno utvrditi prava i obveze za pregovore o međupovezivanju.

(148) Interoperabilnost je korisna za krajnje korisnike te je važan cilj tog regulatornog okvira. Poticanje interoperabilnosti jedan je od ciljeva nacionalnih regulatornih i drugih nadležnih tijela kako je utvrđeno u tom okviru. Tim se okvirom također predviđa da bi Komisija trebala objaviti popis normi ili specifikacija kojima su obuhvaćeni pružanje usluga, tehnička sučelja ili mrežne funkcije kao osnova za poticanje usklađivanja u elektroničkim komunikacijama. Države članice trebale bi poticati uporabu objavljenih normi ili specifikacija u onoj mjeri u kojoj je to nužno potrebno za osiguravanje interoperabilnosti usluga i poboljšanje slobode izbora za korisnike.

(149) Povezivost s kraja na kraj i pristup hitnim službama trenutačno ovise o tome da se krajnji korisnici koriste brojevno utemeljenim interpersonalnim komunikacijskim uslugama. Budući tehnološki razvoj ili povećana uporaba brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga mogli bi dovesti do nedovoljne interoperabilnosti među komunikacijskim uslugama. Zbog toga bi mogle nastati znatne prepreke ulasku na tržište i daljnjim inovacijama, što bi moglo osjetno ugroziti učinkovitu povezivost s kraja na kraj među krajnjim korisnicima.

(150) Ako nastanu takvi problemi u pogledu interoperabilnosti Komisija bi trebala moći zahtijevati izvješće BEREC-a koje bi trebalo sadržavati činjeničnu procjenu stanja na tržištu na razini Unije i na razini države članice. Komisija bi, uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri u obzir izvješće BEREC-a i druge dostupne dokaze te učinke na unutarnjem tržištu, trebala odlučiti postoji li potreba za regulatornom intervencijom nacionalnih regulatornih ili drugih nadležnih tijela. Ako Komisija smatra da bi nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela trebala razmotriti takvu regulatornu intervenciju, ona bi trebala moći donijeti provedbene mjere kojima se određuju priroda i područje primjene mogućih regulatornih intervencija nacionalnih regulatornih ili drugih nadležnih tijela, uključujući posebno obveze objavljivanja i omogućivanja uporabe, izmjene i redistribucije relevantnih informacija od strane tijela i drugih pružatelja te mjere kojima se svim ili određenim pružateljima nameće obvezna uporaba normi ili specifikacija.

(151) Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela trebala bi s obzirom na posebne nacionalne okolnosti procijeniti je li bilo kakva intervencija potrebna i opravdana za osiguravanje povezivosti s kraja na kraj te, ako jest, propisati tim pružateljima brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga sa znatnom razinom pokrivenosti i prihvaćenosti među korisnicima proporcionalne obveze u skladu s provedbenim mjerama Komisije. Pojam „znatno“ trebalo bi tumačiti na način da geografska pokrivenost i broj krajnjih korisnika dotičnoga pružatelja predstavljaju kritičnu masu za postizanje cilja osiguravanja povezanosti s kraja na kraj među krajnjim korisnicima. Pružatelji s ograničenim brojem krajnjih korisnika ili ograničenom geografskom pokrivenošću, koji bi samo neznatno doprinijeli postizanju tog cilja, obično ne bi trebali podlijegati takvim obvezama u pogledu interoperabilnosti.

(152) U slučajevima u kojima je poduzetnicima uskraćen pristup održivim alternativama žičanim instalacijama, kabelima i povezanoj opremi unutar zgrada bez mogućnosti replikacije ili do prve sabirne ili razdjelne točke te s ciljem promicanja konkurentnih ishoda u interesu krajnjih korisnika, nacionalna regulatorna tijela trebala bi imati ovlasti nametanja obveza pristupa svim poduzetnicima, neovisno o određivanju poduzetnika kao poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom. U tom bi smislu nacionalna regulatorna tijela trebala uzeti u obzir sve tehničke i gospodarske prepreke budućoj replikaciji mreža. Međutim, budući da takve obveze u određenim slučajevima mogu biti nametljive, ugrožavati poticaje za ulaganja i imati učinak jačanja položaja prevladavajućih sudionika, trebalo bi ih nametnuti samo ako je to opravdano i proporcionalno kako bi se ostvarilo održivo tržišno natjecanje na relevantnim tržištima. Samu činjenicu da već postoji više od jedne takve infrastrukture ne bi trebalo uvijek tumačiti kao potvrdu mogućnosti replikacije njezine imovine. U kombinaciji s takvim obvezama pristupa poduzetnici bi se, prema potrebi, trebali moći osloniti i na obveze pristupa fizičkoj infrastrukturi na temelju Direktive 2014/61/EU. Sve obveze koje nacionalno regulatorno tijelo nameće na temelju ove Direktive i odluke koje nadležna tijela donose na temelju Direktive 2014/61/EU kako bi se osigurao pristup fizičkoj infrastrukturi unutar zgrada ili fizičkoj infrastrukturi do pristupne točke, trebale bi biti usklađene.

(153) Nacionalna regulatorna tijela trebala bi moći, u mjeri u kojoj je to potrebno, poduzetnicima propisati obveze da osiguraju pristup opremi iz priloga ovoj Direktivi, odnosno aplikacijskim programskim sučeljima (API) i elektroničkim programskim vodičima (EPG), kako bi se krajnjim korisnicima osigurala ne samo dostupnost digitalnih radijskih i televizijskih radiodifuzijskih usluga, nego i povezanih komplementarnih usluga. Takve komplementarne usluge trebale bi moći uključivati usluge povezane s programom posebno namijenjene poboljšanju dostupnosti za krajnje korisnike s invaliditetom te usluge umrežene televizije u vezi s programom.

(154) Važno je da nacionalna regulatorna tijela pri procjeni sabirne ili razdjelne točke do koje namjeravaju propisati pristup odaberu točku u skladu sa smjernicama BEREC-a. Odabir točke koja je bliža krajnjim korisnicima u većoj će mjeri pogodovati konkurenciji u području infrastrukture i postavljanju mreža vrlo velikog kapaciteta. Na taj bi način nacionalno regulatorno tijelo trebalo prvo razmotriti odabir točke u zgradi ili odmah izvan zgrade. Moglo bi biti opravdano proširiti obveze pristupa na žičane instalacije i kabele iza prve sabirne ili razdjelne točke, uz istodobno ograničavanje takvih obveza na točke koje su najbliže moguće krajnjim korisnicima, a na koje se može povezati dovoljan broj krajnjih korisnika, ako se dokaže da se replikacijom nailazi na visoke i trajne fizičke ili gospodarske prepreke, koje vode do znatnih problema u području tržišnog natjecanja ili tržišnih nedostataka na maloprodajnoj razini na štetu krajnjih korisnika. Procjena mogućnosti replikacije mrežnih elemenata zahtijeva preispitivanje tržišta koje se razlikuje od analize kojom se ocjenjuje značajna tržišna snaga, tako da nacionalno regulatorno tijelo ne treba utvrditi značajnu tržišnu snagu kako bi propisalo te obveze. S druge strane, takvim preispitivanjem zahtijeva se dostatna ekonomska procjena tržišnih uvjeta kako bi se utvrdilo jesu li ispunjeni kriteriji potrebni za propisivanje obveza s druge strane prve sabirne ili razdjelne točke. Vjerojatnije je da će takve proširene obveze pristupa biti potrebne u geografskim područjima u kojima je ekonomska opravdanost za postavljanje alternativne infrastrukture u većoj mjeri upitna, primjerice zbog niske gustoće naseljenosti ili zbog ograničenog broja višestambenih zgrada.

Suprotno tome, visoka koncentracija kućanstava mogla bi ukazivati na to da je uvođenje takvih obveza nepotrebno. Nacionalna regulatorna tijela također bi trebala razmotriti može li se takvim obvezama ojačati položaj poduzetnika određenih kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi moći nametnuti pristup aktivnim ili virtualnim mrežnim elementima koje se upotrebljavaju za pružanje usluga na takvoj infrastrukturi ako bi pristup pasivnim elementima bio gospodarski neučinkovit ili fizički neizvediv i ako nacionalno regulatorno tijelo smatra da bi se u nedostatku takve intervencije zaobišla svrha obveze pristupa. S ciljem poboljšanja dosljedne regulatorne prakse diljem Unije Komisija bi trebala moći zahtijevati od nacionalnog regulatornog tijela da povuče svoje nacrte mjera kojim se proširuju obveze pristupa iza prve sabirne ili razdjelne točke ako se BEREC slaže s ozbiljnim sumnjama Komisije u pogledu usklađenosti nacrta mjere s pravom Unije, a posebno s regulatornim ciljevima iz ove Direktive.

(155) U takvim slučajevima može biti primjereno da nacionalna regulatorna tijela radi usklađenosti s načelom proporcionalnosti izuzmu određene kategorije vlasnika i/ili poduzetnika od obveza koje prelaze prvu sabirnu ili razdjelnu točku, koju bi trebala utvrditi nacionalna regulatorna tijela, s obzirom na to da bi obveza pristupa koja se ne temelji na određivanju poduzetnika kao poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom ugrozila ekonomsku opravdanost za nedavno uvedene mrežne elemente, osobito putem malih lokalnih projekata. Isključivo veleprodajni poduzetnici ne bi smjeli podlijegati takvim obvezama pristupa ako nude učinkovit alternativni pristup mreži vrlo velikog kapaciteta na komercijalnoj osnovi pod poštenim, nediskriminirajućim i razumnim uvjetima, među ostalim u pogledu cijene. Trebalo bi biti moguće tu iznimku proširiti pod istim uvjetima na druge pružatelje. Ta iznimka ne mora biti nužno prikladna za pružatelje koji primaju javna sredstva.

(156) Zajedničko korištenje pasivnom infrastrukturom koje se upotrebljava u pružanju bežičnih elektroničkih komunikacijskih usluga u skladu s načelima prava tržišnog natjecanja može biti posebno korisno za maksimiziranje povezivosti vrlo velikog kapaciteta u cijeloj Uniji, posebno u slabije naseljenim područjima u kojima je replikacija neizvediva te postoji rizik od toga da će krajnjim korisnicima biti uskraćena takva povezivost. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela trebala bi iznimno imati ovlasti propisati obvezu takvog zajedničkog korištenja ili lokaliziranog roaming pristupa, u skladu s pravom Unije, ako je ta mogućnost jasno utvrđena prvotnim uvjetima dodjele prava korištenja i ako postoji dokazana korist od takvog zajedničkog korištenja u smislu nadilaženja nepremostivih gospodarskih ili fizičkih prepreka i da je zbog toga ozbiljno narušen ili uopće ne postoji pristup mrežama ili uslugama te uzimajući u obzir više čimbenika, uključujući posebno potrebu za pokrivenošću duž glavnih prometnih pravaca, izbor i veću kvalitetu usluga za krajnje korisnike te potrebu da se očuvaju inicijative za postavljanje infrastrukture. U okolnostima u kojima krajnji korisnici nemaju pristup, a zajedničko korištenje pasivnom infrastrukturom samo po sebi nije dovoljno za rješavanje te situacije, nacionalna regulatorna tijela trebala bi imati mogućnost nametanja obveze zajedničkoga korištenja aktivnom infrastrukturom. Pritom nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela zadržavaju mogućnost da odaberu najprikladniju obvezu zajedničkog korištenja ili pristupa koja bi trebala biti proporcionalna i opravdana na temelju prirode utvrđenoga problema.

(157) Premda je u nekim slučajevima primjereno da nacionalno regulatorno tijelo ili drugo nadležno tijelo nametne obveze poduzetnicima neovisno o tome jesu li određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom kako bi se postigli ciljevi kao što su povezivost s kraj na kraj ili interoperabilnost usluga, potrebno je osigurati da se takve obveze propisuju u skladu s regulatornim okvirom te, posebice, njegovim postupcima obavješćivanja. Takve bi se obveze smjele propisati samo ako su opravdane radi zaštite ciljeva ove Direktive i ako su objektivno opravdane, transparentne, proporcionalne i nediskriminirajuće za potrebe promicanja učinkovitosti, održivoga tržišnog natjecanja, učinkovitih ulaganja i inovacija, kao i osiguravanja najvećih mogućih koristi za krajnje korisnike, te su propisane u skladu s relevantnim postupcima obavješćivanja.

(158) Kako bi se nadvladale nepremostive gospodarske ili fizičke prepreke pružanju usluga ili mreža krajnjim korisnicima koje se oslanjaju na uporabu radiofrekvencijskog spektra te ako su prisutne praznine u pokrivenosti mrežama pokretnih komunikacija, njihovo otklanjanje može zahtijevati pristup pasivnoj infrastrukturi i zajedničko korištenje tom infrastrukturom ili, kada takvo što nije dovoljno, zajedničko korištenje aktivnom infrastrukturom, ili sporazume o lokaliziranom roaming pristupu. Ne dovodeći u pitanje obveze zajedničkoga korištenja povezane s pravima korištenja na temelju drugih odredaba ove Direktive, a posebno mjerama kojima se promiče tržišno natjecanje, ako nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela namjeravaju poduzeti mjere kako bi nametnula zajedničko korištenje pasivnom infrastrukturom ili, u slučaju da pasivni pristup i pasivno zajedničko korištenje nisu dopušteni, zajedničko korištenje aktivnom infrastrukturom ili sporazume o lokaliziranom roaming pristupu, njih se ipak može pozvati da razmotre mogući rizik za sudionike na tržištu na nedovoljno pokrivenim područjima.

(159) Pravila tržišnog natjecanja sama po sebi ne moraju uvijek biti dovoljna da se osigura kulturna raznolikost i pluralizam medija u području digitalne televizije. Zbog tehnološkog i tržišnog razvoja potrebno je da država članica za svoje nacionalno tržište redovito preispituje obveze za pružanje uvjetovanog pristupa na pošten, razuman i nediskriminirajući način, a posebno kako bi utvrdila je li opravdano proširivanje obveza na EPG-ove i API-ove, u onoj mjeri u kojoj je krajnjim korisnicima nužno osigurati pristup posebnim digitalnim radiodifuzijskim uslugama. Države članice trebale bi moći putem zakonodavnih, regulatornih ili administrativnih propisa koja smatraju potrebnima utvrditi digitalne radiodifuzijske usluge do kojih krajnji korisnici trebaju imati osiguran pristup.

(160) Države članice također bi trebale moći svojem nacionalnom regulatornom tijelu dopustiti preispitivanje obveza u vezi s uvjetovanim pristupom digitalnim radiodifuzijskim uslugama kako bi se putem analize tržišta ocijenilo treba li povući ili izmijeniti uvjete za poduzetnike koji nemaju značajnu tržišnu snagu na relevantnom tržištu. Takvo povlačenje ili izmjena ne bi smjeli negativno utjecati na pristup krajnjih korisnika takvim uslugama ili na izglede za učinkovito tržišno natjecanje.

(161) U određenim okolnostima postoji potreba za ex ante obvezama da bi se osigurao razvoj konkurentnog tržišta, čiji uvjeti pogoduju postavljanju i prihvaćanju mreža i usluga vrlo velikog kapaciteta i krajnjim korisnicima osiguravaju najveće moguće koristi. Definicija značajne tržišne snage koja se upotrebljava u ovoj Direktivi jednaka je konceptu vladajućeg položaja kako je definiran u sudskoj praksi Suda.

(162) Za dva ili više poduzetnika ne mora se smatrati da zajedno imaju prevladavajući položaj isključivo ako među njima postoje strukturalne ili druge veze, nego i ako je struktura relevantnoga tržišta takva da se njome pogoduje koordiniranim učincima, tj. potiče usporedno ili usklađeno ponašanje na tržištu koje je protivno propisima o zaštiti tržišnog natjecanja.

(163) Neophodno je da se ex ante regulatorne obveze nametnu samo na veleprodajnom tržištu na kojem postoji jedan ili više poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom kako bi se osiguralo održivo tržišno natjecanje i ako regulatorne mjere na temelju Unijina i nacionalnog prava tržišnog natjecanja nisu dovoljne za rješavanje tog problema. Komisija je u skladu s načelima prava tržišnog natjecanja izradila smjernice na razini Unije kojima bi se nacionalna regulatorna tijela rukovodila u ocjenjivanju učinkovitosti tržišnog natjecanja na nekom tržištu i značajne tržišne snage. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi utvrditi jesu li određeni proizvod ili usluga stvarno konkurentni u određenom geografskom području, koje može u cijelosti ili jednim dijelom biti na državnom području dotične države članice ili je mogu činiti susjedni dijelovi državnih područja država članica. Analiza učinkovitoga tržišnog natjecanja trebala bi sadržavati analizu o tome razvija li se tržište u smjeru tržišnog natjecanja, odnosno je li izostanak učinkovitog natjecanja trajan. Te se smjernice trebaju baviti i pitanjem tržišta u nastajanju na kojima de facto tržišni predvodnik vjerojatno drži značajni tržišni udio, ali ga ne treba podvrgavati neprimjerenim obvezama. Komisija bi trebala redovito preispitivati smjernice, posebno u pogledu preispitivanja postojećeg prava, uzimajući u obzir razvoj sudske prakse Suda, ekonomsku znanost i konkretno tržišno iskustvo kako bi se osigurala njihova primjerenost tržištu koje se brzo razvija. Nacionalna regulatorna tijela trebat će surađivati kad se za relevantno tržište utvrdi da je transnacionalno.

(164) U ocjenjivanju toga ima li neki poduzetnik značajnu tržišnu snagu na određenom tržištu nacionalna regulatorna tijela trebala bi djelovati u skladu s pravom Unije, pridajući najveću pozornost smjernicama Komisije o analizi tržišta i procjeni značajne tržišne snage.

(165) Nacionalna regulatorna tijela trebala bi odrediti relevantna geografska tržišta na svojem državnom području uvažavajući pritom u najvećoj mjeri Preporuku Komisije o relevantnim tržištima proizvoda i usluga („Preporuka”), koja je donesena na temelju ove Direktive, te uzimajući u obzir nacionalne i lokalne okolnosti. Zbog toga bi nacionalna regulatorna tijela trebala barem analizirati tržišta obuhvaćena Preporukom, uključujući ona tržišta koja unatoč tome što su navedena nisu više uređena u konkretnom nacionalnom ili lokalnom kontekstu. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi i analizirati tržišta koja nisu obuhvaćena tom Preporukom, ali su uređena na području njihove jurisdikcije na temelju prethodnih tržišnih analiza, ili druga tržišta, ako imaju dovoljno razloga smatrati da ispunjavaju tri kriterija iz ove Direktive.

(166) Transnacionalna tržišta mogu se odrediti ako je to opravdano definicijom geografskog tržišta, uzimajući u obzir sve čimbenike na strani ponude i na strani potražnje u skladu s načelima prava tržišnog natjecanja. BEREC je najprimjerenije tijelo za poduzimanje takve analize jer se može osloniti na opsežno kolektivno iskustvo nacionalnih regulatornih tijela pri određivanju tržišta na nacionalnoj razini. Pri provođenju analize potencijalnih transnacionalnih tržišta trebalo bi uzeti u obzir nacionalne okolnosti. Ako su transnacionalna tržišta određena te je na njima potrebna regulatorna intervencija, dotična nacionalna regulatorna tijela trebala bi surađivati pri određivanju primjerenog regulatornog odgovora, među ostalim i u postupku obavješćivanja Komisije. Ona mogu na isti način sudjelovati i kada transnacionalna tržišta nisu određena, ali su tržišni uvjeti na njihovim državnim područjima dovoljno homogeni da bi bilo korisno primijeniti koordinirani regulatorni pristup, npr. u pogledu sličnih troškova, tržišnih struktura ili operatora ili u slučaju transnacionalne ili usporedive potražnje krajnjih korisnika.

(167) U nekim su situacijama geografska tržišta definirana kao nacionalna ili podnacionalna, npr. zbog postavljanja mreže na nacionalnoj ili lokalnoj razini, što određuje granice potencijalne tržišne snage poduzetnika u odnosu na veleprodajnu ponudu, ali i dalje postoji znatna transnacionalna potražnja jedne ili više kategorija krajnjih korisnika. To osobito vrijedi za potražnju poslovnih krajnjih korisnika koji posluju na više lokacija u različitim državama članicama. Ako dobavljači ne mogu u dovoljnoj mjeri zadovoljiti tu transnacionalnu potražnju, npr. ako su rascjepkani nacionalnim granicama ili lokalno, mogu nastati prepreke unutarnjem tržištu. Stoga bi BEREC trebao imati ovlasti davanja smjernica nacionalnim regulatornim tijelima o zajedničkim regulatornim pristupima kako bi se osiguralo zadovoljavajuće ispunjavanje transnacionalne potražnje, čime se pruža osnova za interoperabilnost proizvoda za veleprodajni pristup diljem Unije i, unatoč rascjepkanosti na strani ponude, omogućuju učinkovitost i ekonomija razmjera. Smjernice BEREC-a trebale bi biti temelj za odluke nacionalnih regulatornih tijela kada ona, u nastojanju da ostvare cilj unutarnjeg tržišta, propisuju regulatorne obveze za poduzetnike određene kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom na nacionalnoj razini, te bi trebale osigurati smjernice za usklađivanje tehničkih specifikacija proizvoda za veleprodajni pristup kojima se može zadovoljiti takva utvrđena transnacionalna potražnja, u interesu unutarnjeg tržišta.

(168) Cilj je svih ex ante regulatornih intervencija u konačnici ostvariti koristi krajnjim korisnicima u pogledu cijene, kvalitete i odabira postizanjem održivog i učinkovitoga tržišnog natjecanja na maloprodajnim tržištima. Nacionalna regulatorna tijela vjerojatno će mnoga maloprodajna tržišta postupno utvrditi kao konkurentna, čak i ako veleprodajna tržišta ne budu regulirana, posebno uzimajući u obzir očekivana poboljšanja u području inovacija i tržišnog natjecanja.

(169) Analiza odgovarajućih maloprodajnih tržišta nacionalnim regulatornim tijelima početna je točka za utvrđivanje veleprodajnih tržišta podložnih ex ante regulaciji. Analiza učinkovitoga tržišnog natjecanja na maloprodajnoj i veleprodajnoj razini provodi se iz perspektive okrenute budućnosti unutar određenog vremenskog okvira, vodi se pravom tržišnog natjecanja i, ako je to primjereno, uključuje relevantnu sudsku praksu Suda. Ako se utvrdi da bi se dotično maloprodajno tržište, uz izostanak ex ante regulacije na odgovarajućim relevantnim veleprodajnim tržištima, razvijalo u smjeru djelotvornoga tržišnog natjecanja, nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi zaključiti da regulacija na relevantnoj veleprodajnoj razini više nije potrebna.

(170) Tijekom postupnog prelaska na deregulirana tržišta komercijalni sporazumi, uključujući one za zajedničko ulaganje i pristup, između operatora postupno će postajati sve češći, a ako se pokažu održivima i poboljšaju dinamiku tržišnog natjecanja, mogu doprinijeti zaključku da za određeno veleprodajno tržište nije potrebna ex ante regulacija. Slična bi se logika mogla primijeniti u obratnom smjeru, na nepredviđene raskide komercijalnih sporazuma na dereguliranom tržištu. Pri analizi takvih sporazuma trebalo bi uzeti u obzir da mogućnost regulacije vlasnicima mreža može biti poticaj da započnu komercijalne pregovore. Kako bi se na odgovarajući način uzeo u obzir učinak regulacije propisane za povezana tržišta pri utvrđivanju potrebe za ex ante regulacijom na određenom tržištu, nacionalna regulatorna tijela trebala bi osigurati da se tržišta analiziraju na dosljedan način te, ako je moguće, istodobno ili uz najkraći vremenski odmak.

(171) Pri procjeni regulacije na veleprodajnom tržištu radi rješavanja problema na maloprodajnoj razini, nacionalna regulatorna tijela trebala bi uzeti u obzir činjenicu da određenom maloprodajnom tržištu nekoliko veleprodajnih tržišta može pružati veleprodajne uzlazne inpute i, obratno, da jedno veleprodajno tržište može pružati veleprodajne uzlazne inpute različitim maloprodajnim tržištima. Povrh toga, na dinamiku tržišnog natjecanja na određenom tržištu mogu utjecati tržišta koja su susjedna, ali nisu u vertikalnom odnosu, kao što je slučaj s nekim tržištima usluga u mrežama nepokretnih i pokretnih komunikacija. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi tu procjenu provesti za svako pojedinačno veleprodajno tržište za koje se razmatra uvođenje regulacije, počevši od regulatornih mjera za pristup građevinskoj infrastrukturi jer se takvim mjerama obično potiče održivije tržišno natjecanje, uključujući i konkurenciju u području infrastrukture, a zatim analizirati sva veleprodajna tržišta za koja se smatra da su pogodna za ex ante regulaciju zbog njihove vjerojatne prikladnosti za rješavanje utvrđenih problema tržišnog natjecanja na maloprodajnoj razini. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi pri odlučivanju o konkretnoj regulatornoj mjeri koju treba nametnuti ocijeniti njezinu tehničku izvedivost te provesti analizu troškova i koristi, uzimajući u obzir stupanj primjerenosti tog sredstva za rješavanje utvrđenih problema tržišnog natjecanja na maloprodajnoj razini te osiguravajući tržišno natjecanje koje se temelji na diferencijaciji i tehnološkoj neutralnosti. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi razmotriti posljedice nametanja bilo koje konkretne regulatorne mjere koja bi, u slučaju da je izvediva samo na određenim mrežnim topologijama, mogla destimulirati postavljanje mreža vrlo velikog kapaciteta u interesu krajnjih korisnika.

(172) Ne dovodeći u pitanje načelo tehnološke neutralnosti, nacionalna regulatorna tijela trebala bi omogućiti poticaje putem nametnutih regulatornih mjera te, kada je to moguće, razvoj fleksibilne i otvorene mrežne arhitekture prije postavljanja infrastrukture, čime bi se u konačnici smanjilo opterećenje i složenost regulatornih mjera nametnutih u kasnijoj fazi. U svakoj fazi procjene, prije nego što utvrdi bi li poduzetniku određenom kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom trebalo nametnuti dodatnu regulatornu mjeru koja ga jače opterećuje, nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi nastojati utvrditi bi li u tome slučaju na dotičnom maloprodajnom tržištu postojalo djelotvorno tržišno natjecanje, ujedno uzimajući u obzir sve relevantne komercijalne sporazume ili druge okolnosti veleprodajnoga tržišta, uključujući druge vrste regulacije na snazi, primjerice opće obveze pristupa imovini mreže bez mogućnosti replikacije ili obveze na temelju Direktive 2014/61/EU, te svu regulaciju koju nacionalno regulatorno tijelo već smatra primjerenom za poduzetnika određenog kao poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom. Takvom se procjenom, čiji je cilj osigurati da se nametnu samo najprimjerenije regulatorne mjere potrebne za učinkovito rješavanje svih problema utvrđenih pri analizi tržišta, ne sprečava nacionalno regulatorno tijelo da zaključi da kombinacija takvih regulatornih mjera, čak i ako su one različite jačine, u skladu s načelom proporcionalnosti pruža najmanje nametljiv način rješavanja problema. Čak i ako takve razlike ne dovedu do utvrđivanja odvojenih geografskih tržišta, njima bi se trebalo moći opravdati razlikovanje primjerenih regulatornih mjera koje su nametnute s obzirom na različitu jačinu ograničenja tržišnom natjecanju.

(173) Smatra se da je ex ante regulacija, koja je nametnuta na veleprodajnoj razini i koja je u načelu manje nametljiva od regulacije na maloprodajnoj razini, dovoljna za rješavanje potencijalnih problema u području tržišnog natjecanja na povezanom silaznom maloprodajnom tržištu ili tržištima. Napredak u pogledu funkcioniranja tržišnog natjecanja od uvođenja regulatornog okvira za elektroničke komunikacije vidljiv je iz sve veće deregulacije maloprodajnih tržišta diljem Unije. Nadalje, pravila o nametanju ex ante regulatornih mjera poduzetnicima određenima kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom trebalo bi, ako je to moguće, pojednostavniti i učiniti ih predvidljivijima. Stoga bi trebalo prevladati nametanje ex ante regulatornih kontrola na temelju određivanja poduzetnika kao poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom na veleprodajnim tržištima.

(174) Ako nacionalno regulatorno tijelo povuče regulatorne mjere za veleprodajno tržište, trebalo bi odrediti odgovarajući rok za obavješćivanje kako bi se osigurao održiv prijelaz na deregulirano tržište. Nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi pri određivanju takvog roka za obješćivanje uzeti u obzir postojeće sporazume između pružatelja usluga pristupa i tražitelja pristupa sklopljene na temelju nametnutih regulatornih obveza. Konkretno, takvim se sporazumima tražiteljima pristupa može osigurati pravna zaštita u utvrđenom vremenskom razdoblju. Nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi u obzir uzeti i stvarnu mogućnost da sudionici na tržištu prihvate komercijalne ponude za veleprodajni pristup ili zajedničko ulaganje prisutne na tržištu te potrebu izbjegavanja duljih razdoblja moguće regulatorne arbitraže. Nakon što započne razdoblje obavješćivanja, prijelaznim aranžmanima koje je uvelo nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi uzeti u obzir opseg i rokove regulatornog nadzora u postojećim sporazumima.

(175) Kako bi se sudionicima na tržištu pružila sigurnost u pogledu regulatornih uvjeta, neophodno je odrediti rok za preispitivanje tržišta. Važno je analizu tržišta provoditi redovito i u razumnom i prikladnom vremenskom okviru. Ako nacionalno regulatorno tijelo ne uspije analizirati tržište u roku, postoji rizik ugrožavanja unutarnjeg tržišta te da uobičajeni postupci zbog kršenja neće na vrijeme dati željeni učinak. Alternativno, dotično nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi moći zatražiti pomoć BEREC-a kako bi dovršilo analizu tržišta. Takva bi pomoć, na primjer, mogla biti u obliku posebne radne skupine sastavljene od predstavnika drugih nacionalnih regulatornih tijela.

(176) Zbog visoke razine tehnoloških inovacija i vrlo dinamičnih tržišta u sektoru elektroničkih komunikacija, potrebno je brzo, koordinirano i usklađeno prilagođavanje pravnog uređenja na razini Unije jer je iskustvo pokazalo da razlike u provedbi regulatornog okvira među nacionalnim regulatornim tijelima mogu stvoriti prepreku unutarnjem tržištu.

(177) Međutim, radi veće stabilnosti i predvidljivosti regulatornih mjera, najdulje dopušteno razdoblje između dviju analiza tržišta potrebno je produljiti s tri na pet godina, uz uvjet da u međuvremenu ne dođe do promjena na tržištu koje zahtijevaju novu analizu. Pri utvrđivanju toga je li nacionalno regulatorno tijelo ispunilo svoju obvezu u pogledu analiziranja tržišta i obavijestilo o odgovarajućem nacrtu mjere najmanje jedanput svakih pet godina, isključivo obavijest s novom procjenom definicije tržišta i značajne tržišne snage smatrat će se početkom novoga petogodišnjeg tržišnog ciklusa. Ta obveza neće se smatrati ispunjenom isključivo na temelju same obavijesti o novim ili izmijenjenim regulatornim mjerama nametnutima na temelju prethodne i nerevidirane analize tržišta. Nepoštovanje obveze provođenja analize tržišta u redovitim intervalima utvrđene u ovoj Direktivi od strane nacionalnog regulatornoga tijela ne bi se samo po sebi smjelo smatrati osnovom za ništavost ili neprimjenjivost postojećih obveza koje je to nacionalno regulatorno tijelo nametnulo na dotičnom tržištu.

(178) Nametanje specifične obveze poduzetniku određenom kao poduzetniku sa značajnom tržišnom snagom ne zahtijeva dodatnu analizu tržišta, nego samo obrazloženje da je dotična obveza potrebna i proporcionalna s obzirom na narav utvrđenoga problema na dotičnom tržištu te na povezanom maloprodajnom tržištu.

(179) Nacionalna regulatorna tijela trebala bi pri procjeni proporcionalnosti obveza i uvjeta koje treba nametnuti uzeti u obzir različite uvjete tržišnog natjecanja koji postoje u različitim područjima u njihovim državama članicama, posebno uzimajući u obzir rezultate geografskog pregleda provedenoga u skladu s ovom Direktivom.

(180) Kada razmatraju treba li nametnuti regulatorne mjere za nadzor cijena te, u slučaju potvrdnog odgovora, njihova oblika, nacionalna regulatorna tijela trebala bi nastojati da se ulagatelju omogući pošten povrat ulaganja u određeni novi ulagački projekt. Konkretno, postoje rizici povezani s ulagačkim projektima koji se posebno odnose na nove pristupne mreže kojima se podržavaju proizvodi za kojima je potražnja u vrijeme ulaganja nesigurna.

(181) Preispitivanje obveza nametnutih poduzetnicima određenima kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom u vremenskom okviru tržišne analize trebalo bi nacionalnim regulatornim tijelima omogućiti da uzmu u obzir učinak novih kretanja na uvjete tržišnog natjecanja, na primjer nedavno sklopljenih dobrovoljnih sporazuma između poduzetnika, kao što su sporazumi o pristupu i zajedničkom ulaganju, kojima se omogućuje fleksibilnost koja je iznimno važna u kontekstu duljih regulatornih ciklusa. Sličnu logiku trebalo bi primjenjivati u slučaju nepredviđenog kršenja ili raskida komercijalnih sporazuma, ili ako se učinak takvih sporazuma razlikuje od analize tržišta. U slučaju raskida postojećeg sporazuma na dereguliranom tržištu moguće je da će biti potrebna provedba nove tržišne analize. U slučaju izostanka ijedne važne promjene na tržištu, pri čemu se ipak radi o dinamičnim tržištima, može biti potrebno provoditi analizu tržišta češće od svakih pet godina, primjerice najranije svake tri godine, kao što je to bio slučaj do datuma početka primjene ove Direktive. Tržišta bi se trebala smatrati dinamičnima ako je vjerojatno da će se tehnološki razvoj i obrasci potražnje krajnjih korisnika razvijati tako da će zaključci analize srednjoročno zastarjeti u odnosu na znatan broj geografskih područja ili krajnjih korisnika unutar geografskoga tržišta i tržišta proizvoda koje je utvrdilo nacionalno regulatorno tijelo.

(182) Transparentnost uvjeta za pristup i međupovezivanje, uključujući cijene, služi ubrzavanju pregovora i izbjegavanju sporova, a tržišnim sudionicima daje pouzdanje da se usluga ne obavlja prema diskriminacijskim načelima. Otvorenost i transparentnost tehničkih sučelja mogu biti posebno važni u osiguravanju interoperabilnosti. Ako nacionalno regulatorno tijelo nameće obveze objavljivanja informacija, ono bi također trebalo moći specificirati način na koji informacije treba staviti na raspolaganje te treba li to učiniti besplatno, pri čemu uzima u obzir narav i svrhu dotičnih informacija.

(183) S obzirom na raznolikost mrežnih topologija, pristupnih proizvoda i okolnosti na tržištu koji su se pojavili od 2002., ciljevi Priloga II. Direktivi 2002/19/EZ o izdvojenom pristupu lokalnoj petlji i pristupnim proizvodima pružateljima usluga digitalne televizije i radija mogu se bolje i fleksibilnije ostvariti smjernicama o minimalnim kriterijima za standardnu ponudu koje treba izraditi i periodično ažurirati BEREC. Stoga bi taj prilog trebalo brisati.

(184) Načelom nediskriminacije osigurava se da poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom ne narušavaju tržišno natjecanje, posebno ako su oni vertikalno integrirani poduzetnici koji pružaju usluge poduzetnicima s kojima se natječu na silaznim tržištima.

(185) Radi rješavanja i sprečavanja diskriminirajućeg ponašanja koje nije povezano s cijenom, istovjetnost inputa načelno je najsigurniji način ostvarivanja učinkovite zaštite od diskriminacije. S druge strane, osiguravanje reguliranih veleprodajnih inputa na temelju istovjetnosti inputa vjerojatno bi dovelo do viših troškova usklađenosti u usporedbi s drugim oblicima obveza nediskriminacije. Te više troškove usklađenosti trebalo bi mjeriti u odnosu na koristi od povećanoga tržišnog natjecanja na silaznim tržištima i važnost jamstava nediskriminacije u okolnostima u kojima poduzetnik određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom ne podliježe izravnim nadzorima cijena. Konkretno, nacionalna regulatorna tijela mogla bi smatrati vjerojatnijim da će se osiguravanjem veleprodajnih inputa putem novih sustava u skladu s istovjetnosti inputa ostvariti dostatne neto koristi te da će se takvim osiguravanjem zadovoljiti načelo proporcionalnosti s obzirom na to da su inkrementalni troškovi osiguravanja usklađenosti novoizgrađenih sustava s načelom istovjetnosti inputa usporedno manji. S druge strane, nacionalna regulatorna tijela također bi trebala razmotriti jesu li obveze proporcionalne u odnosu na zahvaćene poduzetnike, na primjer uzimajući u obzir troškove provedbe, te procijeniti mogućnost da bi se strožim regulatornim obvezama moglo destimulirati uvođenje novih sustava u odnosu na inkrementalne nadogradnje. U državama članicama s velikim brojem manjih poduzetnika određenih kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom, nametanje načela istovjetnosti inputa svim poduzetnicima može se pokazati neproporcionalnim.

(186) Računovodstvenim razdvajanjem omogućuje se da unutarnje transferne cijene budu vidljive, a nacionalnom regulatornom tijelu da provjeri usklađenost s obvezama nediskriminacije, ako je to primjenjivo. Komisija je u vezi s time objavila Preporuku 2005/698/EZ[1].

(187) Građevinska infrastruktura koja može podržavati elemente elektroničke komunikacijske mreže ključna je za uspješno postavljanje novih mreža zbog visokih troškova njihova udvostručavanja te ostvarivanja znatnih ušteda tamo gdje se ona ponovno može upotrijebiti. Stoga je, uz pravila o fizičkoj infrastrukturi utvrđenih Direktivom 2014/61/EU, potrebno donijeti konkretnu regulatornu mjeru u okolnostima kada je građevinska infrastruktura u vlasništvu poduzetnika određenog kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom. Ako građevinska infrastruktura postoji i može se ponovno upotrijebiti, pozitivni učinak ostvarivanja učinkovitoga pristupa toj infrastrukturi pri postavljanju konkurentske infrastrukture vrlo je visok te je stoga nužno osigurati da se pristup toj infrastrukturi može upotrijebiti kao samostalna regulatorna mjera za poboljšanje dinamike tržišnog natjecanja i postavljanja na svim silaznim tržištima, koju treba razmotriti prije procjene potrebe propisivanja drugih potencijalnih regulatornih mjera, a ne samo kao pomoćna mjera za druge veleprodajne proizvode i usluge ili kao regulatorna mjera ograničena na poduzetnike koji se koriste drugim veleprodajnim proizvodima ili uslugama. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi vrednovati stariju građevinsku infrastrukturu koja se može ponovno upotrijebiti na temelju regulatorne računovodstvene vrijednosti umanjenje za akumuliranu amortizaciju u trenutku obračuna i indeksirane odgovarajućim cjenovnim indeksom, kao što je indeks maloprodajnih cijena, te isključujući imovinu koja je u cijelosti amortizirana tijekom razdoblja od najmanje 40 godina, ali koja je i dalje u uporabi.

---

[1] Preporuka Komisije 2005/698/EZ od 19. rujna 2005 o zasebnom računovodstvu i sustavima troškovnog računovodstva u regulatornom okviru za elektroničke komunikacije (SL L 266, 11.10.2005., str. 64.).

(188) Kad određuju obveze za pristup novim i poboljšanim infrastrukturama, nacionalna regulatorna tijela trebala bi osigurati da uvjeti pristupa odražavaju okolnosti na kojima se temelji odluka o ulaganju, pri čemu, među ostalim, uzimaju u obzir troškove postavljanja, očekivanu brzinu prihvaćanja novih proizvoda i usluga te očekivanu razinu maloprodajnih cijena. Povrh toga, kako bi se ulagateljima pružila sigurnost pri planiranju, nacionalna regulatorna tijela trebala bi moći utvrditi, ako je to primjenjivo, uvjete pristupa koji ostaju dosljedni tijekom odgovarajućih razdoblja preispitivanja. U slučaju da se nadzori cijena smatraju prikladnima, ti uvjeti mogu uključivati dogovore o cijenama, koji ovise o količinama ili trajanju ugovora u skladu s pravom Unije te uz uvjet da nemaju diskriminirajući učinak. Svakim bi se nametnutim uvjetom pristupa trebala uzeti u obzir potreba da se očuva učinkovito tržišno natjecanje u pružanju usluga potrošačima i poslovnim subjektima.

(189) Obveza dodjele pristupa mrežnoj infrastrukturi može se opravdati kao sredstvo za povećavanje tržišnog natjecanja, ali nacionalna regulatorna tijela trebaju uravnotežiti prava vlasnika infrastrukture da iskorištava svoju infrastrukturu u svoju korist i prava drugih pružatelja usluge na pristup opremi, što je osnova za obavljanje konkurentnih usluga.

(190) Vjerojatnije je da će krajnji korisnici imati koristi od poboljšanja kvalitete mreže, na osnovi tržišnog natjecanja koje se temelji na infrastrukturi, na tržištima na kojima se u budućnosti može očekivati povećan broj pristupnih mreža nego na tržištima na kojima postoji samo jedna mreža. Primjerenost tržišnog natjecanja u pogledu ostalih parametara, kao što su cijena i izbor, vjerojatno će ovisiti o nacionalnim i lokalnim okolnostima tržišnog natjecanja. Pri procjeni primjerenosti tržišnog natjecanja prema takvim parametrima i potrebe za regulatornom intervencijom nacionalna regulatorna tijela također bi trebala uzeti u obzir činjenicu je li veleprodajni pristup dostupan svakom zainteresiranom poduzetniku pod razumnim komercijalnim uvjetima kojima se omogućuju održivi konkurentni ishodi za krajnje korisnike na maloprodajnom tržištu. Na tržištima koja odlikuje održivo i djelotvorno tržišno natjecanje koje se temelji na infrastrukturi primjena općih pravila tržišnog natjecanja trebala bi biti dovoljna.

(191) Ako su poduzetnicima nametnute obveze ispunjenja razumnih zahtjeva u pogledu pristupa i uporabe mrežnih elemenata i povezane opreme, takvi bi se zahtjevi trebali odbiti samo na temelju objektivnih kriterija kao što je tehnička izvedivost ili potreba za održanjem cjelovitosti mreže. Ako se pristup odbije, oštećena stranka trebala bi moći pokrenuti sporove prema postupku za rješavanje sporova na temelju ove Direktive. Od poduzetnika kojem je određena obveza pristupa ne može se tražiti da daje one vrste pristupa za čije pružanje nije ovlašten. Obvezom dodjele pristupa koju nameću nacionalna regulatorna tijela i kojom se kratkoročno povećava tržišno natjecanje ne bi se smjelo obeshrabriti tržišne natjecatelje da ulažu u alternativnu opremu kojom će se dugoročno osigurati održivo tržišno natjecanje ili kvalitetnija usluga i koristi krajnjim korisnicima. Pri odabiru najmanje nametljive regulatorne intervencije i u skladu s načelom proporcionalnosti, nacionalna regulatorna tijela mogla bi, na primjer, odlučiti preispitati obveze nametnute poduzetnicima određenima kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom i izmijeniti sve prethodne odluke, među ostalim ukidanjem obveza, nametanjem ili bez nametanja novih obveza pristupa, ako je to u interesu korisnika i održivoga tržišnog natjecanja. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi moći pružateljima ili korisnicima pristupa u pogledu kojeg je propisana obveza dodjele nametnuti tehničke i operativne uvjete u skladu s pravom Unije. Posebice, propisivanje tehničkih normi trebalo biti u skladu s Direktivom (EU) 2015/1535.

(192) Nadzor cijena može biti potreban kada analiza tržišta na određenom tržištu otkrije nedovoljno tržišno natjecanje. Poduzetnici određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom posebno bi trebali izbjegavati istiskivanja niskom cijenom, kada razlika između njihovih maloprodajnih cijena i cijena za međupovezivanje ili pristup koje se naplaćuju konkurentima koji pružaju slične maloprodajne usluge nije dovoljna da se osigura održivo tržišno natjecanje. Kad nacionalno regulatorno tijelo izračuna troškove nastale pri uspostavi usluge koja je određena na temelju ove Direktive, potrebno je dopustiti razuman prinos na uloženi kapital, uključujući potrebne troškove radne snage i građevinske troškove, uz prilagodbu vrijednosti kapitala ako je potrebno odraziti trenutačnu vrijednost imovine i djelotvornost operacija. Metoda povrata troškova trebala bi biti prilagođena okolnostima te bi se njome trebalo uzeti u obzir potrebu da se unaprijedi učinkovitost, održivo tržišno natjecanje i postavljanje mreža vrlo velikog kapaciteta, a time i maksimizira korist za krajnjeg korisnika, kao i potrebu za predvidivim i stabilnim veleprodajnim cijenama u korist svih operatora koji nastoje uvesti nove i poboljšane mreže, u skladu s Preporukom Komisije 2013/466/EU[1].

[1] Preporuka Komisije 2013/466/EU od 11. rujna 2013. o jedinstvenim obvezama nediskriminacije i troškovnim metodologijama u cilju promicanja tržišnog natjecanja i poboljšanja ulagačkog okruženja u području širokopojasnog pristupa (SL L 251, 21.9.2013., str. 13.).

(193) Zbog neizvjesnosti u pogledu konkretne potražnje za pružanjem širokopojasnih usluga sljedeće generacije važno je operatorima koji ulažu u nove ili nadograđene mreže omogućiti određeni stupanj fleksibilnosti pri određivanju cijena u cilju promicanja učinkovitog ulaganja i inovacija. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi moći odlučiti da će zadržati ili da neće propisati regulirane veleprodajne cijene pristupa za mreže sljedeće generacije ako postoje dostatne mjere za zaštitu tržišnog natjecanja. Konkretnije, kako bi se spriječile pretjerane cijene na tržištima na kojima postoje poduzetnici određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom, fleksibilnost pri određivanju cijena trebalo bi kombinirati s dodatnim mjerama zaštite kako bi se zaštitilo tržišno natjecanje ili interesi krajnjih korisnika, primjerice stroge obveze nediskriminacije, mjere za osiguravanje mogućnosti tehničke i ekonomske replikacije proizvoda na silaznom tržištu i dokazivo ograničenje maloprodajnih cijena zbog konkurencije u području infrastrukture ili cjenovnog sidra koje se temelji na drugim reguliranim pristupnim proizvodima, ili oboje. Tim se mjerama za zaštitu tržišnog natjecanja ne dovodi u pitanje mogućnost da nacionalna regulatorna tijela utvrde drugačije okolnosti u kojima ne bi bilo primjereno propisati regulirane cijene pristupa za određene veleprodajne inpute, primjerice kada zbog visoke cjenovne elastičnosti potražnje krajnjih korisnika poduzetniku određenom kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom nije profitabilno naplaćivati cijene koje su osjetno više od konkurentne razine ili kada zbog manje gustoće stanovništva postoje smanjeni poticaji za razvoj mreža vrlo velikog kapaciteta, a nacionalno regulatorno tijelo utvrdi da je osiguran učinkovit i nediskriminirajući pristup putem obveza propisanih u skladu s ovom Direktivom.

(194) Ako nacionalno regulatorno tijelo propiše obveze provedbe sustava troškovnog računovodstva u svrhu postizanja nadzora cijena, ono bi trebalo moći poduzeti godišnju reviziju kako bi osiguralo usklađenost s takvim sustavom troškovnog računovodstva, pod uvjetom da ima na raspolaganju potrebno kvalificirano osoblje, ili da zatraži da takvu reviziju provede drugo kvalificirano tijelo, neovisno o dotičnom poduzetniku.

(195) Sustav naplate u Uniji za veleprodajnu uslugu završavanja glasovnog poziva temelji se na načelu „mreža pozivatelja plaća”. Analiza zamjenjivosti potražnje i ponude pokazuje da trenutačno ili u doglednoj budućnosti ne postoje zamjene na veleprodajnoj razini koje bi mogle ograničiti određivanje pristojbi za završavanje poziva u određenoj mreži. S obzirom na to da tržišta završavanja poziva obilježava dvosmjernost pristupa, mogu nastati i drugi problemi u vezi s tržišnim natjecanjem, kao što je unakrsno subvencioniranje između operatora. Ti su mogući problemi u vezi s tržišnim natjecanjem zajednički tržištima završavanja glasovnih poziva u mrežama nepokretnih i pokretnih komunikacija. Također, budući da operatori završetka poziva mogu cijene dignuti znatno iznad troškova te im je u interesu da to učine, troškovna usmjerenost smatra se najprimjerenijim sredstvom za srednjoročno rješavanje tog problema. Budućim kretanjima na tržištu može se izmijeniti dinamika tih tržišta do te mjera da regulacija više ne bi bila potrebna.

(196) S ciljem dosljednog smanjenja regulatornog opterećenja pri rješavanju problema tržišnog natjecanja u pogledu veleprodajnih usluga završavanja glasovnih poziva diljem Unije, Komisija bi delegiranim aktom trebala utvrditi jedinstvenu maksimalnu cijenu završavanja glasovnih poziva za usluge u mreži pokretnih komunikacija i jedinstvenu maksimalnu cijenu završavanja glasovnih poziva za usluge u mreži nepokretnih komunikacija koje se primjenjuju u cijeloj Uniji.

(197) Ovom Direktivom trebali bi se utvrditi detaljni kriteriji i parametri na temelju kojih se određuje vrijednost cijena završavanja glasovnih poziva. Cijene završavanja poziva diljem Unije trajno se snizuju te se očekuje da će se nastaviti smanjivati. Ako Komisija u prvom delegiranom aktu koji donese na temelju ove Direktive utvrdi maksimalne cijene završavanja poziva, trebala bi zanemariti sva neopravdana iznimna nacionalna odstupanja od tog trenda.

(198) Zbog trenutačne neizvjesnosti u pogledu konkretne potražnje za širokopojasnim uslugama vrlo velikog kapaciteta kao i opće ekonomije razmjera i gustoće, sporazumi o zajedničkom ulaganju nude znatne koristi u pogledu grupiranja troškova i rizika, što manjim poduzetnicima omogućuje ekonomski racionalno ulaganje, čime se promiče održivo, dugoročno tržišno natjecanje, među ostalim u područjima u kojima konkurencija u području infrastrukture ne bi bila učinkovita. Takva zajednička ulaganja mogu biti različitih oblika, uključujući suvlasništvo nad imovinom mreže ili dugoročnu podjelu rizika putem sufinanciranja ili sporazumâ o kupnji. U tom kontekstu sporazumi o kupnji koji čine zajednička ulaganja podrazumijevaju stjecanje posebnih prava na kapacitet strukturne naravi, uključujući određeni stupanj suodlučivanja i omogućujući suulagateljima da se učinkovito i održivo natječu na silaznim tržištima na kojima je poduzetnik određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom aktivan. S druge strane, sami komercijalni sporazumi o pristupu koji su ograničeni na najam kapaciteta ne dovode do takvih prava i stoga ih ne bi trebalo smatrati zajedničkim ulaganjima.

(199) Ako poduzetnik određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom pod poštenim, razumnim i nediskriminirajućim uvjetima iznese ponudu za zajedničko ulaganje u mreže vrlo velikog kapaciteta koje se do prostora krajnjeg korisnika ili bazne stanice sastoje od elemenata od optičkih vlakana, čime se pruža mogućnost poduzetnicima različitih veličina i financijske sposobnosti da postanu suulagatelji u infrastrukturu, nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi moći suzdržati se od nametanja obveza na temelju ove Direktive u pogledu novih mreža vrlo velikog kapaciteta ako je najmanje jedan potencijalni suulagatelj sklopio sporazum o zajedničkom ulaganju s tim poduzetnikom. Ako nacionalno regulatorno tijelo odluči ponudu o zajedničkom ulaganju koja još nije rezultirala sporazumom učiniti obvezujućom i odluči da neće propisati dodatne regulatorne obveze, ono to može učiniti pod uvjetom da se takav sporazum treba zaključiti prije nego što mjera deregulacije počne proizvoditi učinke. Ako je tehnički nepraktično uvesti elemente od optičkih vlakana do prostora krajnjeg korisnika, regulatorno postupanje u pogledu mreža vrlo velikog kapaciteta koje se sastoje od elemenata od optičkih vlakana koji se pružaju do neposredne blizine takvih prostora, odnosno do područja koja su odmah izvan tih prostora, trebalo bi biti jednako.

(200) Pri odlučivanju o suzdržavanju od propisivanja obveza nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi poduzeti takve korake nakon što osigura da su ponude zajedničkog ulaganja u skladu s potrebnim kriterijima i da su iznesene u dobroj vjeri. Različito regulatorno postupanje prema novim mrežama vrlo velikoga kapaciteta trebalo bi podlijegati preispitivanju u naknadnim analizama tržišta kojima se, posebno nakon određenog vremena, mogu zahtijevati prilagodbe regulatornoga postupanja. U propisno opravdanim okolnostima nacionalna regulatorna tijela trebala bi moći propisati obveze u vezi s takvim novim mrežnim elementima kada utvrde da bi se određena tržišta, u nedostatku regulatorne intervencije, suočila s ozbiljnim problemima tržišnog natjecanja. Konkretno, kada postoji više silaznih tržišta koja nisu dosegla istu razinu tržišnog natjecanja, nacionalna regulatorna tijela mogla bi zahtijevati posebne asimetrične regulatorne mjere za promicanje učinkovitoga tržišnog natjecanja, kao što su, među ostalim, maloprodajne tržišne niše, poput proizvoda elektroničkih komunikacija za poslovne krajnje korisnike. Kako bi se zadržala konkurentnost tržištâ, nacionalna regulatorna tijela također bi trebala štititi prava tražitelja pristupa koji ne sudjeluju u određenom zajedničkom ulaganju. To bi se trebalo postići zadržavanjem postojećih pristupnih proizvoda ili, ako su elementi povijesne mreže na vrijeme uklonjeni, nametanjem pristupnih proizvoda koji imaju barem usporedivu funkcionalnost i kvalitetu u odnosu na one prethodno dostupne na povijesnoj infrastrukturi, koji u oba slučaja podliježu odgovarajućem prilagodljivom mehanizmu koji je potvrdilo nacionalno regulatorno tijelo i kojim se ne šteti poticajima za suulagatelje.

(201) S ciljem poboljšanja usklađene regulatorne prakse diljem Unije, ako su nacionalna regulatorna tijela zaključila da su ispunjeni uvjeti, ponude zajedničkog ulaganja, Komisija bi trebala moći od nacionalnog regulatornoga tijela zahtijevati da povuče svoje nacrte mjera ili suzdržavanjem od uvođenja obveza ili intervencijom s pomoću regulatornih obveza kako bi se riješili znatni problemi tržišnog natjecanja, ako se BEREC slaže s ozbiljnim sumnjama Komisije u pogledu usklađenosti nacrta mjere s pravom Unije, a posebno s regulatornim ciljevima iz ove Direktive. Za potrebe učinkovitosti nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi moći Komisiji dostaviti jedinstvenu obavijest o nacrtu mjere u vezi s programom zajedničkog ulaganja koji ispunjava odgovarajuće uvjete. Ako Komisija ne izvrši svoje ovlasti u pogledu zahtjeva za povlačenjem nacrta mjere, bilo bi nerazmjerno da naknadne pojednostavnjene obavijesti o pojedinačnim nacrtima odluka nacionalnog regulatornoga tijela na temelju istog programa, uključujući i dokaze o stvarnom sklapanju sporazuma s najmanje jednim suulagateljem, podliježu odluci kojom se zahtijeva povlačenje u nedostatku promjene u okolnostima. Nadalje, nastavljaju se primjenjivati obveze nametnute poduzetnicima, neovisno o tome jesu li oni određeni kao poduzetnici za značajnom tržišnom snagom, na temelju ove Direktive ili Direktive 2014/61/EU. Obvezama u vezi sa sporazumima o zajedničkom ulaganju ne dovodi se u pitanje primjena prava Unije.

(202) Svrha je funkcionalnog odvajanja, pri čemu se od vertikalno integriranog poduzetnika traži da osnuje operativno odvojene poslovne subjekte, osigurati potpuno jednake pristupne proizvode svim podoperatorima, uključujući i vlastita silazna ovisna društva vertikalno integriranog operatora. Funkcionalnim odvajanjem može se poboljšati tržišno natjecanje na nekoliko relevantnih tržišta tako da se znatno smanji poticaj za diskriminaciju te olakša potvrđivanje i ostvarenje usklađenosti s obvezama nediskriminacije. U iznimnim slučajevima funkcionalno razdvajanje trebalo bi se moći opravdati kao regulatorna mjera kada se konzistentno ne uspijeva postići djelotvorna nediskriminacija na nekoliko dotičnih tržišta i kada ima malo ili nimalo izgleda za infrastrukturnu konkurenciju u razumnom vremenskom okviru nakon primjene jedne ili više regulatornih mjera koje su se prethodno smatrale primjerenima. Međutim, vrlo je važno osigurati da se uvođenjem funkcionalnog odvajanja dotični poduzetnik ne odvrati od ulaganja u svoju mrežu te da ne dovede do bilo kakvih mogućih negativnih učinaka na dobrobit potrošača. Uvođenje funkcionalnog odvajanja zahtijeva usklađenu analizu različitih relevantnih tržišta vezanih uz pristupnu mrežu, u skladu s postupkom tržišne analize. Kad započnu analizu tržišta i kada oblikuju pojedinosti te regulatorne mjere, nacionalna regulatorna tijela trebala bi posebnu pozornost posvetiti proizvodima kojima će upravljati funkcionalno odvojeni poslovni subjekti, uzimajući u obzir opseg postavljanja mreže i stupanj tehnološkog napretka, koji mogu imati negativan utjecaj na zamjenjivost fiksnih i bežičnih usluga. Kako bi se izbjegli poremećaji u tržišnom natjecanju na unutarnjem tržištu, Komisija bi trebala unaprijed odobriti prijedloge za funkcionalno odvajanje.

(203) Provedbom funkcionalnog odvajanja ne bi se smjeli spriječiti odgovarajući mehanizmi koordinacije između različitih odvojenih poslovnih subjekata kako bi se osigurala zaštita gospodarskih prava i prava nadzora uprave matičnoga društva.

(204) Kad vertikalno integrirani poduzetnik odluči prenijeti značajan dio ili svu svoju imovinu lokalne pristupne mreže funkcionalno odvojenom pravnom subjektu pod drugačijim vlasništvom ili osnivanjem funkcionalno odvojenoga poslovnog subjekta koji bi se bavio pristupnim proizvodima, nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi procijeniti učinak namjeravanoga prijenosa, uključujući sve obveze u pogledu pristupa koje je taj poduzetnik ponudio, na sve postojeće regulatorne obveze propisane vertikalno integriranom poduzetniku kako bi se osigurala usklađenost bilo kakvog novoga dogovora s ovom Direktivom. Dotično nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi izvršiti novu analizu tržišta na kojima djeluje funkcionalno odvojeni subjekt i prema tomu propisati, zadržati, izmijeniti ili ukinuti obveze. U tu svrhu nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi imati mogućnost da od poduzetnika zahtijeva informacije.

(205) Već je danas na nekim tržištima moguće da u okviru analize tržišta poduzetnici određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom mogu moći ponuditi obveze čiji je cilj rješavanje problemâ tržišnog natjecanja koje je utvrdilo nacionalno regulatorno tijelo i koje nacionalno regulatorno tijelo zatim uzima u obzir pri odlučivanju o primjerenim regulatornim obvezama. Pri odlučivanju o najprimjerenijim regulatornim mjerama trebalo bi uzeti u obzir sva nova tržišna kretanja. Međutim, ne dovodeći u pitanje odredbe o regulatornom postupanju u pogledu zajedničkih ulaganja, prirodom ponuđenih obveza kao takvom ne ograničava se diskrecijsko pravo na izricanje regulatornih mjera poduzetnicima određenim kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom koje je dodijeljeno nacionalnom regulatornom tijelu. Kako bi se povećala transparentnost i pružila pravna sigurnost diljem Unije, u ovoj bi Direktivi trebalo utvrditi postupak na temelju kojeg poduzetnici nude obveze, a nacionalna regulatorna tijela ih procjenjuju, uzimajući u obzir stajališta sudionika na tržištu s pomoću ispitivanja tržišta, te, ako je primjereno, čine ih obvezujućima za poduzetnika koji se obvezuje i izvršivima od strane nacionalnog regulatornoga tijela. Osim ako je nacionalno regulatorno tijelo učinilo obveze u pogledu zajedničkih ulaganja obvezujućim i odlučilo ne propisati obveze, tim se postupkom ne dovode u pitanje primjena postupka analize tržišta i obveza izricanja odgovarajućih i proporcionalnih regulatornih mjera za rješavanje utvrđenoga tržišnog nedostatka.

(206) Nacionalna regulatorna tijela trebala bi moći učiniti neke ili sve obveze obvezujućima, u cijelosti ili djelomično, za određeno razdoblje koje ne bi trebalo biti dulje od razdoblja za koje se nude, nakon provedenog ispitivanja tržišta putem javnog savjetovanja sa zainteresiranim stranama. Ako su obveze postale obvezujućima, nacionalno regulatorno tijelo trebalo bi razmotriti posljedice te odluke u svojoj analizi tržišta i uzeti ih u obzir pri odabiru najprimjerenije regulatorne mjere ili više njih. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi razmotriti preuzete obveze iz perspektive održivosti okrenute budućnosti, posebno pri odabiru razdoblja za koje su postale obvezujuće, i voditi računa o vrijednosti koju su odredili dionici u javnom savjetovanju u pogledu stabilnih i predvidivih tržišnih uvjeta. Obvezujućim obvezama povezanima s dobrovoljnim razdvajanjem vertikalno integriranoga poduzetnika određenog kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom na jednom ili više relevantnih tržišta mogu se pojačati predvidljivost i transparentnost postupka utvrđivanjem postupka provedbe planiranog razdvajanja, primjerice izradom plana provedbe s jasno utvrđenim ključnim koracima i predvidljivim posljedicama u slučaju da se neki ključni korak ne ostvari.

(207) Obveze mogu uključivati imenovanje nadzornog upravitelja, čiji bi identitet i mandat trebalo potvrditi nacionalno regulatorno tijelo, i obvezu poduzetnika koji im nudi podnositi periodična izvješća o provedbi.

(208) Vlasnici mreža kojima je poslovni model ograničen na pružanje veleprodajnih usluga drugima mogu doprinijeti stvaranju uspješnog veleprodajnog tržišta, s pozitivnim učincima na tržišno natjecanje na maloprodajnim silaznim tržištima. Osim toga, njihov bi poslovni model mogao biti privlačan mogućim financijskim ulagateljima u manje nestabilnu infrastrukturnu imovinu s dugoročnim perspektivama postavljanja mreža vrlo velikog kapaciteta. No prisutnost poduzetnika koji posluje isključivo na veleprodajnom tržištu ne vodi nužno do djelotvornoga tržišnog natjecanja na maloprodajnim tržištima, a poduzetnici koja posluju isključivo na veleprodajnom tržištu mogu biti određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom za određeni proizvod i geografska tržišta. Određene opasnosti za tržišno natjecanje uzrokovane ponašanjem poduzetnika koji posluju isključivo na veleprodajnom tržištu mogle bi biti manje nego za vertikalno integrirane poduzetnike, uz uvjet da je model poslovanja isključivo na veleprodajnom tržištu autentičan i da ne postoje poticaji za diskriminiranje među silaznim pružateljima. Stoga bi regulatorni odgovor trebao razmjerno biti manje nametljiv, ali bi trebao posebno zadržati mogućnost uvođenja obveza u vezi s poštenim i razumnim određivanjem cijena. S druge strane, nacionalna regulatorna tijela trebala bi imati mogućnost intervencije ako dođe do problema u vezi s tržišnim natjecanjem na štetu krajnjih korisnika. Poduzetnik aktivan na veleprodajnom tržištu koji nudi maloprodajne usluge isključivo poslovnim korisnicima većima od malih i srednjih poduzetnika trebao bi se smatrati isključivo veleprodajnim poduzetnikom.

(209) Kako bi se olakšala migracija s povijesnih bakrenih mreža na mreže sljedeće generacije, što je u interesu krajnjih korisnika, nacionalna regulatorna tijela trebala bi imati mogućnost pratiti vlastite inicijative mrežnih operatora u tom pogledu, a prema potrebi utvrditi uvjete za primjeren postupak migracije, primjerice s pomoću prethodne obavijesti, transparentnost i dostupnost alternativnih pristupnih proizvoda barem usporedive kvalitete, nakon što je vlasnik mreže pokazao namjeru i spremnost da prijeđe na nadograđene mreže. Kako bi se izbjegla neopravdana kašnjenja migracije, trebalo bi ovlastiti nacionalna regulatorna tijela da ukinu obveze pristupa u pogledu bakrene mreže nakon uspostave odgovarajućeg postupka migracije i osiguravanja usklađenosti s uvjetima i postupkom za migraciju s povijesne infrastrukture. Međutim, vlasnici mreža trebali bi moći staviti povijesne mreže izvan uporabe. Tražiteljima pristupa koji migriraju s pristupnog proizvoda utemeljenog na povijesnoj infrastrukturi na pristupni proizvod utemeljen na naprednijoj tehnologiji ili mediju trebalo bi se omogućiti da nadograde svoj pristup svim reguliranim proizvodima s većim kapacitetom, no to se od njih ne bi trebalo zahtijevati. Tražitelji pristupa trebali bi u slučaju nadogradnje poštovati regulatorne uvjete za pristup pristupnom proizvodu većeg kapaciteta, kako je u svojoj analizi tržišta utvrdilo nacionalno regulatorno tijelo.

(210) Liberalizacija sektora telekomunikacija i porast tržišnog natjecanja i izbora komunikacijskih usluga idu ruku pod ruku s usporednom akcijom stvaranja usklađenog regulatornog okvira koji osigurava pružanje univerzalne usluge. Koncept univerzalne usluge trebao bi se razvijati s ciljem odražavanja tehnološkog napretka, razvoja tržišta i promjena u korisničkoj potražnji.

(211) Na temelju članka 169. UFEU-a Unija treba doprinijeti zaštiti potrošača.

(212) Univerzalna usluga sigurnosna je mreža kojom se osigurava da je skup barem minimalnih usluga dostupan svim krajnjim korisnicima te po pristupačnoj cijeni za potrošače ako rizik socijalnog isključivanja zbog nedostatka takvog pristupa građanima priječi potpuno socijalno i gospodarsko sudjelovanje u društvu.

(213) Osnovni širokopojasni pristup internetu dostupan je gotovo posvuda u Uniji i naširoko se koristi za širok raspon djelatnosti. Međutim, stopa ukupnog prihvaćanja niža je od dostupnosti jer i dalje postoje osobe koje nisu povezane zbog nedostatka osviještenosti, troškova, vještina ili zbog odabira. Odgovarajući širokopojasni pristup internetu po pristupačnoj cijeni od ključne je važnosti za društvo i šire gospodarstvo. Temelj je sudjelovanja u digitalnom gospodarstvu i društvu s pomoću osnovnih internetskih usluga.

(214) Temeljni je zahtjev univerzalne usluge svim potrošačima po pristupačnoj cijeni osigurati pristup dostupnim uslugama odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i uslugama glasovnih komunikacija, na fiksnoj lokaciji. Države članice trebale bi imati i mogućnost da građanima koji su u pokretu osiguraju cjenovnu pristupačnost usluga odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija, koje se ne pružaju na fiksnoj lokaciji, ako smatraju da je to potrebno kako bi se osiguralo potpuno socijalno i gospodarsko sudjelovanje potrošačâ u društvu. Posebnu bi pozornost u tom kontekstu trebalo posvetiti osiguravanju jednakog pristupa krajnjih korisnika s invaliditetom. Ne bi smjelo biti ograničenja u smislu tehničkih načina putem kojih se osigurava priključak, neovisno o tomu je li riječ o žičanim ili bežičnim tehnologijama, niti bi smjelo biti ograničenja u pogledu kategorije pružatelja u smislu pružanja svih obveza iz univerzalne usluge, odnosno njihova dijela.

(215) Brzina pristupa internetu za pojedinoga korisnika ovisi o različitim čimbenicima, uključujući i jednog ili više pružatelja usluge internetske povezivosti, kao i određene aplikacije za koju se priključak upotrebljava. Države članice, uzimajući u obzir izvješće BEREC-a o najboljim praksama, same utvrđuju odgovarajući širokopojasni pristup internetu s obzirom na nacionalne uvjete i minimalnu širinu pojasa koja je raspoloživa većini potrošača na državnom području pojedine države članice kako bi omogućile odgovarajuću razinu socijalne uključenosti i sudjelovanja u digitalnom gospodarstvu i društvu na svojem državnom području. Usluga odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu po pristupačnoj cijeni trebala bi imati odgovarajuću širinu pojasa kako bi podržavala pristup i uporabu barem minimalnog skupa osnovnih usluga koje odgovaraju uslugama kojima se koristi većina krajnjih korisnika. Komisija bi u tu svrhu trebala pratiti razvoj uporabe interneta kako bi utvrdila one internetske usluge kojima se koristi većina krajnjih korisnika diljem Unije, nužne za socijalno i gospodarsko sudjelovanje u društvu, te bi trebala u skladu s time ažurirati popis. Na sve bi se usluge odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu trebali primjenjivati zahtjevi prava Unije u pogledu otvorenog interneta, posebice one iz Uredbe (EU) br. 2015/2120.

(216) Potrošači ne bi smjeli biti dužni pristupati uslugama koje ne žele, stoga bi prihvatljivim potrošačima trebalo omogućiti da na zahtjev ograniče cjenovno pristupačnu univerzalnu uslugu na uslugu glasovnih komunikacija.

(217) Države članice trebale bi moći mjere u vezi s cjenovnom pristupačnošću i kontrolom izdataka proširiti na mikropoduzetnike, male i srednje poduzetnike te neprofitne organizacije, pod uvjetom da ispunjavaju relevantne uvjete.

(218) Nacionalna regulatorna tijela trebala bi u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima moći pratiti razvoj i razinu maloprodajnih tarifa za usluge koje su obuhvaćene područjem primjene obveza pružanja univerzalne usluge. Takvo bi se praćenje trebalo provoditi na način koji ne predstavlja pretjerano administrativno opterećenje ni za nacionalna regulatorna tijela i druga nadležna tijela, ni za pružatelje takvih usluga.

(219) Pristupačna cijena znači cijena koju države članice utvrđuju na nacionalnoj razini uvažavanjem posebnih nacionalnih uvjeta. Ako utvrde da maloprodajne cijene usluga odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija nisu cjenovno pristupačne za potrošače s niskim primanjima ili posebnim socijalnim potrebama, uključujući starije osobe, krajnje korisnike s invaliditetom i potrošače koji žive u ruralnim ili geografski izoliranim područjima, države članice trebale bi poduzeti odgovarajuće mjere. U tu bi svrhu države članice mogle za komunikacijske potrebe tim potrošačima osigurati izravnu pomoć, koja bi mogla biti u obliku socijalnih naknada ili, primjerice, bonova ili izravnih isplata tim potrošačima. To može biti primjerena alternativa, uzimajući u obzir potrebu da se narušavanje tržišta svede na najmanju moguću mjeru. Države članice bi, alternativno ili dopunski, mogle od svih pružatelja takvih usluga zahtijevati da tim potrošačima ponude osnovne tarifne opcije ili pakete.

(220) Osiguravanje cjenovne pristupačnosti može uključivati posebne tarifne opcije ili pakete s pomoću kojih se udovoljava potrebama korisnika s niskim primanjima ili korisnika s posebnim socijalnim potrebama. Kako bi se izbjegli poremećaji u funkcioniranju tržišta, takve ponude trebale bi uključivati samo osnovne značajke. Cjenovna pristupačnost za pojedinačne potrošače trebala bi se temeljiti na njihovu pravu sklapanja ugovora s pružateljem, dostupnosti broja, stalnoj povezanosti usluge i njihovoj sposobnosti praćenja i kontrole vlastitih izdataka.

(221) Ako država članica od pružatelja zahtijeva da potrošačima s niskim primanjima ili posebnim socijalnim potrebama ponude tarifne opcije ili pakete koji se razlikuju od onih koji se nude pod uobičajenim komercijalnim uvjetima, te tarifne opcije ili pakete trebali bi nuditi svi pružatelji usluga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija. U skladu s načelom proporcionalnosti, obveza svih pružatelja usluga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija da ponude takve tarifne opcije ili pakete ne bi smjela dovesti do pretjeranog administrativnog ili financijskog opterećenja za te pružatelje ili države članice. Ako na temelju objektivne ocjene dokaže postojanje takvog pretjeranog administrativnog ili financijskog opterećenja, država članica iznimno može donijeti odluku kojom se samo pružateljima koje je odredila nameće obveza da ponude posebne tarifne opcije ili pakete. U okviru objektivne ocjene trebalo bi ujedno razmotriti prednosti koje nastaju za potrošače s niskim primanjima ili posebnim socijalnim potrebama temeljem toga da mogu odabrati pružatelja, kao i prednosti za sve pružatelje jer mogu ostvarivati koristi zbog činjenice da su pružatelji univerzalne usluge. Ako obvezu ponude posebnih tarifnih opcija ili paketa iznimno odluči propisati samo za pružatelje koje je odredila, država članica trebala bi osigurati da potrošači s niskim primanjima ili posebnim društvenim potrebama mogu birati između više pružatelja koji nude socijalne tarife. Države članice, međutim, u određenim situacijama možda neće moći osigurati izbor pružatelja, primjerice ako na području boravištu korisnika usluge nudi samo jednog poduzetnika ili ako bi osiguravanje odabira dovelo do pretjeranog dodatnog organizacijskog ili financijskog opterećenja za državu članicu.

(222) Cjenovna pristupačnost ne bi više smjela biti prepreka za pristup potrošača minimalnom skupu usluga povezivosti. Pravo na sklapanje ugovora s pružateljem trebalo bi značiti da bi potrošači koji bi mogli biti odbijeni, posebice oni s niskim primanjima ili posebnim socijalnim potrebama, trebali imati mogućnost sklopiti ugovor za osiguravanje usluge odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija po pristupačnim cijenama barem na fiksnoj lokaciji s bilo kojim pružateljem takvih usluga na toj lokaciji ili s pružateljem koji je određen, ako je država članica iznimno odlučila odrediti jednog ili više pružatelja koji treba ponuditi te tarifne opcije ili pakete. Kako bi se na najmanju moguću mjeru sveli financijski rizici kao što su neplaćanje računa, pružatelji bi trebali imati mogućnost ponuditi ugovor s uvjetima plaćanja unaprijed, na temelju plaćanja unaprijed za jedinice pristupačne cijene.

(223) Kako bi se osiguralo da se s građanima može stupiti u kontakt s pomoću usluge glasovnih komunikacija, države članice trebale bi osigurati dostupnost broja u razumnom razdoblju, uključujući i razdoblja kada se usluge glasovnih komunikacija ne upotrebljavaju. Pružatelji bi trebali imati mogućnost uvesti mehanizme radi provjere toga je li potrošač i dalje zainteresiran zadržati dostupnost broja.

(224) Nadoknada troškova pružateljima takvih usluga u takvim okolnostima ne treba imati za posljedicu narušavanje tržišnog natjecanja, pod uvjetom da se tim pružateljima nadoknadi specifičan neto trošak do kojeg je došlo te pod uvjetom da se opterećenje neto troška nadoknadi na način koji je neutralan u smislu tržišnog natjecanja.

(225) Nacionalna regulatorna tijela u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima trebala bi radi procjene potrebe za pristupačnim cijenama moći pratiti razvoj i detalje ponuda tarifnih opcija ili paketa za potrošače s niskim primanjima ili posebnim socijalnim potrebama.

(226) Države članice trebale bi utvrditi mjere kojima se promiče stvaranje tržišta za cjenovno pristupačne proizvode i usluge koji uključuju značajke za krajnje korisnike s invaliditetom, uključujući opremu s pomoćnim tehnologijama. To se, među ostalim, može postići upućivanjem na europske norme ili podupiranjem provedbe zahtjeva na temelju prava Unije kojima se usklađuju zahtjevi u pogledu dostupnosti proizvoda i usluga. Države članice trebale bi utvrditi primjerene mjere u skladu s nacionalnim okolnostima, koje državama članicama omogućuju fleksibilnost u poduzimanju posebnih mjera, primjerice ako se na tržištu ne nude cjenovno pristupačni proizvodi i usluge sa značajkama za potrošače s invaliditetom pod uobičajenim gospodarskim uvjetima. Te mjere mogle bi uključivati izravnu financijsku potporu krajnjim korisnicima. Troškovi usluga prijenosa za potrošače s invaliditetom trebali bi biti jednaki prosječnom trošku usluga glasovnih komunikacija.

(227) Usluge prijenosa odnose se na usluge kojima se omogućuje dvosmjerna komunikacija na daljinu među krajnjim korisnicima koji upotrebljavaju različite modalitete komunikacije (npr. tekst, znakove, govor) uz konverziju među tim modalitetima komunikacije, koju obično obavlja ljudski operator. Tekst u stvarnom vremenu definiran je u skladu s pravom Unije o usklađivanju zahtjeva u pogledu dostupnosti proizvoda i usluga te se odnosi na oblik tekstualnog razgovora dvostrane ili višestrane konferencijske komunikacije u kojoj se uneseni tekst šalje znak po znak, pri čemu korisnik komunikaciju poima kao neprekinutu.

(228) Priključci u nepokretnoj mreži za podatkovne komunikacije s brzinom prijenosa podataka kojom se omogućuje usluga odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu dostupni su gotovo posvuda u Uniji te se njima služi većina njezinih građana. Pokrivenost standardnim fiksnim širokopojasnim pristupom i dostupnost u Uniji iznosila je 97 % kućanstava u 2015. s prosječnom stopom prihvaćanja od 72 %, a usluge temeljene na bežičnim tehnologijama imaju i veći domet. Međutim, među državama članicama postoje razlike u pogledu dostupnosti i cjenovne pristupačnosti fiksnog širokopojasnog pristupa u urbanim i ruralnim područjima.

(229) Tržištu je namijenjena vodeća uloga u pogledu osiguravanja dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu uz stalni rast kapaciteta. U područjima u kojima tržište ne ostvaruje željene rezultate drugi instrumenti javnih politika namijenjeni podupiranju dostupnosti veza za odgovarajući širokopojasni pristup internetu čine se, u načelu, troškovno učinkovitijima i te manje štetnima za tržište u odnosu na obveze pružanja univerzalne usluge, primjerice primjena financijskih instrumenata kao što su instrumenti dostupni u okviru Europskog fonda za strateška ulaganja i Instrumenta za povezivanje Europe, uporaba javnih sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova, povezivanje obveza pokrivenosti s pravom korištenja radiofrekvencijskim spektrom radi potpore postavljanju širokopojasnih mreža u manje naseljenim područjima i javna ulaganja u skladu s pravilima Unije o državnim potporama.

(230) Ako se nakon provedbe temeljite procjene, pri čemu se u obzir uzimaju rezultati geografskog pregleda postavljanja mreža, koje je provelo nadležno tijelo, ili najnovije informacije kojima raspolažu države članice prije nego li su dostupni rezultati prvoga geografskog pregleda, pokaže da se krajnjim korisnicima u nekim područjima ni tržišnim mehanizmima ni mehanizmima javne intervencije vjerojatno neće osigurati veza koja omogućuje uslugu odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu, kako je definiraju države članice, i usluge glasovnih komunikacija na fiksnoj lokaciji, države članice trebale bi imati mogućnost iznimno odrediti različite pružatelje ili skupinu pružatelja tih usluga u različitim relevantnim dijelovima državnog područja. Državama članicama trebalo bi omogućiti da uz geografski pregled prema potrebi upotrijebe sve dodatne dokaze kako bi utvrdile u kojem su opsegu na fiksnoj lokaciji dostupne usluge odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluge glasovnih komunikacija. Ti dodatni dokazi mogli bi uključivati podatke koji su raspoloživi nacionalnim regulatornim tijelima na temelju postupka analize tržišta i podataka prikupljenih od korisnika. Države članice mogu obveze pružanja univerzalne usluge radi dostupnosti usluge odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu ograničiti na primarnu lokaciju ili boravište krajnjeg korisnika. Ne bi trebala postojati ograničenja s obzirom na tehnička sredstva kojima se osiguravaju usluga odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija na fiksnoj lokaciji, neovisno o tomu je li riječ o žičanim ili bežičnim tehnologijama, niti bi trebalo biti ograničenja za poduzetnike u smislu pružanja svih obveza iz univerzalne usluge, odnosno njihova dijela.

(231) U skladu s načelom supsidijarnosti, države članice na temelju objektivnih kriterija odlučuju koji se poduzetnici određuju kao pružatelji univerzalne usluge, prema potrebi uzimajući u obzir sposobnost i spremnost poduzetnika za prihvaćanjem svih ili dijela obveza pružanja univerzalne usluge. Navedenim se ne isključuje da države članice u postupku određivanja uključe posebne uvjete na temelju učinkovitosti, uključujući grupiranje geografskih područja ili dijelova ili utvrđivanje minimalnih razdoblja za određivanje.

(232) Potrebno je procijeniti troškove osiguravanja dostupnosti veze koja omogućuje uslugu odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu u skladu s ovom Direktivom i uslugu glasovnih komunikacija na fiksnoj lokaciji po pristupačnoj cijeni u okviru obveza pružanja univerzalne usluge, posebno procjenom očekivanoga financijskog tereta pružateljima i korisnicima u sektoru elektroničkih komunikacija.

(233) Zahtjevima osiguravanja potpune nacionalne teritorijalne pokrivenosti koji se propisuju postupkom određivanja vjerojatno će se a priori određeni poduzetnici isključiti ili odvratiti od toga da podnesu zahtjev da ih se odredi kao pružatelje univerzalne usluge. Određivanje pružatelja s obvezama pružanja univerzalne usluge na predug ili neodređen rok može dovesti i do a priori isključivanja određenih pružatelja. Ako je država članica odlučila odrediti jednog ili više pružatelja za potrebe cjenovne pristupačnosti, trebalo bi biti moguće da su ti pružatelji različiti od onih koji su određeni u svrhu dostupnosti univerzalne usluge.

(234) Kada je pružatelju iznimno određeno da pruži tarifne opcije ili pakete koji se razlikuju od onih koji se pružaju u uobičajenim komercijalnim uvjetima, kako je utvrđeno u skladu s ovom Direktivom ili da na fiksnoj lokaciji osigura dostupnost usluga odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu ili usluga glasovnih komunikacija, kako je utvrđeno u skladu s ovom Direktivom, odluči svu svoju imovinu lokalne pristupne mreže na državnom području ili znatan dio tih sredstava s obzirom na obvezu pružanja univerzalne usluge, prenijeti na odvojeni pravni subjekt u drugom krajnjem vlasništvu, nadležno tijelo trebalo bi procijeniti učinke prijenosa kako bi se utvrdio nastavak obveza pružanja univerzalne usluge na cijelom državnom području ili na njegovim dijelovima. U tu bi svrhu taj pružatelj o prijenosu trebao unaprijed obavijestiti nadležno tijelo koje je propisalo obvezu pružanja univerzalnih usluga. Procjenom nadležnoga tijela ne bi se trebalo utjecati na dovršetak prijenosa.

(235) Države članice trebale bi radi stabilnosti i potpore postupnom prelasku moći i dalje osiguravati pružanje univerzalne usluge na svojem državnom području, osim usluga odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija na fiksnoj lokaciji, koje su obuhvaćene njihovim obvezama pružanja univerzalne usluge na temelju Direktive 2002/22/EZ na datum stupanja na snagu ove Direktive, uz uvjet da usluge ili usporedive usluge nisu dostupne pod uobičajenim komercijalnim okolnostima. Omogućivanjem nastavka pružanja usluga javnih govornica za širu javnost, koje primaju kovanice, kreditne ili debitne kartice ili kartice s unaprijed uplaćenim sredstvima, koje uključuju kartice za uporabu s pozivnim kodovima, telefonskih imenika i službi davanja obavijesti o brojevima pretplatnika u okviru obveze pružanja univerzalne usluge, dok god potreba za njima postoji, državama članicama pružila bi se potrebna fleksibilnost da odgovore na promjenjive nacionalne okolnosti. To može uključivati osiguravanje javnih telefonskih govornica na glavnim ulaznim točkama u zemlju, poput zračnih luka ili željezničkih i autobusnih kolodvora, kao i na mjestima koja se upotrebljavaju u hitnim slučajevima, poput bolnica, policijskih postaja i područja za zaustavljanje u hitnim slučajevima na autocesti, kako bi se ispunile razumne potrebe krajnjih korisnika, uključujući posebice krajnje korisnike s invaliditetom.

(236) Države članice trebale bi pratiti situaciju potrošača u vezi s njihovom uporabom usluga odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija, posebno u vezi s njihovom cjenovnom pristupačnosti. Cjenovna pristupačnost usluga odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija povezana je s informacijama koje korisnici primaju u vezi s troškovima uporabe kao i s relativnim troškovima uporabe u usporedbi s drugim uslugama, a također je povezana i s njihovom sposobnošću kontrole izdataka. Cjenovna pristupačnost stoga znači dati prava potrošačima putem obveza propisanih pružateljima. Te obveze uključuju točno određenu razinu izdavanja raščlanjenih računa po stavkama, mogućnost potrošača da selektivno blokiraju određene pozive, poput skupih poziva za usluge s posebnom tarifom, da kontroliraju izdatke putem plaćanja unaprijed te ublaže plaćanje unaprijed naknada za priključak. Takve mjere možda će trebati preispitati i promijeniti u kontekstu razvoja tržišta. Na računima sa stavkama, koji se odnose na uporabu pristupa internetu, trebali bi biti navedeni samo vrijeme, trajanje i količina potrošnje tijekom sesije korisnika te na njima ne bi smjele biti navedene internetske stranice ili krajnje točke s kojima se korisnik povezao tijekom takve sesije.

(237) Osim u slučaju opetovanoga kašnjenja s plaćanjem ili neplaćanja računa, potrošači koji imaju pravo na cjenovno pristupačne tarife trebali bi dok traje rješavanje spora biti zaštićeni od neposrednog isključenja s mreže zbog neplaćenog računa te bi, posebno u slučaju spora uzrokovanog visokim računima za usluge s posebnom tarifom, trebali i dalje imati pristup osnovnim uslugama glasovnih komunikacija i minimalnoj razini usluga pristupa internetu, kako su utvrdile države članice. Države članice trebale bi moći odlučiti da se takav pristup treba i dalje pružati samo ako pretplatnik nastavi plaćati najam linije ili pristojbe za osnovni pristup internetu.

(238) Ako osiguravanje usluga odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija ili pružanje drugih usluga u skladu s ovom Direktivom uzrokuju nepravedno opterećenje određenoga pružatelja, uzimajući u obzir troškove i prihode, kao i nematerijalnu korist, koji proizlaze iz pružanja dotičnih usluga, navedeno nepravedno opterećenje može biti uključeno u sve neto izračune obveza pružanja univerzalne usluge.

(239) Države članice trebale bi, kada je to potrebno, uspostaviti mehanizme za financiranje neto troškova obveza pružanja univerzalne usluge kada se dokaže da se te obveze mogu pružiti samo uz gubitak odnosno uz neto troškove koji su izvan uobičajenih tržišnih standarda. Važno je osigurati da su neto troškovi obveza pružanja univerzalne usluge ispravno izračunani, da se bilo kakav oblik financiranja provodi uz minimalno narušavanje tržišta, odnosno poduzetnikâ, i da je u skladu s člancima 107. i 108. UFEU-a.

(240) U svim izračunima neto troškova obveze pružanja univerzalne usluge trebalo bi na odgovarajući način uzeti u obzir troškove i prihode, kao i nematerijalnu korist koja proizlazi iz pružanja univerzalne usluge, no oni ne bi smjeli biti prepreka dosezanju općega cilja, a to je osigurati da strukture cijena odražavaju troškove. Bilo koji neto troškovi obveza pružanja univerzalne usluge trebali bi se izračunati na temelju transparentnih postupaka.

(241) Uzeti u obzir nematerijalnu korist znači da bi financijsku procjenu indirektne koristi koju će određeni poduzetnik ostvariti na temelju svojeg položaja kao pružatelja univerzalne usluge trebalo oduzeti od izravnih neto troškova obveza pružanja univerzalne usluge s ciljem određivanja ukupnog troškovnog opterećenja.

(242) Kad obveza pružanja univerzalne usluge predstavlja nepravedno opterećenje za pružatelja, prikladno je dopustiti državama članicama uspostavu mehanizama za učinkovitu naknadu neto troškova. Naknada putem javnih sredstava predstavlja jednu od metoda naknade neto troškova obveza pružanja univerzalne usluge. Druga je metoda podjela neto troškova obveza pružanja univerzalne usluge među pružateljima elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga. Države članice također bi trebale moći financirati neto troškove različitih elemenata univerzalne usluge putem različitih mehanizama ili financirati neto troškove nekih ili svih elemenata obaju mehanizama, odnosno njihovu kombinaciju. Odgovarajući širokopojasni pristup internetu donosi koristi ne samo sektoru elektroničkih komunikacija, nego i širem internetskom gospodarstvu te društvu u cjelini. Omogućivanje priključaka koji podupiru brzine širokopojasnog interneta sve većem broju krajnjih korisnika omogućuje im uporabu internetskih usluga, a time i aktivno sudjelovanje u digitalnom društvu. Osiguravanje tih priključaka na temelju obveza pružanja univerzalne usluge služi i javnom interesu i interesima pružateljâ elektroničke komunikacije. Države članice trebale bi te činjenice uvažiti pri odabiru i osmišljavanju mehanizama za naknadu neto troškova.

(243) Pri naknadi troškova na temelju raspodjele neto troškova obveze pružanja univerzalne usluge među pružateljima elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga države članice trebale bi osigurati da se metoda raspodjele među pružateljima temelji na objektivnim i nediskriminirajućim kriterijima te je u skladu s načelom proporcionalnosti. Ovim načelom ne sprečava se države članice da izuzmu iz njega nove sudionike na tržištu koji nisu postigli znatniju prisutnost na tržištu. Bilo kojim mehanizmom financiranja trebalo bi osigurati da sudionici na tržištu doprinose samo financiranju obveza pružanja univerzalne usluge, a ne drugim aktivnostima koje nisu izravno povezane s obvezom pružanja univerzalne usluge. Mehanizmima povrata troškova trebalo bi poštovati načela prava Unije, a u slučaju mehanizama podjele troškova osobito načela nediskriminacije i proporcionalnosti. Svakim mehanizmom financiranja trebalo bi se osigurati da korisnici u jednoj državi članici ne doprinose troškovima pružanja univerzalne usluge u drugoj državi članici. Trebalo bi moći neto troškove obveza pružanja univerzalne usluge podijeliti među svim ili određenim posebnim kategorijama pružatelja. Države članice trebale bi osigurati da se mehanizmom podjele troškova poštuju načela transparentnosti, minimalnog narušavanja tržišta, nediskriminacije i proporcionalnosti. Minimalno narušavanje tržišta znači da bi se povrat doprinosa trebao osigurati na način kojim se u najvećoj mogućoj mjeri umanjuje utjecaj financijskog opterećenja krajnjih korisnika, na primjer tako da se doprinosi raširе što je više moguće.

(244) Pružatelji koji ostvaruju korist od financiranja univerzalne usluge trebali bi nacionalnim regulatornim tijelima pružiti dovoljno detaljan prikaz specifičnih elemenata koji traže takvo financiranje kako bi opravdali svoj zahtjev. Programe država članica o troškovima i financiranju obveza pružanja univerzalne usluge trebalo bi dostaviti Komisiji na provjeru njihove usklađenosti s UFEU-om. Države članice trebale bi osigurati učinkovitu transparentnost i kontrolu sredstava kojima se financiraju obveze pružanja univerzalne usluge. Izračunavanje neto troška pružanja univerzalne usluge trebalo bi se temeljiti na objektivnoj i transparentnoj metodologiji kako bi se osiguralo troškovno najučinkovitije pružanje univerzalne usluge i promicali jednaki uvjeti natjecanja za sudionike na tržištu. Transparentnost bi se mogla povećati i objavljivanjem metodologije kojom se namjeravaju izračunati neto troškovi pojedinačnih elemenata univerzalne usluge prije početka primjene izračuna.

(245) Državama članicama nije dopušteno nametati sudionicima na tržištu financijske doprinose koji se odnose na mjere koje nisu dio obveza pružanja univerzalne usluge. Svaka država članica i dalje ima slobodu nametnuti posebne mjere (izvan opsega obveza pružanja univerzalne usluge) te ih financirati u skladu s pravom Unije, ali ne na teret doprinosa od strane sudionika na tržištu.

(246) Radi učinkovite potpore slobodnom kretanju robe, usluga i osoba unutar Unije, trebalo bi biti moguće izvanteritorijalno korištenje određenim nacionalnim brojevnim resursima, a posebno određenim nezemljopisnim brojevima, to jest izvan državnog područja države članice koja ih dodjeljuje. S obzirom na znatan rizik prijevare u pogledu interpersonalnih komunikacija, takvo izvanteritorijalno korištenje trebalo bi omogućiti samo za osiguravanje elektroničkih komunikacijskih usluga koje nisu interpersonalne komunikacijske usluge. Države članice trebale bi osigurati izvršavanje relevantnih nacionalnih zakona, posebice pravila za zaštitu potrošača i drugih pravila povezanih s uporabom brojevnih resursa, neovisno o tome gdje su prava korištenja dodijeljena i gdje se brojevni resursi upotrebljavaju u Uniji. Države članice i dalje su nadležne primjenjivati svoje nacionalno pravo na brojevne resurse koji se upotrebljavaju na njihovu državnom području, među ostalim i u slučaju da su prava dodijeljena u drugoj državi članici.

(247) U slučaju uporabe brojevnih resursa iz druge države članice nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela država članica nemaju kontrolu nad tim brojevnim resursima. Stoga je važno da bi nacionalna regulatorna tijela ili drugo nadležno tijelo države članice koje dodjeljuje prava izvanteritorijalne uporabe jednako tako trebala osigurati učinkovitu zaštitu krajnjih korisnika u državama članicama u kojima se ti brojevi upotrebljavaju. Kako bi se osigurala učinkovita zaštita, nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo koje dodjeljuje prava izvanteritorijalne uporabe trebalo bi utvrditi uvjete poslovanja u skladu s ovom Direktivom u pogledu pružateljeva poštovanja pravila o zaštiti potrošača i drugih pravila povezanih s uporabom brojevnih resursa u onim državama članicama u kojima će se ti resursi upotrebljavati.

(248) Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela onih država članica u kojima se upotrebljavaju brojevni resursi trebala bi moći zatražiti potporu nacionalnih regulatornih ili drugih nadležnih tijela koja su odobrila prava uporabe brojevnih resursa kako bi im pomogla u izvršenju svojih pravila. Mjere izvršenja nacionalnih regulatornih ili drugih nadležnih tijela koja su dodijelila prava korištenja trebala bi uključivati odvraćajuće sankcije te, posebice u slučaju ozbiljnog kršenja, oduzimanje prava izvanteritorijalne uporabe brojevnih resursa dodijeljenih dotičnom poduzetniku. Zahtjevima za izvanteritorijalnu uporabu ne bi se smjele dovoditi u pitanje ovlasti država članica da spriječe, na temelju pojedinačnih slučajeva, pristup brojevima ili uslugama kada je to opravdano zbog mogućih slučajeva prijevare ili zlouporabe. Izvanteritorijalnom uporabom brojevnih resursa ne bi se smjela dovoditi u pitanje pravila Unije o pružanju usluga roaminga, uključujući pravila o sprečavanju zlouporabe ili prekomjerne uporabe usluga roaminga koje podliježu regulaciji maloprodajnih cijena, a uživaju koristi od reguliranih veleprodajnih cijena za roaming. Države članice trebale bi i dalje moći sklapati posebne sporazume o izvanteritorijalnoj uporabi brojevnih resursa s trećim zemljama.

(249) Države članice trebale bi promicati prenošenje brojevnih resursa na daljinu kako bi se olakšala promjena pružatelja elektroničkih komunikacija. Prenošenje brojevnih resursa na daljinu omogućuje se reprogramiranje identifikatora komunikacijske opreme bez fizičkog pristupa dotičnim uređajima. Ta je značajka osobito relevantna za usluge komunikacije između strojeva, tj. za usluge koje uključuju automatizirani prijenos podataka i informacija između uređaja ili aplikacija temeljenih na softveru s ograničenim sudjelovanjem ljudi ili bez njega. Postoji mogućnost da pružatelji tih usluga komunikacije između strojeva neće imati fizički pristup svojim uređajima zbog njihove uporabe u uvjetima na daljinu ili zbog velikog broja upotrijebljenih uređaja ili načina njihove uporabe. S obzirom na novo tržište komunikacije između strojeva i nove tehnologije države članice trebale bi pri promicanju prenošenja na daljinu nastojati osigurati tehnološku neutralnost.

(250) Pristup brojevnim resursima na osnovi transparentnih, objektivnih i nediskriminirajućih kriterija ključan je za poduzetnike koji se natječu na tržištu u sektoru elektroničkih komunikacija. Države članice trebale bi moći dodijeliti prava korištenja brojevnim resursima poduzetnicima koji nisu pružatelji elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga s obzirom na sve veću važnost brojeva u raznim uslugama na internetu stvari. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela trebala bi upravljati svim elementima nacionalnih planova numeriranja, uključujući i kodne točke koje se upotrebljavaju u mrežnom adresiranju. Ako je potrebno uskladiti brojevne resurse u Uniji s ciljem podupiranja razvoja paneuropskih usluga ili prekograničnih usluga, posebno novih usluga koje se temelje na komunikaciji između strojeva, kao što su umreženi automobili, i ako se potražnja ne može zadovoljiti postojećim brojevnim resursima, Komisija uz pomoć BEREC-a može poduzeti provedbene mjere.

(251) Trebalo bi moći ispuniti zahtjeve u pogledu objavljivanja odluka o dodjeli prava korištenja brojevnim resursima tako da se te odluke učine dostupnima javnosti na internetskim stranicama.

(252) Uzimajući u obzir posebne okolnosti vezane uz prijavu nestale djece, države članice trebale bi nastaviti djelovati kako bi osigurale stvarnu uspostavu djelotvorne službe za prijavljivanje nestanka djece na svojim državnim područjima, pod brojem „116000”. Države članice trebale bi poduzeti odgovarajuće mjere kako bi osigurale dostatnu razinu kvalitete usluge za upravljanje brojem „116000”.

(253) Usporedno s dežurnom linijom „116000” za prijavu nestanka djeteta, mnoge države članice ujedno osiguravaju da djeca s pomoću dežurne linije pod brojem „116111” imaju pristup službi koja im je prilagođena i koja pomaže djeci kojoj je potrebna skrb i zaštita. Takve države članice i Komisija trebale bi se pobrinuti za podizanje svijesti građana, posebice djece i nacionalnih sustava za zaštitu djece, o postojanju dežurne linije „116111”.

(254) Unutarnje tržište podrazumijeva da krajnji korisnici imaju mogućnost pristupa svim brojevima koji su uključeni u nacionalne planove numeriranja drugih država članica i pristupnim uslugama nezemljopisnih brojeva, uključujući besplatno telefoniranje i brojeve s posebnom tarifom, unutar Unije, osim u slučaju kada je pozvani krajnji korisnik odabrao, iz komercijalnih razloga, ograničavanje pristupa s određenih geografskih područja. Krajnji korisnici također bi trebali imati pristup brojevima iz Univerzalnih međunarodnih brojeva besplatnih telefonskih usluga (UIFN). Prekogranični pristup brojevnim resursima i povezanim uslugama ne bi trebalo sprečavati, osim u slučajevima koji su objektivno opravdani, na primjer kako bi se spriječila prijevara ili zlouporaba (primjerice kod povezivanja s određenim uslugama s posebnom tarifom), kada se broj definira kao broj koji ima samo nacionalni opseg (primjerice nacionalni pozivni brojevi) ili kada je to ekonomski neizvedivo. Tarife koje se naplaćuju strankama koje zovu izvan dotične države članice ne trebaju biti iste kao one koje se naplaćuju strankama koje zovu unutar te države članice. Korisnici bi trebali biti jasno, u potpunosti i unaprijed obaviješteni o svim vrstama pristojbi koje se primjenjuju na brojeve besplatnih telefonskih poziva, kao što su pristojbe za međunarodne pozive za brojeve koji su dostupni putem standardnih međunarodnih pozivnih brojeva. Ako pružatelji elektroničkih komunikacijskih usluga zbog prijevare ili zlouporabe uskrate prihode od međupovezivanja ili drugih usluga, države članice trebale bi se pobrinuti za to da se zadržani prihodi od usluga, ako je to moguće, vrate krajnjim korisnicima koji su bili pogođeni relevantnim prijevarama ili zlouporabama.

(255) U skladu s načelom proporcionalnosti, niz odredaba o pravima krajnjih korisnika iz ove Direktive ne bi se smjele primjenjivati na mikropoduzetnike koji pružaju samo brojevno neovisne interpersonalne komunikacijske usluge. U skladu sa sudskom praksom Suda definiciju malih i srednjih poduzetnika, koja uključuje mikropoduzetnike, treba strogo tumačiti. Kako bi se obuhvatilo samo poduzetnike koji su stvarno neovisni mikropoduzetnici, potrebno je ispitati strukturu mikropoduzetnika koji čine gospodarsku skupinu, a čija moć nadmašuje moć mikropoduzetnika, te osigurati da se definicija mikropoduzetnika ne zaobilazi na temelju isključivo formalnih razloga.

(256) Za dovršenje jedinstvenog tržišta elektroničkih komunikacija potrebno je ukloniti prepreke krajnjim korisnicima za prekograničan pristup elektroničkim komunikacijskim uslugama diljem Unije. Pružatelji elektroničkih komunikacija javnosti ne bi smjeli uskraćivati ili ograničavati pristup ili praviti razliku među krajnjim korisnicima na temelju njihova državljanstva, ili države članice boravka ili poslovnog nastana. Međutim, razlikovanje bi trebalo biti moguće na temelju objektivno opravdanih razlika u troškovima i rizicima, koji nisu ograničeni na mjere predviđene Uredbom (EU) br. 531/2012 u pogledu zlouporabe ili prekomjerne uporabe reguliranih maloprodajnih usluga roaminga.

(257) Različitom provedbom pravila o zaštiti krajnjeg korisnika stvorene su brojne prepreke na unutarnjem tržištu koje utječu i na pružatelje elektroničkih komunikacijskih usluga i na krajnje korisnike. Te bi se prepreke trebale smanjiti primjenom istih pravila, čime bi se osigurala visoka zajednička razina zaštite diljem Unije. Prilagođenim potpunim usklađivanjem prava krajnjih korisnika obuhvaćenih ovom Direktivom trebala bi se bitno povećati pravna sigurnost krajnjim korisnicima i pružateljima elektroničkih komunikacijskih usluga te znatno sniziti prepreke ulasku i nepotreban teret usklađenosti koji proizlazi iz rascjepkanosti pravila. Potpuno usklađivanje doprinosi uklanjanju prepreka funkcioniranju unutarnjeg tržišta koje su posljedica takvih nacionalnih odredaba o pravima krajnjih korisnika, koje istodobno štite nacionalne pružatelje od konkurencije iz drugih država članica. Kako bi se ostvarila visoka zajednička razina zaštite, trebalo bi u ovoj Direktivi razumno doraditi nekoliko odredaba o pravima krajnjih korisnika uzimajući u obzir najbolje prakse u državama članicama. Potpunim usklađivanjem njihovih prava jača se povjerenje krajnjih korisnika na unutarnjem tržištu jer pri uporabi elektroničkih komunikacijskih usluga uživaju jednako visoku razinu zaštite ne samo u svojoj državi članici, nego i kada putuju, rade ili žive u drugim državama članicama.

Potpunim usklađivanjem trebalo bi se obuhvatiti samo pitanja koja su obuhvaćena odredbama o pravima krajnjih korisnika u ovoj Direktivi. Ono stoga ne bi trebalo utjecati na nacionalno pravo u odnosu na one aspekte zaštite krajnjih korisnika, uključujući neke aspekte mjera transparentnosti, koji nisu obuhvaćeni tim odredbama. Primjerice, mjere koje se odnose na obveze u pogledu transparentnosti, koje nisu obuhvaćene ovom Direktivom, trebale bi se smatrati sukladnim s načelom potpunog usklađivanja, dok bi se dodatni zahtjevi u pogledu pitanja transparentnosti obuhvaćenih ovom Direktivom, kao što je objava informacija, trebali smatrati nesukladnim. Povrh toga, države članice trebale bi i dalje moći zadržati ili uvoditi nacionalne odredbe o pitanjima koja nisu posebno uređena ovom Direktivom, posebice s ciljem odgovora na novonastala pitanja.

(258) Ugovori su važno oruđe za krajnje korisnike kojima se osigurava transparentnost informacija i pravna sigurnost. Većina pružatelja usluga u okružju tržišnog natjecanja sklopit će ugovore sa svojim kupcima zbog komercijalne poželjnosti. Uz ovu Direktivu, na transakcije s potrošačima u području elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga primjenjuju se zahtjevi iz postojećega prava Unije o zaštiti potrošača koje se odnosi na ugovore, a posebno Direktive Vijeća 93/13/EEZ[1] i Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća[2]. Uvrštavanje zahtjeva u pogledu informacija u ovu Direktivu, što bi se moglo zahtijevati i na temelju Direktive 2011/83/EU, ne bi smjelo dovoditi do udvostručivanja informacija u predugovornoj i ugovornoj dokumentaciji. Za relevantne informacije pružene u skladu s ovom Direktivom, uključujući sve zahtjeve kojima se traže preskriptivnije i detaljnije informacije, trebalo bi se smatrati da ispunjavaju odgovarajuće zahtjeve na temelju Direktive 2011/83/EU.

---

[1] Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, 21.4.1993., str. 29.).

[2] Direktiva 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 304, 22.11.2011., str. 64.).

(259) Neke od tih odredaba o zaštiti krajnjih korisnika koje se a priori primjenjuju samo na potrošače, to jest odredbe o informacijama o ugovoru, najvećem mogućem trajanju ugovora i paketima, ne bi trebale biti korisne samo za potrošače, nego i za mikropoduzetnike i male poduzetnike, te za neprofitne organizacije kako su definirane u nacionalnom pravu. Pregovarački položaj tih kategorija poduzetnika i organizacija usporediv je s pregovaračkim položajem potrošača te bi se stoga na njih trebala primjenjivati ista razina zaštite, osim ako se izričito odreknu tih prava. Obveze o informacijama o ugovoru iz ove Direktive, uključujući obveze iz Direktive 2011/83/EU na koje se upućuje u ovoj Direktivi, trebale bi se primjenjivati neovisno o tome je li plaćanje izvršeno i o iznosu plaćanja koje treba izvršiti kupac. Obveze u pogledu informacija o ugovorima, uključujući one iz Direktive 2011/83/EU, trebale bi se automatski primjenjivati na mikropoduzetnike, male poduzetnike i neprofitne organizacije, osim ako radije žele dogovoriti individualizirane ugovorne uvjete s pružateljima elektroničkih komunikacijskih usluga. Za razliku od mikropoduzetnika, malih poduzetnika i neprofitnih organizacija, veći poduzetnici obično imaju jači pregovarački položaj i stoga ne ovise o istim zahtjevima u pogledu ugovornih informacija kao potrošači. Ostale odredbe, kao što je prenosivost broja, koje su bitne i većim poduzetnicima trebale bi se primjenjivati na sve krajnje korisnike. Neprofitne organizacije pravni su subjekti koji ne stvaraju dobit za svoje vlasnike ili članove. Neprofitne organizacije u pravilu su dobrovoljne organizacije ili druge vrste organizacija od javnog interesa. Stoga je s obzirom na usporedivu situaciju opravdano, kada je riječ o pravima krajnjih korisnika, prema takvim organizacijama postupati na jednak način kao i prema mikropoduzetnicima ili malim poduzetnicima na temelju ove Direktive.

(260) Posebnosti sektora elektroničkih komunikacija zahtijevaju ograničen broj dodatnih odredaba o zaštiti krajnjih korisnika uz horizontalna pravila o ugovorima. Krajnji korisnici bi trebali biti obaviješteni, među ostalim, o svim ponuđenim razinama kvalitete usluge, uvjetima za promotivne akcije i raskid ugovorâ, primjenjive tarifne planove i tarife za usluge koje podliježu posebnim uvjetima određivanja cijene. Te informacije relevantne su za pružatelje javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga koje nisu usluge prijenosa koje se upotrebljavaju za pružanje usluga komunikacije između strojeva. Ne dovodeći u pitanje primjenjiva pravila o zaštiti osobnih podataka, pružatelj javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga ne bi trebao biti podložan obvezama u pogledu zahtjeva o informacijama za ugovore ako pružatelj i povezana društva ili osobe ne dobivaju nikakvu naknadu koja je izravno ili neizravno povezana s pružanjem elektroničkih komunikacijskih usluga, kao, primjerice, kad sveučilište u svojim objektima posjetiteljima daje slobodan pristup mreži bežičnog interneta, pri čemu ne prima naknadu ni u obliku plaćanja od korisnika ni u obliku prihoda od oglašavanja.

(261) Kako bi se krajnjim korisnicima omogućilo da odluke donose na temelju potpunih informacija, nužno je prije sklapanja ugovora staviti na raspolaganje zahtijevane relevantne informacije na jasnom i razumljivom jeziku te na trajnom mediju ili, ako to nije izvedivo i ne dovodeći u pitanje definiciju trajnog medija iz Direktive 2011/83/EU, u okviru dokumenta koji pružatelj stavlja na raspolaganje i o njemu obavješćuje korisnika, pri čemu se taj dokument lako može preuzeti, otvoriti i pretraživati na uređajima kojima se potrošači obično služe. Radi olakšavanja odabira, pružatelji usluga trebali bi predočiti sažetak glavnih ugovornih uvjeta. Kako bi se olakšala usporedba i smanjili troškovi usklađenosti, Komisija bi trebala, nakon savjetovanja s BEREC-om, donijeti predložak takvih sažetaka ugovora. Predugovorno osigurane informacije i predložak sažetka trebali bi biti sastavni dio konačnog ugovora. Sažetak ugovora trebao bi biti jezgrovit i lako čitljiv te po mogućnosti ne dulji od jedne jednostrane stranice formata A4 ili, u slučaju da se jedinstveni ugovor odnosi na paket različitih usluga, ne dulji od tri jednostrane stranice formata A4.

(262) Nakon donošenja Uredbe (EU) 2015/2120 odredbe ove Direktive o informacijama o uvjetima kojima se ograničava pristup ili korištenje uslugama i aplikacijama kao i informacijama o oblikovanju prometa zastarjele su i trebalo bi ih staviti izvan snage.

(263) Uzimajući u obzir terminalnu opremu, ugovori s kupcima trebali bi navoditi sve uvjete koje nameće pružatelj s obzirom na korištenje opreme, na primjer u pogledu zaključavanja SIM kartice mobilnih uređaja, ako takvi uvjeti nisu zabranjeni na temelju nacionalnog prava, te sve pristojbe vezane uz raskid ugovora, prije ili na datum istjecanja ugovora, uključujući sve troškove koji su nametnuti kako bi se zadržala oprema. Ako krajnji korisnik odluči zadržati terminalnu opremu koja je u trenutku sklapanja ugovora stigla u paketu, nastala nadoknada ne bi smjela premašivati njezinu vrijednost *pro rata temporis* izračunanu na temelju vrijednosti u trenutku sklapanja ugovora ili preostaloga dijela naknade za uslugu do isteka ugovora, ovisno o tome koji je iznos manji. Države članice trebale bi moći odabrati druge metode izračuna visine nadoknade ako je ta nadoknada jednaka ili manja od navedene izračunate nadoknade. Pružatelj bi trebao besplatno ukloniti sva ograničenja u vezi s upotrebom terminalne opreme na drugim mrežama najkasnije po plaćanju takve nadoknade.

(264) Ne dovodeći u pitanje materijalnu obvezu pružatelja usluga u pogledu sigurnosti na temelju ove Direktive, u ugovoru bi se trebala navesti vrsta djelovanja koju pružatelj može poduzeti u slučaju sigurnosnih incidenata, prijetnji ili ranjivosti. Uz navedeno, u ugovoru bi ujedno trebalo navesti sve aranžmane u pogledu nadoknada i povrata, koji su dostupni ako pružatelj na odgovarajući način ne odgovori na sigurnosni incident, među ostalim u slučaju da je do sigurnosnog incidenta o kojem je pružatelj obaviješten došlo zbog poznatih nedostataka programske ili strojne opreme, a u vezi s kojima je proizvođač ili programer izdao zakrpe koje pružatelj usluge nije primijenio niti poduzeo druge odgovarajuće protumjere.

(265) Dostupnost transparentnih, ažuriranih i usporedivih informacija o ponudama i uslugama ključan je čimbenik za potrošače u konkurentnim tržištima kada nekoliko pružatelja usluga nudi svoje usluge. Krajnji korisnici trebali bi moći jednostavno usporediti cijene različitih usluga koje se nude na tržištu na temelju informacija koje se objavljuju u lako dostupnom obliku. Kako bi im se omogućila jednostavna usporedba cijena i usluga, nadležna tijela, ako je to relevantno, u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelima, trebala bi moći zahtijevati od pružatelja usluga pristupa internetu ili javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga veću transparentnost u pogledu informacija, među ostalim tarifa, kvalitete usluge, uvjeta koji se odnose na terminalnu opremu koja se isporučuje i drugih relevantnih statističkih podataka. Svim takvim zahtjevima trebalo bi na odgovarajući način uzeti u obzir značajke tih mreža ili usluga. Njima bi također trebalo osigurati da treće strane imaju pravo besplatnoga korištenja javno dostupnih informacija koje navedeni poduzetnici objavljuju kako bi osigurala alate za usporedbu.

(266) Krajnji korisnici pri korištenju elektroničkih komunikacijskih usluga često nisu svjesni troška svoje potrošnje ili s poteškoćama procjenjuju utrošeno vrijeme ili podatkovni promet. Kako bi se povećala transparentnost i krajnjim korisnicima omogućio bolji nadzor nad njihovim komunikacijskim proračunima, važno im je omogućiti mogućnosti pravodobnog praćenja njihove potrošnje. Uz navedeno, države članice trebale bi moći zadržati ili uvesti odredbe o ograničenjima potrošnje kojima se krajnji korisnici štite od iznenađujuće visokih računa, među ostalim u vezi s uslugama s posebnom tarifom i drugim uslugama na koje se odnose posebni uvjeti određivanja cijena. Time se nadležnim tijelima omogućuje da zahtijevaju stavljanje na raspolaganje informacija o takvim cijenama prije pružanja usluge, pri čemu se ne dovodi u pitanje mogućnost država članica da zadrže ili uvedu opće obveze za usluge s posebnom tarifom u svrhu osiguravanja učinkovite zaštite krajnjih korisnika.

(267) Neovisni alati za usporedbu, kao što su internetske stranice, učinkovit su način kojima se krajnjim korisnicima omogućuje procjena prednosti različitih pružatelja usluga pristupa internetu i interpersonalnih komunikacijskih usluga, ako se te usluge pružaju u zamjenu za ponavljajuća izravna novčana plaćanja ili izravna novčana plaćanja temeljena na potrošnji, te dobivanje nepristranih informacija, posebice usporedbom cijena, tarifa i parametara kvalitete na jednom mjestu. Takvi alati trebali bi biti operativno neovisni od pružatelja usluga, pri čemu se ni jednom pružatelju usluga ne bi trebala davati prednost pri rezultatima pretraživanja. Takvi bi alati trebali težiti stavljanju na raspolaganje informacija koje su jasne, jezgrovite, potpune i iscrpne. Osim toga, njima bi se trebao obuhvatiti najširi mogući raspon ponuda kako bi se dobio reprezentativni pregled, a istodobno obuhvatio znatan dio tržišta. Informacije koje se pružaju na takvim mjestima trebale bi biti pouzdane, nepristrane i transparentne. Krajnji korisnici trebali bi biti obaviješteni o dostupnosti tih alata. Države članice trebale bi na svojim državnim područjima osigurati da krajnji korisnici imaju slobodan pristup najmanje jednom takvom alatu. Ako u državi članici postoji samo jedan alat, koji više ne djeluje ili više ne zadovoljava kriterije kvalitete, država članica trebala bi osigurati da se krajnjim korisnicima u razumnom roku osigura pristup drugom alatu za usporedbu na nacionalnoj razini.

(268) Neovisnim alatima za usporedbu mogu upravljati privatni poduzetnici, izravno ili u ime nadležnih tijela, uz uvjet da se njima upravlja u skladu s određenim kriterijima kvalitete, uključujući zahtjev za pružanjem podrobnih podataka o njihovim vlasnicima te točnih i ažuriranih informacija, navođenje vremena posljednjeg ažuriranja te jasnih, objektivnih kriterija na kojima će se temeljiti usporedba te isticanje širokog raspona ponuda koje pokrivaju znatan dio tržišta. Države članice trebale bi imati mogućnost utvrditi koliko često su alati za usporedbu obvezni preispitati i ažurirati informacije koje pružaju krajnjim korisnicima, uzimajući u obzir učestalost kojom pružatelji usluga pristupu internetu i javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga općenito ažuriraju informacije o svojim tarifama i kvaliteti.

(269) Kako bi se riješila pitanja javnog interesa u vezi s korištenjem uslugama pristupa internetu i javno dostupnim brojevno utemeljenim interpersonalnim komunikacijskim uslugama te se potaknula zaštita prava i sloboda drugih, države članice trebale bi moći proizvesti i širiti ili naložiti da se šire, uz pomoć pružatelja takvih usluga, informacije od javnog interesa, povezane s korištenjem takvim uslugama. Takve informacije trebale bi moći uključivati informacije od javnog interesa u vezi s najčešćim kršenjima i njihovim pravnim posljedicama, primjerice u pogledu kršenja autorskog prava, drugu nezakonitu uporabu i širenje štetnog sadržaja, savjete i mjere vezane uz zaštitu od rizika za osobnu sigurnost, koji primjerice mogu proizaći iz otkrivanja osobnih informacija u određenim okolnostima, kao i rizike vezane uz privatnost i osobne podatke, te dostupnost softverskih rješenja koja su prilagodljiva i jednostavna za korištenje ili softverskih rješenja koja omogućuju zaštitu djece ili ranjivih osoba. Informacije bi se mogle koordinirati putem postupka suradnje uspostavljenoga ovom Direktivom. Takve informacije od javnog interesa trebale bi se prema potrebi ažurirati i predstavljati u lako razumljivim oblicima, kako je određeno u pojedinoj državi članici, te na internetskim stranicama nacionalnih tijela javne vlasti. Države članice trebale bi pružatelje usluga pristupa internetu i javno dostupnih brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga moći obvezati da te standardizirane informacije dostave svim svojim kupcima na način koji nacionalna tijela javne vlasti smatraju prikladnim. Međutim, širenje takvih informacija ne bi smjelo nametati pretjerano opterećenje pružateljima. Ako je to slučaj, države članice trebale bi zahtijevati takvo širenje na način na koji to čine pružatelji u komunikaciji s krajnjim korisnicima koja se odvija tijekom uobičajenog poslovanja.

(270) U nedostatku relevantnih pravila u okviru prava Unije, sadržaj, aplikacije i usluge smatraju se zakonskima ili štetnima u skladu s nacionalnim materijalnim i postupovnim pravom. Odluka, u skladu s odgovarajućim postupkom, o tome jesu li sadržaj, aplikacije ili usluge zakonite ili štetne, zadaća je države članice, a ne samog operatora pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga. Ovom Direktivom i Direktivom 2002/58/EZ ne dovodi se u pitanje Direktiva 2000/31/EZ koja, među ostalim, sadržava pravilo „samo prijenosnik informacija" u pogledu posrednih davatelja usluga, kako su definirani u navedenoj direktivi.

(271) Nacionalna regulatorna tijela u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima ili, ako je relevantno, druga nadležna tijela u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelima, trebala bi biti ovlaštena za praćenje kvalitete usluga te za sustavno prikupljanje informacija o kvaliteti usluga koje nude pružatelji usluga pristupa internetu i javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga, u mjeri u kojoj su potonji sposobni ponuditi minimalne razine kvalitete usluga, putem nadzora barem nekih elemenata mreže ili na temelju sporazuma o razini usluge sklopljenoga u tu svrhu, uključujući kvalitetu povezanu s pružanjem usluga krajnjim korisnicima s invaliditetom. Te bi informacije trebalo prikupljati na temelju kriterija kojima se omogućuje usporedba između različitih pružatelja usluga te između država članica. Pružatelji takvih elektroničkih komunikacijskih usluga, koji djeluju u okružju tržišnog natjecanja, vjerojatno će odgovarajuće ažurirane informacije o svojim uslugama učiniti javno dostupnima zbog tržišne prednosti. Nacionalna regulatorna tijela u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima ili, ako je relevantno, druga nadležna tijela u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelima, trebala bi ipak moći zahtijevati objavljivanje takvih informacija kada se pokaže da takve informacije nisu u dostatnom opsegu dostupni javnosti. Ako kvaliteta usluga javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga ovisi o vanjskim čimbenicima, kao što su nadzor prijenosa signala ili mrežna povezivost, nacionalna regulatorna tijela u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima trebala bi moći zahtijevati od pružatelja takvih usluga da o tome na odgovarajući način obavijeste svoje potrošače.

(272) Nacionalna regulatorna tijela, u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima, trebala bi utvrditi i metode mjerenja koje pružatelji usluga trebaju primjenjivati kako bi se poboljšala usporedivost dostavljenih podataka. Kako bi se olakšala usporedivost diljem Unije i smanjili troškovi usklađenosti, BEREC bi trebao donijeti smjernice o relevantnim parametrima kvalitete usluge koje bi nacionalna regulatorna tijela, u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima, trebala uzeti u obzir u najvećoj mogućoj mjeri.

(273) Kako bi u potpunosti mogli iskoristiti konkurentno okružje, potrošači bi trebali imati mogućnost odabira na temelju informacija i promijeniti pružatelje usluga kada je to u njihovu najboljem interesu. Neophodno je osigurati da ih se pri tome ne sprečava pravnim, tehničkim ili praktičnim preprekama, među ostalim ugovornim uvjetima, postupcima i pristojbama. Time se pružatelje ne sprečava da u potrošačkim ugovorima odrede razumna minimalna ugovorna razdoblja u trajanju od najviše 24 mjeseca. Države članice, međutim, trebale bi imati mogućnost zadržati ili uvesti odredbe za kraće razdoblje maksimalnog trajanja te dopustiti potrošačima da promijene tarifne planove ili raskinu ugovor unutar ugovornog razdoblja bez dodatnih troškova, ovisno o nacionalnim uvjetima, kao što su razine tržišnog natjecanja i stabilnost ulaganja u mreže. Neovisno o ugovoru o elektroničkim komunikacijskim uslugama, potrošači možda više žele dulja razdoblja otplate za fizičke priključke i koristi od njih. Te obveze potrošača mogu biti važan čimbenik lakšeg postavljanja mreža vrlo velikog kapaciteta do prostora krajnjeg korisnika ili vrlo blizu njih, među ostalim i s pomoću programa okrupnjavanja potražnje, kojima ulagatelji u mreže mogu sniziti rizike početnog prihvaćanja. Međutim, prava potrošača da zamijene jednog pružatelja elektroničkih komunikacijskih usluga drugim, kako je utvrđeno ovom Direktivom, ne bi se trebala ograničiti tim razdobljima otplate u ugovorima za fizičke priključke te takvi ugovori ne bi smjeli obuhvaćati terminalnu opremu ili opremu za unutarnji pristup, kao što su mobilni uređaji, ruteri ili modemi. Države članice trebale bi osigurati jednako postupanje prema subjektima, uključujući operatore, koji financiraju postavljanje fizičkih priključaka vrlo velikog kapaciteta u prostore krajnjih korisnika, među ostalim kada se financiranje provodi putem ugovora o obročnom plaćanju.

(274) Moguće je i automatsko produljenje ugovora za elektroničke komunikacijske usluge. U tim slučajevima krajnji korisnici trebali bi imati mogućnost raskida ugovora bez ikakvih troškova nakon isteka trajanja ugovora.

(275) Sve promjene ugovornih uvjeta koje predlože pružatelji javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga osim brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga, a koje ne idu u korist krajnjeg korisnika, na primjer u pogledu pristojbi, tarifa, ograničenja podatkovnog prometa, brzine podatkovnog prometa, pokrivenosti ili obrade osobnih podataka, trebali bi dati pravo da raskine ugovor bez ikakvih troškova, čak i ako su kombinirane s nekim korisnim promjenama. Stoga bi pri svakoj promjeni ugovornih uvjeta od strane pružatelja krajnji korisnik trebao imati pravo na raskid ugovora, osim ako je promjena sama po sebi u korist krajnjeg korisnika ili su promjene isključivo administrativne naravi, kao što je promjena adrese pružatelja, i ne utječu negativno na krajnjeg korisnika, ili su promjene strogo propisane zakonodavnim ili regulatornim promjenama, primjerice zbog novih zahtjeva povezanih s informacijama o ugovoru, koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom. Ocjena o tome radi li se o promjeni koja je isključivo u korist krajnjih korisnika trebala bi se provesti na temelju objektivnih kriterija. Pravo krajnjeg korisnika na raskid ugovora trebalo bi isključiti samo ako pružatelj može dokazati da su sve promjene ugovora isključivo u korist krajnjeg korisnika ili su isključivo administrativne naravi te ne utječu negativno na krajnjeg korisnika.

(276) Krajnje korisnike trebalo bi o svim promjenama ugovornih uvjeta obavijestiti putem trajnog medija. Što se tiče usluga prijenosa koje se upotrebljavaju za usluge komunikacije između strojeva, navedena prava na raskid ugovora u slučaju izmjene ugovora ne bi se trebala primjenjivati na krajnje korisnike koji nisu potrošači, mikropoduzetnici ili mali poduzetnici ili neprofitne organizacije. Države članice trebale bi moći posebno zaštititi krajnje korisnike kada prekidaju ugovor zbog promjene boravišta. Odredbama o raskidu ugovora ne bi se smjele dovoditi u pitanje druge odredbe prava Unije ili nacionalnog prava u pogledu razloga na temelju kojih pružatelj ili krajnji korisnik mogu raskinuti ugovore ili promijeniti ugovorne uvjete.

(277) Mogućnost promjene pružatelja ključan je uvjet učinkovitog natjecanja u okruženju tržišnog natjecanja. Dostupnošću transparentnih, točnih i pravodobnih informacija o promjeni pružatelja usluga trebalo bi se povećati povjerenje krajnjih korisnika u pogledu te promjene te im omogućiti da se aktivnije uključe u tržišno natjecanje. Pružatelji usluga trebali bi osigurati kontinuitet usluge tako da krajnji korisnici mogu promijeniti pružatelja usluge a da ih u tome ne sprečava rizik od gubitka usluge te, ako je to tehnički moguće, omogućiti promjenu pružatelja usluga na datum koji je zatražio krajnji korisnik.

(278) Prenosivost broja ključni je čimbenik koji olakšava izbor potrošača, kao i učinkovitoga tržišnog natjecanja na konkurentnim tržištima elektroničkih komunikacija. Krajnji korisnici, koji to zatraže, trebaju moći zadržati svoje brojeve neovisno o pružatelju usluge i na ograničeno vrijeme dok mijenjaju pružatelja usluge. Pružanje ove mogućnosti između priključaka na javnoj telefonskoj mreži na fiksnoj lokaciji i lokaciji koja nije fiksna nije obuhvaćeno ovom Direktivom. Ipak, države članice trebale bi moći primijeniti odredbe o prijenosu brojeva između mreža koje pružaju usluge na fiksnoj lokaciji i pokretnih mreža.

(279) Utjecaj prenosivosti broja značajno je osnažen ako postoje transparentne informacije o tarifama, kako za krajnje korisnike, koji prenose svoje brojeve, tako i za krajnje korisnike koji nazivaju one koji su prenijeli svoje brojeve. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi, ako je to izvedivo, olakšati odgovarajuću tarifnu transparentnost kao dio provedbe prenosivosti broja.

(280) Kada osiguravaju da određivanje cijene međupovezivanja u vezi s pružanjem usluge prenosivosti broja bude ekonomično, nacionalna regulatorna tijela trebala bi moći također uzeti u obzir cijene dostupne na sličnim tržištima.

(281) Prenosivost broja ključni je čimbenik kojim se olakšava izbor potrošača i učinkovito tržišno natjecanje na konkurentnim tržištima elektroničkih komunikacija te bi se trebala primijeniti uz minimalna kašnjenja, tako da se broj funkcionalno aktivira unutar jednog radnog dana i krajnji korisnik ne gubi pristup uslugama dulje od jednog radnog dana od dogovorenoga datuma. Pravo na prijenos broja trebalo bi se dodijeliti krajnjem korisniku koji s pružateljem ima relevantni ugovor (za plaćanje usluga unaprijed ili za plaćanje usluga po ispostavljenom računu). Kako bi se krajnjim korisnicima omogućila nesmetana promjena pružatelja usluga na jednom mjestu, postupak promjene trebao bi voditi novi pružatelj javnih elektroničkih komunikacijskih usluga. Nacionalna regulatorna tijela ili, ako je to relevantno, druga nadležna tijela, trebala bi moći propisati cjelovite postupke promjene pružatelja i prijenosa brojeva, uzimajući u obzir nacionalne odredbe o ugovorima i tehnološki napredak. To bi po mogućnosti trebalo uključivati zahtjev da se prenošenje obavi na daljinu, osim ako krajnji korisnik ne zatraži suprotno. Iskustva u određenim državama članicama pokazala su da postoji rizik od prebacivanja krajnjih korisnika na drugog pružatelja usluga, bez njihova prethodnog pristanka. Dok je to s jedne strane pitanje koje je prije svega potrebno uputiti tijelima za izvršavanje zakonodavstva, države članice također bi trebale moći propisati minimalne proporcionalne mjere s obzirom na postupak promjene operatora, uključujući i odgovarajuće sankcije koje su potrebne za svođenje takvih rizika na najmanju moguću mjeru, te kako bi se osigurala zaštita krajnjih korisnika tijekom postupka promjene operatora, a da taj postupak krajnjim korisnicima ne postane manje privlačan. Pravo na prijenos brojeva ne bi se smjelo ograničiti ugovornim uvjetima.

(282) Kako bi se promjena pružatelja usluge i prijenos broja obavili u rokovima predviđenim ovom Direktivom, države članice trebale bi propisati da pružatelji na jednostavan i pravodoban način isplate nadoknadu krajnjim korisnicima u slučaju nepoštovanja ugovora sklopljenog između pružatelja i krajnjeg korisnika. Takve mjere trebale bi biti proporcionalne duljini kašnjenja u poštovanju ugovora. Krajnji korisnici trebali bi primiti nadoknadu barem za kašnjenja pri aktivaciji usluge, prijenosu broja ili gubitku usluge, koja traju dulje od jednog radnog dana, kao i u slučaju da pružatelji propuste dogovoreni termin za pružanje usluge ili instalaciju. Dodatna nadoknada mogla bi biti i u obliku automatskog smanjenja plaćanja kada zamijenjeni pružatelj treba nastaviti pružati svoje usluge do aktivacije usluga novog pružatelja.

(283) Paketi koji sadržavaju barem uslugu pristupa internetu ili javno dostupne brojevno utemeljene interpersonalne komunikacijske usluge te druge usluge, kao što su javno dostupne brojevno neovisne interpersonalne komunikacijske usluge, linearna radiodifuzija i usluge komunikacije između strojeva ili terminalna oprema, postaju sve raširenији te su važan element tržišnog natjecanja. Za potrebe ove Direktive trebalo bi se smatrati da paket postoji kada elemente paketa pruža ili prodaje isti pružatelj u okviru istog ili usko povezanog ugovora. Premda paketi potrošačima često pružaju koristi, oni mogu i otežati promjenu pružatelja usluge ili je učiniti skupom i podići rizik ugovorne „ovisnosti" o pružatelju usluga. Ako različite usluge i terminalna oprema obuhvaćeni paketom podliježu različitim pravilima o raskidu ugovora i promjeni pružatelja usluge ili o ugovornim obvezama u pogledu stjecanja terminalne opreme, u stvarnosti su ugrožena prava potrošača iz ove Direktive da prijeđu na konkurentske ponude za cijeli paket ili njegove dijelove. Stoga bi se određene ključne odredbe ove Direktive koje se odnose na informacije o sažetku ugovora, transparentnost, trajanje ugovora te raskid i promjenu pružatelja trebale primjenjivati na sve elemente paketa, uključujući terminalnu opremu, druge usluge kao što su digitalni sadržaj ili digitalne usluge, te elektroničke komunikacijske usluge koje nisu izravno obuhvaćene područjem primjene tih odredaba. Sve obveze krajnjeg korisnika koje se na temelju ove Direktive primjenjuju na određenu elektroničku komunikacijsku uslugu kada se ona pruža ili prodaje kao samostalna usluga trebale bi se također primjenjivati i kada je ta usluga dio paketa koji sadrži barem uslugu pristupa internetu ili javno dostupnu brojevno utemeljenu interpersonalnu komunikacijsku uslugu.

Na ostala ugovorna pitanja, kao što su pravna sredstva u slučaju neusklađenosti s ugovorom, trebala bi se primjenjivati pravila koja se primjenjuju na određeni element paketa, npr. pravila ugovorâ za prodaju robe ili za isporuku digitalnog sadržaja. Međutim, potrošač bi trebao imati pravo na raskid svih elemenata paketa na temelju prava na raskid bilo kojeg elementa paketa koji se sastoji barem od usluge pristupa internetu ili javno dostupne brojevno utemeljene interpersonalne komunikacijske usluge prije isteka dogovorenog trajanja ugovora zbog neusklađenosti ili propuštanja pružanja usluge. Radi zadržavanja njihove sposobnosti da jednostavno promjene pružatelja, potrošači također ne bi smjeli ostati ovisni o pružatelju zbog de facto produljenja početnog ugovornog razdoblja.

(284) Pružatelji brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga imaju obvezu pružanja pristupa hitnim službama s pomoću komunikacija prema hitnim službama. U iznimnim okolnostima, npr. zbog tehničke neizvedivosti, oni možda neće moći osigurati pristup hitnim službama ili lokaciji pozivatelja, ili nijednom od navedenih. U takvim bi slučajevima trebali svoje kupce na odgovarajući način obavijestiti u ugovoru. Takvi pružatelji usluga trebali bi svojim kupcima pružiti jasne i transparentne informacije u prvotnom ugovoru i ažurirati ga u slučaju svih mogućih izmjena u pružanju pristupa hitnim službama, na primjer u vezi s računima. Navedene informacije trebale bi uključivati sva ograničenja vezana uz teritorijalnu pokrivenost na temelju planiranih tehničkih operativnih parametara komunikacijske usluge i dostupne infrastrukture. Kada se usluga ne pruža putem priključka kojim se upravlja radi ostvarivanja određene kvalitete usluge, informacije bi također trebale uključivati razinu pouzdanosti pristupa kao i informacije o lokaciji pozivatelja, u usporedbi s uslugom koja se pruža putem takvog priključka, uzimajući u obzir postojeću tehnologiju i mjerila kvalitete, kao i sve druge parametre kvalitete usluge, navedene u ovoj Direktivi.

(285) Krajnji korisnici trebali bi imati mogućnost besplatnog pristupa hitnim službama putem komunikacija prema hitnim službama s bilo kojeg uređaja kojim se omogućuju brojevno utemeljene interpersonalne komunikacijske usluge, uključujući i tijekom uporabe usluga roaminga u državi članici. Komunikacije prema hitnim službama sredstvo su komunikacije koje uz usluge glasovne komunikacije uključuju i SMS, usluge slanja poruka, videokomunikacije i druge vrste komunikacija, primjerice usluge teksta u stvarnom vremenu, cjelokupnog razgovora i prijenosa. Uzimajući u obzir mogućnosti i tehničku opremu PSAP-ova, države članice trebale bi imati mogućnost utvrditi koje su brojevno utemeljene interpersonalne komunikacijske usluge primjerene za hitne službe, kao i ograničiti te opcije na usluge glasovne komunikacije i njihov ekvivalent za krajnje korisnike s invaliditetom ili, u dogovoru s nacionalnim PSAP-ovima, uvesti dodatne opcije. Komunikacije prema hitnim službama u ime osobe može aktivirati poziv prema hitnim službama ugrađen u vozilo ili eCall kako je definiran u Uredbi (EU) 2015/758.

(286) Države članice trebale bi osigurati da pružatelji brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga osiguravaju pouzdan i točan pristup hitnim službama, uzimajući u obzir nacionalne specifikacije i kriterije te mogućnosti nacionalnih PSAP-ova. Države članice trebale bi razmotriti sposobnost PSAP-a da komunikaciju prema hitnim službama obavlja na više jezika. Ako se brojevno utemeljene interpersonalne komunikacijske usluge ne pružaju putem priključka kojim se upravlja radi ostvarivanja određene kvalitete usluge, pružatelj možda ne može osigurati istu pouzdanost usmjeravanja poziva prema hitnim službama ostvarenih putem njihove usluge na najprimjereniji PSAP. Takvim pružateljima koji nisu ovisni o određenoj mreži, to jest pružateljima koji nisu integrirani s pružateljem usluge javne komunikacijske mreže, osiguravanje informacija o lokaciji pozivatelja možda nije uvijek tehnički izvedivo. Države članice trebale bi osigurati da se što prije primijene norme kojima se osiguravaju precizne i pouzdane usluge usmjeravanja i povezivanja s hitnim službama kako bi se pružateljima brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga koji nisu ovisni o određenoj mreži omogućilo ispunjavanje obveza povezanih s pristupom hitnim službama i pružanjem informacija o lokaciji pozivatelja na razini koja je usporediva s onom koja se zahtijeva od drugih pružatelja takvih komunikacijskih usluga. Ako takve norme i povezani sustavi PSAP-ova još nisu uvedeni, za pružanje pristupa hitnim službama ne bi trebalo zahtijevati brojevno utemeljene interpersonalne komunikacijske usluge neovisne o mreži, osim na način koji je tehnički izvediv ili ekonomski održiv. To na primjer može uključivati situaciju kada država članica imenuje jedinstvenog središnjeg PSAP-a za zaprimanje komunikacije usmjerene prema hitnim službama. Međutim, takvi pružatelji usluga trebali bi informirati krajnje korisnike ako pristup jedinstvenom europskom broju za hitne slučajeve „112” ili informacijama o lokaciji pozivatelja nije podržan.

(287) Kako bi se poboljšalo izvješćivanje i mjerenje uspješnosti koja provode države članice u području upravljanja pozivima prema hitnim službama i odgovara na takve pozive, Komisija bi svake dvije godine trebala izvijestiti Europski parlament i Vijeće o djelotvornosti provedbe jedinstvenog europskog broja za hitne slučajeve „112”.

(288) Države članice trebale bi poduzeti posebne mjere kako bi osigurale da su hitne službe, uključujući i jedinstveni europski broj za hitne slučajeve „112”, jednako dostupne krajnjim korisnicima s invaliditetom, posebno gluhim krajnjim korisnicima i krajnjim korisnicima s oštećenjem sluha, s poteškoćama u govoru, te gluhoslijepim krajnjim korisnicima te u skladu s pravom Unije o usklađivanju zahtjeva u pogledu dostupnosti proizvoda i usluga. Navedeno bi moglo uključivati posebne terminalne uređaje za krajnje korisnike s invaliditetom kada drugi načini komunikacije nisu prikladni za njih.

(289) Važno je povećati osviještenost o postojanju jedinstvenog europskog broja za hitne slučajeve „112” kako bi se poboljšala razina zaštite i sigurnosti građana koji putuju Unijom. U tu svrhu, tijekom putovanja u bilo kojoj državi članici, građani bi trebali u potpunosti biti upoznati s mogućnosti korištenja jedinstvenim europskim brojem za hitne slučajeve „112” kao jedinstvenog broja za hitne slučajeve diljem Unije, a posebno putem navođenja tih informacija na međunarodnim autobusnim terminalima, željezničkim stanicama, u lukama ili zračnim lukama, telefonskim imenicima, u materijalima namijenjenima krajnjim korisnicima te kod izdavanja računa. Navedeno je prije svega odgovornost država članica, no Komisija bi trebala nastaviti pružati potporu i dopunjavati inicijative država članica, kako bi se povisila razina osviještenosti o broju jedinstvenom europskom broj za hitne slučajeve „112” te povremeno procijeniti razinu osviještenosti javnosti o dotičnom broju.

(290) Informacijama o lokaciji pozivatelja, koje se upotrebljavaju za sve komunikacije prema hitnim službama, povećava se razina zaštite i sigurnost krajnjih korisnika i pomaže se hitnim službama u obavljanju njihovih dužnosti, uz uvjet da nacionalni sustav PSAP-ova jamči prijenos komunikacije prema hitnim službama i s njom povezanih podataka dotičnim hitnim službama. Primitak i uporabu informacija o lokaciji pozivatelja, što uključuje i informacije o lokaciji pozivatelja utemeljene na mreži, a kad su dostupne i napredne informacije o lokaciji pozivatelja dobivene iz mobilnih uređaja, trebalo bi uskladiti s relevantnim pravom Unije o obradi osobnih podataka i sigurnosnim mjerama. Poduzetnici koji pružaju informacije o lokaciji pozivatelja utemeljene na mreži trebali bi hitnim službama omogućiti dostupnost informacija o lokaciji pozivatelja čim poziv dođe do te službe, bez obzira na korištenu tehnologiju. Međutim, tehnologije koje se temelje na lokalizaciji mobilnog uređaja pokazale su se znatno preciznijima i troškovno učinkovitijima zbog dostupnosti podataka koje omogućuju Europski geostacionarni navigacijski sustav i satelitski sustav Galileo te drugi globalni sustavi za satelitsku navigaciju i podaci Wi-Fi mreža. Stoga bi informacije o lokaciji pozivatelja dobivene iz mobilnog uređaja trebale nadopunjavati informacije o lokaciji pozivatelja utemeljene na mreži, čak i ako informacije iz telefonskog uređaja postanu dostupne tek nakon uspostave komunikacija prema hitnim službama. Države članice trebale bi osigurati da se informacije o lokaciji pozivatelja dobivene iz mobilnog uređaja, ako su dostupne, stave na raspolaganje najprimjerenijem PSAP-u. To možda nije uvijek moguće, primjerice kada lokacija nije dostupna na mobilnom uređaju ili putem upotrijebljene interpersonalne komunikacijske usluge, ili ako dobivanje tih informacija nije tehnički izvedivo. Nadalje, države članice trebale bi osigurati da PSAP-ovi mogu preuzeti dostupne informacije o lokaciji pozivatelja i njima upravljati, ako je to izvedivo. Utvrđivanje i prijenos informacija o lokaciji pozivatelja trebalo bi biti besplatno i za krajnjeg korisnika i za tijelo koje upravlja komunikacijama prema hitnim službama bez obzira na način uspostave, primjerice putem mobilnog uređaja ili mreže pokretnih komunikacija, ili način prijenosa, primjerice putem glasovnog kanala, SMS poruke ili IP-a.

(291) Kako bi mogla reagirati na tehnološki razvoj u pogledu točnih informacija o lokaciji pozivatelja, jednakog pristupa za krajnje korisnike s invaliditetom i usmjeravanja poziva do najprimjerenijeg PSAP-a, Komisiju bi trebalo ovlastiti da delegiranim aktima donosi mjere potrebne za osiguravanje kompatibilnosti, interoperabilnosti, kvalitete, pouzdanosti i kontinuiteta komunikacija prema hitnim službama u Uniji, kao što su funkcionalne odredbe kojima se određuje uloga različitih sudionika u komunikacijskom lancu, na primjer pružatelja brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga, mrežnih operatora i PSAP-ova, kao i tehničke odredbe kojima se određuju tehnička sredstva za ostvarivanje funkcionalnih odredaba. Takvim mjerama ne bi se smjela dovoditi u pitanje organizacija hitnih službi u državama članicama.

(292) Građanin jedne države članice, koji treba kontaktirati hitne službe u drugoj državi članici, trenutačno to ne može učiniti jer hitne službe možda nemaju nikakve kontaktne informacije o hitnim službama u drugim državama članicama. Stoga bi trebalo uspostaviti sigurnu bazu podataka na razini Unije s brojevima glavne hitne službe u svakoj zemlji. U tu svrhu BEREC bi trebao održavati sigurnu bazu podataka brojeva hitnih službi država članica u formatu E.164, u slučaju da tu bazu podataka ne održava druga organizacija, kako bi osigurao da hitne službe iz jedne države članice mogu stupiti u kontakt s hitnim službama u drugoj.

(293) Došlo je do razlika u nacionalnom pravu u pogledu prijenosa javnih upozorenja koja se odnose na neposredne ili tekuće izvanredne okolnosti i katastrofe velikih razmjera putem elektroničkih komunikacijskih usluga. Radi usklađivanja prava u tom području, ovom bi se Direktivom trebalo predvidjeti da, u slučaju postojanja sustava upozoravanja javnosti, pružatelji brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga u mreži pokretnih komunikacija javna upozorenja dostavljaju svim dotičnim krajnjim korisnicima. Dotičnim krajnjim korisnicima trebalo bi smatrati one koji se nalaze na geografskim područjima koja bi potencijalno mogla biti pod utjecajem neposrednih ili tekućih izvanrednih okolnosti i katastrofa velikih razmjera tijekom razdoblja upozorenja, a koje su kao takve odredila nadležna tijela.

(294) Ako je osiguran učinkovit doseg svih dotičnih krajnjih korisnika, neovisno o njihovu mjestu ili državi članici boravišta, te je ispunjena najviša razina sigurnosti podataka, države članice trebale bi moći predvidjeti prijenos javnih upozorenja javno dostupnim elektroničkim komunikacijskim uslugama koje nisu brojevno utemeljene interpersonalne komunikacijske usluge u mreži pokretnih komunikacija niti su druge usluge prijenosa koje se upotrebljavaju za radiodifuziju ili putem mobilnih aplikacija koje se prenose putem usluga pristupa internetu. Kako bi se krajnji korisnici koji ulaze u državu članicu informirali o postojanju takvog sustava upozoravanja javnosti, ta bi država članica trebala osigurati da ti krajnji korisnici bez nepotrebne odgode i besplatno automatski putem SMS poruke prime lako razumljive informacije o tome kako primati javna upozorenja, među ostalim putem pokretne terminalne opreme kojom se ne omogućuju usluge pristupa internetu. Javna upozorenja koja nisu ovisna o brojevno utemeljenim interpersonalnim komunikacijskim uslugama u mreži pokretnih komunikacija trebala bi se krajnjim korisnicima dostavljati na način da ih ti korisnici lako mogu primiti. Ako sustav upozoravanja javnosti ovisi o aplikaciji, od krajnjih korisnika ne bi se smjele zahtijevati prijava ili registracija pri tijelima ili pružatelju aplikacije. Uporaba podataka o lokaciji krajnjih korisnika trebala bi biti u skladu s Direktivom 2002/58/EZ. Prijenos javnih upozorenja trebao bi biti besplatan za krajnje korisnike. Tijekom svojeg preispitivanja provedbe ove Direktive Komisija bi ujedno mogla procijeniti je li, u skladu s pravom Unije, moguće i izvedivo uspostaviti jedinstven sustav upozoravanja javnosti na razini Unije kako bi se javnost upozorila u slučaju neposredne ili tekuće katastrofe ili izvanrednog stanja velikih razmjera u različitim državama članicama.

(295) Države članice trebale bi moći utvrditi jesu li prijedlozi alternativnih sustava koji ne ovise o brojevno utemeljenim interpersonalnim komunikacijskim uslugama u mreži pokretnih komunikacija doista jednaki takvim uslugama, pri čemu u najvećoj mogućoj mjeri uzimaju u obzir odgovarajuće smjernice BEREC-a. Takve bi se smjernice trebale izraditi uz savjetovanje s nacionalnim tijelima nadležnima za PSAP-ove kako bi se osiguralo sudjelovanje stručnjaka za hitne službe u njihovoj izradi i postiglo zajedničko shvaćanje tijela različitih država članica o tome što je potrebno za potpunu provedbu takvih sustava upozoravanja javnosti u državama članicama, pri čemu se osigurava učinkovita zaštita građana Unije tijekom njihova putovanja u drugoj državi članici.

(296) U skladu s ciljevima Povelje i obvezama sadržanima u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, regulatornim okvirom trebalo bi osigurati da svi krajnji korisnici, uključujući krajnje korisnike s invaliditetom, starije osobe te korisnike s posebnim socijalnim potrebama, imaju olakšan i jednaki pristup cjenovno pristupačnim visokokvalitetnim uslugama, neovisno o njihovu mjestu boravišta unutar Unije. Deklaracijom 22. priloženoj Završnom aktu iz Amsterdama predviđa se da institucije Unije trebaju uzeti u obzir potrebe osoba s invaliditetom pri donošenju mjera na temelju članka 114. UFEU-a.

(297) Kako bi se krajnjim korisnicima s invaliditetom osigurala ista mogućnost iskorištavanja prednosti tržišnog natjecanja i izbora pružatelja usluga, koje ima većina krajnjih korisnika, nadležna tijela trebala bi, ako je to primjereno i s obzirom na nacionalne uvjete te nakon savjetovanja s krajnjim korisnicima s invaliditetom, utvrditi zahtjeve za zaštitu potrošača u slučaju krajnjih korisnika s invaliditetom, koje trebaju ispuniti pružatelji javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga. Navedeni zahtjevi mogu, prije svega, uključivati to da pružatelji krajnjim korisnicima s invaliditetom osiguraju mogućnost odgovarajućeg iskorištavanja prednosti koje nude njihove usluge, pod jednakim uvjetima poslovanja, uključujući cijene, tarife i kvalitetu, kao što su one koje se nude drugim krajnjim korisnicima, te bez obzira na sve moguće dodatne troškove koje bi ti pružatelji morali snositi. Drugi zahtjevi mogu se odnositi na veleprodajne ugovore među pružateljima. Kako bi se izbjeglo pretjerano opterećenje pružatelja usluga, nadležna tijela trebala bi provjeriti mogu li se ciljevi jednakog pristupa i izbora usluga postići bez primjene tih mjera.

(298) Uz pravo Unije o usklađivanju zahtjeva za dostupnost proizvoda i usluga ovom se Direktivom utvrđuju novi poboljšani zahtjevi za cjenovnu pristupačnost i dostupnost u pogledu povezane terminalne opreme te posebne opreme i posebnih usluga za krajnje korisnike s invaliditetom. Zbog toga je odgovarajuća obveza iz Direktive 2002/22/EZ kojom se od država članica zahtijeva da potiču dostupnost terminalne opreme za korisnike s invaliditetom zastarjela i trebalo bi je staviti izvan snage.

(299) U području pružanja usluga telefonskog imenika i usluga službe za korisnike razvilo se učinkovito natjecanje, među ostalim na temelju članka 5. Direktive Komisije 2002/77/EZ[1]. Radi održavanja djelotvornogtržišnog natjecanja svi pružatelji brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga, koji brojeve iz plana numeriranja dodjeljuju svojim krajnjim korisnicima, trebali bi i dalje imati obvezu relevantne informacije staviti na raspolaganje na pošten, troškovno usmjeren i nediskriminirajući način.

(300) Krajnje korisnike trebalo bi informirati o njihovu pravu odabira s obzirom na unošenje njihovih osobnih podataka u imenik. Pružatelji brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga trebali bi pri pružanju podataka pružateljima usluge imenika poštovati odabir krajnjih korisnika. Člankom 12. Direktive 2002/58/EZ krajnjim korisnicima osigurava se pravo na privatnost u vezi s uključivanjem njihovih osobnih informacija u javni telefonski imenik.

(301) Mjere na razini veleprodaje kojima se osigurava uključivanje podataka o krajnjem korisniku u baze podataka trebale bi biti u skladu sa zaštitnim mjerama koje se odnose na zaštitu osobnih podataka na temelju Uredbe (EU) 2016/679 i članka 12. Direktive 2002/58/EZ. Troškovno orijentirano podnošenje navedenih podataka pružateljima usluga, uz postojanje mogućnosti za države članice da uspostave centralizirani mehanizam za pružanje cjelovitih zbirnih informacija pružateljima usluga imenika, kao i omogućivanje pristupa mreži pod razumnim i transparentnim uvjetima, trebalo bi se provesti kako bi se krajnjim korisnicima omogućilo da u potpunosti koriste prednosti tržišnog natjecanja, kojim je u velikoj mjeri omogućeno uklanjanje propisa s obzirom na navedene usluge na razini maloprodaje, kao i pružanje ponuda usluga imenika u okviru razumnih i transparentnih uvjeta.

[1] Direktiva Komisije 2002/77/EZ od 16. rujna 2002. o tržišnom natjecanju na tržištima elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga (SL L 249, 17.9.2002., str. 21.).

(302) Nakon ukidanja obveze pružanja univerzalne usluge za usluge imenika te s obzirom na postojanje funkcionalnog tržišta za takve usluge, više nije nužno pravo pristupa uslugama upita vezanih uz imenik. Međutim, nacionalna regulatorna tijela trebala bi i dalje imati mogućnost propisati obveze i uvjete poduzetnicima koji nadziru pristup krajnjim korisnicima kako bi na tom tržištu zadržali pristup i tržišno natjecanje.

(303) Krajnji korisnici trebali bi imati mogućnost da im se jamči interoperabilnost u pogledu sve opreme koja se prodaje u Uniji a namijenjena je radijskom prijamu u novim vozilima kategorije M i prijamu digitalne televizije. Države članice trebale bi moći zahtijevati minimum usklađenih normi u vezi s takvom opremom. Takve bi se norme mogle s vremena na vrijeme prilagoditi tehnološkom razvoju te razvoju na tržištu.

(304) Ako države članice odluče donijeti mjere u skladu s Direktivom (EU) 2015/1535 u pogledu interoperabilnosti potrošačkih radioprijamnika, oni bi radi očuvanja interoperabilnosti trebali moći primati i reproducirati radijske usluge koje se pružaju putem digitalne zemaljske radijske radiodifuzije ili putem IP mreža. To može rezultirati i poboljšanjem javne sigurnosti jer se korisnicima omogućuje da se oslone na širi skup tehnologija za pristup informacijama o izvanrednim okolnostima i za njihov primitak u državama članicama.

(305) Poželjno je potrošačima omogućiti postizanje najbolje povezivosti s digitalnim televizijskim prijemnicima. Interoperabilnost je koncept koji se tek razvija na dinamičnim tržištima. Tijela za normizaciju trebala bi učiniti sve što je u njihovoj moći kako bi osigurala da se odgovarajuće norme razvijaju usporedno s dotičnim tehnologijama. Isto tako, važno je osigurati da na digitalnim televizijskim prijemnicima postoje konektori koji su u mogućnosti prenositi sve nužne elemente digitalnog signala, uključujući prijenos zvuka i slike, informacije o uvjetovanom pristupu, uslužne informacije, informacije o API-ju te informacije o zaštiti od neovlaštenoga kopiranja. Stoga bi se ovom Direktivom trebalo osigurati da funkcionalnost povezana sa ili implementirana u konektorima nije ograničena od strane mrežnih operatora, pružatelja usluga ili proizvođača opreme te da se nastavlja razvijati u skladu s tehnološkim razvojem. Stvaranje zajedničke norme putem mehanizma koji ovisi o kretanjima na tržištu prepoznato je kao nešto što ide u korist potrošača kada je riječ o prikazivanju i prezentaciji umreženih televizijskih usluga. Države članice i Komisija trebale bi moći pokrenuti političke inicijative, u skladu s Ugovorima, kako bi potakle ovakav razvoj.

(306) Odredbama o interoperabilnosti potrošačke radijske i televizijske opreme ne sprečava se mogućnost da automobilski radioprijamnici u novim vozilima kategorije M primaju i reproduciraju radijske usluge koje se osiguravaju putem analogne zemaljske radijske radiodifuzije, niti se njima sprečavaju države članice da propisuju obveze radi osiguravanja da se digitalnim radioprijamnicima može primati i reproducirati analogna zemaljska radiodifuzija.

(307) Ne dovodeći u pitanje pravo Unije, ovom se Direktivom države članice ne sprečava da donesu tehničke propise koji se odnose na digitalnu zemaljsku televizijsku opremu kako bi pripremile migraciju potrošača na nove standarde zemaljske radiodifuzije i kako bi se izbjegla nabava opreme koja ne bi bila usklađena sa standardima koje treba uvesti.

(308) Države članice trebale bi moći odrediti proporcionalne "obveze prijenosa" poduzetnicima pod njihovom nadležnošću, u interesu legitimnih zahtjeva javne politike, no takve obveze trebale bi se propisati samo tamo gdje su potrebne kako bi se ispunili ciljevi od općeg interesa koje su jasno utvrdile države članice u skladu s pravom Unije, te bi trebale biti proporcionalne i transparentne. "Obveze prijenosa" trebale bi se moći primijeniti za odgovarajuće radijske i televizijske prijenosne kanale i popratne usluge koje utvrđuje utvrđeni pružatelj medijskih usluga. Obveze koje propišu države članice trebale bi biti razumne, drugim riječima, trebale bi biti proporcionalne i transparentne u kontekstu jasno definiranih ciljeva od općeg interesa. Države članice trebale bi osigurati objektivno opravdanje "obveza prijenosa" koje propišu u svojem nacionalnom pravu kako bi osigurale transparentnost te proporcionalnu i odgovarajuću jasnu definiciju navedenih obveza. Obveze bi trebale biti osmišljene tako da se njima osiguraju dostatni poticaji za učinkovito ulaganje u infrastrukturu.

(309) "Obveze prijenosa" trebale bi podlijegati periodičnim preispitivanjima barem svakih pet godina kako bi se prema potrebi ažurirale u skladu s tehnološkim i tržišnim razvojem te kako bi se osigurala njihova proporcionalnost s ciljevima koje je potrebno ostvariti. Takve bi obveze mogle, ako je to primjereno, sadržavati odredbu o proporcionalnoj naknadi koja bi trebala biti utvrđena u nacionalnom pravu. Kada je to slučaj, nacionalnim pravom bi trebalo utvrditi i metodologiju koja se primjenjuje na izračun odgovarajuće naknade. Ta metodologija ne bi smjela biti neusklađena s regulatornim mjerama za pristup koje nacionalna regulatorna tijela mogu propisati pružateljima usluga prijenosa koje se upotrebljavaju za radiodifuziju koji su određeni kao pružatelji sa značajnom tržišnom snagom. Međutim, ako se u ugovoru s fiksnim trajanjem koji je potpisan prije ... [datuma stupanja na snagu ove Direktive] predviđa drukčija metodologija, trebalo bi moći nastaviti primjenjivati tu metodologiju tijekom trajanja ugovora. Ako ne postoje nacionalne odredbe o naknadi, pružateljima radijskih ili televizijskih radiodifuzijskih kanala i pružateljima elektroničkih komunikacijskih mreža koje se upotrebljavaju za prijenos tih radijskih ili televizijskih radiodifuzijskih kanala trebalo bi omogućiti da se ugovorno dogovore o proporcionalnoj naknadi.

(310) Elektroničke komunikacijske mreže i usluge koje se upotrebljavaju za distribuciju radijskog ili televizijskog emitiranja za javnost uključuju kabelske, IPTV, satelitske i zemaljske radiodifuzijske mreže. One također mogu uključiti druge mreže u onoj mjeri u kojoj se znatan broj krajnjih korisnika služi takvim mrežama kao glavnim sredstvom prijama radijskog i televizijskog emitiranja. "Obveze prijenosa" za analogne televizijske radiodifuzijske prijenose trebalo bi razmotriti samo ako bi nedostatak takve obveze uzrokovao znatan poremećaj za velik broj krajnjih korisnika ili ako ne postoje drugi načini prijenosa za određene televizijske radiodifuzijske kanale. "Obveze prijenosa" mogu uključivati prijenos usluga koje su posebno osmišljene kako bi krajnjim korisnicima s invaliditetom omogućile jednaki pristup. U skladu s tim, popratne usluge uključuju usluge koje su osmišljene u svrhu unaprjeđivanja pristupa za krajnje korisnike s invaliditetom, kao što su videotekst, podnaslovi za krajnje korisnike koji su gluhi i nagluhi, zvučni opis, izgovoreni podnaslovi i prevođenje na znakovni jezik te bi ako je potrebno mogle uključivati pristup povezanim neobrađenim podacima. S obzirom na sve veću ponudu i prijam usluga umrežene televizije i trajne važnosti elektroničkih programskih vodiča (EPG-ovi) za izbor krajnjih korisnika, prijenos podataka povezanih s programom, koji su potrebni za podršku funkcionalnostima umrežene televizije i EPG-ova, može se uključiti u "obveze prijenosa". Takvi podaci povezani s programom trebali bi moći uključivati informacije o sadržaju programa i o tome kako mu pristupiti, ali ne i sam programski sadržaj.

(311) Mogućnosti prikaza broja pozivatelja obično su dostupne na modernim telefonskim centralama te ih je stoga sve lakše pružati uz minimalan trošak, odnosno besplatno. Od država članica ne zahtijeva se nametanje obveza u vezi s pružanjem tih mogućnosti ako su one već dostupne. Direktiva 2002/58/EZ štiti privatnost korisnika u vezi s raščlanjenim računima po stavkama, pružajući im načine na koje mogu zaštititi svoje pravo na privatnost prilikom primjene prikaza broja pozivatelja. Razvoj tih usluga na paneuropskoj osnovi bio bi od koristi potrošačima, a ova ga Direktiva potiče. Uobičajena praksa pružatelja usluga pristupa internetu jest kupcima pružiti adresu e-pošte uz uporabu svojeg poslovnog imena ili žiga. Kako bi se osiguralo da krajnji korisnici ne budu pogođeni učinkom ovisnosti o pružatelju u vezi s rizikom od gubitka pristupa porukama e-pošte pri promjeni usluga pristupa internetu, države članice trebale bi moći propisati obveze za pružatelje takvih usluga da, na zahtjev, ili omoguće pristup svojim porukama e-pošte ili prenesu poruke e-pošte poslane relevantnom računu e-pošte ili većem broju računa. Ta bi se mogućnost trebala pružati bez naknade i dokle god nacionalno regulatorno tijelo to smatra primjerenim.

(312) Objava informacija od strane država članica omogućit će tržišnim sudionicima i potencijalnim novim sudionicima da shvate svoja prava i obveze i da saznaju gdje mogu pronaći relevantne podrobne informacije. Objava u nacionalnom službenom glasilu pomaže zainteresiranim stranama u drugim državama članicama da pronađu relevantne informacije.

(313) S ciljem osiguravanja djelotvornog i učinkovitog paneuropskoga tržišta elektroničkih komunikacija, Komisija bi trebala pratiti i objavljivati informacije o pristojbama koje doprinose određivanju cijena za krajnje korisnike.

(314) U svrhu određivanja pravilne primjene prava Unije, Komisija treba znati koji su poduzetnici određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom i koje su obveze nacionalna regulatorna tijela odredila tržišnim sudionicima. Osim objave tih informacija na nacionalnoj razini, potrebno je i da države članice te informacije podnesu Komisiji. Ako su države članice dužne Komisiji poslati informacije, to bi trebale moći učiniti u elektroničkom obliku, podložno dogovoru o primjerenim postupcima autentifikacije.

(315) Kako bi se uzeo u obzir tržišni, društveni i tehnološki razvoj, među ostalim razvoj tehničkih normi, radi upravljanja rizicima za sigurnost mreža i usluga i osiguravanja učinkovitoga pristupa hitnim službama s pomoću komunikacija prema hitnim službama, ovlast za donošenje akata u skladu s člankom 290. UFEU-a trebalo bi delegirati Komisiji u vezi s određivanjem jedinstvene maksimalne cijene završavanja glasovnih poziva na tržištima usluga u nepokretnoj i pokretnoj mreži na razini Unije; donošenjem mjera povezanih s komunikacijama prema hitnim službama u Uniji te prilagodbom prilogâ ovoj Direktivi. Posebno je važno da Komisija tijekom svojeg pripremnog rada provede odgovarajuća savjetovanja, uključujući ona na razini stručnjaka, te da se ta savjetovanja provedu u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016.[1]. Osobito, s ciljem osiguravanja ravnopravnog sudjelovanja u pripremi delegiranih akata, Europski parlament i Vijeće primaju sve dokumente istodobno kada i stručnjaci iz država članica te njihovi stručnjaci sustavno imaju pristup sastancima stručnih skupina Komisije koji se odnose na pripremu delegiranih akata.

[1] SL L 123, 12.5.2016., str. 1.

(316) Radi osiguranja jedinstvenih uvjeta za provedbu ove Direktive, provedbene ovlasti trebalo bi dodijeliti Komisiji za donošenje odluka o rješavanju prekograničnih štetnih smetnji između država članica; za utvrđivanje usklađenog ili koordiniranog pristupa u svrhu rješavanja problema nedosljedne provedbe općih regulatornih pristupa od strane nacionalnih regulatornih tijela u vezi s uređenjem tržišta elektroničkih komunikacija, numeriranja, uključujući brojevni raspon, prenosivosti brojeva i identifikatora, sustava pretvaranje brojeva i adresa, te pristup hitnoj službi putem jedinstvenog europskog broja za hitne slučajeve '112'; za propisivanje obvezne provedbe normi ili specifikacija, ili uklanjanja normi ili specifikacija iz obveznog dijela popisa normi; za donošenje primjerenih i proporcionalnih tehničkih i ustrojstvenih mjera kako bi na odgovarajući način upravljali rizicima za sigurnost mreža i usluga te okolnosti, format i postupci koji se primjenjuju na obavješćivanje o sigurnosnim incidentima; za utvrđivanje odgovarajućih pojedinosti u vezi s pojedinačnim pravima kojima je moguće trgovati u standardiziranom elektroničkom formatu kada prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom nastanu; za utvrđivanje fizičkih i tehničkih svojstva bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa; za ovlašćivanje nacionalnog regulatornog tijela da poduzetnicima određenim kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom propiše određene obveze za pristup ili međupovezivanje ili odvraćanje nacionalnog regulatornog tijela od toga; za usklađivanje posebnih brojeva ili raspona numeriranja radi zadovoljavanja prekogranične ili paneuropske potrebe za brojevnim resursima; te za utvrđivanje predložaka sažetka ugovora koji se treba pružiti potrošačima. Te bi ovlasti trebalo izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća[1].

[1] Uredba (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o utvrđivanju pravila i općih načela u vezi s mehanizmima nadzora država članica nad izvršavanjem provedbenih ovlasti Komisije (SL L 55, 28.2.2011., str. 13.).

(317) Konačno, Komisija bi trebala moći prema potrebi i uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri mišljenje BEREC-a, donositi preporuke u pogledu utvrđivanja relevantnih tržišta proizvoda i usluga, obavješćivanja u okviru postupka konsolidacije unutarnjeg tržišta i usklađene primjene odredaba regulatornog okvira.

(318) Komisija bi povremeno trebala preispitivati djelovanje ove Direktive, posebno s ciljem utvrđivanja potrebe za izmjenama s obzirom na promjenjivost tehnoloških ili tržišnih uvjeta.

(319) (319) Pri preispitivanju funkcioniranja ove Direktive Komisija bi trebala s obzirom na razvoj tržišta te uvažavajući tržišno natjecanje i zaštitu potrošača procijeniti jesu li još potrebne odredbe o sektorskoj ex ante regulaciji ili bi te odredbe trebalo izmijeniti ili staviti izvan snage. Budući da se ovom Direktivom uvode novi pristupi uređivanju sektora elektroničkih komunikacija, kao što je mogućnost proširenja primjene simetričnih obveza izvan prve sabirne ili razdjelne točke i regulatornog postupanja prema zajedničkim ulaganjima, posebnu pozornost trebalo bi posvetiti procjeni njihova funkcioniranja.

(320) Budući tehnološki razvoj i razvoj tržišta, osobito promjene u uporabi različitih elektroničkih komunikacijskih usluga i njihovoj sposobnosti za osiguravanje učinkovitoga pristupa hitnim službama, mogli bi ugroziti ostvarivanje ciljeva ove Direktive u pogledu krajnjih korisnika. BEREC bi stoga trebao pratiti taj razvoj u državama članicama i redovito objavljivati svoje mišljenje, uključujući ocjenu učinka takvog razvoja na primjenu u praksi odredaba ove Direktive koje se odnose na krajnje korisnike. Komisija bi, uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri mišljenje BEREC-a, trebala objaviti izvješće i podnijeti zakonodavni prijedlog ako smatra da je to potrebno radi osiguravanja ispunjavanja ciljeva ove Direktive.

(321) Direktive 2002/19/EZ, 2002/20/EZ, 2002/21/EZ, 2002/22/EZ i članak 5. Odluke br. 243/2012/EU trebalo bi staviti izvan snage.

(322) Komisija bi trebala pratiti prelazak s postojećega regulatornog okvira na novi okvir.

(323) S obzirom na to da cilj ove Direktive, a to je određivanje usklađenog i pojednostavnjenog regulatornog okvira za elektroničke komunikacijske mreže, elektroničke komunikacijske usluge te povezanu opremu i povezane usluge, za uvjete ovlašćivanja mreža i usluga, za korištenje radiofrekvencijskim spektrom i za brojevne resurse, za pristupa i međupovezivanja elektroničkih komunikacijskih mreža i povezane opreme te za zaštitu krajnjih korisnika ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se zbog njegovog opsega i učinaka djelovanja on na bolji način može ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. Ugovora o Europskoj uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Direktiva ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tog cilja.

(324) U skladu sa Zajedničkom političkom izjavom država članica i Komisije od 28. rujna 2011. o dokumentima s objašnjenjima[1], države članice obvezale su se da će u opravdanim slučajevima uz obavijest o svojim mjerama za prenošenje priložiti jedan ili više dokumenata u kojima se objašnjava veza između sastavnih dijelova direktive i odgovarajućih dijelova nacionalnih instrumenata za prenošenje. U pogledu ove Direktive, zakonodavac smatra opravdanim dostavljanje takvih dokumenata.

[1] SL C 369, 17.12.2011., str. 14.

(325) Obvezu prenošenja ove Direktive u nacionalno pravo trebalo bi ograničiti na one odredbe koje predstavljaju suštinsku izmjenu u usporedbi s direktivama stavljenim izvan snage. Obveza prenošenja nepromijenjenih odredaba proizlazi na temelju direktiva stavljenih izvan snage.

(326) Ovom Direktivom ne bi se smjele dovoditi u pitanje obveze država članica u pogledu rokova za prenošenje u nacionalno pravo i datumâ početka primjene direktiva, koji su navedeni u dijelu B Priloga XII.,

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

DIO I.

OKVIR

(OPĆA PRAVILA ZA ORGANIZACIJU SEKTORA)

GLAVA I.

PODRUČJE PRIMJENE, CILJEVI I DEFINICIJE

POGLAVLJE I.

PREDMET, CILJ I DEFINICIJE

Članak 1.

Predmet, područje primjene i ciljevi

1. Ovom se Direktivom utvrđuje usklađeni okvir za pravno uređenje elektroničkih komunikacijskih mreža, elektroničkih komunikacijskih usluga, povezane opreme i povezanih usluga te određenih značajki terminalne opreme. Ovom se Direktivom navode zadaće nacionalnih regulatornih tijela i, ako je primjenjivo, drugih nadležnih tijela i utvrđuje niz postupaka kako bi se osigurala usklađena primjena regulatornog okvira u cijeloj Uniji.

2. Ciljevi su ove Direktive:

(a) provedba unutarnjeg tržišta u području elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga iz kojega proizlazi postavljanje i prihvaćanje osiguranih mreža vrlo velikoga kapaciteta, održivo tržišno natjecanje, interoperabilnost elektroničkih komunikacijskih usluga, dostupnost, sigurnost mreža i usluga te pogodnosti za krajnje korisnike; i

(b) osiguravanje pružanja kvalitetnih, cjenovno pristupačnih i javno dostupnih usluga na području cijele Unije putem učinkovitoga tržišnog natjecanja i odabira, poboljšati okolnosti u kojima na tržištu potrebe krajnjih korisnika, uključujući korisnike s invaliditetom radi jednakoga pristupa uslugama kakav imaju ostali korisnici, nisu uspješno zadovoljene te utvrditi potrebna prava krajnjih korisnika.

3. Ovom Direktivom ne dovode se u pitanje:

(a) obveze koje se propisuju nacionalnim pravom u skladu s pravom Unije ili pravom Unije u vezi s pružanjem usluga uporabom elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga;

(b) mjere donesene na razini Unije ili na nacionalnoj razini u skladu sa pravom Unije, u vezi s postizanjem ciljeva od općeg interesa, posebno što se tiče zaštite osobnih podataka i privatnosti, uređivanja sadržaja i audiovizualne politike;

(c) djelovanja koja poduzimaju države članice za javni poredak te potrebe javne sigurnosti i obranu;

(d) uredbe (EU) br. 531/2012 i (EU) 2015/2120 i Direktiva 2014/53/EU.

4. Komisija, Tijelo europskih regulatora za elektroničke komunikacije („BEREC”) i relevantna tijela osiguravaju usklađenost svoje obrade osobnih podataka s pravilima Unije o zaštiti podataka.

Članak 2.

Definicije

Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

(1) „elektronička komunikacijska mreža” znači sustavi prijenosa, bez obzira na to temelje li se na stalnoj infrastrukturi ili centraliziranom upravljačkom kapacitetu, i, ako je to primjenjivo, opremu za prespajanje ili usmjeravanje te druga sredstva, uključujući mrežne elemente koji nisu aktivni, a koji dopuštaju prijenos signala žičanim, radijskim, optičkim ili drugim elektromagnetskim sredstvom, što uključuje satelitske mreže, zemaljske nepokretne (s prespajanjem kanala, prespajanjem paketa podataka, uključujući internet) i pokretne mreže, elektroenergetske kabelske sustave, u mjeri u kojoj se rabe za prijenos signala, mreže koje se rabe za radijsku i televizijsku radiodifuziju te mreže kabelske televizije, bez obzira na vrstu informacija koju prenose;

(2) „mreža vrlo velikog kapaciteta” znači elektronička komunikacijska mreža koju u potpunosti čine elementi od optičkih vlakana najmanje do razdjelne točke na konačnoj lokaciji ili elektronička komunikacijska mreža koja u uobičajenim uvjetima u vrijeme vršnog opterećenja može ostvariti sličan rad mreže u pogledu propusne širine silazne veze i uzlazne veze, otpornosti, parametara povezanih s pogreškama te latencije i njezine varijacije; rad mreže može se smatrati sličnim neovisno o tome varira li iskustvo krajnjeg korisnika zbog svojstveno različitih značajki medija kojim se mreža u konačnici povezuje s završnom točkom mreže;

(3) „transnacionalna tržišta” znači tržišta utvrđena u skladu s člankom 65., koja obuhvaćaju Uniju ili njezin znatan dio, a koja se nalaze u više od jedne države članice;

(4) „elektronička komunikacijska usluga” znači usluga koja se uobičajeno pruža uz naknadu putem elektroničkih komunikacijskih mreža, a obuhvaća, uz izuzetak usluga pružanja sadržaja ili obavljanja uredničkog nadzora nad sadržajem koji se prenosi uporabom elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga, sljedeće vrste usluga:

(a) „uslugu pristupa internetu” kako je definirana u članku 2. drugom stavku točki 2. Uredbe (EU) 2015/2120;

(b) „interpersonalnu komunikacijsku uslugu”; i

(c) usluge koje se sastoje u cijelosti, ili većim dijelom, od prijenosa signalâ kao što su usluge prijenosa koje se upotrebljavaju za pružanje usluga komunikacije između strojeva i za radiodifuziju;

(5) „interpersonalna komunikacijska usluga” znači usluga koja se uobičajeno pruža uz naknadu, a omogućuje izravnu interpersonalnu i interaktivnu razmjenu informacija putem elektroničkih komunikacijskih mreža između ograničenog broja osoba, pri čemu osobe koje pokreću komunikaciju ili sudjeluju u njoj određuju njezina primatelja ili više njih i ne uključuje usluge koje omogućuju interpersonalnu i interaktivnu komunikaciju samo kao manje bitnu pomoćnu značajku koja je suštinski povezana s drugom uslugom;

(6) „brojevno utemeljena interpersonalna komunikacijska usluga” znači interpersonalna komunikacijska usluga koja se povezuje ili omogućuje komunikaciju s javno dodijeljenim brojevnim resursima, odnosno brojem ili brojevima u nacionalnim ili međunarodnim planovima numeriranja;

(7) „brojevno neovisna interpersonalna komunikacijska usluga” znači interpersonalna komunikacijska usluga koja se ne povezuje s javno dodijeljenim brojevnim resursima, odnosno brojem ili brojevima u nacionalnim ili međunarodnim planovima numeriranja ili koja ne omogućuje komunikaciju brojem ili brojevima u nacionalnim ili međunarodnim planovima numeriranja;

(8) „javna elektronička komunikacijska mreža” znači elektronička komunikacijska mreža koja se u cijelosti ili većim dijelom upotrebljava za pružanje javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga, koje podržavaju prijenos informacija među završnim točkama mreže;

(9) „završna točka mreže” znači fizička točka na kojoj se krajnjem korisniku omogućuje pristup javnoj elektroničkoj komunikacijskoj mreži, a koja se, kada se radi o mrežama koje uključuju prespajanje ili usmjeravanje, prepoznaje uz pomoć posebne mrežne adrese koja može biti povezana s brojem ili imenom krajnjeg korisnika;

(10) „povezana oprema” znači povezane usluge, fizička infrastruktura i druga oprema ili elementi povezani s elektroničkom komunikacijskom mrežom ili elektroničkom komunikacijskom uslugom kojima se omogućuje ili podržava pružanje usluga putem te mreže ili usluge, ili koji za to imaju potencijala te koji uključuju zgrade ili ulaze u zgrade, žičane instalacije unutar zgrada, antene, tornjeve i druge potporne građevine, kabelske kanale, cijevi, antenske stupove, šahtove i ormariće;

(11) „povezana usluga” znači usluga povezana s elektroničkom komunikacijskom mrežom ili elektroničkom komunikacijskom uslugom, kojom se omogućuje ili podržava pružanje, samostalno pružanje ili automatizirano pružanje usluga putem te mreže ili usluge, ili za to imaju potencijala, a uključuju pretvaranje brojeva ili sustave koji nude jednaku funkcionalnost, sustave uvjetovanoga pristupa i elektroničke programske vodiče, kao i druge usluge kao što je usluga utvrđivanja identiteta, lokacije i prisutnosti;

(12) „sustav uvjetovanoga pristupa” znači bilo koja tehnička mjera, sustav autentifikacije i/ili rješenje kojim se omogućuje pristup zaštićenim radijskim ili televizijskim radiodifuzijskim uslugama u razumljivom obliku, uz uvjet plaćanja pretplate ili drugi oblik prethodnog pojedinačnog ovlaštenja;

(13) „korisnik” znači fizička ili pravna osoba koja koristi ili zahtijeva javno dostupnu elektroničku komunikacijsku uslugu;

(14) „krajnji korisnik” znači korisnik koji ne pruža javne elektroničke komunikacijske mreže niti javno dostupne elektroničke komunikacijske usluge;

(15) „potrošač” znači svaka fizička osoba koja koristi ili traži javno dostupnu elektroničku komunikacijsku uslugu u svrhe koje nisu namijenjene njezinoj poslovnoj djelatnosti, obrtu ili djelatnosti slobodnog zanimanja;

(16) „pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža” znači uspostava, rad, kontrola ili osiguravanje raspoloživosti takvih mreža;

(17) „napredna oprema za digitalnu televiziju” znači uređaji kojima je svrha spajanje na televizijski prijamnik ili integralni digitalni televizijski prijamnik, koji može primati digitalne interaktivne televizijske usluge;

(18) „aplikacijsko programsko sučelje” ili „API” znači softversko sučelje između aplikacijskih programa koje su radiodifuzijske kuće elektroničkih medija ili pružatelji usluga učinili dostupnim, kao i sredstva u naprednoj digitalnoj opremi za usluge digitalnog radija i televizije;

(19) „namjena radiofrekvencijskog spektra” znači određivanje namjene određenog pojasa radiofrekvencijskog spektra za jednu ili više vrsta radiokomunikacijskih službi,ako je to primjereno, pod određenim uvjetima;

(20) „štetna smetnja” znači smetnja kojom se dovodi u opasnost djelovanje radionavigacijske službe ili drugih sigurnosnih službi, ili kojom se na drugi način znatno umanjuje kvaliteta, ometa ili opetovano prekida radiokomunikacijska služba koja radi u skladu s mjerodavnim međunarodnim propisima, nacionalnim propisima ili propisima Unije;

(21) „sigurnost mreža i usluga” znači sposobnost elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga da odolijevaju, na određenoj razini pouzdanosti, bilo kojoj radnji kojom se ugrožava dostupnost, autentičnost, cjelovitost ili povjerljivost tih mreža i usluga, pohranjenih ili prenesenih ili obrađenih podataka ili srodnih usluga koje te elektroničke komunikacijske mreže ili usluge nude ili kojima omogućuju pristup;

(22) „opće ovlaštenje” znači pravni okvir koji je utvrdila država članica, a kojim se osiguravaju prava za pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga i utvrđuju posebne sektorske obveze koje se mogu primijeniti na sve ili određene vrste elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga, u skladu s ovom Direktivom;

(23) „bežična pristupna točka kratkog dometa” znači oprema za pristup bežičnoj mreži male snage, male veličine i kratkog dometa, koja se koristi radiofrekvencijskim spektrom za koji je izdana dozvola ili radiofrekvencijskim spektrom za koji se ne izdaje dozvola ili njihovom kombinacijom, kojom se može koristiti kao diijelom javne elektroničke komunikacijske mreže i koja može biti opremljena najmanje jednom vizualno neupadljivom antenom, te kojom se korisnicima omogućuje bežični pristup elektroničkim komunikacijskim mrežama neovisno o tome je li osnovna mrežna topologija mobilna ili fiksna;

(24) „radijska lokalna mreža” ili „RLAN” znači sustav bežičnog pristupa male snage kratkog dometa i s malim rizikom od smetnji za druge takve sustave koje su u blizini postavili ostali korisnici, koji se na neisključivoj osnovi koristi usklađenim radiofrekvencijskim spektrom;

(25) „usklađeni radiofrekvencijski spektar” znači radiofrekvencijski spektar za koji su utvrđeni usklađeni uvjeti u pogledu njegove dostupnosti i djelotvornog korištenja putem tehničkih provedbenih mjera u skladu s člankom 4. Odluke br. 676/2002/EZ;

(26) „zajedničko korištenje radiofrekvencijskim spektrom” znači pristup dvaju ili više korisnika korištenju istim pojasevima radiofrekvencijskog spektra na temelju dogovora o definiranom zajedničkom korištenju, koji je odobren na temelju općeg ovlaštenja, pojedinačnih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili njihove kombinacije, uključujući regulatorne pristupe kao što je zajednički pristup za koji je izdana dozvola s ciljem olakšavanja zajedničkog korištenja pojasom radiofrekvencijskog spektra, a koji je podložan obvezujućem sporazumu svih uključenih strana, u skladu s pravilima zajedničkog korištenja kako su uključena u njihova prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom kako bi se svim korisnicima zajamčili predvidljivi i pouzdani dogovori o zajedničkom korištenju i ne dovodeći u pitanje primjenu prava tržišnog natjecanja;

(27) „pristup” znači da se drugom poduzetniku stavljaju na raspolaganje oprema ili usluge uz utvrđene uvjete, na isključivoj ili neisključivoj osnovi, radi pružanja elektroničkih komunikacijskih usluga, uključujući kada se one upotrebljavaju za pružanje usluga informacijskog društva ili usluga radiodifuzije sadržaja; obuhvaća, među ostalim, pristup mrežnim elementima i povezanoj opremi, koji mogu obuhvaćati povezivanje opreme fiksnim ili bežičnim putem (ovo posebno uključuje pristup lokalnoj petlji te opremi i uslugama potrebnima za pružanje usluga putem lokalne petlje); pristup fizičkoj infrastrukturi koja uključuje zgrade, kabelske kanale i antenske stupove; pristup relevantnim softverskim sustavima, uključujući sustave za operativnu potporu; pristup informatičkim sustavima ili bazama podataka za zahtjeve za naručivanje unaprijed, pribavljanje, naručivanje, održavanje i popravke, te izdavanje računa; pristup pretvaranju brojeva ili sustavima koji nude jednaku funkcionalnost; pristup nepokretnim i pokretnim mrežama, posebno za roaming; pristup sustavima uvjetovanoga pristupa za usluge digitalne televizije te pristup virtualnim mrežnim uslugama;

(28) „međupovezivanje (interkonekcija)” znači posebna vrsta pristupa koji se provodi između operatora javnih mreža fizičkim i logičkim povezivanjem javnih elektroničkih komunikacijskih mreža kojima se koristi isti ili drugi poduzetnik kako bi se korisnicima usluga jednog poduzetnika dopustilo da komuniciraju s korisnicima istog ili drugoga poduzetnika ili da pristupe uslugama koje pruža drugi poduzetnik kada takve usluge mogu pružati međusobno povezane strane ili druge strane koje imaju pristup mreži;

(29) „operator” znači poduzetnik koji daje ili koji je ovlašten davati na korištenje javnu komunikacijsku mrežu ili povezanu opremu;

(30) „lokalna petlja” znači fizički put signala elektroničke komunikacije kojima se završna točka mreže povezuje s razdjelnikom ili jednakom opremom u nepokretnoj javnoj elektroničkoj komunikacijskoj mreži;

(31) „poziv” znači veza uspostavljena putem javno dostupne interpersonalne komunikacijske usluge koja omogućuje dvosmjernu glasovnu komunikaciju;

(32) „usluga glasovne komunikacije” znači javno dostupna elektronička komunikacijska usluga za slanje i primanje, izravno ili neizravno, nacionalnih ili nacionalnih i međunarodnih poziva putem broja ili brojeva iz nacionalnog ili međunarodnoga plana numeriranja;

(33) „zemljopisni broj” znači broj iz nacionalnoga plana numeriranja u kojem dio njegovih znamenaka ima zemljopisno značenje koje se upotrebljava za usmjeravanje poziva na fizičko mjesto završne točke mreže;

(34) „nezemljopisni broj” znači broj iz nacionalnoga plana numeriranja koji nije zemljopisni broj, kao što su brojevi u pokretnoj mreži, brojevi usluga besplatnog poziva i brojevi usluga s posebnom tarifom;

(35) „usluga cjelokupnog razgovora” znači multimedijski razgovor u stvarnom vremenu kojim se u stvarnom vremenu omogućuje dvosmjeran simetričan prijenos videozapisa, teksta i govora između korisnika na dvije ili više lokacija;

(36) „pristupna točka sigurnosnog poziva” ili „PSAP” znači fizička lokacija na kojoj se najprije prima komunikacija prema hitnim službama, u nadležnosti tijela javne vlasti ili privatne organizacije koju priznaje država članica;

(37) „najprimjereniji PSAP” znači PSAP koji su nadležna tijela unaprijed odredila za primanje komunikacije prema hitnim službama u određenom području ili za komunikaciju prema hitnim službama određene vrste;

(38) „komunikacija prema hitnim službama” znači komunikacija putem interpersonalnih komunikacijskih usluga između krajnjeg korisnika i PSAP-a s ciljem traženja i primanja hitne pomoći od hitnih službi;

(39) „hitna služba” znači služba koju kao takvu priznaje država članica, koja pruža trenutačnu i brzu pomoć u situacijama u kojima osobito postoji izravna opasnost po život i od tjelesnih ozljeda, za pojedinca ili javno zdravlje ili sigurnost, za privatnu ili javnu imovinu ili za okoliš, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom;

(40) „informacije o lokaciji pozivatelja” znači, u javnim pokretnim mrežama, obrađeni podaci koji proizlaze iz mrežne infrastrukture ili mobilnih uređaja, koji ukazuju na geografski položaj mobilne terminalne opreme krajnjega korisnika, a u javnim nepokretnim mrežama znači podaci o fizičkoj adresi završne točke mreže;

(41) „terminalna oprema” znači terminalna oprema kako je definirana u članku 1. točki 1. Direktive Komisije 2008/63/EZ[1];

(42) „sigurnosni incident” znači događaj koji ima stvarni negativni učinak na sigurnost elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga.

[1] Direktiva Komisije 2008/63/EZ od 20. lipnja 2008. o tržišnom natjecanju na tržištima telekomunikacijske terminalne opreme (SL L 162, 21.6.2008., str. 20.).

POGLAVLJE II.
CILJEVI

Članak 3.
Opći ciljevi

1. Države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela u izvršavanju svojih regulatornih zadaća navedenih u ovoj Direktivi poduzmu sve razumne mjere koje su potrebne i proporcionalne za ostvarivanje ciljeva utvrđenih u stavku 2. Države članice, Komisija, Skupina za politiku radiofrekvencijskog spektra (RSPG) i BEREC također doprinose postizanju tih ciljeva.

   Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela doprinose u okviru svoje nadležnosti osiguravanju provedbe politika koje imaju za cilj promicanje slobode izražavanja i informiranja, kulturne i jezične raznolikosti kao i medijskoga pluralizma.

2. U kontekstu ove Direktive, nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela, kao i BEREC, Komisija i države članice ostvaruju svaki od sljedećih općih ciljeva, koji nisu navedeni prema redoslijedu prioriteta:

   (a) promiču povezivost i pristup mrežama vrlo velikog kapaciteta uključujući nepokretne, pokretne i bežične mreže, te korištenje njima od strane svih građana i poslovnih subjekata u Uniji;

(b) promiču tržišno natjecanje u pružanju elektroničkih komunikacijskih mreža i povezane opreme, uključujući učinkovito tržišno natjecanje koje se temelji na infrastrukturi, te u pružanju elektroničkih komunikacijskih usluga i povezanih usluga;

(c) doprinose razvoju unutarnjeg tržišta uklanjanjem preostalih prepreka i olakšavanjem konvergentnih uvjeta u pogledu ulaganja u elektroničke komunikacijske mreže, elektroničke komunikacijske usluge, povezanu opremu i povezane usluge u cijeloj Uniji, kao i u pogledu njihova pružanja, razvijanjem zajedničkih pravila i predvidljivih regulatornih pristupa, davanjem prednosti djelotvornom, učinkovitom i koordiniranom korištenju radiofrekvencijskim spektrom, otvorenim inovacijama, uspostavi i razvoju transeuropskih mreža, pružanju, dostupnosti i interoperabilnosti paneuropskih usluga i povezivosti s kraja na kraj;

(d) promiču interese građana Unije osiguravanjem povezivosti i široko raširene dostupnosti te uporabe mreža vrlo velikog kapaciteta, uključujući nepokretne, pokretne i bežične mreže, te elektroničkih komunikacijskih usluga, omogućivanjem najvećih mogućih pogodnosti u pogledu odabira, cijene i kvalitete na temelju učinkovitoga tržišnog natjecanja, održavanjem sigurnosti mreža i usluga, osiguravanjem visoke i zajedničke razine zaštite za krajnje korisnike putem nužnih posebnih sektorskih pravila i odgovaranjem na potrebe, kao što su pristupačne cijene, potrebe posebnih društvenih skupina, osobito krajnjih korisnika s invaliditetom, krajnjih korisnika starije dobi i krajnjih korisnika s posebnim socijalnim potrebama, te izbora i jednakog pristupa za krajnje korisnike s invaliditetom.

3. Kada Komisija utvrđuje referentne vrijednosti i izvješćuje o učinkovitosti mjera država članica za postizanje ciljeva iz stavka 2., Komisiji, prema potrebi, pomažu države članice, nacionalna regulatorna tijela, BEREC i RSPG.

4. U provođenju ciljeva politike iz stavka 2. i navedenih u ovom stavku nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela, među ostalim:

(a) promiču regulatornu predvidljivost osiguravajući dosljedan regulatorni pristup tijekom odgovarajućih rokova preispitivanja i surađujući međusobno, s BEREC-om, s RSPG-om i s Komisijom;

(b) osiguravaju da u sličnim okolnostima nema diskriminacije u postupanju prema pružateljima elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga;

(c) primjenjuju pravo Unije na tehnološki neutralan način, u mjeri u kojoj je to u skladu s postizanjem ciljeva iz stavka 1.;

(d) promiču djelotvorno ulaganje i inovacije u nove i poboljšane infrastrukture, pritom osiguravajući da se svakom obvezom pristupa u obzir uzme rizik koji stvaraju poduzetnici-ulagatelji i dopuštajući različite dogovore o suradnji između ulagatelja i strana koje traže pristup kako bi se diversificirao rizik ulaganja te istodobno osiguralo očuvanje tržišnog natjecanja i načelo nediskriminacije;

(e) uzimaju na odgovarajući način u obzir raznolikost uvjeta koji se odnose na infrastrukturu, tržišno natjecanje, okolnosti krajnjih korisnika, a osobito potrošača u različitim geografskim područjima unutar države članice, uključujući lokalnu infrastrukturu kojom upravljaju fizičke osobe na neprofitnoj osnovi;

(f) propisuju ex ante regulatorne obveze samo u mjeri potrebnoj kako bi se osiguralo učinkovito i održivo tržišno natjecanje u interesu krajnjih korisnika te ublažavaju ili ukidaju takve obveze čim se ispuni taj uvjet.

Države članice jamče da nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela djeluju nepristrano, objektivno, transparentno, proporcionalno i bez diskriminacije.

Članak 4.

Strateško planiranje i koordinacija politike radiofrekvencijskog spektra

1. Države članice surađuju međusobno i s Komisijom pri strateškom planiranju, koordinaciji i usklađivanju korištenja radiofrekvencijskim spektrom u Uniji u skladu s politikama Unije za uspostavu i funkcioniranje unutarnjeg tržišta elektroničkih komunikacija. U tom smislu, one uzimaju u obzir, među ostalim, gospodarske, sigurnosne i zdravstvene aspekte, javni interes, slobodu izražavanja, kulturne, znanstvene, društvene i tehničke aspekte politika Unije te različite interese zajednica korisnika radiofrekvencijskim spektrom kako bi optimizirale korištenje radiofrekvencijskim spektrom i izbjegle štetne smetnje.

2. Međusobnom suradnjom i suradnjom s Komisijom države članice promiču koordinaciju pristupa politikama radiofrekvencijskog spektra u Uniji i, ako je to primjereno, usklađene uvjete u vezi s dostupnosti i učinkovitim korištenjem radiofrekvencijskim spektrom, koji su potrebni radi uspostave i funkcioniranja unutarnjega tržišta elektroničkih komunikacija.

3. Države članice putem RSPG-a surađuju međusobno i s Komisijom u skladu sa stavkom 1. te na njihov zahtjev s Europskim parlamentom i Vijećem kako bi podržale strateško planiranje i koordinaciju pristupa politikama radiofrekvencijskog spektra u Uniji na sljedeće načine:

(a) razvijanjem najbolje prakse u pogledu pitanja povezanih s radiofrekvencijskim spektrom s ciljem provedbe ove Direktive;

(b) olakšavanjem koordinacije među državama članicama s ciljem provedbe ove Direktive i drugog prava Unije te doprinosa razvoju unutarnjeg tržišta;

(c) koordiniranjem pristupa dodjeli radiofrekvencijskog spektra i ovlaštenju da se njime služe te objavljivanjem izvješća ili mišljenja o pitanjima u vezi s radiofrekvencijskim spektrom.

BEREC sudjeluje u pitanjima koja se tiču njegove nadležnosti u vezi s regulacijom tržišta i tržišnim natjecanjem koji se odnose na radiofrekvencijski spektar.

4. Komisija, u najvećoj mjeri uzimajući u obzir mišljenje RSPG-a, može podnijeti zakonodavne prijedloge Europskom parlamentu i Vijeću radi utvrđivanja višegodišnjih programa za politiku radiofrekvencijskog spektra, utvrđujući smjer i ciljeve politike za strateško planiranje i usklađivanje korištenja radiofrekvencijskim spektrom u skladu s ovom Direktivom, kao i radi oslobađanja usklađenog radiofrekvencijskog spektra za zajedničko korištenje i korištenje koje ne podliježe pojedinačnim pravima.

GLAVA II.
INSTITUCIONALNI USTROJ I UPRAVLJANJE

POGLAVLJE I.
NACIONALNA REGULATORNA I DRUGA NADLEŽNA TIJELA

Članak 5.

Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela

1. Države članice osiguravaju da se svakom zadaćom utvrđenom u ovoj Direktivi bavi nadležno tijelo.

Unutar područja primjene ove Direktive nacionalna regulatorna tijela nadležna su barem za sljedeće zadaće:

(a) provedbu ex ante regulacije tržišta, uključujući nametanje obveza pristupa i međupovezivanja;

(b) osiguravanje rješavanja sporova između poduzetnika;

(c) obavljanje poslova upravljanja radiofrekvencijskim spektrom i odluka ili, ako su te zadaće dodijeljene drugim nadležnim tijelima, pružanje savjeta o oblikovanju tržišta i elementima tržišnog natjecanja nacionalnih postupaka u vezi s pravima korištenja radiofrekvencijskim spektrom za elektroničke komunikacijske mreže i usluge;

(d) doprinos zaštiti prava krajnjih korisnika u sektoru elektroničkih komunikacija, ako je relevantno, u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima;

(e) procjenu i pomno praćenje oblikovanja tržišta i pitanja tržišnog natjecanja u pogledu pristupa otvorenom internetu;

(f) ocjenjivanje nepravednog opterećenja te izračun neto troška pružanja univerzalne usluge;

(g) osiguravanje prenosivosti broja između pružatelja;

(h) izvođenje bilo koje druge zadaće koju ova Direktiva rezervira za nacionalna regulatorna tijela.

Države članice mogu nacionalnim regulatornim tijelima dodijeliti i druge zadaće predviđene ovom Direktivom i drugim pravom Unije, a posebno one koje se odnose na tržišno natjecanje ili ulazak na tržište, kao što su opće ovlaštenje i oni koje se odnose na bilo koju ulogu dodijeljenu BEREC-u. Ako su drugim nadležnim tijelima dodijeljene zadaće povezane s tržišnim natjecanjem ili ulaskom na tržište, ona se prije donošenja odluke nastoje savjetovati s nacionalnim regulatornim tijelom. Radi doprinosa zadaćama BEREC-a nacionalna regulatorna tijela imaju pravo prikupljati potrebne podatke i druge informacije od sudionika na tržištu.

Države članice također mogu nacionalnim regulatornim tijelima dodijeliti druge zadaće na temelju nacionalnoga prava, uključujući nacionalno pravo kojim se provodi pravo Unije.

Države članice posebno promiču stabilnost nadležnosti nacionalnih regulatornih tijela pri prenošenju ove Direktive u vezi s dodjelom zadaća koje proizlaze iz regulatornog okvira Unije za elektroničke komunikacije kako je izmijenjen 2009.

2. Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela iste države članice ili različitih država članica prema potrebi sklapaju međusobne dogovore o suradnji radi olakšavanja regulatorne suradnje.

3. Države članice objavljuju, u lako dostupnom obliku, zadaće koje nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela moraju izvršavati, posebno ako su te zadaće dodijeljene više nego jednom tijelu. Države članice osiguravaju, kad je to potrebno, savjetovanje i suradnju među tim tijelima, kao i među njima i nacionalnim tijelima koja su zadužena za primjenu prava tržišnog natjecanja ili prava o pravima potrošača, u pogledu pitanja od općeg interesa. Kada je za takva pitanja zaduženo više od jednog tijela, država članica osigurava objavu informacija o zadaćama svakoga od njih u lako dostupnom obliku.

4. Države članice obavješćuju Komisiju o svim nacionalnim regulatornim i drugim nadležnim tijelima kojima su dodijeljene zadaće na temelju ove Direktive i njihovim odgovornostima povezanima s tim zadaćama te o svim njihovim izmjenama.

Članak 6.

Neovisnost nacionalnih regulatornih i drugih nadležnih tijela

1. Države članice jamče neovisnost nacionalnih regulatornih i drugih nadležnih tijela i osiguravaju njihovu pravnu odvojenost i funkcionalnu neovisnost od bilo koje fizičke ili pravne osobe koje pružaju elektroničke komunikacijske mreže, opremu ili usluge. Države članice koje su zadržale vlasništvo ili kontrolu nad poduzetnicima koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže ili usluge osiguravaju učinkovito strukturalno odvajanje regulatorne funkcije od djelatnosti koje se tiču vlasništva ili kontrole.

2. Države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela izvršavaju svoja prava nepristrano, transparentno i pravodobno. Države članice osiguravaju im odgovarajuća tehnička i financijska sredstva te ljudske resurse kako bi mogla provoditi dodijeljene im zadaće.

Članak 7.

Imenovanje i razrješenje članova nacionalnih regulatornih tijela

1. Čelnik nacionalnog regulatornoga tijela ili, prema potrebi, članovi kolegijalnoga tijela koji obavljaju tu funkciju u okviru nacionalnog regulatornoga tijela ili njihovi zamjenici, imenuju se na mandat od najmanje tri godine i odabiru se među osobama priznatog ugleda i stručnog iskustva, na temelju postignuća, vještina, znanja i iskustva te prema otvorenom i transparentnom postupku odabira. Države članice osiguravaju kontinuitet donošenja odluka.

2. Države članice osiguravaju da se čelnik nacionalnog regulatornoga tijela ili, ako je to primjenjivo, članovi kolegijalnog tijela, koji obavljaju tu funkciju u okviru nacionalnog regulatornoga tijela ili njihovi zamjenici, mogu razriješiti dužnosti tijekom njihova mandata samo ako više ne ispunjavaju uvjete potrebne radi izvršenja njihovih dužnosti, koje su unaprijed utvrđene u nacionalnom pravu prije njihova imenovanja

3. Odluka o razrješenju dužnosti čelnika nacionalnog regulatornoga tijela ili, ako je to primjenjivo, članova kolegijalnog tijela koji obavljaju tu funkciju, objavljuje se prilikom razrješenja. Razriješenom čelniku nacionalnog regulatornoga tijela ili, prema potrebi, razriješenim članovima kolegijalnog tijela koji obavljaju tu funkciju dostavlja se obrazloženje razrješenja. Ako obrazloženje nije objavljeno, ono se objavljuje na zahtjev te osobe. Države članice osiguravaju da ta odluka podliježe preispitivanju suda u pogledu činjeničnih i pravnih pitanja.

Članak 8.

Politička neovisnost i odgovornost nacionalnih regulatornih tijela

1. Ne dovodeći u pitanje članak 10., nacionalna regulatorna tijela djeluju samostalno i objektivno, među ostalim u oblikovanju unutarnjih postupaka i organizaciji osoblja, te transparentno i odgovorno u skladu s pravom Unije i ni od jednog drugog tijela ne smiju tražiti ni primati upute u vezi s izvršenjem zadaća koje su im dodijeljene na temelju nacionalnog prava kojim se provodi pravo Unije. To ne sprečava nadzor u skladu s nacionalnim ustavnim pravom. Samo žalbena tijela osnovana u skladu s člankom 31. imaju ovlasti suspendirati primjenu ili ukinuti odluke nacionalnih regulatornih tijela.

2. Nacionalna regulatorna tijela jednom godišnje izvješćuju među ostalim o stanju tržišta elektroničkih komunikacija, odlukama koje objavljuju, svojim ljudskim i financijskim resursima i kako se ti resursi raspodjeljuju te o budućim planovima. Njihova se izvješća objavljuju.

Članak 9.

Regulatorna sposobnost nacionalnih regulatornih tijela

1. Države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna tijela imaju odvojene godišnje proračune te da imaju autonomiju u primjeni dodijeljenog proračuna. Ti se proračuni objavljuju.

2. Ne dovodeći u pitanje obvezu osiguravanja da nacionalna regulatorna tijela imaju odgovarajuće financijske i ljudske resurse za izvođenje zadaća koje su im dodijeljene, financijskom autonomijom ne sprečava se nadzor ili kontrola u skladu s nacionalnim ustavnim pravom. Svaka kontrola u pogledu proračuna nacionalnih regulatornih tijela izvodi se na transparentan način i objavljuje.

3. Države članice također osiguravaju nacionalnim regulatornim tijelima odgovarajuća financijska sredstva i ljudske resurse kako bi im omogućile da aktivno sudjeluju i pomažu BEREC-u.

Članak 10.

Sudjelovanje nacionalnih regulatornih tijela u BEREC-u

1. Države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna tijela daju aktivnu potporu ciljevima BEREC-a u pogledu promicanja veće regulatorne koordinacije i dosljednosti.

2. Države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna tijela, kada donose vlastite odluke za svoja nacionalna tržišta, u najvećoj mjeri vode računa o smjernicama, mišljenjima, preporukama, zajedničkim stajalištima, najboljoj praksi i metodologijama koje je donio BEREC.

Članak 11.

Suradnja s nacionalnim tijelima

Nacionalna regulatorna tijela, druga nadležna tijela na temelju ove Direktive i nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja razmjenjuju informacije potrebne u vezi s primjenom ove Direktive. U vezi s razmjenom informacija primjenjuju se pravila Unije u pogledu zaštite podataka, a tijelo koje prima informacije osigurava za njih isti stupanj povjerljivosti kao i tijelo koje ih šalje.

POGLAVLJE II.
OPĆA OVLAŠTENJA

ODJELJAK 1.
OPĆI DIO

Članak 12.

Opće ovlaštenje za elektroničke komunikacijske mreže i usluge

1. Države članice osiguravaju slobodu pružanja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga uz poštovanje uvjeta utvrđenih u ovoj Direktivi. U tu svrhu države članice ne smiju sprečavati poduzetnika u pružanju elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga, osim ako je to nužno zbog razloga utvrđenih u članku 52. stavku 1. UFEU-a. Svako takvo ograničenje slobode pružanja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga mora biti propisno obrazloženo te se o njemu obavješćuje Komisija.

2. Pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga, osim brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga, može biti podložno isključivo općem ovlaštenju, ne dovodeći u pitanje posebne obveze iz članka 13. stavka 2. ili prava korištenja iz članaka 46. i 94.

3. Ako država članica smatra da je za poduzetnike koji podliježu općem ovlaštenju zahtjev za obavješćivanjem opravdan, ta država članica od takvih poduzetnika može zahtijevati samo da dostave obavijest nacionalnom regulatornom tijelu ili drugom nadležnom tijelu. Država članica ne smije od takvih poduzetnika zahtijevati da ishode izričitu odluku ili bilo koji drugi upravni akt od takvog tijela ili od bilo kojeg drugog tijela prije početka korištenja pravima koja proizlaze iz općeg ovlaštenja.

   Nakon obavješćivanja, kada se ono zahtijeva, poduzetnik može započeti djelatnost, što prema potrebi podliježe odredbama o pravima korištenja na temelju ove Direktive.

4. Obavijest iz stavka 3. ne obuhvaća više od izjave fizičke ili pravne osobe nacionalnom regulatornom tijelu ili drugom nadležnom tijelu o namjeri započinjanja pružanja elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga i podnošenje minimalnih informacija potrebnih kako bi BEREC i to tijelo mogli voditi evidenciju ili popis pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga. Te se informacije ograničavaju na:

   (a) naziv pružatelja;

   (b) pružateljev pravni status, oblik i registracijski broj, ako je pružatelj registriran u trgovačkom ili drugom sličnom javnom registru u Uniji;

   (c) fizičku adresu pružateljeva glavnog poslovnog nastana u Uniji i, ako je to primjenjivo, drugih podružnica u državi članici;

(d) adresu pružateljeve internetske stranice, ako j toe primjenjivo, povezanu s pružanjem elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga;

(e) osobu i pojedinosti za kontakt;

(f) kratak opis mreža ili usluga koje se namjeravaju pružati;

(g) dotične države članice; i

(h) predviđeni datum početka aktivnosti.

Države članice ne smiju propisati dodatne ili odvojene zahtjeve za obavješćivanje.

Radi usklađivanja zahtjeva za obavješćivanje, BEREC objavljuje smjernice za obrazac za obavješćivanje i vodi bazu podataka Unije s obavijestima koje se šalju nadležnim tijelima. U tu svrhu nadležna tijela bez nepotrebne odgode elektroničkim putem prosljeđuju BEREC-u svaku zaprimljenu obavijest. Obavijesti koje se nadležnim tijelima dostave prije … [dvije godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive] prosljeđuju se BEREC-u do … [tri godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive].

Članak 13.

Uvjeti povezani s općim ovlaštenjem
i pravima korištenja radiofrekvencijskim spektrom
i brojevnim resursima te posebne obveze

1. Opće ovlaštenje za pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga i prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i prava korištenja brojevnim resursima mogu podlijegati samo uvjetima navedenima u Prilogu I. Takvi uvjeti moraju biti nediskriminirajući, proporcionalni i transparentni. U slučaju prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, takvim se uvjetima mora osiguravati njihovo djelotvorno i učinkovito korištenje te oni moraju biti u skladu s člancima 45. i 51., a u slučaju prava korištenja brojevnim resursima, u skladu s člankom 94.

2. Posebne obveze koje se mogu nametnuti poduzetnicima koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže i usluge na temelju članka 61. stavcima 1. i 5. i članaka 62., 68. i 83. ili onima koji su određeni za pružanje univerzalne usluge u skladu s ovom Direktivom, moraju biti pravno odvojene od prava i obveza iz općeg ovlaštenja. Kako bi se osigurala transparentnost, u općem ovlaštenju se upućuje na kriterije i postupke za nametanje tih posebnih obveza pojedinačnim poduzetnicima.

3. Opće ovlaštenje sadržava samo uvjete koji se izričito odnose na taj sektor, a koji su navedeni u dijelovima A, B i C Priloga I. i u njemu se ne smiju ponavljati uvjeti koji se na poduzetnike primjenjuju na temelju drugog nacionalnog prava.

4. Države članice ne smiju ponavljati uvjete iz općeg ovlaštenja kod dodjele prava korištenja radiofrekvencijskim spektorm ili brojevnim resursima.

Članak 14.

Izjave za olakšavanje izvršavanja prava
na instalaciju opreme i prava na međupovezivanje

Nadležna tijela u roku od jednog tjedna od zahtjeva poduzetnika izdaju izjave u standardiziranom obliku kojima se potvrđuje, ako je to primjenjivo, da je poduzetnik dostavio obavijest na temelju članka 12. stavka 3. U tim se izjavama navode okolnosti u kojima svaki poduzetnik koje pruža elektroničke komunikacijske mreže ili usluge na temelju općeg ovlaštenja ima pravo podnijeti zahtjev za dodjelu prava na instalaciju opreme, pregovarati o međupovezivanju i dobivanju pristupa ili međupovezivanja kako bi se olakšalo korištenje tim pravima, na primjer na drugim upravnim razinama ili u odnosu na druge poduzetnike. Ako je to primjereno, te izjave mogu se izdavati i kao automatski odgovor na obavijest iz članka 12. stavka 3.

ODJELJAK 2.
PRAVA I OBVEZE U OKVIRU OPĆEG OVLAŠTENJA

Članak 15.

Minimalni popis prava koja proizlaze iz općeg ovlaštenja

1. Poduzetnici koji podliježu općem ovlaštenju na temelju članka 12. imaju pravo:

(a) na pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga;

(b) na to da njihov zahtjev za stjecanje potrebnih prava na instalaciju opreme bude razmatran u skladu s člankom 43.;

(c) na korištenje, podložno člancima 13., 46. i 55., radiofrekvencijskim spektrom u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama;

(d) na to da njihov zahtjev za stjecanje potrebnih prava korištenja brojevnim resursima bude razmatran u skladu s člankom 94.

2. Ako takvi poduzetnici pružaju elektroničke komunikacijske mreže ili usluge javnosti, tada im opće ovlaštenje daje pravo:

(a) na to da s drugim pružateljima javnih elektroničkih komunikacijskih mreža ili javnih elektroničkih komunikacijskih usluga koji su obuhvaćeni općim ovlaštenjem u Uniji pregovaraju o međupovezivanju i, ako je to primjenjivo, dobiju pristup drugim pružateljima odnosno međupovezivanje od drugih pružatelja u skladu s ovom Direktivom;

(b) na to da im se pruži mogućnost da budu određeni za pružanje različitih elemenata univerzalne usluge ili za pokrivanje različitih dijelova državnog područja u skladu s člankom 86. ili 87.

Članak 16.

Administrativne pristojbe

1. Sve administrativne pristojbe propisane za poduzetnike koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže ili usluge na temelju općeg ovlaštenja ili kojima je dodijeljeno pravo korištenja:

   (a) pokrivaju, u ukupnom iznosu, samo administrativne troškove nastale prilikom upravljanja, kontrole i provedbe režima općeg ovlaštenja, prava korištenja i posebnih obveza iz članka 13. stavka 2., a koji mogu uključivati troškove za međunarodnu suradnju, usklađivanje i normizaciju, analizu tržišta, praćenje usklađenosti i ostalu kontrolu tržišta, kao i regulatorne poslove na izradi i provedbi sekundarnog zakonodavstva i upravnih odluka, kao što su odluke o pristupu i međupovezivanju; i

   (b) nameću se pojedinačnim poduzetnicima na objektivan, transparentan i proporcionalan način kojim se na najmanju mjeru svode dodatni administrativni troškovi i pripadajuće pristojbe.

   Države članice mogu odlučiti ne primjenjivati administrativne pristojbe na poduzetnike čiji je prihod ispod određenoga praga ili čije poslovanje ne postiže minimalan udio na tržištu ili koji imaju vrlo ograničen teritorijalni obuhvat.

2. Kad nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela propisuju administrativne pristojbe, ona objavljuju godišnji pregled svojih administrativnih troškova i ukupan iznos naplaćenih pristojbi. Ako postoji razlika između ukupnog iznosa pristojbi i administrativnih troškova, izvršavaju se odgovarajuće prilagodbe.

Članak 17.

Računovodstveno razdvajanje i financijska izvješća

1. Države članice zahtijevaju od poduzetnika koji pružaju javne elektroničke komunikacijske mreže ili javno dostupne elektroničke komunikacijske usluge, a koja imaju posebna ili isključiva prava pružanja usluga u drugim sektorima u istoj ili drugoj državi članici sljedeće:

   (a) vođenje razdvojenog računovodstva za aktivnosti povezane s pružanjem elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga, u mjeri u kojoj bi to bilo potrebno kad bi te aktivnosti obavljala pravno neovisni subjekti, kako bi se identificirali svi elementi troškova i prihoda, s osnovama njihova izračuna i detaljima o metodama pripisivanja, u odnosu na takve aktivnosti, uključujući i popis dugotrajne imovine i strukturalnih troškova po stavkama; ili

   (b) strukturalno razdvajanje aktivnosti u odnosu na pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga.

   Države članice mogu odlučiti ne primjenjivati zahtjeve iz prvog podstavka na poduzetnike čiji godišnji prihod u poslovanju povezanom s elektroničkim komunikacijskim mrežama ili uslugama u Uniji iznosi manje od 50 milijuna EUR.

2. Ako poduzetnici koja pružaju javne elektroničke komunikacijske mreže ili javno dostupne elektroničke komunikacijske usluge ne podliježu zahtjevima prava trgovačkih društava i ne zadovoljavaju kriterije prava Unije o računovodstvu malih i srednjih poduzetnika, dužni su sastavljati računovodstvenu dokumentaciju i podnositi je neovisnom revizoru te je objavljivati. Njihova se revizija obavlja u skladu s relevantnim pravilima Unije i nacionalnim pravilima.

Prvi podstavak ovog stavka također se odnosi na razdvojeno računovodstvo na temelju stavka 1. prvog podstavka točke (a).

ODJELJAK 3.
IZMJENA I ODUZIMANJE

Članak 18.

Izmjena prava i obveza

1. Države članice osiguravaju da se prava, uvjeti i postupci u vezi s općim ovlaštenjima i pravima korištenja radiofrekvencijskmi spektrom ili brojevnim resursima ili prava za instalaciju opreme mogu mijenjati samo u objektivno opravdanim slučajevima i na proporcionalan način, uzimajući u obzir, ako je to primjereno, posebne uvjete koji se primjenjuju na prenosiva prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i brojevnim resursima.

2. Osim ako su predložene izmjene manjeg značaja i ako su dogovorene s nositeljem prava ili općeg ovlaštenja, na prikladan način daje se obavijest o namjeri da se izvrše takve izmjene. Zainteresiranim stranama, uključujući korisnike i potrošače, odobrava se dostatan vremenski rok da iznesu svoja stajališta o predloženim izmjenama. Taj rok iznosi najmanje četiri tjedna, osim u iznimnim okolnostima.

Izmjene se objavljuju zajedno s njihovim obrazloženjem.

Članak 19.

Ograničenje ili oduzimanje prava

1. Ne dovodeći u pitanje članak 30. stavke 5. i 6., države članice ne smiju ograničavati niti oduzimati prava za instalaciju opreme ili prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili brojevnim resursima prije isteka roka za koji su odobrena, osim kada je to opravdano na temelju stavka 2. ovoga članka i, ako je to primjenjivo, u skladu s Prilogom I. i relevantnim nacionalnim odredbama u vezi s nadoknadom za oduzimanje prava.

2. U skladu s potrebom za osiguravanjem djelotvornog i učinkovitog korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili provedbe tehničkih provedbenih mjera donesenih na temelju članka 4. Odluke br. 676/2002/EZ, države članice mogu dopustiti ograničenje ili oduzimanje prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, uključujući prava iz članka 49. ove Direktive, na temelju prethodno utvrđenih i jasno definiranih postupaka, u skladu s načelima proporcionalnosti i nediskriminacije. U takvim slučajevima, nositeljima prava mogu se, ako je to primjereno i u skladu s pravom Unije i relevantnim nacionalnim odredbama, ta prava primjereno nadoknaditi.

3. Sama izmjena korištenja radiofrekvencijskim spektrom proizašla iz primjene članka 45. stavaka 4. ili 5. ne predstavlja osnovu za oduzimanje prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom.

4. Svaka namjera ograničavanja ili oduzimanja prava u okviru općeg ovlaštenja ili pojedinačnih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili brojevnim resursima bez suglasnosti nositelja prava podliježe savjetovanju sa zainteresiranim stranama u skladu s člankom 23.

POGLAVLJE III
MEHANIZAM PRUŽANJA INFORMACIJA, PREGLEDI I SAVJETOVANJA

Članak 20.

Zahtjev poduzetnicima za dostavu informacija

1. Države članice osiguravaju da poduzetnici koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže i usluge, povezanu opremu ili povezane usluge dostave sve informacije, uključujući financijske informacije, koje su potrebne nacionalnim regulatornim tijelima, drugim nadležnim tijelima i BEREC-u za osiguravanje usklađenosti s odredbama, odlukama ili mišljenjima donesenima u skladu s ovom Direktivom i Uredbom (EU) 2018/… Europskog parlamenta i Vijeća[1+]. Nacionalna regulatorna tijela i, ako je potrebno za izvršavanje njihovih zadaća, druga nadležna tijela posebno su ovlaštena da od tih poduzetnika zahtijevaju dostavljanje informacija o razvoju budućih mreža ili usluga koje bi mogle utjecati na usluge veleprodaje, a koje stavljaju na raspolaganje konkurentima, kao i informacije o elektroničkim komunikacijskim mrežama i povezanoj opremi raščlanjene na lokalnoj razini i dovoljno detaljne da omoguće geografski pregled i određivanje područja u skladu s člankom 22.

---

[1] Uredba (EU) 2018/... Europskog parlamenta i Vijeća od ... o osnivanju Tijela europskih regulatora za elektroničke komunikacije (BEREC) i Agencije za potporu BEREC-u (Ured BEREC-a), izmjeni Uredbe (EU) 2015/2120 i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1211/2009 (SL L …, …, str. …).

[+] SL: Molimo u tekst unijeti broj Uredbe iz dokumenta PE-CONS 51/18 (2016/0286(COD)), a u bilješku unijeti broj, datum, naslov i upućivanje na SL za tu Uredbu.

Ako informacije prikupljene u skladu s prvim podstavkom nisu dovoljne nacionalnim nadležnim tijelima, drugim nadležnim tijelima i BEREC-u za provedbu njihovih regulatornih zadaća na temelju prava Unije, takve se informacije mogu zatražiti od drugih relevantnih poduzetnika aktivnih u sektoru elektroničkih komunikacija ili blisko povezanim sektorima.

Od poduzetnika određenih kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom na veleprodajnim tržištima također se može tražiti da dostave računovodstvene podatke o maloprodajnim tržištima koja su povezana s tim veleprodajnim tržištima.

Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela mogu zatražiti informacije od jedinstvenih informacijskih točaka uspostavljenih na temelju Direktive 2014/61/EU.

Svaki zahtjev za informacijama mora biti proporcionalan izvršenju te zadaće.

Poduzetnici zatražene informacije dostavljaju bez odgode, u skladu sa zahtijevanim rokovima i razinom pojedinosti.

2. Države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela Komisiji na obrazložen zahtjev dostavljaju informacije koje su joj potrebne za izvršavanje zadaća iz UFEU-a. Informacije koje zatraži Komisija moraju biti proporcionalne izvršenju tih zadaća. Ako se te informacije tiču informacija koje su poduzetnici ranije na zahtjev dali tom tijelu, ti poduzetnici o tome se obavješćuju. U mjeri u kojoj je to potrebno, osim u slučajevima kad je tijelo koje dostavlja informacije izričito i obrazloženo zatražilo da se to ne čini, Komisija dobivene informacije stavlja na raspolaganje drugom takvom tijelu u drugoj državi članici.

Države članice osiguravaju, poštujući zahtjeve iz stavka 3., da informacije koje su dostavljene jednom tijelu mogu, nakon obrazloženog zahtjeva, biti stavljene na raspolaganje i drugom takvom tijelu, u istoj ili u drugoj državi članici, i BEREC-u, kada je to potrebno radi omogućivanja bilo kojemu od tih tijela, ili BEREC-u, izvršavanje obveza na temelju prava Unije.

3. Kada nacionalno regulatorno tijelo ili drugo nadležno tijelo smatra informacije prikupljene na temelju stavka 1., uključujući informacije prikupljene u kontekstu geografskog pregleda, povjerljivima u skladu s pravilima Unije i nacionalnim pravilima o komercijalnoj povjerljivosti, Komisija, BEREC i sva druga dotična nadležna tijela osiguravaju takvu povjerljivost. Takvom se povjerljivošću ne sprečava pravovremena razmjena informacija između nadležnih tijela, Komisije, BEREC-a i svih drugih dotičnih nadležnih tijela u svrhu preispitivanja, praćenja i nadziranja primjene ove Direktive.

4. Države članice osiguravaju, u skladu s nacionalnim pravilima o javnom pristupu informacijama i podložno pravilima Unije i nacionalnim pravilima o komercijalnoj povjerljivosti i zaštiti osobnih podataka, da nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela objavljuju one informacije koje doprinose otvorenom tržištu i tržišnom natjecanju.

5. Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela objavljuju uvjete javnoga pristupa informacijama kako je navedeno u stavku 4., uključujući postupke za dobivanje takvog pristupa.

Članak 21.

Zahtijevane informacije u pogledu općeg ovlaštenja, pravâ korištenja i posebnih obveza

1. Ne dovodeći u pitanje nijednu informaciju koja se traži na temelju članka 20. te obveze informiranja i izvješćivanja na temelju nacionalnog prava koje se ne odnosi na opće ovlaštenje, nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela mogu od poduzetnikâ zahtijevati dostavu informacija u pogledu općeg ovlaštenja, pravâ korištenja ili posebnih obveza iz članka 13. stavka 2., a koje su proporcionalne i objektivno opravdane posebno radi:

   (a) sustavne ili pojedinačne provjere usklađenosti s uvjetom 1. dijela A, uvjetima 2. i 6. dijela D i uvjetima 2. i 7. dijela E Priloga I. te usklađenosti s obvezama iz članka 13. stavka 2.;

   (b) pojedinačne provjere usklađenosti s uvjetima utvrđenima u Prilogu I. u slučaju da je zaprimljena žalba ili ako nadležno tijelo ima razloga vjerovati da se uvjet ne poštuje, ili u slučaju istrage nadležnoga tijela na vlastitu inicijativu;

   (c) provođenja postupaka za ocjenu zahtjevâ za dodjelu prava korištenja i provođenje sâme ocjene tavih zahtjeva;

   (d) objavljivanja usporednih pregleda kvalitete i cijene usluga u interesu potrošača;

   (e) pripremanja jasno definirane statistike, izvješća ili studija;

(f) provođenja analiza tržišta za potrebe ove Direktive, uključujući podatke o silaznim ili maloprodajnim tržištima povezanima s tržištima koja su predmet analize tržišta;

(g) zaštite učinkovitoga korištenja i osiguravanja učinkovitog upravljanja radiofrekvencijskim spektrom i brojevnim resursima;

(h) procjene budućeg razvoja mreže ili usluga koji bi mogao imati utjecaj na veleprodajne usluge stavljene na raspolaganje konkurentima, teritorijalnu pokrivenost, povezivost dostupnu krajnjim korisnicima ili određivanje područja na temelju članka 22.;

(i) provedbe geografskih pregleda;

(j) odgovaranja na utemeljene zahtjeve za informacije koje je uputio BEREC.

Informacije iz točaka (a) i (b), te od (d) do (j) prvog podstavka ne smiju se zahtijevati prije, ili kao uvjet, pristupa tržištu.

BEREC može razviti obrasce za zahtjeve za informacije kada je to potrebno za olakšavanje konsolidiranoga prikazivanja i analize dobivenih informacija.

2. U pogledu prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, informacije iz stavka 1. osobito odnose na djelotvorno i učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom te na usklađivanje sa svakom obvezom pokrivenosti i kvalitete usluge povezanom s pravima korištenja radiofrekvencijskim spektrom i njihovom provjerom.

3. Ako nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo od poduzetnikâ zahtijeva dostavu informacija iz stavka 1., oni ih obavješćuju o konkretnoj namjeni za koju će se informacije upotrijebiti.

4. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela ne smiju ponavljati zahtjeve za informacije koje je BEREC već poslao na temelju članka 40. Uredbe (EU) 2018/… [+] ako je BEREC tim tijelima stavio na raspolaganje zaprimljene informacije.

Članak 22.

Geografski pregledi postavljanja mreže

1. Nacionalna regulatorna i/ili druga nadležna tijela provode geografski pregled obuhvata elektroničkih komunikacijskih mreža koje mogu osigurati širokopojasni pristup („širokopojasne mreže”) do … [pet godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive] i ažuriraju ga najmanje svake tri godine nakon toga.

   Taj geografski pregled uključuje pregled trenutačnoga geografskog obuhvata širokopojasnih mreža unutar njihova državnog područja, kako se zahtijeva za izvođenje zadaća nacionalnih regulatornih i/ili drugih nadležnih tijela na temelju ove Direktive i za preglede potrebne za primjenu pravila o državnoj potpori.

   Taj geografski pregled može sadržavati i prognozu, za razdoblje koje utvrdi relevantno tijelo, obuhvata širokopojasnih mreža, uključujući mreže vrlo velikog kapaciteta unutar njihova državnog područja.

[+] SL: Molimo u tekst umetnuti broj Uredbe iz dokumenta PE-CONS 51/18 (2016/0286(COD)).

Takva prognoza sadržava sve relevantne informacije, uključujući informacije o planiranim postavljanjima, od strane bilo kojeg poduzetnika ili tijela javne vlasti, mreža vrlo velikog kapaciteta te o informacije o znatnim nadogradnjama ili proširenjima mreža na brzine preuzimanja od najmanje 100 Mbps. U tu svrhu nacionalna regulatorna i/ili druga nadležna tijela traže od poduzetnikâ i tijela javne vlasti da pruže takve informacije u onoj mjeri u kojoj je to dostupno i može se pružiti uz razuman napor.

U pogledu zadaća koje su mu posebno dodijeljene ovom Direktivom, nacionalno regulatorno tijelo odlučuje o tome u kojoj je mjeri primjereno pouzdati se u sve ili dio informacija prikupljenih u kontekstu takve prognoze.

Ako geografski pregled ne provodi nacionalno regulatorno tijelo, on se provodi u suradnji s tim tijelom u mjeri u kojoj to može biti relevantno za njegove zadaće.

Informacije prikupljene geografskim pregledom moraju biti na odgovarajućoj razini lokalnih pojedinosti i uključivati dovoljno informacija o kvaliteti usluge i njezinim parametrima te se s njima postupa u skladu s člankom 20. stavkom 3.

2. Nacionalna regulatorna i/ili druga nadležna tijela mogu utvrditi područje s jasnim teritorijalnim granicama gdje se na temelju prikupljenih informacija i svih pripremljenih prognoza na temelju stavka 1. utvrđuje da tijekom trajanja relevantnog razdoblja prognoze nijedan poduzetnik ni tijelo javne vlasti nije uvelo niti planira uvesti mrežu vrlo velikog kapaciteta niti znatno nadograditi ili proširiti svoju mrežu tako da pruža brzine preuzimanja od najmanje 100 Mbps. Nacionalna regulatorna i/ili druga nadležna tijela objavljuju informacije o utvrđenim područjima.

3. Relevantna tijela mogu unutar utvrđenoga područja pozvati poduzetnike i tijela javne vlasti da izjave svoju namjeru postavljanja mreža vrlo velikog kapaciteta tijekom razdoblja relevantne prognoze. Ako taj poziv dovede do izjave poduzetnika ili tijela javne vlasti o njihovoj namjeri da to i učine, relevantno tijelo moglo bi od drugih poduzetnika i tijela javne vlasti zahtijevati da izjave imaju li namjeru uvesti mrežu vrlo velikog kapaciteta ili znatno nadograditi ili proširiti svoju mrežu tako da pruža brzine preuzimanja od najmanje 100 Mbps u tom području. Relevantno tijelo navodi sve informacije koje treba uključiti u takve podneske kako bi se osigurala barem slična razina detalja kao što je uzeta u obzir u svakoj prognozi na temelju stavka 1. Također obavješćuje svakog poduzetnika ili tijelo javne vlasti koje je pokazalo interes o tome je li utvrđeno područje pokriveno ili je vjerojatno da će biti pokriveno pristupnom mrežom sljedeće generacije koja omogućuje brzine preuzimanja manje od 100 Mbps na temelju informacija prikupljenih u skladu sa stavkom 1.

4. Mjere na temelju stavka 3. poduzimaju se u skladu s učinkovitim, objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim postupkom, pri čemu nijedan poduzetnik nije unaprijed isključen.

5. Države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela, te lokalna, regionalna i nacionalna tijela nadležna za dodjelu javnih sredstava za postavljanje elektroničkih komunikacijskih mreža, za sastavljanje nacionalnih planova širokopojasnih mreža, za definiranje obveza pokrivenosti povezanih s pravima korištenja radiofrekvencijskog spektra i za provjeru dostupnosti usluga obuhvaćenih obvezom pružanja univerzalne usluge na njihovu teritoriju uzimaju u obzir rezultate geografskog pregleda i svakog utvrđenoga područja na temelju stavaka 1., 2. i 3.

Države članice osiguravaju da tijela koja provode geografske preglede dostave te rezultate pod uvjetom da tijelo primatelj osigura istu razinu povjerljivosti i zaštite poslovnih tajni kao tijelo pošiljatelj te obavijeste strane koje su dale informacije. Ti se rezultati stavljaju na raspolaganje i BEREC-u te Komisiji na njihov zahtjev i pod istim uvjetima.

6. Ako relevantne informacije nisu dostupne na tržištu, nadležna tijela osiguravaju da su podaci iz geografskih pregleda, koji ne podliježu komercijalnoj povjerljivosti, izravno dostupni u skladu s Direktivom 2003/98/EZ kako bi se mogli ponovno koristiti. Osim toga, ako takvi alati nisu dostupni na tržištu, ta tijela stavljaju na raspolaganje dostupne alate za informiranje koji omogućuju krajnjim korisnicima da odrede dostupnost povezivosti u različitim područjima, uz pojedinosti koje im olakšavaju da odaberu operatora ili pružatelja usluga.

7. Kako bi se doprinijelo dosljednoj primjeni geografskih pregleda i prognoza, a nakon savjetovanja s dionicima i u bliskoj suradnji s Komisijom i relevantnim nacionalnim tijelima, BEREC do … [18 mjeseci od datuma stupanja na snagu ove Direktive] izdaje smjernice za pomoć nacionalnim regulatornim i/ili drugim nadležnim tijelima u dosljednoj provedbi njihovih obveza na temelju ovog članka.

Članak 23.

Mehanizam savjetovanja i transparentnosti

1. Osim u slučajevima obuhvaćenima člankom 26. ili člankom 27. ili člankom 32. stavkom 10., države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela, kada namjeravaju poduzeti mjere u skladu s ovom Direktivom, ili kada namjeravaju propisati ograničenja u skladu s člankom 45. stavkom 4. i stavkom 5., a koja imaju značajan utjecaj na relevantno tržište, pruže zainteresiranim stranama mogućnost davanja primjedaba na nacrt mjere u razumnom roku, uzimajući u obzir kompleksnost pitanja i u svakom slučaju ne kraćem od 30 dana, osim u iznimnim okolnostima.

2. Za potrebe članka 35., nadležna tijela u trenutku objave obavješćuju RSPG o svakom nacrtu mjere koja je obuhvaćena područjem primjene postupka uspoređivanja ili natječajnoga postupka na temelju članka 55. stavka 2. i koja se odnosi na korištenje radiofrekvencijskim spektrom za koji su usklađeni uvjeti utvrđeni putem tehničkih provedbenih mjera u skladu s Odlukom br. 676/2002/EZ kako bi se omogućila njegova upotreba za bežične širokopojasne elektroničke komunikacijske mreže i usluge („bežične širokopojasne mreže i usluge”).

3. Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela objavljuju svoje nacionalne postupke savjetovanja.

   Države članice osiguravaju osnivanje jedinstvene informacijske točke preko koje se može pristupiti svim aktualnim savjetovanjima.

4. Rezultati postupka savjetovanja stavljaju se na raspolaganje javnosti, osim kada su informacije povjerljive u skladu s pravom Unije i nacionalnim pravom o komercijalnoj povjerljivosti.

Članak 24.

Savjetovanje sa zainteresiranim stranama

1. Države članice osiguravaju da, ako je primjereno, nadležna tijela u koordinaciji, ako je relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima uzmu u obzir stajališta krajnjih korisnika, osobito potrošača i krajnjih korisnika s invaliditetom, proizvođača i poduzetnika koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže ili usluge, u vezi s pitanjima koja se odnose na sva prava krajnjih korisnika i potrošača, uključujući jednak pristup i izbor za krajnje korisnike s invaliditetom, a s obzirom na javno dostupne elektroničke komunikacijske usluge, posebno u slučajevima kada oni imaju značajan utjecaj na tržište.

   Države članice osiguravaju da nadležna tijela u koordinaciji, ako je relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima uspostavljaju mehanizam savjetovanja, pristupačan krajnjim korisnicima s invaliditetom, kojim se osigurava da se, kod donošenja odluka o pitanjima koja se odnose na prava krajnjih korisnika i potrošača s obzirom na javno dostupne elektroničke komunikacijske usluge, u obzir uzimaju interesi potrošača u području elektroničkih komunikacija.

2. Zainteresirane strane mogu pod vodstvom nadležnih tijela u koordinaciji, ako je to relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima, razviti mehanizme koji uključuju potrošače, korisničke skupine i pružatelje usluga, s ciljem poboljšanja opće kvalitete pružanja usluga, među ostalim, putem izrade i nadziranja kodeksa ponašanja i operativnih normi.

3. Ne dovodeći u pitanje nacionalna pravila u skladu s pravom Unije o promicanju ciljeva u području kulture i ciljeva politike medija, kao što su kulturna i jezična raznolikost te pluralizam medija, nadležna tijela u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelima, ako je to relevantno, mogu promicati suradnju između pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga i sektora zainteresiranih za promicanje zakonskog sadržaja putem elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga. Navedena suradnja može uključivati i omogućivanje koordinacije informacija od javnog interesa koje treba pružiti na temelju članka 103. stavka 4.

Članak 25.

Izvansudsko rješavanje sporova

1. Države članice osiguravaju da je nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo odgovorno za primjenu članaka od 102. do 107. i članka 115. ove Direktive ili barem jedno neovisno tijelo s dokazanim stručnim znanjem u primjeni članaka od 102. do 107. i članka 115. ove Direktive uvršteno na popis subjekata za alternativno rješavanje sporova u skladu s člankom 20. stavkom 2. Direktive 2013/11/EU s ciljem rješavanja sporova između pružatelja i potrošača koji proizađu i ove Direktive i koji se odnose na provedbu ugovora. Države članice mogu proširiti pristup postupcima za alternativno rješavanje sporova koje to tijelo pruža krajnjim korisnicima koji nisu potrošači, a posebice mikropoduzetnicima i malim poduzetnicima.

2. Ne dovodeći u pitanje Direktivu 2013/11/EU, ako takvi sporovi uključuju stranke u različitim državama članicama, države članice usklađuju svoje napore s ciljem omogućivanja rješavanja spora.

Članak 26.

Rješavanje sporova između poduzetnika

1. U slučaju spora koji nastane u vezi s postojećim obvezama na temelju ove Direktive između pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga u određenoj državi članici, ili između takvih poduzetnika i drugih poduzetnika u toj državi članici koje imaju koristi od obveza pristupa ili međupovezivanja ili između pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga u državi članici i pružatelja na korištenje povezane opreme, dotično nacionalno regulatorno tijelo, na zahtjev bilo koje stranke i ne dovodeći u pitanje stavak 2., donosi obvezujuću odluku radi rješavanja spora u najkraćem mogućem roku na temelju jasnih i učinkovitih postupaka, a u svakom slučaju, u roku od četiri mjeseca, osim u iznimnim okolnostima. Dotična država članica zahtijeva da sve stranke u potpunosti surađuju s nacionalnim regulatornim tijelom.

2. Države članice mogu donijeti odredbu kojom se nacionalnim regulatornim tijelima omogućuje odbijanje rješavanja spora ako postoje drugi mehanizmi, uključujući mirenje, koji bi bolje doprinijeli pravodobnom rješavanju spora u skladu s ciljevima utvrđenim u članku 3. Nacionalno regulatorno tijelo o tome obavješćuje stranke u sporu bez odgode. Ako nakon četiri mjeseca spor nije riješen, i ako stranka koja je tražila rješavanje spora nije iznijela isti pred sud, nacionalno regulatorno tijelo, na zahtjev bilo koje stranke i u najkraćem mogućem roku, a najkasnije u roku od četiri mjeseca, donosi obvezujuću odluku radi rješavanja spora.

3. Pri rješavanju spora nacionalno regulatorno tijelo donosi odluke radi postizanja ciljeva navedenih u članku 3. Sve obveze koje nacionalno regulatorno tijelo nametne poduzetniku s ciljem rješavanja spora moraju biti u skladu s odredbama ove Direktive.

4. Odluka nacionalnog regulatornoga tijela javno se objavljuje, uz poštovanje zahtjeva u pogledu komercijalne povjerljivosti. Nacionalno regulatorno tijelo strankama u sporu dostavlja cjelovito obrazloženje o razlozima na kojima se odluka zasniva.

5. Postupci iz stavaka 1., 3. i 4. ne sprečavaju stranke u sporu da pokrenu postupak pred sudom.

Članak 27.

Rješavanje prekograničnih sporova

1. U slučaju spora koji proizlazi na temelju ove Direktive između poduzetnika u različitim državama članicama primjenjuju se stavci 2., 3. i 4. Te se odredbe ne primjenjuju na sporove u vezi s koordinacijom radiofrekvencijskog spektra obuhvaćenom člankom 28.

2. Svaka stranka može iznijeti spor pred dotično nacionalno regulatorno tijelo ili tijela. Ako spor utječe na trgovinu između država članica, nadležno nacionalno regulatorno tijelo ili tijela o sporu obavješćuju BEREC kako bi donijeli usklađeno rješenje spora u skladu s ciljevima iz članka 3.

3. Ako je takva obavijest dostavljena, BEREC iznosi mišljenje kojim se dotično nacionalno regulatorno tijelo ili tijela pozivaju da poduzmu određenu mjeru kako bi se riješio spor ili da se suzdrže od djelovanja, u najkraćem mogućem roku i u svakom slučaju u roku od četiri mjeseca, osim u iznimnim okolnostima.

4. Dotično nacionalno regulatorno tijelo ili tijela čekaju mišljenje BEREC-a prije poduzimanja mjera za rješavanje spora. U iznimnim okolnostima, ako postoji potreba za žurnim djelovanjem kako bi se zaštitilo tržišno natjecanje ili interesi krajnjih korisnika, bilo koje od nadležnih nacionalnih regulatornih tijela može donijeti privremene mjere na zahtjev stranaka ili na vlastitu inicijativu.

5. Svaka obveza koje nacionalno regulatorno tijelo nametne nekom poduzetniku kao dio rješavanja spora mora biti u skladu s ovom Direktivom, u najvećoj mjeri u obzir mora uzimati mišljenje koje je donio BEREC te se mora donijeti se u roku od mjesec dana od takvog mišljenja.

6. Postupak iz stavka 2. ne sprečava nijednu stranku da predmet iznese pred sud.

Članak 28.

Koordinacija radiofrekvencijskog spektra među državama članicama

1. Države članice i njihova nadležna tijela osiguravaju da se korištenje radiofrekvencijskim spektrom na njihovu državnom području organizira tako da se nijedna druga država članica ne sprečava u tome da na njezinu državnom području dopusti upotrebu usklađenoga radiofrekvencijskog spektra u skladu s pravom Unije, osobito zbog prekograničnih štetnih smetnji između država članica.

U tu svrhu države članice poduzimaju sve potrebne mjere ne dovodeći u pitanje svoje obveze prema međunarodnom pravu i relevantnim međunarodnim sporazumima kao što su Radijski propisi Međunarodne telekomunikacijske unije (ITU) i radijski regionalni sporazumi ITU-a.

2. Države članice surađuju međusobno i, ako je to primjereno, putem RSPG-a, na prekograničnoj koordinaciji korištenja radiofrekvencijskim spektrom kako bi:

(a) osigurale usklađenost sa stavkom 1.;

(b) riješile probleme ili sporove povezane s prekograničnom koordinacijom ili prekograničnim štetnim smetnjama između država članica kao i sa trećim zemljama koje sprečavaju države članice u korištenju usklađenim radiofrekvencijskim spektrom na njihovu državnom području.

3. Kako bi osigurala usklađenost sa stavkom 1. svaka zahvaćena država članica može zatražiti od RSPG-a da posreduje u rješavanju bilo kojeg problema ili spora povezanog s prekograničnom koordinacijom ili prekograničnim štetnim smetnjama. RSPG može, ako je to primjereno, izdati mišljenje u kojem predlaže koordinirano rješenje u pogledu takvoga problema ili spora.

4. Ako se mjerama iz stavka 2. ili 3. nije riješio problem ili spor, te na zahtjev svake zahvaćene države članice, Komisija može, uzimajući u najvećoj mjeri u obzir svako mišljenje RSPG-a kojim se preporuča koordinirano rješenje na temelju stavka 3., donijeti odluke za rješavanje prekograničnih štetnih smetnji između dvije države članice ili više njih koje ih sprečavaju u korištenju usklađenim radiofrekvencijskim spektrom na njihovu državnom području, a koje se dostavljaju državama članicama koje su zahvaćene nerazriješenim pitanjem štetnih smetnji putem provedbenih akata.

Ti se provedbeni akti donose u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 118. stavka 4.

5. Unija na zahtjev svake zahvaćene države članice pruža pravnu, političku i tehničku potporu u rješavanju pitanja koordinacije radiofrekvencijskog spektra sa susjednim zemljama Unije, uključujući države kandidatkinje i pristupnice, tako da dotične države članice mogu poštovati svoje obveze na temelju prava Unije. Prilikom pružanja takve pomoći Unija promiče provedbu politika Unije.

GLAVA III.
PROVEDBA

Članak 29.

Sankcije

1. Države članice utvrđuju pravila o sankcijama, uključujući prema potrebi novčane kazne i nekaznene unaprijed utvrđene ili periodične sankcije, koje se primjenjuju u slučaju kršenja nacionalnih odredaba donesenih na temelju ove Direktive ili kršenja bilo koje obvezujuće odluke koju je donijela Komisija, nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo na temelju ove Direktive te donose sve potrebne mjere kako bi osigurale da se ona provode. Unutar ograničenja nacionalnog prava nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela ovlaštena su za izricanje takvih sankcija. Predviđene sankcije moraju biti primjerene, učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće.

2. Države članice predviđaju sankcije u okviru postupka iz članka 22. stavka 3. samo ako poduzetnik ili tijelo javne vlasti znajući ili iz krajnje nepažnje dostavlja zavaravajuće, pogrešne ili nepotpune informacije.

Pri određivanju iznosa novčanih kazni ili periodičnih sankcija koje se izriču poduzetniku ili tijelu javne vlasti jer je znajući ili iz krajnje nepažnje dostavljalo zavaravajuće, pogrešne ili nepotpune informacije u okviru postupka iz članka 22. stavka 3., u obzir se među ostalim uzima je li postupanje poduzetnika ili tijela javne vlasti imalo negativan učinak na tržišno natjecanje, a posebno, je li, suprotno prethodno dostavljenim informacijama ili ažuriranim informacijama, poduzetnik ili tijelo javne vlasti uvelo, proširilo ili unaprijedilo mrežu ili nije uvelo mrežu, a nije pružilo objektivno opravdanje za tu izmjenu plana.

Članak 30.

Usklađenost s uvjetima općeg ovlaštenja ili uvjetima prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i brojevnim resursima te usklađenost s posebnim obvezama

1. Države članice osiguravaju da njihova relevantna nadležna tijela prate i nadziru usklađenost s uvjetima općeg ovlaštenja ili uvjetima prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i brojevnim resursima s određenim obvezama iz članka 13.stavka 2. i s obvezom djelotvornog i učinkovitoga korištenja radiofrekvencijskim spektrom u skladu s člankom 4., člankom 45.stavkom 1. te člankom 47.

Nadležna tijela imaju ovlasti zahtijevati od poduzetnika koji podliježu općem ovlaštenju ili koji uživaju prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili brojevnim resursima, da u skladu s člankom 21. dostave sve informacije potrebne za potvrđivanje usklađenosti s uvjetima općeg ovlaštenja ili prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i brojevnim resursima ili usklađenosti s posebnim obvezama iz članka 13. stavka 2. ili članka 47.

2. Ako nadležno tijelo utvrdi da se neki poduzetnik ne pridržava jednog ili više uvjeta općeg ovlaštenja ili prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i brojevnim resursima, ili se ne pridržava posebnih obveza iz članka 13. stavka 2., ono o zaključcima obavješćuje tog poduzetnika te poduzetniku pruža mogućnost da iznese svoja stajališta u razumnom roku.

3. Nadležno tijelo ima ovlasti zahtijevati prestanak kršenja uvjeta iz stavka 2. bez odgode ili u razumnom roku te donosi odgovarajuće i proporcionalne mjere kojima je cilj osigurati usklađenost s uvjetima.

U tom smislu, države članice ovlašćuju nadležna tijela da:

(a) ako je to primjereno, izriču odvraćajuće financijske sankcije, koje mogu uključiti periodične sankcije s retroaktivnim učinkom; i

(b) izdaju naloge da se prekine ili odgodi pružanje usluga ili paketa usluga koje bi, ako bi se nastavilo, znatno naštetilo tržišnom natjecanju, dok se ne postigne usklađenost s obvezama pristupa propisanima nakon analize tržišta provedene u skladu s člankom 67.

Nadležna tijela o mjerama i razlozima na kojima se temelje bez odgode obavješćuju dotičnog poduzetnika te mu određuju razumni rok za usklađivanje s tim mjerama.

4. Neovisno o stavcima 2. i 3. ovoga članka države članice ovlašćuju nadležno tijelo da poduzetnicima, ako je to primjereno, izrekne financijske sankcije za nedostavljanje informacija u skladu s obvezama propisanima na temelju članka 21. stavka 1. prvog podstavka točaka (a) ili (b) i članka 69. u razumnom roku koji predviđa nadležno tijelo.

5. U slučajevima ozbiljnog kršenja ili opetovanih kršenja uvjeta općeg ovlaštenja ili prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i brojevnim resursima, ili kršenja posebnih obveza iz članka 13. stavka 2. ili članka 47. stavaka 1. i 2., kada mjere kojima je cilj osigurati usklađenost iz stavka 3. ovoga članka nisu bile uspješne, države članice ovlašćuju nadležna tijela da spriječe poduzetnika u nastavljanju pružanja elektroničke komunikacijske mreže ili usluge, ili suspendiraju ili povuku prava korištenja. Države članice ovlašćuju nadležno tijelo za izricanje sankcija koje su učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće. Takve sankcije mogu se primjenjivati za razdoblje trajanja kršenja, pa čak i kada je kršenje naknadno ispravljeno.

6. Neovisno o stavcima 2., 3. i 5. ovoga članka, nadležno tijelo može donijeti hitne privremene mjere da bi riješilo situaciju prije donošenja konačne odluke, ako ima dokaz o kršenju uvjeta općeg ovlaštenja, prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i brojevnim resursima ili posebnih obveza iz članka 13. stavka 2. ili članka 47. stavaka 1. ili 2. koje predstavlja izravnu i ozbiljnu prijetnju javnom redu, javnoj sigurnosti ili javnom zdravlju ili rizik od stvaranja ozbiljnih gospodarskih ili operativnih problema drugim pružateljima ili korisnicima elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga ili drugim korisnicima radiofrekvencijskog spektra. Nadležno tijelo dotičnom poduzetniku daje razumnu mogućnost da iznese svoja stajališta i predloži regulatorne mjere. Ako je to primjereno, nadležno tijelo može potvrditi privremene mjere koje su na snazi najviše tri mjeseca, ali koje se mogu produljiti za dodatno razdoblje do tri mjeseca ako postupci izvršenja nisu privedeni kraju.

7. Poduzetnici imaju pravo žalbe protiv mjera donesenih na temelju ovoga članka u skladu s postupkom iz članka 31.

Članak 31.

Pravo na žalbu

1. Države članice osiguravaju učinkovit mehanizam na nacionalnoj razini na temelju kojeg bilo koji korisnik ili poduzetnik, koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže ili usluge ili povezanu opremu, a na koje utječe odluka nadležnog tijela, imaju pravo uložiti žalbu protiv te odluke žalbenom tijelu koje je neovisno o umiješanim strankama i bilo kakvoj vanjskoj intervenciji ili političkom pritisku koji bi mogli ugroziti njegovu neovisnu procjenu predmeta kojima se bavi. To tijelo, koje može biti sud, mora imati odgovarajuće stručno znanje koje mu omogućuje da učinkovito obavlja svoje zadaće. Države članice osiguravaju da se osnovanost zahtjeva valjano uzme u obzir.

   Do ishoda žalbe na snazi ostaje odluka nadležnog tijela, osim ako se donesu privremene mjere u skladu s nacionalnim pravom.

2. Ako žalbeno tijelo iz stavka 1. nije sudbeno prema svojim značajkama, ono uvijek daje pisano obrazloženje svoje odluke. Isto tako, u takvim slučajevima njegova je odluka podložna preispitivanju suda u smislu članka 267. UFEU-a.

   Države članice osiguravaju učinkovitost žalbenog mehanizma.

3. Države članice prikupljaju informacije o općem predmetu žalbe, broju zahtjeva za žalbu, trajanju žalbenih postupaka i broju rješenja žalbi kako bi donijele privremene mjere. Države članice takve informacije, odluke ili presude dostavljaju Komisiji i BEREC-u na njihove obrazložene zahtjeve.

GLAVA IV.
POSTUPCI UNUTARNJEG TRŽIŠTA

POGLAVLJE I.

Članak 32.

Konsolidiranje unutarnjega tržišta elektroničkih komunikacija

1. Pri obavljanju svojih zadaća na temelju ove Direktive nacionalna regulatorna tijela u najvećoj mogućoj mjeri vode računa o ciljevima utvrđenima u članku 3.,.

2. Nacionalna regulatorna tijela doprinose razvoju unutarnjeg tržišta međusobnom suradnjom te suradnjom s Komisijom i BEREC-om na transparentan način, kako bi se u svim državama članicama osigurala dosljedna primjena ove Direktive. U tu svrhu, ona posebno rade s Komisijom i BEREC-om na određivanju najpogodnijih vrsta instrumenata i regulatornih mjera kako bi odgovorili na određene vrste situacija na tržištu.

3. Osim ako je drukčije predviđeno u preporukama ili smjernicama donesenima na temelju članka 34. nakon završetka javnog savjetovanja iz članka 23., ako je ono potrebno, kada nacionalno regulatorno tijelo namjerava poduzeti mjeru:

(a) obuhvaćenu člancima 61., 64., 67., 68. ili 83.; i

(b) koja bi utjecala na trgovinu između država članica;

ono objavljuje nacrt mjere i dostavlja ga istodobno Komisiji, BEREC-u i nacionalnim regulatornim tijelima u drugim državama članicama, istodobno navodeći razloge za mjeru, u skladu s člankom 20. stavkom 3. Nacionalna regulatorna tijela, BEREC i Komisija mogu dostaviti primjedbe na nacrt mjere u roku od mjesec dana. Jednomjesečni rok ne može se produljiti.

4. Nacrt mjere iz stavka 3. ovog članka ne donosi se u sljedeća dva mjeseca ako je cilj te mjere:

(a) definiranje relevantnoga tržišta koje se razlikuje od onih navedenih u preporuci iz članka 64. stavka 1.; ili

(b) određivanju nekog poduzetnika kao poduzetnika koji, samostalno ili zajedno s drugima, ima značajnu tržišnu snagu na temelju članka 67. stavaka 3. ili 4.;

i koja bi utjecala na trgovinu između država članica, a Komisija je nacionalno regulatorno tijelo obavijestila da smatra da bi nacrt te mjere stvorio prepreku unutarnjem tržištu, ili da ozbiljno sumnja u usklađenost te mjere s pravom Unije, a posebno s ciljevima iz članka 3. Taj se rok od dva mjeseca ne može produljiti. Komisija obavješćuje BEREC i nacionalna regulatorna tijela o svojim rezervama u takvom slučaju i istodobno ih objavljuje.

5. BEREC objavljuje mišljenje o rezervama Komisije iz stavka 4., u kojem navodi smatra li da bi nacrt mjere trebalo zadržati, izmijeniti ili povući i u tom smislu, ako je primjereno, dostavlja određene prijedloge.

6. U roku od dva mjeseca iz stavka 4. Komisija može:

(a) donijeti odluku kojom od dotičnog nacionalnog regulatornoga tijela traži da povuče nacrt mjere; ili

(b) donijeti odluku da ukine svoje rezerve iz stavka 4.

Prije donošenja odluke, Komisija u najvećoj mjeri uzima u obzir mišljenje BEREC-a.

Uz odluke iz prvog podstavka točke (a) dostavlja se detaljna i nepristrana analiza razloga zbog kojih Komisija smatra da nacrt mjere ne treba donijeti, zajedno s određenim prijedlozima za izmjenu nacrta mjera.

7. Kada je Komisija donijela odluku u skladu sa stavkom 6. prvim podstavkom točkom (a) ovoga članka, kojom od nacionalnog regulatornoga tijela traži da povuče nacrt mjere, nacionalno regulatorno tijelo mijenja ili povlači nacrt mjere u roku od šest mjeseci od datuma odluke Komisije. Ako se nacrt mjere mijenja, nacionalno regulatorno tijelo provodi javno savjetovanje u skladu s člankom 23., te Komisiju, u skladu sa stavkom 3. ovoga članka, obavješćuje o izmijenjenom nacrtu mjere.

8. Dotično nacionalno regulatorno tijelo u najvećoj mogućoj mjeri uzima u obzir primjedbe drugih nacionalnih regulatornih tijela, BEREC-a i Komisije te može, osim u slučajevima obuhvaćenima stavkom 4. i stavkom 6. točkom (a), donijeti pripremljeni nacrt mjere i, ako to učini, dostaviti ga Komisiji.

9. Nacionalno regulatorno tijelo obavješćuje Komisiju i BEREC o svim donesenim konačnim mjerama koje su obuhvaćene stavkom 3. točkama (a) i (b).

10. U iznimnim okolnostima, ako nacionalno regulatorno tijelo smatra da, odstupajući od postupaka navedenih u stavcima 3. i 4., postoji potreba za žurnim djelovanjem kako bi se zaštitilo tržišno natjecanje i interesi korisnika, to nacionalno regulatorno tijelo može odmah donijeti proporcionalne i privremene mjere. Nacionalno regulatorno tijelo te mjere bez odgode, s potpunim obrazloženjem, dostavlja Komisiji, drugom nacionalnom regulatornom tijelu i BEREC-u. Odluka nacionalnog regulatornog tijela da takve mjere učini trajnima ili da produlji razdoblje njihove primjene podložna je stavcima 3. i 4.

11. Nacionalno regulatorno tijelo može u bilo kojem trenutku povući nacrt mjere.

Članak 33.

Postupak dosljedne primjene regulatornih mjera

1. Ako je cilj predložene mjere obuhvaćene člankom 32.stavkom 3. određivanje, izmjena ili ukidanje obveze poduzetnika pri primjeni članaka 61. ili 67. u vezi s člancima od 69. do 76. i člankom 83., Komisija može, u roku od jednog mjeseca iz članka 32. stavka 3. obavijestiti dotično nacionalno regulatorno tijelo i BEREC o razlozima na temelju kojih smatra da bi nacrt mjera stvorio prepreku unutarnjem tržištu ili o svojim ozbiljnim sumnjama u vezi s njegovom usklađenošću s pravom Unije. U tom slučaju, nacrt mjere ne donosi se još sljedeća tri mjeseca od obavijesti Komisije.

   Ako ne dobije takvu obavijest, dotično nacionalno regulatorno tijelo može donijeti nacrt mjere, u najvećoj mjeri uzimajući u obzir sve primjedbe koje je dala Komisija, BEREC ili bilo koje drugo nacionalno regulatorno tijelo.

2. U tromjesečnom roku iz stavka 1. ovoga članka Komisija, BEREC i dotično nacionalno regulatorno tijelo blisko surađuju na utvrđivanju najprimjerenije i najdjelotvornije mjere s obzirom na ciljeve utvrđene u članku 3., istodobno obraćajući dužnu pozornost na stajališta sudionika na tržištu i potrebu da se osigura razvoj dosljedne regulatorne prakse.

3. U roku razdoblju od šest tjedana od početka tromjesečnog roka iz stavka 1. BEREC objavljuje mišljenje o obavijesti Komisije iz stavka 1., u kojem navodi smatra li da bi nacrt mjera trebalo izmijeniti ili povući i, ako je primjereno, dostavlja određene prijedloge u tu svrhu. To se mišljenje obrazlaže i objavljuje.

4. Ako je u svom mišljenju izrazio da se slaže s Komisijom u vezi s ozbiljnom sumnjom, BEREC blisko surađuje s dotičnim nacionalnim regulatornim tijelom pri određivanju najprimjerenije i najdjelotvornije mjere. Prije kraja tromjesečnog roka iz stavka 1. nacionalno regulatorno tijelo može:

   (a) izmijeniti ili povući svoj nacrt mjere, u najvećoj mogućoj mjeri vodeći računa o obavijesti Komisije iz stavka 1. te o mišljenju BEREC-a; ili

   (b) zadržati svoj nacrt mjere.

5. Komisija, u roku od jednog mjeseca nakon isteka tromjesečnog roka iz stavka 1., i u najvećoj mjeri uzimajući u obzir mišljenje BEREC-a ako postoji, može:

   (a) dati preporuku kojom od dotičnog nacionalnog regulatornoga tijela zahtijeva da izmijeni ili povuče nacrt mjera, uključujući određene prijedloge u tu svrhu i navodeći razloge za svoju preporuku, posebno ako se BEREC ne slaže s ozbiljnim sumnjama Komisije;

   (b) donijeti odluku o ukidanju svojih rezervi navedenih u skladu sa stavkom 1.; ili

(c) za nacrt mjera obuhvaćenih člankom 61. stavkom 3. drugim podstavkom ili člankom 76. stavkom 2. donijeti odluku kojom se od dotičnog nacionalnog regulatornoga tijela zahtijeva da povuče nacrt mjere ako BEREC i Komisija imaju ozbiljne sumnje u pogledu toga, popraćenu detaljnom i nepristranom analizom razloga zbog kojih Komisija smatra da nacrt mjera ne bi trebalo donijeti, zajedno s određenim prijedlozima za izmjenu nacrta mjera, podložno postupku iz članka 32. stavka 7. koji se primjenjuje mutatis mutandis.

6. U roku od jednog mjeseca nakon što je Komisija izdala preporuku u skladu sa stavkom 5. točkom (a) ili ukinula svoje rezerve u skladu sa stavkom 5. točkom (b), dotično nacionalno regulatorno tijelo dostavlja Komisiji i BEREC-u donesene konačne mjere.

To se razdoblje može produljiti kako bi se nacionalnom regulatornom tijelu omogućilo da provede javno savjetovanje u skladu s člankom 23.

7. Ako odluči da neće izmijeniti ili povući nacrt mjere na temelju preporuke dane na temelju stavka 5. točke (a), nacionalno regulatorno tijelo o tome dostavlja obrazloženje.

8. Nacionalno regulatorno tijelo može povući predloženi nacrt mjera u bilo kojoj fazi postupka.

Članak 34.

Provedbene odredbe

Nakon javnog savjetovanja i savjetovanja s nacionalnim regulatornim tijelima, te u najvećoj mogućoj mjeri uzimajući u obzir mišljenje BEREC-a, Komisija može donijeti preporuke ili smjernice u vezi s člankom 32. kojima se utvrđuje oblik, sadržaj i detaljni podaci koji se navode u obavijestima u skladu s člankom 32. stavkom 3., okolnosti u kojima se ne bi tražile obavijesti, i izračun rokova.

POGLAVLJE II.
DOSLJEDNA DODJELA RADIOFREKVENCIJSKOG SPEKTRA

Članak 35.

Postupak istorazinske ocjene

1. Ako nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo namjerava provesti postupak odabira u skladu s člankom 55. stavkom 2. u odnosu na radiofrekvencijski spektar za koji su tehničkim provedbenim mjerama u skladu s Odlukom br. 676/2002/EZ utvrđeni usklađeni uvjeti kako bi se omogućila njegova upotreba za bežične širokopojasne mreže i usluge, ono na temelju članka 23. obavješćuje RSPG o svakom nacrtu mjere koja je obuhvaćena područjem primjene postupka uspoređivanja ili natječajnoga postupka na temelju članka 55. stavka 2. i navodi zahtijeva li od RSPG-a sazivanje foruma za istorazinsku ocjenu i kada ga zahtijeva.

Kada se to od njega zatraži RSPG organizira forum za istorazinsku ocjenu radi rasprave i razmjene mišljenja o dostavljenim nacrtima mjera i olakšava razmjenu iskustava i najboljih praksi o nacrtima mjera.

Forum za istorazinsku ocjenu sastoji se od članova RSPG-a, a organizira ga i njime predsjeda predstavnik RSPG-a.

2. Najkasnije tijekom javnog savjetovanja provedenoga na temelju članka 23. RSPG može iznimno na vlastitu inicijativu sazvati forum za istorazinsku ocjenu u skladu s poslovnikom za njegovu organizaciju u cilju razmjene iskustava i najboljih praksi o nacrtu mjera koji se odnosi na postupak odabira ako smatra da bi se nacrtom mjera znatno dovela u pitanje sposobnost nacionalnog regulatornog tijela ili drugog nadležnoga tijela da ostvari ciljeve utvrđene u člancima 3., 45., 46. i 47.

3. RSPG unaprijed definira i objavljuje objektivne kriterije za iznimno sazivanje foruma za istorazinsku ocjenu.

4. Tijekom foruma za istorazinsku ocjenu nadležno tijelo ili nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo objašnjava kako se nacrtom mjere:

   (a) promiče razvoj unutarnjeg tržišta, prekogranično pružanje usluga, kao i tržišno natjecanje te maksimalno povećavaju koristi za potrošače i općenito postižu ciljevi utvrđeni u člancima 3., 45., 46. i 47. ove Direktive kao i u odlukama 676/2002/EZ i br. 243/2012/EU;

   (b) osigurava djelotvorno i učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom; i

(c) osiguravaju stabilni i predvidljivi uvjeti ulaganja za postojeće i potencijalne korisnike radiofrekvencijskog spektra prilikom postavljanja mreža za pružanje elektroničkih komunikacijskih usluga koje se oslanjaju na radiofrekvencijski spektar.

5. Forum za istorazinsku ocjenu otvoren je za dobrovoljno sudjelovanje stručnjaka iz drugih nadležnih tijela i BEREC-a.

6. Forum za istorazinsku ocjenu saziva se samo jednom tijekom čitavog nacionalnoga postupka pripreme i savjetovanja za pojedinačan postupak odabira u vezi s jednim pojasom radiofrekvencijskog spektra ili više njih, osim ako nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo zatraže njegovo sazivanje.

7. Na zahtjev nacionalnog regulatornog ili drugog nadležnog tijela koje je zatražilo sastanak, RSPG može donijeti izvješće o tome kako se nacrtom mjera postižu ciljevi iz stavka 4. te prenose mišljenja razmijenjena u okviru foruma za istorazinsku ocjenu.

8. RSPG u veljači svake godine objavljuje izvješće o nacrtu mjera o kojem se raspravljalo na temelju stavaka 1. i 2. U izvješću se navode zabilježena iskustva i najbolje prakse.

9. Nakon foruma za istorazinsku ocjenu, na zahtjev nacionalnog regulatornog ili drugog nadležnog tijela koje je zatražilo sastanak, RSPG može donijeti mišljenje o nacrtu mjera.

Članak 36.

Usklađena dodjela radiofrekvencijskog spektra

Ako je korištenje radiofrekvencijskim spektrom već usklađeno, a uvjeti pristupa i postupci dogovoreni, i poduzetnici kojima se dodjeljuje radiofrekvencijski spektar izabrani u skladu s međunarodnim sporazumima i odredbama Unije, države članice pravo korištenja tim radiofrekvencijskim spektrom dodjeljuju u skladu s prethodno navedenim. Pod uvjetom da su svi nacionalni uvjeti povezani s pravom na korištenje dotičnim radiofrekvencijskim spektrom zadovoljeni u slučaju zajedničkoga postupka odabira, države članice ne smiju nametati dodatne uvjete, dodatne kriterije ili postupke kojima bi se ograničila, izmijenila ili odgodila ispravna primjena zajedničke dodjele takvog radiofrekvencijskog spektra.

Članak 37.

Zajednički postupak ovlaštenja za dodjelu pojedinačnih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom

Dvije ili više država članica mogu surađivati međusobno i s RSPG-om, uzimajući u obzir interes koji su izrazili sudionici na tržištu, zajedničkim utvrđivanjem zajedničkih aspekata postupka ovlaštenja te, ako je to primjereno, zajedničkom provedbom postupka odabira za dodjelu pojedinačnih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom.

Pri oblikovanju zajedničkog postupka ovlaštenja, države članice mogu uzeti u obzir sljedeće kriterije:

(a) pojedinačne nacionalne postupke ovlaštenja pokreću i provode nadležna tijela u skladu sa zajednički dogovorenim rasporedom;

(b) ako je to primjereno, predviđaju se zajednički uvjeti i postupci odabira i dodjele pojedinačnih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom među dotičnim državama članicama;

(c) ako je to primjereno, predviđaju se zajednički ili usporedivi uvjeti koji se povezuju s pojedinačnim pravima korištenja radiofrekvencijskim spektrom među dotičnim državama članicama, kojima se među ostalim korisnicima omogućuje dodjela sličnih blokova radiofrekvencijskog spektra;

(d) zajednički postupak ovlaštenja otvoren je u bilo kojem trenutku za druge države članice sve dok se njegova provedba ne dovrši.

Ako, unatoč interesu koji su izrazili sudionici na tržištu, države članice ne djeluju zajednički, one obavješćuju te sudionike na tržištu o razlozima svoje odluke.

POGLAVLJE III.
POSTUPCI USKLAĐIVANJA

Članak 38.

Postupci usklađivanja

1. Ako Komisija utvrdi da bi odstupanja među nacionalnim regulatornim ili drugim nadležnim tijelima u provedbi regulatornih zadaća utvrđenih u ovoj Direktivi mogla stvoriti prepreku unutarnjem tržištu, Komisija može, u najvećoj mogućoj mjeri uzimajući u obzir mišljenje BEREC-a, ili RSPG-a ako je relevantno, donositi preporuke ili, u podložno stavku 3. ovoga članka, odluke putem provedbenih akata kako bi se osigurala usklađena primjena ove Direktive i promicalo ostvarivanje ciljeva utvrđenih u članku 3.

2. Države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela pri obavljanju svojih zadaća u najvećoj mogućoj mjeri poštuju preporuke iz stavka 1. Kada nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo odluči ne slijediti preporuku, o tome obavješćuje Komisiju obrazlažući svoje stajalište.

3. Odluke donesene na temelju stavka 1. uključuju samo utvrđivanje usklađenog ili koordiniranoga pristupa radi rješavanja sljedećih pitanja:

(a) nedosljedne provedbe općih regulatornih pristupa u vezi s uređenjem tržišta elektroničkih komunikacija pri primjeni članaka 64. i 67. od strane nacionalnih regulatornih tijela, kada to predstavlja prepreku unutarnjem tržištu; takve se odluke ne odnose na posebne obavijesti koje nacionalna regulatorna tijela na izdaju temelju članka 32.; u takvom slučaju, Komisija predlaže nacrt odluke samo:

i. nakon isteka najmanje dvije godine od donošenja preporuke Komisije koja se odnosi na isti predmet; i

ii. nakon što je u najvećoj mogućoj mjeri uzela u obzir mišljenje BEREC-a o donošenju takve odluke, koje BEREC daje u roku od tri mjeseca od zahtjeva Komisije;

(b) numeriranja, uključujući brojevne raspone, prenosivosti brojeva i identifikatora, sustavâ za pretvaranje brojeva i adresa, te pristup hitnoj službi putem jedinstvenog europskog broja za hitne slučajeve '112'.

4. Provedbeni akti iz stavka 1. ovoga članka donose se u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 118. stavka 4.

5. BEREC može na vlastitu inicijativu obavijestiti Komisiju bi li trebalo donijeti mjeru na temelju stavka 1.

6. Ako Komisija nije donijela preporuku ni odluku u roku od jedne godine nakon donošenja mišljenja BEREC-a u kojem se navodi da postoje odstupanja među nacionalnim regulatornim a ili drugim nadležnim tijelima u provedbi regulatornih zadaća utvrđenih u ovoj Direktivi te da bi takva odstupanja mogla stvoriti prepreku unutarnjem tržištu, Komisija obavješćuje Europski parlament i Vijeće o razlozima zašto to nije učinila i objavljuje te razloge.

Ako je Komisija donijela preporuku u skladu sa stavkom 1., ali je nedosljedna provedba koja stvara prepreke unutarnjem tržištu i dalje prisutna dvije godine nakon toga, Komisija podložno stavku 3. donosi odluku putem provedbenih akata u skladu sa stavkom 4.

Ako Komisija ne donese odluku u roku od još jedne godine od preporuke donesene na temelju drugog podstavka, obavješćuje Europski parlament i Vijeće o razlozima zašto to nije učinila i objavljuje te razloge.

Članak 39.

Normizacija

1. Komisija sastavlja i objavljuje u Službenom listu Europske unije popis neobaveznih normi ili specifikacija koje trebaju služiti kao osnova za poticanje usklađenoga pružanja elektroničkih komunikacijskih mreža, elektroničkih komunikacijskih usluga te povezane opreme i povezanih usluga. Ako je to potrebno, Komisija može, nakon savjetovanja s odborom osnovanim Direktivom (EU) 2015/1535, zahtijevati da norme izrade europske organizacije za normizaciju (Europski odbor za normizaciju (CEN), Europski odbor za elektrotehničku normizaciju (Cenelec) i Europski institut za telekomunikacijske norme (ETSI)).

2. Države članice potiču upotrebu normi ili specifikacija iz stavka 1. za pružanje usluga, tehničkih sučelja ili mrežnih funkcija, samo u onoj mjeri koja je nužna za osiguravanje interoperabilnosti usluga, povezivosti s kraja na kraj, omogućivanja promjene pružatelja i prenosivosti brojeva i identifikatora te povećanja slobode izbora za korisnike.

   U nedostatku objave normi ili specifikacija u skladu sa stavkom 1., države članice potiču primjenu normi ili specifikacija koje su donijele europske organizacije za normizaciju.

U nedostatku takvih normi ili specifikacija, države članice potiču provedbu međunarodnih normi ili preporuka koje su donijele Međunarodna telekomunikacijska unija (ITU), Europska konferencija poštanskih i telekomunikacijskih uprava (CEPT), Međunarodna organizacija za normizaciju (ISO) i Međunarodna elektrotehnička komisija (IEC).

Ako postoje međunarodne norme, države članice potiču europske organizacije za normizaciju da se koriste tim normama, ili njihovim relevantnim dijelovima, kao temeljem za norme koje uspostavljaju, osim u slučajevima kad bi takve norme ili relevantni dijelovi bili neučinkoviti.

Nijednom normom ni specifikacijom iz stavka 1. ili iz ovog stavka ne sprečava se pristup kakav se može zahtijevati na temelju ove Direktive, ako je to izvedivo.

3. Ako norme ili specifikacije iz stavka 1. nisu pravilno provedene tako da se interoperabilnost usluga u jednoj ili više država članica ne može osigurati, primjena tih normi ili specifikacija može se učiniti obveznom u skladu s postupkom navedenim u stavku 4., samo u onoj mjeri koja je nužna za osiguravanje navedene interoperabilnosti i povećanja slobode izbora za korisnike.

4. Ako Komisija namjerava propisati obveznu provedbu određenih normi ili specifikacija, ona objavljuje obavijest u Službenom listu Europske unije i poziva sve zainteresirane strane da javno iznesu svoje primjedbe. Komisija putem provedbenih akata propisuje obveznu provedbu relevantnih normi, upućivanjem na njih kao na obvezne norme u popisu normi ili specifikacija objavljenom u Službenom listu Europske unije.

5. Ako Komisija smatra da norme ili tehničke specifikacije iz stavka 1. više ne doprinose pružanju usklađenih elektroničkih komunikacijskih usluga ili više ne zadovoljavaju potrebe potrošača ili da sprečavaju tehnološki razvoj, ona ih uklanja s popisa normi ili specifikacija iz stavka 1.

6. Ako Komisija smatra da norme ili specifikacije iz stavka 4. više ne doprinose pružanju usklađenih elektroničkih komunikacijskih usluga ili više ne zadovoljavaju potrebe potrošača ili da sprečavaju tehnološki razvoj, ona putem provedbenih akata uklanja te norme ili specifikacije s popisa normi ili specifikacija iz stavka 1.

7. Provedbeni akti iz stavaka 4. i 6. ovoga članka donose se u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 118. stavka 4.

8. Ovaj se članak ne primjenjuje ni na jedan ključan zahtjev, specifikaciju sučelja ili usklađenu normu na koje se primjenjuje Direktiva 2014/53/EU.

GLAVA V.
SIGURNOST

Članak 40.

Sigurnost mreža i usluga

1. Države članice osiguravaju da pružatelji javnih elektroničkih komunikacijskih mreža ili javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga donesu primjerene i proporcionalne tehničke i ustrojstvene mjere kako bi na odgovarajući način upravljali rizicima za sigurnost mreža i usluga. Uzimajući u obzir najnovija dostignuća, ovim se mjerama osigurava razina sigurnosti primjerena predviđenoj opasnosti. Posebno se poduzimaju mjere, uključujući ako je primjereno šifriranje, kojima se sprečava i svodi na najmanju moguću mjeru učinak sigurnosnih incidenata na korisnike i na druge mreže i usluge.

   Agencija Europske unije za mrežnu i informacijsku sigurnost („ENISA”) olakšava u skladu s Uredbom (EU) br. 526/2013 Europskog parlamenta i Vijeća[1] koordinaciju država članica kako bi se izbjegli različiti nacionalni zahtjevi kojima se mogu stvoriti sigurnosni rizici i prepreke unutarnjem tržištu.

[1] Uredba (EU) br. 526/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o Agenciji Europske unije za mrežnu i informacijsku sigurnost (ENISA) i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 460/2004 (SL L 165, 18.6.2013., str. 41.).

2. Države članice osiguravaju da pružatelji javne elektroničke komunikacijske mreže ili javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga obavijeste bez nepotrebne odgode nadležno tijelo o sigurnosnom incidentu koji je znatno utjecao na rad mreža ili usluga.

Kako bi se odredila važnost učinka nekog sigurnosnog incidenta, osobito se uzimaju u obzir sljedeći parametri, ako su dostupni:

(a) broj korisnika na koje sigurnosni incident utječe;

(b) trajanje sigurnosnog incidenta;

(c) geografski obuhvat područja na koje sigurnosni incident utječe;

(d) mjera u kojoj se utječe na funkcioniranje mreže ili usluge;

(e) opseg utjecaja na gospodarsko i društveno djelovanje.

Dotično nadležno tijelo, ako je to primjereno, obavješćuje nadležna tijela u drugim državama članicama i ENISA-u. Ako utvrdi da je objava sigurnosnog incidenta u interesu javnosti, dotično nadležno tijelo može o tome obavijestiti javnost ili zatražiti od pružatelja da to učine.

Jednom godišnje dotično nadležno tijelo dostavlja Komisiji i ENISA-i sažeto izvješće o obavijestima koje je primilo i o poduzetim mjerama u skladu s ovim stavkom.

3. Države članice osiguravaju da u slučaju posebne i znatne prijetnje od sigurnosnog incidenta u javnim elektroničkim komunikacijskim mrežama ili javno dostupnim elektroničkim komunikacijskim uslugama pružatelji takvih mreža ili usluga obavješćuju svoje korisnike na koje bi takva prijetnja mogla utjecati o svim mogućim zaštitnim mjerama ili pravnim sredstvima koje krajnji korisnici mogu upotrijebiti. Ako je to primjereno, pružatelji bi trebali obavijestiti i svoje korisnike o samoj prijetnji.

4. Ovim se člankom ne dovodi u pitanje Uredba (EU) 2016/679 ni Direktiva 2002/58/EZ.

5. Komisija, uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri u obzir mišljenje ENISA-e, može donijeti provedbene akte u kojima se navode tehničke i organizacijske mjere iz stavka 1., kao i okolnosti, format i postupci koji se primjenjuju na zahtjeve za obavješćivanjem na temelju stavka 2. Oni se u najvećoj mogućoj mjeri temelje na europskim i međunarodnim normama te ne sprečavaju države članice da donesu dodatne zahtjeve kako bi ispunile ciljeve utvrđene u stavku 1.

   Ti se provedbeni akti donose u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 118. stavka 4.

Članak 41.

Provedba i izvršenje

1. Države članice osiguravaju da radi provedbe članka 40. nadležna tijela imaju ovlasti izdavati obvezujuće upute, uključujući one koji se odnose na mjere potrebne za rješavanje sigurnosnog incidenta ili sprečavanje pojave sigurnosnog incidenta kada se utvrdi znatna prijetnja i vremenske rokove provedbe, pružateljima javnih elektroničkih komunikacijskih mreža ili javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga.

2. Države članice osiguravaju da nadležna tijela imaju ovlasti zahtijevati od pružatelja javnih elektroničkih komunikacijskih mreža ili javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga da:

   (a) dostave informacije potrebne za procjenu sigurnosti svojih mreža i usluga, uključujući dokumente vezane uz sigurnosnu politiku; i

   (b) podvrgnu se sigurnosnoj reviziji, koju je izvršilo kvalificirano nezavisno tijelo ili nadležno tijelo, te rezultate te procjene stave na raspolaganje nadležnom tijelu; trošak revizije snosi pružatelj.

3. Države članice osiguravaju da nadležna tijela imaju sve potrebne ovlasti da ispitaju slučajeve nepridržavanja odredaba, kao i njihove posljedice na sigurnost mreža i usluga.

4. Kako bi se primijenio članak 40. države članice osiguravaju da nadležna tijela imaju ovlasti dobiti pomoć tima za odgovor na računalne sigurnosne incidente („CSIRT”) imenovanog na temelju članka 9. Direktive (EU) 2016/1148 u pogledu pitanja obuhvaćenih zadaćama CSIRT-ova na temelju točke 1. Priloga I. toj direktivi.

5. Ako je to primjereno i u skladu s nacionalnim pravom, nadležna tijela savjetuju se i surađuju s relevantnim nacionalnim tijelima za izvršavanje zakonodavstva, nadležnim tijelima u smislu članka 8. stavka 1. Direktive (EU) 2016/1148 i nacionalnim tijelima za zaštitu podataka.

DIO II.
MREŽE

GLAVA I.
ULAZAK NA TRŽIŠTE I POSTAVLJANJE

POGLAVLJE I.
NAKNADE

Članak 42.

Naknade za prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i prava na instalaciju opreme

1. Države članice mogu nadležnom tijelu dopustiti da nametne naknade za prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili za prava na instalaciju opreme na imovini u javnom ili privatnom vlasništvu, odnosno iznad ili ispod takve imovine, koja se upotrebljava za pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga i povezane opreme, kako bi se osiguralo optimalno korištenje tim resursima. Države članice osiguravaju da su te naknade objektivno opravdane, transparentne, nediskriminirajuće i proporcionalne u odnosu na njihovu namjenu i uzimaju u obzir opće ciljeve ove Direktive.

2. U pogledu prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom države članice nastoje osigurati da su primjenjive naknade utvrđene na razini kojom se osigurava učinkovita dodjela i korištenje radiofrekvencijskim spektrom, među ostalim:

(a) utvrđivanjem rezervirane cijene kao minimalne naknade za prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom uzimajući u obzir vrijednost prava pri njihovim mogućim alternativnim načinima korištenja;

(b) uzimanjem u obzir troškova koje uključuju uvjeti povezani s tim pravima; i

(c) primjenom, u mjeri u kojoj je to moguće, načina plaćanja povezanih sa stvarnom raspoloživošću korištenja radiofrekvencijskim spektrom.

POGLAVLJE II.
PRISTUP ZEMLJIŠTU

Članak 43.
Prava puta

1. Države članice osiguravaju, kada nadležno tijelo razmatra zahtjev za dodjelu prava:

– na instaliranje opreme na imovini u javnom ili privatnom vlasništvu, odnosno preko ili ispod takve imovine, poduzetniku koji je ovlašten za pružanje javnih elektroničkih komunikacijskih mreža, ili

– na instaliranje opreme na javnoj imovini, iznad ili ispod te imovine, poduzetniku koji je ovlašten za pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža koje nisu namijenjene javnosti,

da ono:

(a) postupa na temelju jednostavnih, učinkovitih, transparentnih i javno dostupnih postupaka, primijenjenih na nediskriminirajući način i bez odgode, te u svakom slučaju donosi odluku u roku od šest mjeseci od primjene, osim u slučaju izvlaštenja; i

(b) poštuje načela transparentnosti i nediskriminacije pri određivanju uvjeta za svako takvo pravo.

Postupci iz točaka (a) i (b) mogu se razlikovati ovisno o tome je li podnositelj zahtjeva pružatelj javne elektroničke komunikacijske mreže.

2. Ako tijela javne ili lokalne vlasti zadržavaju vlasništvo ili kontrolu nad poduzetnicima koji pružaju javne elektroničke komunikacijske mreže ili javno dostupne elektroničke komunikacijske usluge, države članice osiguravaju učinkovito strukturno razdvajanje funkcije za dodjelu prava iz stavka 1. od aktivnosti povezanih s vlasništvom ili kontrolom.

Članak 44.

Kolokacija i zajedničko korištenje mrežnim elementima
i povezanom opremom za pružatelje elektroničkih komunikacijskih mreža

1. Ako je operator ostvario pravo na temelju nacionalnog prava da instalira opremu na imovini u javnom ili privatnom vlasništvu, odnosno preko ili ispod takve imovine, ili je iskoristio postupak za izvlaštenje imovine ili korištenje njome, nadležna tijela mogu propisati kolokaciju i zajedničko korištenje mrežnim elementima i povezanom opremom instaliranima na toj osnovi kako bi se zaštitili okoliš, javno zdravlje, javna sigurnost ili ostvarili ciljevi prostornoga planiranja.

   Kolokacija ili zajedničko korištenje mrežnim elementima i opremom te zajedničko korištenje imovinom mogu se propisati samo nakon odgovarajućeg razdoblja javnog savjetovanja, tijekom kojeg se svim zainteresiranim stranama daje prilika da izraze svoje mišljenje i samo u određenim područjima gdje se takvo zajedničko korištenje smatra potrebnim radi ostvarivanja ciljeva predviđenih u prvom podstavku. Nadležna tijela mogu propisati zajedničko korištenje takvom opremom ili imovinom, uključujući zemljište, zgrade, ulaze u zgrade, žičane instalacije unutar zgrada, antenske stupove, antene, tornjeve i druge potporne građevine, kabelske kanale, cijevi, šahtove, ormariće ili mjere kojima se olakšava koordinacija javnih radova. Ako je potrebno država članica može odrediti nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo za jednu ili više sljedećih zadaća:

   (a) koordinaciju postupka predviđenoga ovim člankom;

(b) djelovanje u svojstvu jedinstvene točke informiranja;

(c) određivanje pravila o raspodjeli troškova zajedničkog korištenja opremom ili imovinom i o koordinaciji građevinskih radova.

2. Mjere koje poduzima nadležno tijelo u skladu s ovim člankom moraju biti nepristrane, transparentne, nediskriminirajuće i proporcionalne. Ako je to relevantno, te se mjere provode u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelima.

POGLAVLJE II.
PRISTUP RADIOFREKVENCIJSKOM SPEKTRU

ODJELJAK 1.
OVLAŠTENJA

Članak 45.

Upravljanje radiofrekvencijskim spektrom

1. Vodeći računa o činjenici da je radiofrekvencijski spektar javno dobro koje ima važnu društvenu, kulturnu i gospodarsku vrijednost, države članice na svojem državnom području osiguravaju učinkovito upravljanje radiofrekvencijskim spektrom za elektroničke komunikacijske mreže i usluge u skladu s člancima 3. i 4. Države članice osiguravaju da se određivanje namjene, izdavanje općih ovlaštenja i dodjeljivanje pojedinačnih prava korištenja za radiofrekvencijski spektar za elektroničke komunikacijske mreže i usluge, što obavljaju nadležna tijela, temelje na objektivnim, transparentnim, konkurentnim, nediskriminirajućim i proporcionalnim kriterijima.

   Prilikom primjene ovoga članka države članice moraju poštovati relevantne međunarodne sporazume, uključujući Radijske propise ITU-a i druge sporazume donesene u okviru ITU-a koji se primjenjuju na radiofrekvencijski spektar, poput sporazuma postignutoga na Regionalnoj konferenciji radiokomunikacija 2006., te mogu uzeti u obzir javne politike.

2. Države članice promiču usklađivanje korištenja radiofrekvencijskim spektrom za elektroničke komunikacijske mreže i usluge diljem Unije, u skladu s potrebom da osiguraju njegovo djelotvorno i učinkovito korištenje te koristi za potrošače, kao što je tržišno natjecanje, ekonomija razmjera te interoperabilnost mreža i usluga. Pritom one postupaju u skladu s člankom 4. ove Direktive i s Odlukom br. 676/2002/EZ, među ostalim:

(a) ustrajanjem na osiguravanju bežične širokopojasne pokrivenosti svojeg državnog područja i stanovništva visoke kvalitete i brzine, kao i pokrivenosti bitnih nacionalnih i europskih prometnih putova, uključujući transeuropsku prometnu mrežu kako je navedena u Uredbi (EU) br. 1315/2013 Europskog parlamenta i Vijeća[1];

(b) olakšavanjem brzog razvoja novih bežičnih komunikacijskih tehnologija i aplikacija u Uniji, uključujući ako je primjereno u međusektorskom pristupu;

(c) osiguravanjem predvidljivosti i dosljednosti pri dodjeli, obnovi, izmjeni, ograničavanju i oduzimanju prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom radi promicanja dugoročnih ulaganja;

[1] Uredba (EU) br. 1315/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o smjernicama Unije za razvoj transeuropske prometne mreže i stavljanju izvan snage Odluke br. 661/2010/EU (SL L 348 20.12.2013., str. 1.).

(d) osiguravanjem sprečavanja prekograničnih ili nacionalnih štetnih smetnji u skladu s člancima 28. i 46. te poduzimanjem odgovarajućih preventivnih i korektivnih mjera u tu svrhu;

(e) promicanjem zajedničkog korištenja radiofrekvencijskim spektrom za slične ili različite upotrebe radiofrekvencijskog spektra u skladu s pravom tržišnog natjecanja;

(f) primjenom najprimjerenijeg i najmanje zahtjevnog režima ovlaštenja u skladu s člankom 46. tako da se maksimalno povećaju fleksibilnost, zajedničko korištenje i učinkovitost u korištenju radiofrekvencijskim spektrom;

(g) primjenom pravila za dodjelu, prijenos, obnovu, izmjenu i oduzimanje prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom koja su jasno i transparentno utvrđena radi jamčenja regulatorne sigurnosti, dosljednosti i predvidljivosti;

(h) ustrajanjem na dosljednosti i predvidljivosti u cijeloj Uniji načina na koji se korištenje radiofrekvencijskim spektrom odobrava u pogledu zaštite javnog zdravlja, uzimajući u obzir Preporuku 1999/519/EZ.

Za potrebe prvog podstavka i u kontekstu izrade tehničkih provedbenih mjera za pojas radiofrekvencijskog spektra na temelju Odluke br. 676/2002/EZ, Komisija može zatražiti od RSPG-a da izda mišljenje u kojem se preporučuju najprikladniji režimi ovlaštenja za korištenje radiofrekvencijskim spektrom u tom radiofrekvencijskom pojasu ili njegovim dijelovima. Ako je to primjereno i uzimajući u obzir u najvećoj mogućoj mjeri takvo mišljenje, Komisija može donijeti preporuku s ciljem promicanja dosljednoga pristupa u Uniji s obzirom na režime ovlaštenja za korištenje tim pojasom.

Ako Komisija razmatra donošenje mjera u skladu s člankom 39. stavcima 1., 4., 5. i 6. ona može tražiti mišljenje RSPG-a u pogledu implikacija bilo koje takve norme ili specifikacije za koordinaciju, usklađivanje i dostupnost radiofrekvencijskog spektra. Komisija u najvećoj mogućoj mjeri uzima u obzir mišljenje RSPG-a pri poduzimanju sljedećih koraka.

3. U slučaju slabe nacionalne ili regionalne potražnje na tržištu za korištenjem pojasom usklađtenog radiofrekvencijskog spektra države članice mogu dopustiti alternativno korištenje cijelim tim pojasom ili njegovim dijelom, uključujući postojeće korištenje, u skladu sa stavcima 4. i 5. ovoga članka, pod uvjetom:

(a) da se tvrdnja o slaboj potražnji na tržištu za korištenjem takvim pojasom temelji na javnom savjetovanju u skladu s člankom 23., uključujući na budućnost usmjerenu procjenu potražnje na tržištu;

(b) da takvo alternativno korištenje ne sprečava niti ometa dostupnost ili korištenje takvim pojasom u drugim državama članicama; i

(c) da dotične države članice propisno uzimaju u obzir dugoročnu dostupnost takvog pojasa u Uniji ili korištenje njime te ekonomije razmjera za opremu koja proizlazi iz korištenja usklađenim radiofrekvencijskim spektrom u Uniji.

Svaka odluka da se iznimno dopusti alternativno korištenje podliježe redovitom preispitivanju i u svakom se slučaju odmah preispituje na valjano opravdan zahtjev potencijalnoga korisnika za korištenje radiofrekvencijskim pojasom u skladu s tehničkog provedbenom mjerom podnesen nadležnom tijelu. Država članica obavješćuje Komisiju i druge države članice o donesenoj odluci, zajedno s njezinim obrazloženjem, te o ishodu svakoga preispitivanja.

4. Ne dovodeći u pitanje drugi podstavak, države članice osiguravaju da se sve vrste tehnologije koje se upotrebljavaju za pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga mogu upotrebljavati u radiofrekvencijskom spektru koji je proglašen dostupnim za elektroničke komunikacijske usluge u njihovu nacionalnom planu namjene frekvencija u skladu s pravom Unije.

Međutim, države članice mogu predvidjeti proporcionalna i nediskriminirajuća ograničenja za vrste radijskih mreža ili tehnologija bežičnog pristupa koje se upotrebljavaju za elektroničke komunikacijske usluge kada je nužno:

(a) izbjeći štetne smetnje;

(b) zaštititi javno zdravlje od elektromagnetskih polja, uzimajući u najvećoj mjeri u obzir Preporuku 1999/519/EZ;

(c) osigurati tehničku kvalitetu usluge;

(d) osigurati najveće moguće zajedničko korištenje radiofrekvencijskim spektrom;

(e) zaštititi učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom; ili

(f) osigurati ispunjenje ciljeva od općeg interesa u skladu sa stavkom 5.

5. Ne dovodeći u pitanje drugi podstavak, države članice osiguravaju da se sve vrste elektroničkih komunikacijskih usluga mogu pružati u radiofrekvencijskom spektru koji je proglašen dostupnim za elektroničke komunikacijske usluge u njihovu nacionalnom planu namjene frekvencija u skladu s pravom Unije. Međutim, države članice mogu predvidjeti proporcionalna i nediskriminirajuća ograničenja za vrste elektroničkih komunikacijskih usluga koje treba pružiti, uključujući, prema potrebi, ispunjenje zahtjeva Radijskih propisa ITU-a.

Mjere koje zahtijevaju pružanje elektroničkih komunikacijskih usluga u određenom radiofrekvencijskom pojasu dostupnom za elektroničke komunikacijske usluge opravdavaju se kako bi se osiguralo ispunjenje ciljeva od općeg interesa koje su utvrdile države članice u skladu s pravom Unije, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

(a) zaštitu ljudskih života;

(b) promicanje socijalne, regionalne ili teritorijalne kohezije;

(c) izbjegavanje neučinkovitoga korištenja radiofrekvencijskim spektrom; ili

(d) promicanje kulturne i jezične raznolikosti i pluralizma medija, na primjer pružanjem usluga radijske i televizijske radiodifuzije.

Mjere kojima se zabranjuje pružanje bilo koje druge elektroničke komunikacijske usluge u određenom radiofrekvencijskom pojasu mogu se predvidjeti samo ako je to opravdano potrebom osiguravanja zaštite službi namijenjenih zaštiti ljudskih života. U iznimnim slučajevima države članice mogu proširiti takvu mjeru kako bi se ispunili drugi ciljevi od općeg interesa koje su države članice utvrdile u skladu s pravom Unije.

6. Države članice redovito preispituju potrebu uvođenja ograničenja iz stavaka 4. i 5. te objavljuju rezultate takvih preispitivanja.

7. Ograničenja utvrđena prije 25. svibnja 2011. u skladu su sa stavcima 4 i 5. do ... [datum stupanja na snagu ove Direktive].

Članak 46.

Ovlaštenje korištenja radiofrekvencijskim spektrom

1. Države članice olakšavaju korištenje radiofrekvencijskim spektrom, uključujući zajedničko korištenje, na temelju općih ovlaštenja i ograničavaju dodjelu pojedinačnih prava ili korištenja za radiofrekvencijski spektar na situacije u kojima su takva prava potrebna za maksimalno povećanje učinkovitoga korištenja u pogledu potražnje i uzimajući u obzir kriterije utvrđene u drugom podstavku. U svim ostalim slučajevima one utvrđuju uvjete za korištenje radiofrekvencijskim spektrom u okviru općeg ovlaštenja.

   U tu svrhu države članice odlučuju o najprimjerenijem režimu za ovlaštenje korištenja radiofrekvencijskim spektrom, uzimajući u obzir:

   (a) posebne značajke dotičnog radiofrekvencijskog spektra;

   (b) potrebu za zaštitom od štetne smetnje;

   (c) razvoj pouzdanih uvjeta za zajedničko korištenje radiofrekvencijskog spektra, ako je to primjereno;

   (d) potrebu za osiguravanjem tehničke kvalitete komunikacija ili usluge;

(e) ciljeve od općeg interesa kako su ih utvrdile države članice u skladu s pravom Unije;

(f) potrebu za zaštitom učinkovitog korištenja radiofrekvencijskim spektrom.

Pri razmatranju izdavanju općeg ovlaštenja ili dodjele pojedinačnih prava korištenja za usklađeni radiofrekvencijski spektar, uzimajući u obzir mjere donesene u skladu s člankom 4.Odluke br. 676/2002/EZ,, države članice nastoje smanjiti probleme štetnih smetnji, uključujući u slučajevima zajedničkog korištenja radiofrekvencijskim spektrom na temelju kombinacije općeg ovlaštenja i pojedinačnih prava korištenja.

Ako je to primjereno, države članice razmatraju mogućnost ovlašćivanja korištenja radiofrekvencijskim spektrom na temelju kombinacije općeg ovlaštenja i pojedinačnih prava korištenja, uzimajući u obzir vjerojatne učinke različitih kombinacija općih ovlaštenja i pojedinačnih prava korištenja te postupnog prijelaza iz jedne kategorije u drugu na tržišno natjecanje, inovacije i ulazak na tržište.

Države članice nastoje na najmanju moguću mjeru smanjiti ograničenja korištenja radiofrekvencijskim spektrom vodeći pritom računa o tehnološkim rješenjima za upravljanje štetnim smetnjama kako bi se nametnuo najmanje zahtjevan režim ovlaštenja.

2. Kada donose odluku na temelju stavka 1. radi olakšavanja zajedničkog korištenja radiofrekvencijskim spektrom, nadležna tijela osiguravaju da su uvjeti za zajedničko korištenje radiofrekvencijskim spektrom jasno utvrđeni. Takvim se uvjetima olakšava učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom, tržišno natjecanje i inovacije.

Članak 47.

Uvjeti povezani s pojedinačnim pravima korištenja radiofrekvencijskim spektrom

1. Nadležna tijela utvrđuju uvjete za pojedinačna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom u skladu s člankom 13. stavkom 1. tako da se osigura optimalno i najdjelotvornije te najučinkovitije korištenje radiofrekvencijskim spektrom. Ona prije dodjele ili obnove takvih prava jasno utvrđuju sve takve uvjete, uključujući potrebnu razinu korištenja i mogućnost ispunjenja tog uvjeta putem trgovanja ili najma, kako bi se osigurala provedba tih uvjeta u skladu s člankom 30. Uvjetima povezanima s obnovom prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ne smiju se pružati nedopuštene prednosti postojećim nositeljima tih prava.

   Takvim se uvjetima određuju svi primjenjivi parametri, uključujući svaki rok za ostvarenje tih prava korištenja, zbog čijih bi neostvarivanja nadležno tijelo imalo ovlast oduzeti pravo korištenja ili nametnuti druge mjere.

   Nadležna tijela, pravodobno i na transparentan način, savjetuju se sa zainteresiranim stranama i obavješćuju ih o uvjetima povezanima s pojedinačnim pravima korištenja prije njihova nametanja. Ona unaprijed utvrđuju i na transparentan način obavješćuju zainteresirane strane o kriterijima za ocjenu ispunjavanja tih uvjeta.

2. Prilikom utvrđivanja uvjeta za pojedinačna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom nadležna tijela mogu, osobito s ciljem osiguravanja djelotvornog i učinkovitog korištenja radiofrekvencijskim spektrom, predvidjeti sljedeće mogućnosti:

(a) zajedničko korištenje pasivnom ili aktivnom infrastrukturom, koja se oslanja na radiofrekvencijski spektar, ili radiofrekvencijskim spektrom;

(b) komercijalne sporazume o roaming pristupu;

(c) zajedničko postavljanje infrastruktura za pružanje mreža ili usluga koje se oslanjaju na korištenje radiofrekvencijskim spektrom

Nadležna tijela ne smiju sprečavati zajedničko korištenje radiofrekvencijskim spektrom pod uvjetima koji su povezani s pravom korištenja radiofrekvencijskim spektrom. Provedba povezanih uvjeta u skladu s ovim stavkom koju izvršavaju poduzetnici i dalje podliježe pravu tržišnog natjecanja.

ODJELJAK 2.

PRAVA KORIŠTENJA

Članak 48.

Dodjela pojedinačnih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom

1. Ako je potrebno dodijeliti pojedinačna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, države članice, na zahtjev, dodjeljuju takva prava svakom poduzetniku koji pruža elektroničku komunikacijsku mrežu ili usluge na temelju općeg ovlaštenja iz članka 12., podložno članku 13., članku 21. stavku 1. točki (c), članku 55. te svim drugim pravilima kojima se osigurava učinkovito korištenje tim resursima u skladu s ovom Direktivom.

2. Ne dovodeći u pitanje posebne kriterije i postupke koje su donijele države članice da bi dodijelile pojedinačna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom pružateljima usluga radijskih ili televizijskih radiodifuzijskih sadržaja kako bi se slijedili ciljevi od općeg interesa u skladu s pravom Unije, pojedinačna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom dodjeljuju se putem otvorenih, nepristranih, transparentnih, nediskriminirajućih i proporcionalnih postupaka i u skladu s člankom 45.

3. Iznimka u odnosu na zahtjev za otvorenim postupcima može se primijeniti kada je dodjela pojedinačnih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom pružateljima usluga radijskih ili televizijskih radiodifuzijskih sadržaja nužna kako bi se postigli ciljevi od općeg interesa koje su utvrdile države članice u skladu s pravom Unije.

4. Nadležna tijela razmatraju zahtjeve za pojedinačna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom u kontekstu postupaka odabira na temelju objektivnih, transparentnih, proporcionalnih i nediskriminirajućih kriterija prihvatljivosti koji su unaprijed utvrđeni i odražavaju uvjete koji se povezuju s takvim pravima. Nadležna tijela mogu zahtijevati sve potrebne informacije od podnositelja zahtjeva kako bi na temelju tih kriterija ocijenili njihovu sposobnost da ispune te uvjete. Ako nadležno tijelo zaključi da podnositelj zahtjeva ne posjeduje traženu sposobnost, ono dostavlja propisno obrazloženu odluku u tu svrhu.

5. Prilikom dodjele pojedinačnih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, države članice određuju može li nositelj prava prenositi ili dati u najam ta prava te pod kojim uvjetima. Primjenjuju se članci 45. i 51.

6. Nadležno tijelo donosi, dostavlja i objavljuje odluke o dodjeli pojedinačnih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom što je moguće prije nakon primitka potpunog zahtjeva te u roku od šest tjedana u slučaju radiofrekvencijskog spektra proglašenoga dostupnim za elektroničke komunikacijske usluge u njihovu nacionalnom planu namjene frekvencija. Tim se rokom ne dovodi u pitanje članak 55. stavak 7. ni bilo koji primjenjivi međunarodni sporazum koji se odnosi na korištenje radiofrekvencijskim spektrom ili orbitalnim pozicijama.

Članak 49.

Trajanje prava

1. Kada države članice ovlašćuju korištenje radiofrekvencijskim spektrom putem pojedinačnih prava korištenja na ograničeni vremenski rok, one osiguravaju da se pravo korištenja dodjeljuje za razdoblje koje je primjereno s obzirom na ciljeve kojima se teži u skladu s člankom 55. stavkom 2., vodeći računa o potrebi da se osigura tržišno natjecanje te, osobito, djelotvorno i učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom te promiču inovacije i učinkovita ulaganja, među ostalim omogućivanjem odgovarajućeg roka za amortizaciju ulaganja.

2. Ako države članice dodjeljuju pojedinačna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom za koji su tehničkim provedbenim mjerama u skladu s Odlukom br. 676/2002/EZ utvrđeni usklađeni uvjeti kako bi se omogućila njegova upotreba za bežične širokopojasne elektroničke komunikacijske usluge („bežične širokopojasne usluge”) u ograničenom vremenskom razdoblju, one osiguravaju regulatornu predvidljivost za nositelje prava tijekom razdoblja od najmanje 20 godina u pogledu uvjeta za ulaganja u infrastrukturu koja se oslanja na korištenje tim radiofrekvencijskim spektrom, uzimajući u obzir zahtjeve iz stavka 1. ovog članka. Ovaj članak podliježe, ako je to relevantno, svakoj promjeni uvjeta povezanih s tim pravima korištenja u skladu s člankom 18.

   U tu svrhu države članice dužne su osigurati da takva prava vrijede najmanje 15 godina i da uključuju, kada je to potrebno radi usklađenosti s prvim podstavkom, njihovo primjereno produljenje, pod uvjetima utvrđenima u ovom stavku.

Države članice stavljaju na raspolaganje opće kriterije za produljenje trajanja prava korištenja na transparentan način svim zainteresiranim stranama prije dodjele prava korištenja, kao dio uvjeta utvrđenih u skladu s člankom 55. stavcima 3. i 6. Takvi opći kriteriji odnose se na:

(a) potrebu da se osigura djelotvorno i učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom, ciljeve kojima se teži na temelju članka 45. stavka 2. točaka (a) i (b) ili potrebu da se ispune ciljevi od općeg interesa kojima se osigurava zaštita ljudskih života, javni poredak, javna sigurnost ili obrana; i

(b) potrebu da se osigura neometano tržišno natjecanje.

Najkasnije dvije godine prije isteka prvotnoga trajanja pojedinačnog prava korištenja nadležno tijelo provodi na budućnost usmjerenu i objektivnu procjenu općih kriterija utvrđenih za produljenje tog prava korištenja u skladu s člankom 45. stavkom 2. točkom (c). Pod uvjetom da nadležno tijelo nije započelo mjere izvršenja za nepoštovanje uvjeta u pogledu prava korištenja na temelju članka 30., dodjeljuje produljenje prava korištenja, osim ako zaključi da takvo produljenje ne bi bilo u skladu s općim kriterijima utvrđenim u trećem podstavku točkama (a) ili (b) ovoga stavka.

Na temelju te ocjene nadležno tijelo obavješćuje nositelja prava treba li mu se dodijeliti produljenje trajanja prava korištenja.

Ako takvo produljenje prava korištenja ne treba biti dodijeljeno, nadležno tijelo primjenjuje članak 48. za dodjelu prava korištenja za određeni pojas radiofrekvencijskog spektra.

Svaka mjera na temelju ovog stavka mora biti proporcionalna, nediskriminirajuća, transparentna i obrazložena.

Odstupajući od članka 23., zainteresirane strane imaju mogućnost davanja primjedaba na svaki nacrt mjere na temelju trećeg i četvrtoga podstavka ovog stavka u razdoblju od najmanje tri mjeseca.

Ovim se stavkom ne dovodi u pitanje primjena članaka 19. i 30.

Pri utvrđivanju naknada za prava korištenja države članice uzimaju u obzir mehanizme predviđene na temelju ovog stavka.

3. Ako je to opravdano, države članice mogu odstupiti od stavka 2. ovog članka u sljedećim slučajevima:

(a) u ograničenim geografskim područjima u kojima je pristup mrežama velike brzine ozbiljno narušen ili uopće ne postoji te je to nužno kako bi se osiguralo postizanje ciljeva iz članka 45. stavka 2.;

(b) za određene kratkoročne projekte;

(c) za eksperimentalno korištenje;

(d) za korištenje radiofrekvencijskim spektrom koji, u skladu s člankom 45. stavcima 4. i 5. može koegzistirati s bežičnom širokopojasnom službom; ili

(e) za alternativno korištenje radiofrekvencijskim spektrom u skladu s člankom 45. stavkom 3.

4. Države članice mogu prilagoditi trajanje prava korištenja utvrđena u ovome članku kako bi osigurale istodobni istek trajanja prava u jednom ili nekoliko radiofrekvencijskih pojaseva.

Članak 50.

Obnova pojedinačnih prava korištenja usklađenim radiofrekvencijskim spektrom

1. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela donose odluku o obnovi pojedinačnih prava korištenja usklađenim radiofrekvencijskim spektrom pravodobno, prije isteka trajanja tih prava, osim ako je u vrijeme dodjele mogućnost obnove bila izričito isključena. U tu svrhu ta tijela procjenjuju potrebu za takvom obnovom na vlastitu inicijativu ili na zahtjev nositelja prava, u potonjem slučaju najranije pet godina prije isteka trajanja dotičnih prava. Time se ne dovode u pitanje klauzule o obnovi primjenjive na postojeća prava.

2. Prilikom donošenja odluke na temelju stavka 1. ovog članka nadležna tijela, među ostalim, razmatraju sljedeće:

   (a) postizanje ciljeva iz članka 3., članka 45. stavka 2. i članka 48. stavka 2. te ciljeve javne politike na temelju prava Unije ili nacionalnoga prava

   (b) provedbu tehničke provedbene mjere donesene u skladu s člankom 4. Odluke br. 676/2002/EZ;

   (c) preispitivanje odgovarajuće provedbe uvjeta povezanih s dotičnim pravom;

(d) potrebu promicanja, ili izbjegavanja narušavanja, tržišnog natjecanja u skladu s člankom 52.;

(e) poboljšanje učinkovitosti korištenja radiofrekvencijskim spektrom s obzirom na tehnološki ili tržišni razvoj;

(f) potrebu za izbjegavanjem ozbiljnih prekida u pružanju usluga.

3. Prilikom razmatranja moguće obnove pojedinačnih prava korištenja usklađenim radiofrekvencijskim spektrom za koji je broj prava korištenja ograničen u skladu sa stavkom 2. ovog članka, nadležna tijela provode otvoren, transparentan i nediskriminirajući postupak te među ostalim:

(a) svim zainteresiranim stranama daju priliku izraziti mišljenje putem javnog savjetovanja u skladu s člankom 23.; i

(b) jasno navode razloge za takvu moguću obnovu.

Nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo uzima u obzir sve dokaze koji proizlaze iz savjetovanja na temelju ovog stavka prvog podstavka o potražnji na tržištu među poduzetnicima koji nisu nositelji prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom u dotičnom radiofrekvencijskom pojasu pri donošenju odluke o tome hoće li produljiti prava uporabe ili organizirati novi postupak odabira radi dodjele prava korištenja u skladu s člankom 55.

4. Odluci o obnovi pojedinačnih prava korištenja usklađenim radiofrekvencijskim spektrom može se priložiti preispitivanje naknada, kao i ostali uvjeti poslovanja koji su joj priloženi. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela, ako je primjenjivo, mogu prilagoditi naknade za prava korištenja u skladu s člankom 42.

Članak 51.

Prijenos ili davanje u najam pojedinačnih
prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom

1. Države članice osiguravaju da poduzetnici mogu drugim poduzetnicima prenijeti ili dati u najam pojedinačna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom.

   Države članice mogu odrediti da se ovaj stavak ne primjenjuje ako je pojedinačno pravo poduzetnika na korištenja radiofrekvencijskim spektrom prvotno besplatno izdano ili dodijeljeno za radiodifuzijsko emitiranje.

2. Države članice osiguravaju da se o namjeri nekog poduzetnika da prenese ili da u najam prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, kao i o njihovom izvršenom prijenosu, obavijesti nadležno tijelo u skladu s nacionalnim postupcima te da se to objavi. U slučaju usklađenog radiofrekvencijskog spektra, svaki takav prijenos mora poštovati takvo usklađeno korištenje.

3. Države članice dopuštaju prijenos ili davanje u najam prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ako se zadržavaju izvorni uvjeti povezani s pravima korištenja. Ne dovodeći u pitanje potrebu osiguravanja nenarušavanja tržišnog natjecanja, osobito u skladu s člankom 52., države članice:

   (a) obavljaju prijenose i davanje u najam prema najmanje zahtjevnom postupku;

   (b) ne odbijaju davanje u najam prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ako se najmodavac obveže preuzeti odgovornost za ispunjavanje prvotnih uvjeta povezanih s pravima korištenja;

   (c) ne odbijaju prijenos prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom osim ako postoji jasan rizik da novi nositelj ne može ispuniti prvotne uvjete prava korištenja.

Sve administrativne pristojbe koje se propisuju poduzetnicima u vezi s obradom zahtjeva za prijenos ili najam prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom moraju biti u skladu sa člankom 16.

Točkama (a), (b) i (c) prvog podstavka ne dovodi se u pitanje nadležnost država članica da provedu usklađenost s uvjetima povezanima s pravima korištenja u bilo kojem trenutku s obzirom na najmodavca i najmoprimca, u skladu sa svojim nacionalnim pravom.

Nadležna tijela olakšavaju prijenos ili davanje u najam prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom pravodobnim razmatranjem svakog zahtjeva za prilagodbu uvjeta povezanih s pravom i osiguravanjem da se ta prava ili relevantni radiofrekvencijski spektar koji je s njima povezan u najboljoj mjeri mogu podijeliti ili raščlaniti.

S ciljem prijenosa ili davanja u najam prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, nadležna tijela objavljuju relevantne pojedinosti povezane s pojedinačnim pravima kojima je moguće trgovati u standardiziranom elektroničkom formatu kada prava nastanu i čuvaju te pojedinosti dok god prava postoje.

Komisija može donijeti provedbene akte radi utvrđivanja tih relevantnih pojedinosti.

Ti provedbeni akti donose se u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 118. stavka 4.

Članak 52.

Tržišno natjecanje

1. Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela promiču djelotvorno tržišno natjecanje i izbjegavaju narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu pri odlučivanju o dodjeli, izmjeni ili obnovi prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom za elektroničke komunikacijske mreže i usluge u skladu s ovom Direktivom.

2. Kada države članice dodjeljuju, mijenjaju ili obnavljaju prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, njihova nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela na osnovi savjeta nacionalnog regulatornoga tijela mogu poduzeti odgovarajuće mjere kao što su:

   (a) ograničavanje količine pojaseva radiofrekvencijskog spektra za koji se prava korištenja dodjeljuju bilo kojem poduzetniku ili, u opravdanim okolnostima, povezivanje uvjeta s takvim pravima korištenja, kao što je pružanje veleprodajnog pristupa, nacionalnog ili regionalnog roaminga, u određenim radiofrekvencijskim pojasevima ili u određenim skupinama radiofrekvencijskih pojaseva sličnih značajki;

   (b) rezerviranje, ako je to primjereno i opravdano u pogledu specifične situacije na nacionalnom tržištu, određenog dijela pojasa ili skupine pojaseva radiofrekvencijskog spektra za dodjelu novim sudionicima;

   (c) odbijanje dodjele novih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili dopuštenje novih korištenja radiofrekvencijskim spektrom u određenim radiofrekvencijskim pojasevima, ili povezivanje uvjeta s dodjelom novih prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili s ovlaštenjem novih korištenja radiofrekvencijskim spektrom kako bi se izbjeglo narušavanje tržišnog natjecanja dodjelom, prijenosom ili akumulacijom prava korištenja;

(d) uključivanje uvjeta kojima se zabranjuje prijenos prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom, ili određivanje uvjeta o takvom prijenosu, koji ne podliježu kontroli spajanja na razini Unije ili na nacionalnoj razini, ako bi takav prijenos mogao dovesti do znatne štete za tržišno natjecanje;

(e) izmjena postojećih prava u skladu s ovom Direktivom ako je to potrebno za ex post otklanjanje narušavanja tržišnog natjecanja uzrokovanoga bilo kakvim prijenosom ili kumulacijom prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom.

Uzimajući u obzir tržišne uvjete i dostupna mjerila, nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela temelje svoje odluke na objektivnoj i na budućnost usmjerenoj ocjeni uvjeta tržišnog natjecanja, jesu li takve mjere potrebne za zadržavanje ili postizanje djelotvornoga tržišnog natjecanja i vjerojatnih učinaka takvih mjera na postojeća i buduća ulaganja sudionika na tržištu, osobito za postavljanje mreže. Pritom ona uzimaju u obzir pristup analizi tržišta kako je utvrđeno u članku 67. stavku 2.

3. Prilikom primjene stavka 2. ovoga članka nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela djeluju u skladu s postupcima predviđenima u člancima 18., 19., 23. i 35.

ODJELJAK 3.
POSTUPCI

Članak 53.

Koordinirani vremenski okvir dodjela

1. Države članice surađuju kako bi se koordiniralo korištenje usklađenim radiofrekvencijskim spektrom za elektroničke komunikacijske mreže i usluge u Uniji i uzimajući u obzir različite situacije na nacionalnim tržištima. To može obuhvaćati utvrđivanje jednog ili, ako je to primjenjivo, nekoliko zajedničkih datuma do kojih se treba ovlastiti na korištenje određenim usklađenim radiofrekvencijskim spektrom.

2. Ako su usklađeni uvjeti utvrđeni tehnički provedbenim mjerama u skladu s Odlukom br. 676/2002/EZ kako bi se omogućilo korištenje radiofrekvensijskim spektrom za bežične širokopojasne mreže i usluge, države članice dopuštaju korištenje tim radiofrekvencijskim spektrom, čim je to prije moguće, a najkasnije 30 mjeseci nakon donošenja te mjere ili čim je prije moguće nakon ukidanja bilo koje odluke kojom se iznimno dopušta alternativno korištenje na temelju članka 45. stavka 3. ove Direktive. Time se ne dovodi u pitanje Odluka (EU) 2017/899 ni pravo inicijative Komisije da predlaže zakonodavne akte.

3. Država članica može odgoditi rok iz stavka 2. ovog članka za određeni radiofrekvencijski pojas u sljedećim okolnostima:

(a) do mjere koje je to opravdano ograničenjem korištenja tim pojasom utemeljeno na cilju od općeg interesa iz članka 45. stavka 5. točke (a) ili (d);

(b) u slučaju neriješenih pitanja prekogranične koordinacije koja za posljedicu imaju štetne smetnje s trećim zemljama, pod uvjetom da je zahvaćena država članica, ako je to primjereno, zatražila pomoć Unije na temelju članka 28. stavka 5.;

(c) radi zaštite nacionalne sigurnosti i obrane; ili

(d) radi više sile.

Dotična država članica preispituje takvu odgodu najmanje svake dvije godine.

4. Država članica može odgoditi rok iz stavka 2. za određeni radiofrekvencijski pojas u mjeri u kojoj je to potrebno i do 30 mjeseci u slučaju:

(a) neriješenih pitanja prekogranične koordinacije koja za posljedicu imaju štetne smetnje među državama članicama, pod uvjetom da je zahvaćena država članica pravodobno provela sve potrebne mjere na temelju članka 28. stavaka 3. i 4.;

(b) potrebe da se osigura tehnička migracija postojećih korisnika tog pojasa i složenosti njezina osiguravanja.

5. U slučaju odgode na temelju stavka 3. ili 4. dotična država članica o tome pravodobno obavješćuje drugu državu članicu i Komisiju navodeći razloge.

Članak 54.

Koordinirani vremenski okvir dodjela za posebne 5G pojaseve

1. Do 31. prosinca 2020. za zemaljske sustave koji imaju mogućnost pružanja bežičnih širokopojasnih usluga, države članice, ako je to potrebno kako bi se olakšalo postavljanje 5G mreže, poduzimaju sve odgovarajuće mjere radi:

   (a) reorganiziranja i dopuštanja upotrebe dostatno velikih blokova pojasa od 3,4 do 3,8 GHz;

   (b) dopuštanja upotrebe barem 1 GHz od pojasa od 24,25 do 27,5 GHz, pod uvjetom da postoji jasan dokaz o potražnji na tržištu i da nema znatnih ograničenja za migraciju postojećih korisnika ili oslobađanje pojasa.

2. Države članice mogu međutim produljiti rok utvrđen u stavku 1. ovog članka, ako je to opravdano, u skladu s člankom 45. stavkom 3. i člankom 53. stavkom 2., 3. ili 4.

3. Mjere poduzete na temelju stavka 1. ovoga članka moraju poštovati usklađene uvjete utvrđene tehničkim provedbenim mjerama u skladu s člankom 4. Odluke br. 676/2002/EZ.

Članak 55.

Postupak kojim se ograničava broj prava korištenja koja se dodjeljuju za radiofrekvencijski spektar

1. Ne dovodeći u pitanje članak 53., ako država članica zaključi da pravo korištenja radiofrekvencijskim spektrom ne može podlijegati općem ovlaštenju i ako razmatra hoće li ograničiti broj prava korištenja koja se dodjeljuju za radiofrekvencijski spektar, ta država članica među ostalim:

   (a) jasno navodi razloge za ograničavanje prava korištenja, osobito uzimanjem u obzir potrebe ostvarenja maksimalne koristi za korisnike i potrebu olakšanja razvoja tržišnog natjecanja, te ako je to primjereno preispituje ograničenje u redovitim intervalima ili na razuman zahtjev poduzetnika na koje se to odnosi;

   (b) daje svim zainteresiranim stranama, uključujući korisnike i potrošače, mogućnost da izraze svoja stajališta u pogledu bilo kojeg ograničenja putem javnog savjetovanja u skladu s člankom 23.

2. Kada država članica zaključi da broj prava korištenja treba biti ograničen, ona jasno utvrđuje i obrazlaže ciljeve koji se žele postići natječajnim postupkom ili postupkom uspoređivanja na temelju ovog članka te ih kvantificira ako je to moguće, uzimajući u obzir potrebu ispunjavanja nacionalnih ciljeva i ciljeva unutarnjega tržišta. Ciljevi koje država članica može utvrditi radi oblikovanja posebnog postupka odabira, uz promicanje tržišnog natjecanja, ograničeni su na jedan ili više sljedećih elemenata:

   (a) poboljšanje pokrivenosti;

(b) osiguravanje tražene kvalitete usluge;

(c) promicanje učinkovita korištenja radiofrekvencijskim spektrom, među ostalim uzimajući u obzir uvjete povezane s pravom korištenja i razinu naknada;

(d) promicanje inovacija i razvoja poslovanja.

Nacionalno regulatorno ili drugo nadležno tijelo jasno definira i opravdava izbor postupka odabira, uključujući svaku prethodnu fazu za pristup postupku odabira. Ono također jasno navodi ishod svake povezane ocjene tehničke i gospodarske situacije te situacije u pogledu tržišnog natjecanja na tržištu i daje razloge za moguću upotrebu i odabir mjera na temelju članka 35.

3. Države članice objavljuju svaku odluku o izabranom postupku odabira i povezanim pravilima, jasno navodeći razloge za tu odluku. Također objavljuje uvjete koji trebaju biti povezani s pravima korištenja.

4. Nakon utvrđivanja postupka odabira, država članica izdaje poziv na podnošenje zahtjeva za dodjelu prava korištenja.

5. Ako država članica zaključi da se mogu dodjeljivati dodatna prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom ili kombinacija općeg ovlaštenja i pojedinačnih prava korištenja, ona objavljuje takav zaključak i pokreće postupak dodjele takvih prava.

6. Kada dodjelu prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom treba ograničiti, države članice takva prava dodjeljuju na temelju kriterija odabira i postupka odabira koji su objektivni, transparentni, nediskriminirajući i proporcionalni. Svakim takvim kriterijem odabira mora se u obzir uzimati važnost ostvarenja ciljeva i zahtjeva iz članaka 3., 4., 28. i 45.

7. Kada se za odabir trebaju upotrebljavati natječajni postupci ili postupci uspoređivanja, države članice mogu produljiti maksimalni rok od šest tjedana iz članka 48. stavka 6. za onoliko vremena koliko je potrebno da se osigura da je taj postupak pošten, razuman, otvoren i transparentan svim zainteresiranim stranama, ali najviše za osam mjeseci, podložno bilo kojem posebnom rasporedu utvrđenome u skladu s člankom 53.

   Tim vremenskim ograničenjima ne smije se dovesti u pitanje nijedan primjenjivi međunarodni sporazum koji se odnosi na korištenje radiofrekvencijskim spektrom i satelitskom koordinacijom.

8. Ovim člankom ne dovodi se u pitanje prijenos prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom u skladu s člankom 51.

POGLAVLJE IV.
POSTAVLJANJE I UPOTREBA BEŽIČNE MREŽNE OPREME

Članak 56.

Pristup radijskim lokalnim mrežama

1. Nadležna tijela dopuštaju pružanje pristupa putem radijskih lokalnih mreža (RLAN) javnoj elektroničkoj komunikacijskoj mreži te korištenje usklađenim radiofrekvencijskim spektrom za to pružanje, podložno samo primjenjivim uvjetima općeg ovlaštenja koji se odnose na korištenje radiofrekvencijskim spektrom kako je navedeno u članku 46. stavku 1.

   Ako to pružanje nije dijelom gospodarske aktivnosti ili je pomoćno uz gospodarsku aktivnost ili javnu uslugu koja ne ovisi o prijenosu signala na tim mrežama, svaki poduzetnik, tijelo javne vlasti ili krajnji korisnik koji pruža takav pristup ne podliježe općem ovlaštenju za pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga na temelju članka 12., obvezama u pogledu prava krajnjih korisnika na temelju glave II. dijela III. ili obvezama međupovezivanja njihovih mreža na temelju članka 61. stavka 1.

2. Primjenjuje se članak 12. Direktive 2000/31/EZ.

3. Nadležna tijela ne smiju sprečavati pružatelje javnih komunikacijskih mreža ili javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga da dopuste pristup svojim mrežama javnosti, putem RLAN-ova koji se mogu nalaziti u prostorima krajnjeg korisnika, podložno pridržavanju primjenjivih uvjeta općeg ovlaštenja i prethodno informiranom pristanku krajnjega korisnika.

4. U skladu osobito s člankom 3. stavkom 1. Uredbe (EU) 2015/2120, nadležna tijela osiguravaju da pružatelji javnih elektroničkih komunikacijskih mreža ili javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga jednostrano ne ograničavaju ili sprečavaju krajnje korisnike da:

   (a) pristupaju RLAN-ovima po vlastitom izboru koje pružaju treće osobe; ili

   (b) drugim krajnjim korisnicima recipročno dopuštaju ili općenitije pristupaju mrežama tih pružatelja putem RLAN-ova, među ostalim na temelju inicijativa trećih strana kojima se ujedinjuju RLAN-ovi različitih krajnjih korisnika te se oni čine javno dostupnima.

5. Nadležna tijela ne smiju ograničavati ni sprečavati krajnje korisnike da drugim krajnjim korisnicima dopuste recipročan ili nerecipročan pristup svojem RLAN-u, među ostalim na temelju inicijativa trećih strana kojima se ujedinjuju RLAN-ovi različitih krajnjih korisnika te se oni stavljaju na raspolaganje javnosti.

6. Nadležna tijela ne smiju neopravdano ograničavati pružanje pristupa RLAN-ovima javnosti:

(a) za tijela javnog sektora ili u javnim prostorima u blizini prostora u kojima se nalaze ta tijela javnog sektora, kada je to pružanje pomoćno uz javne usluge koje se pružaju u tim prostorima;

(b) za inicijative nevladinih organizacija ili tijela javnog sektora da se RLAN-ovi različitih krajnjih korisnika ujedine i učine uzajamno ili općenitije dostupnima, uključujući, ako je to primjenjivo, RLAN-ove kojima je javni pristup predviđen u skladu s točkom (a).

Članak 57.

Postavljanje i rad bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa

1. Nadležna tijela ne smiju neopravdano ograničavati postavljanje bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa. Države članice nastoje osigurati da su sva pravila kojima se uređuje postavljanje bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa dosljedna na nacionalnoj razini. Takva se pravila objavljuju prije početka njihove primjene.

Konkretno, nadležna tijela ne smiju uvjetovati postavljanje bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa koje su u skladu sa svojstvima utvrđenima u skladu sa stavkom 2. bilo kojom pojedinačnom urbanističkom dozvolom ili drugim pojedinačnim prethodnim dozvolama.

Odstupajući od drugog podstavka ovog stavka, nadležna tijela mogu zahtijevati dozvole za postavljanje bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa na zgradama ili mjestima arhitektonske, povijesne ili prirodne vrijednosti koji su zaštićeni u skladu s nacionalnim pravom ili, prema potrebi, iz razloga javne sigurnosti. Članak 7. Direktive 2014/61/EU primjenjuje se na dodjelu tih dozvola..

2. Komisija provedbenim aktima utvrđuje fizička i tehnička svojstva, kao što je najveća veličina, težina i, ako je to primjenjivo, snaga emisije bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa.

Ti se provedbeni akti donose u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 118. stavka 4.

Prvi takav provedbeni akt donosi se do 30. lipnja 2020.

3. Ovim člankom ne dovode se u pitanje bitni zahtjevi utvrđeni u Direktivi 2014/53/EU i režim ovlaštenja primjenjiv na relevantan radiofrekvencijski spektar.

4. Države članice, primjenjujući ako je to relevantno, postupke donesene u skladu s Direktivom 2014/61/EU, osiguravaju da operatori imaju pravo pristupa svakoj fizičkoj infrastrukturi koju kontroliraju nacionalna, regionalna ili lokalna tijela javne vlati, koja je tehnički prikladna za ugradnju bežične pristupne točke kratkog dometa ili koja je potrebna za povezivanje takvih pristupnih točaka s jezgrenom mrežom, uključujući uličnu opremu kao što su stupovi ulične rasvjete, prometni znakovi, semafori, reklamni panoi, autobusne i tramvajske stanice te stanice podzemne željeznice. Tijela javne vlasti moraju udovoljavati svim razumnim zahtjevima za pristup pod poštenim, razumnim, transparentnim i nediskriminirajućim uvjetima poslovanja koji se objavljuju u jedinstvenoj informacijskoj točki.

5. Ne dovodeći u pitanje nijedan komercijalni sporazum, postavljanje bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa ne podliježe nikakvim naknadama ili pristojbama većima od administrativnih pristojbi u skladu s člankom 16.

Članak 58.

Tehnički propisi o elektromagnetskim poljima

Na svaki nacrt mjere države članice kojom bi se na postavljanje bežičnih pristupnih točaka kratkog dometa propisali različiti zahtjevi u pogledu elektromagnetskih polja od onih predviđenih Preporukom 1999/519/EZ, primjenjuju se postupci utvrđeni u Direktivi (EU) 2015/1535.

GLAVA II.
PRISTUP

POGLAVLJE I.
OPĆE ODREDBE, NAČELA PRISTUPA

Članak 59.

Opći okvir za pristup i međupovezivanje

1. Države članice osiguravaju da nema ograničenja koji poduzetnici u istoj državi članici ili u drugim državama članicama sprečavaju da međusobno pregovaraju o ugovaranju tehničkih i komercijalnih dogovora za pristup ili međupovezivanje, u skladu s pravom Unije. Poduzetnik koje zatraži pristup ili međupovezivanje ne mora biti ovlašten za djelovanje u državi članici gdje zatraži pristup ili međupovezivanje ako ne pruža usluge i ne upravlja mrežom u toj državi članici.

2. Ne dovodeći u pitanje članak 114., države članice ne zadržavaju zakonske ili administrativne mjere kojima se od poduzetnika zahtijeva da prilikom davanja pristupa ili međupovezivanja različitim poduzetnicima ponude drukčije uvjete poslovanja za jednake usluge ili mjere određivanja obveza koje nisu povezane sa stvarnim uslugama pristupa i međupovezivanja, ne dovodeći u pitanje uvjete utvrđene u Prilogu I.

Članak 60.

Prava i obveze poduzetnika

1. Operatori javnih elektroničkih komunikacijskih mreža imaju pravo i, kada to zahtijevaju drugi poduzetnici koji su za to ovlašteni u skladu s člankom 15., obvezu da međusobno pregovaraju o međupovezivanju u svrhu pružanja javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga, kako bi se osiguralo pružanje i interoperabilnost usluga u cijeloj Uniji. Operatori nude pristup i međupovezivanje drugim poduzetnicima pod uvjetima poslovanja sukladnima obvezama koje je propisalo nacionalno regulatorno tijelo na temelju članaka 61., 62. i 68.

2. Ne dovodeći u pitanje članak 21., države članice zahtijevaju da poduzetnici koji od drugih poduzetnika traže informacije prije, tijekom ili nakon procesa pregovaranja o dogovorima za pristup ili međupovezivanje te informacije rabe samo u svrhu za koju su one dane i da sve vrijeme poštuju povjerljivost informacija koje se prenose ili pohranjuju. Takvi poduzetnici zaprimljene informacije ne smiju dijeliti s drugom strankom, posebno s drugim odjelima, društvima kćerima ili partnerima kojima bi takve informacije mogle dati konkurentsku prednost.

3. Države članice mogu predvidjeti mogućnost da se pregovori vode preko neutralnih posrednika kada to zahtijevaju uvjeti tržišnog natjecanja.

POGLAVLJE II.
PRISTUP I MEĐUPOVEZIVANJE

Članak 61.

Ovlasti i odgovornosti nacionalnih regulatornih i drugih nadležnih tijela u vezi s pristupom i međupovezivanjem

1. Provodeći ciljeve navedene u članku 3., nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela u slučaju stavka 2. prvog podstavka točaka (b) i (c) ovog članka potiču i, ako je to primjereno, osiguravaju u skladu s odredbama ove Direktive odgovarajući pristup i međupovezivanje te interoperabilnost usluga, a svoju odgovornost primjenjuju na način da promiču učinkovitost, održivo tržišno natjecanje, postavljanje mreža vrlo velikog kapaciteta, učinkovito ulaganje i inovacije te omogućujući krajnjim korisnicima najveću korist.

   Ona pružaju smjernice i stavljaju javnosti na raspolaganje postupke koji se primjenjuju na dobivanje pristupa i međupovezivanje kako bi osigurale da mali i srednji poduzetnici i operatori s ograničenim geografskim dosegom mogu imati koristi od obveza koje su propisane.

2. Posebno, ne dovodeći u pitanje mjere koje se mogu poduzeti u vezi s poduzetnicima određenim kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom u skladu s člankom 68., nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela u slučaju točaka (b) i (c) ovoga podstavka moraju moći propisati:

(a) u mjeri u kojoj je to potrebno kako bi se osiguralo povezivanje s kraja na kraj, obveze za one poduzetnike koji podliježu općem ovlaštenju i koji kontroliraju pristup krajnjim korisnicima, među ostalim u opravdanim slučajevima obvezu međupovezivanja s drugim mrežama ako to već nije slučaj;

(b) u opravdanim slučajevima i u mjeri u kojoj je to potrebno, obveze za poduzetnike koji podliježu općem ovlaštenju i koji kontroliraju pristup do krajnjih korisnika da uspostave interoperabilnost svojih usluga;

(c) u opravdanim slučajevima, kada je povezivost s kraja na kraj među krajnjim korisnicima u opasnosti zbog nedostatka interoperabilnosti među interpersonalnim komunikacijskim uslugama i u mjeri u kojoj je to potrebno kako bi se osigurala povezivost s kraja na kraj između krajnjih korisnika, obveze za relevantne pružatelje brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga koje dosežu znatnu razinu pokrivenosti i prihvaćenost među korisnicima, kako bi se uspostavila interoperabilnost njihovih usluga;

(d) u mjeri u kojoj je to potrebno kako bi se krajnjim korisnicima osigurala dostupnost usluga digitalne radijske i televizijske radiodifuzije te povezanih popratnih usluga koje su navele države članice, obveze da operatori omoguće pristup drugoj opremi iz dijela II. Priloga II., pod poštenim, razumnim i nediskriminirajućim uvjetima poslovanja.

Obveze iz prvog podstavka točke (c) smiju se propisati samo:

i. u mjeri potrebnoj za osiguravanje interoperabilnosti interpersonalnih komunikacijskih usluga i mogu uključivati proporcionalne obveze za pružatelje tih usluga da objavljuju i tijelima i drugim pružateljima omogućuju korištenje, izmjenu i redistribuciju svih relevantnih informacija ili obvezu da koriste ili provode norme ili specifikacije navedene u članku 39. stavku 1. ili bilo koje druge relevantne europske ili međunarodne norme,

ii. ako je Komisija, nakon savjetovanja s BEREC-om i uzevši u najvećoj mjeri u obzir njegovo mišljenje, otkrila znatnu prijetnju učinkovitom pristupu povezivosti s kraja na kraj među krajnjim korisnicima u cijeloj Uniji ili u najmanje trima državama članicama i donijela je provedbene mjere kojima se utvrđuje priroda i opseg svih obveza koje se mogu propisati.

Provedbene mjere iz drugog podstavka točke ii. donose se u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 118. stavka 4.

3. Ne dovodeći u pitanje stavke 1. i 2., nacionalna regulatorna tijela mogu osobito propisati obveze, na razuman zahtjev, omogućivanja pristupa žičanim instalacijama i kabelima te povezanoj opremi unutar zgrada ili do prve sabirne ili razdjelne točke, kako utvrdi nacionalno regulatorno tijelo, kada je ta točka smještena izvan zgrade. Ako je to opravdano zbog toga što bi replikacija takvih mrežnih elemenata bila ekonomski neučinkovita ili fizički nepraktična, takve obveze mogu se propisati pružateljima elektroničkih komunikacijskih mreža ili vlasnicima takvih žičanih instalacija i kabela te povezane opreme, ako vlasnici nisu pružatelji elektroničkih komunikacijskih mreža..Uvjeti pristupa koji su propisani mogu uključivati posebna pravila o pristupu takvim mrežnim elementima te povezanoj opremi i povezanim uslugama, o transparentnosti i nediskriminaciji te o raspodjeli troškova pristupa, koja se prema potrebi prilagođavaju kako bi se u obzir uzeli čimbenici rizika.

Ako nacionalno regulatorno tijelo zaključi, uzimajući u obzir, ako je primjenjivo, obveze koje proizlaze iz bilo koje relevantne analize tržišta, da se obvezama propisanima u skladu s prethodnim podstavkom dostatno ne rješavaju visoke i trajne gospodarske ili fizičke prepreke replikaciji kojima se ističu postojeće ili nove okolnosti na tržištu te time znatno ograničavaju konkurentni ishodi za krajnje korisnike, ono može, pod poštenim i razumnim uvjetima poslovanja, proširiti propisivanje takvih obveza pristupa nakon prve sabirne ili razdjelne točke do točke koju je utvrdilo kao najbližu krajnjim korisnicima, na kojoj se može smjestiti dovoljan broj veza krajnjih korisnika kako bi bila komercijalno održiva za učinkovite tražitelje pristupa. Nacionalno regulatorno tijelo u najvećoj mjeri uzima u obzir relevantne smjernice BEREC-a pri određivanju opsega proširenja nakon prve sabirne ili razdjelne točke. Ako je to opravdano tehničkim ili gospodarskim razlozima, nacionalna regulatorna tijela mogu propisati aktivne ili virtualne obveze pristupa.

Nacionalna regulatorna tijela pružateljima elektroničkih komunikacijskih mreža ne smiju propisivati obveze u skladu s drugim podstavkom, ako utvrde da:

(a) pružatelj ima značajke navedene u članku 80. stavku 1. te stavlja na raspolaganje održiv i sličan alternativan način dosezanja krajnjih korisnika pružanjem pristupa mreži vrlo velikog kapaciteta bilo kojem poduzetniku pod poštenim, nediskriminirajućim i razumnim uvjetima poslovanja; nacionalna regulatorna tijela ovo izuzeće mogu proširiti na druge pružatelje koji pod poštenim, nediskriminirajućim i razumnim uvjetima poslovanja nude pristup mreži vrlo velikog kapaciteta; ili

(b) propisivanje obveza ugrozilo bi gospodarsku ili financijsku održivost postavljanja nove mreže, posebice u okviru manjih lokalnih projekata.

Odstupanjem od trećeg podstavka točke (a), nacionalna regulatorna tijela mogu propisati obveze za pružatelje elektroničkih komunikacijskih mreža koji ispunjavaju kriterije iz te točke ako se dotična mreža financira javnim sredstvima.

Do …[2 godine od stupanja na snagu ove Direktive] BEREC objavljuje smjernice kojima potiče dosljednu primjenu ovog stavka, određujući relevantne kriterije za određivanje:

(a) prve sabirne ili razdjelne točke;

(b) točke, nakon prve sabirne ili razdjelne točke, na kojoj se može smjestiti dovoljan broj veza krajnjih korisnika kako bi se učinkovitom poduzetniku omogućilo da prevlada utvrđene znatne prepreke mogućnosti replikacije;

(c) koje se postavljanje mreže može smatrati novim;

(d) koji projekti se mogu smatrati malima; i

(e) koje su gospodarske ili fizičke prepreke replikaciji visoke i trajne.

4. Ne dovodeći u pitanje stavke 1. i 2., države članice osiguravaju da nadležna tijela imaju ovlast poduzetnicima koji pružaju ili su ovlašteni pružati elektroničke komunikacijske mreže propisati obveze povezane sa zajedničkim korištenjem pasivnom infrastrukturom ili obveze sklapanja sporazuma o lokaliziranom roaming pristupu, u oba slučaja ako je to izravno potrebno za lokalno pružanje usluga koje se oslanja na korištenje radiofrekvencijskim spektrom, u skladu s pravom Unije i pod uvjetom da nijedan poduzetnik nema na raspolaganju održiva i slična alternativna sredstva pristupa za krajnje korisnike pod poštenim i razumnim uvjetima poslovanja. Nadležna tijela mogu propisati te obveze samo ako je ta mogućnost jasno predviđena pri dodjeli prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom i ako je to opravdano na temelju toga da je, u području koje podliježe tim obvezama, tržišno uvjetovano postavljanje infrastrukture za pružanje mreža ili usluga koje se oslanjaju na korištenje radiofrekvencijskim spektrom podložno nepremostivim gospodarskim ili fizičkim preprekama te je stoga pristup krajnjih korisnika mrežama ili uslugama ozbiljno narušen ili uopće ne postoji. U tim okolnostima u kojima pristup i zajedničko korištenje pasivnom infrastrukturom sami po sebi nisu dovoljni za rješavanje te situacije nacionalna regulatorna tijela mogu propisati obveze u pogledu zajedničkog korištenja aktivnom infrastrukturom.

Nadležna tijela uzimaju u obzir:

(a) potrebu za povećanjem povezivosti u cijeloj Uniji, na glavnim prometnim pravcima i u posebnim teritorijalnim područjima, i mogućnost znatnog povećanja izbora i više kvalitete usluge za krajnje korisnike;

(b) učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom;

(c) tehničku izvedivost zajedničkog korištenja i povezanih uvjeta;

(d) stanje tržišnog natjecanja koje se temelji na infrastrukturi i koje se temelji na usluzi;

(e) tehnološke inovacije;

(f) prevladavajuću potrebu podupiranja poticaja domaćina da uopće uvede infrastrukturu.

U slučaju rješavanja sporova nadležna tijela mogu među ostalim korisniku obveze zajedničkog korištenja ili pristupa propisati obvezu zajedničkog korištenja radiofrekvencijskim spektrom s domaćinom infrastrukture u relevantnom području.

5. Obveze i uvjeti propisani u skladu s ovim člankom stavcima od 1. do 4. moraju biti objektivni, transparentni, proporcionalni i nediskriminirajući, te se moraju provoditi u skladu s postupcima iz članaka 23., 32. i 33. Nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela koja su propisala takve obveze i uvjete ocjenjuju njihove rezultate u roku od pet godina od donošenja prethodne mjere donesene u vezi s istim poduzetnicima te procjenjuje bi li bilo primjereno ukinuti ih ili izmijeniti s obzirom na uvjete koji se mijenjaju. Ta tijela obavješćuju o ishodu ocjenjivanja u skladu s postupcima iz članaka 23., 32. i 33.

6. Za potrebe stavaka 1. i 2. ovog članka, države članice osiguravaju da nacionalno regulatorno tijelo ima ovlasti da na vlastitu inicijativu intervenira kada je to opravdano, kako bi se osigurali ciljevi politike iz članka 3. u skladu s ovom Direktivom i postupcima iz članaka 23. i 32.

7. Do … [18 mjeseci nakon stupanja na snagu ove Direktive], kako bi se doprinijelo tome da nacionalna regulatorna tijela dosljedno definiraju lokaciju završnih točaka mreže, nakon savjetovanja s dionicima i u bliskoj suradnji s Komisijom BEREC donosi smjernice o zajedničkim pristupima utvrđivanju završne točke mreže u različitim mrežnim topologijama. Nacionalna regulatorna tijela u najvećoj mogućoj mjeri uzimaju u obzir te smjernice prilikom definiranja lokacije završnih točaka mreže.

Članak 62.

Sustavi uvjetovanog pristupa i druge mogućnosti

1. Države članice osiguravaju da se uvjeti utvrđeni u dijelu I. Priloga II. primjenjuju u vezi s uvjetovanim pristupom uslugama digitalne televizijske i radijske radiodifuzije gledateljima i slušateljima u Uniji, bez obzira na načine prijenosa.

2. Ako nakon analize tržišta koja je provedena u skladu s člankom 67. stavkom 1. nacionalno regulatorno tijelo zaključi da jedan ili više poduzetnika nemaju značajnu tržišnu snagu na relevantnom tržištu, ono može tim poduzetnicima izmijeniti ili povući uvjete, u skladu s postupcima navedenima u člancima 23. i 32., samo u onoj mjeri u kojoj:

   (a) pristup krajnjih korisnika radijskim i televizijskim programima, radiodifuzijskim kanalima i uslugama navedenima u skladu s člankom 114. ne bi tom izmjenom ili povlačenjem bio izložen negativnom djelovanju; i

   (b) ako izgledi za uspješno tržišno natjecanje ne bi bili izloženi negativnom djelovanju zbog te dopune ili povlačenja:

      i. maloprodajne usluge digitalne televizijske i radijske radiodifuzije; i

      ii. sustave uvjetovanoga pristupa i druge povezane opreme.

   Stranke na koje se ta dopuna ili povlačenje uvjeta odnose obavješćuju se u primjerenom roku.

3. Uvjeti primijenjeni u skladu s ovim člankom ne dovode u pitanje mogućnost da države članice propišu obveze u vezi s oblikom prikazivanja elektroničkoga programskog vodiča i sličnih ispisnih i navigacijskih mogućnosti.

4. Neovisno o stavku 1. ovoga članka, države članice mogu dopustiti svojem nacionalnom regulatornom tijelu da, što je prije moguće nakon ... [datum stupanja na snagu ove Direktive] i periodično nakon toga, preispita uvjete koji se primjenjuju u skladu s ovim člankom putem analize tržišta u skladu s člankom 67. stavkom 1. kako bi odlučila treba li zadržati, izmijeniti ili povući primijenjene uvjete.

POGLAVLJE III.
ANALIZA TRŽIŠTA
I ZNAČAJNA TRŽIŠNA SNAGA

Članak 63.

Poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom

1. Kada se ovom Direktivom od nacionalnih regulatornih tijela traži utvrđivanje ima li operator značajnu tržišnu snagu u skladu s postupkom navedenim u članku 67., primjenjuje se stavak 2. ovoga članka.

2. Smatra se da poduzetnik ima značajnu tržišnu snagu ako, pojedinačno ili zajednički s drugima, uživa položaj koji je jednak vladajućem, tj. uživa položaj ekonomske snage zbog koje se može ponašati u znatnoj mjeri neovisno o konkurentima, kupcima i konačno, potrošačima.

U postupku utvrđivanja jesu li dva ili više poduzetnika u zajedničkom vladajućem položaju na tržištu, nacionalna regulatorna tijela posebno djeluju u skladu s pravom Unije i u najvećoj mogućoj mjeri uzimaju u obzir smjernice za analizu tržišta i ocjenu značajne tržišne snage koje je Komisija objavila na temelju članka 64.

3. Ako poduzetnik ima značajnu tržišnu snagu na određenom tržištu, on također može biti određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom na usko povezanom tržištu, ako veze između dvaju tržišta dopuštaju da se tržišna snaga koja postoji na određenom tržištu prenese na tijesno povezano tržište, čime se pojačava tržišna snaga tog poduzetnika. Posljedično, regulatorne mjere za sprečavanje takvog prenošenja mogu se primijeniti na tijesno povezanom tržištu na temelju članaka 69., 70., 71. i 74.

Članak 64.

Postupci utvrđivanja i definiranja tržišta

1. Komisija, nakon javnog savjetovanja zajedno s nacionalnim regulatornim tijelima, u najvećoj mjeri vodeći računa o mišljenju BEREC-a donosi Preporuku o mjerodavnim tržištima proizvoda i usluga („Preporuka”). Preporukom se utvrđuju ona tržišta proizvoda i usluga u području elektroničkih komunikacija, čije značajke mogu biti takve da opravdavaju propisivanje regulatornih obveza iz ove Direktive, ne dovodeći u pitanje tržišta koja se mogu definirati u posebnim slučajevima na temelju prava tržišnog natjecanja. Komisija definira tržišta u skladu s načelima prava tržišnog natjecanja.

   Komisija uključuje tržišta proizvoda i usluga u Preporuku kada, nakon promatranja općih kretanja u Uniji, utvrdi da je ispunjen svaki od triju kriterija navedenih u članku 67. stavku 1.

   Komisija preispituje Preporuku do ... [dvije godine nakon datuma stupanja na snagu ove Direktive] i redovito nakon toga..

2. Nakon savjetovanja s BEREC-om Komisija objavljuje smjernice za analizu tržišta i ocjenu značajne tržišne snage („smjernice o značajnoj tržišnoj snazi”) koje moraju biti u skladu s relevantnim načelima prava tržišnog natjecanja. Smjernice o značajno tržišnoj snazi obuhvaćaju smjernice nacionalnim regulatornim tijelima u vezi s primjenom koncepta značajne tržišne snage u specifičnom kontekstu ex ante regulacije tržišta elektroničkih komunikacija, uzimajući u obzir tri kriterija navedena u članku 67. stavku 1.

3. Nacionalna regulatorna tijela, u najvećoj mogućoj mjeri uzimajući u obzir Preporuku i smjernice o značajnoj tržišnoj snazi, definiraju relevantna tržišta primjerena nacionalnim okolnostima, posebno relevantna geografska tržišta na svojem državnom području, uzimajući u obzir, među ostalim, stupanj konkurentnosti infrastrukture u tim područjima, u skladu s načelima prava tržišnog natjecanja. Ako je to relevantno, nacionalna regulatorna tijela uzimaju u obzir i rezultate geografskog pregleda provedenoga u skladu s člankom 22. stavkom 1. Ona se moraju pridržavati postupaka iz članaka 23. i 32. prije definicije tržišta koja se razlikuju od tržišta utvrđenih u Preporuci.

Članak 65.

Postupak utvrđivanja transnacionalnih tržišta

1. Ako Komisija ili najmanje dva dotična nacionalna regulatorna tijela podnesu obrazloženi zahtjev i popratne dokaze, BEREC provodi analizu potencijalnoga transnacionalnog tržišta. Nakon savjetovanja s dionicima i uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri u obzir analizu koju je proveo BEREC, Komisija može donijeti odluke o utvrđivanju transnacionalnih tržišta u skladu s načelima prava tržišnog natjecanja, pri čemu u najvećoj mogućoj mjeri uzima u obzir Preporuku i smjernice o značajnoj tržišnoj snazi donesene u skladu s člankom 64.

2. U slučaju transnacionalnih tržišta utvrđenih u skladu sa stavkom 1. ovoga članka, dotična nacionalna regulatorna tijela zajednički provode analizu tržišta, u najvećoj mogućoj mjeri uzimajući u obzir smjernice o značajnoj tržišnoj snazi te sporazumno donose odluku da se regulatorne obveze iz članka 67. stavka 4. propišu, zadrže, izmijene ili ukinu. Dotična nacionalna regulatorna tijela zajednički obavješćuju Komisiju o svojim nacrtima mjera u pogledu analize tržišta i svih regulatornih obveza na temelju članaka 32. i 33.

Dva ili više nacionalnih regulatornih tijela mogu i zajednički obavijestiti o svojim nacrtima mjera u pogledu analize tržišta i bilo kojih regulatornih obveza ako nema transnacionalnih tržišta, ako smatraju da su uvjeti tržišta u njihovim jurisdikcijama dovoljno homogeni.

Članak 66.

Postupak utvrđivanja transnacionalne potražnje

1. BEREC provodi analizu transnacionalne potražnje krajnjih korisnika za proizvode i usluge koji se pružaju unutar Unije na jednom tržištu ili više njih navedenih u Preporuci, ako primi obrazloženi zahtjev s popratnim dokazima od Komisije ili od najmanje dva dotična nacionalna regulatorna tijela u kojemu se navodi da postoji ozbiljan problem potražnje koji treba riješiti. BEREC može provesti takvu analizu i ako primi obrazloženi zahtjev od sudionika na tržištu kojim se pružaju dovoljni popratni dokazi i smatra da postoji ozbiljan problem potražnje koji treba riješiti. Analiza BEREC-a ne dovodi u pitanje nalaze transnacionalnih tržišta u skladu s člankom 65. stavkom 1. i nalaze nacionalnih regulatornih tijela u pogledu nacionalnih ili podnacionalnih geografskih tržišta u skladu s člankom 64. stavkom 3.

   Ta analiza transnacionalne potražnje krajnjih korisnika može uključivati proizvode i usluge koji se pružaju u okviru tržišta proizvoda ili usluga koje je na različite načine definiralo nacionalno regulatorno tijelo ili više njih pri uzimanju u obzir nacionalnih okolnosti, pod uvjetom da su ti proizvodi i usluge mogu zamjenjivi onima koji se pružaju na jednom od tržišta navedenih u Preporuci.

2. Ako BEREC zaključi da transnacionalna potražnja krajnjih korisnika postoji, da je znatna i da je nedovoljno zadovoljena ponudom koja se pruža na komercijalnoj ili reguliranoj osnovi, nakon savjetovanja s dionicima i u bliskoj suradnji s Komisijom BEREC objavljuje smjernice o zajedničkim pristupima za nacionalna regulatorna tijela kako bi odgovorio na utvrđenu transnacionalnu potražnju, među ostalim, ako je primjereno, kada ona nameću regulatorne mjere u skladu s člankom 68. Nacionalna regulatorna tijela u najvećoj mjeri uzimaju u obzir te smjernice pri obavljanju svojih regulatornih zadaća u svojim jurisdikcijama. Tim se smjernicama mogu osigurati temelji za interoperabilnost proizvoda za veleprodajni pristup diljem Unije i mogu obuhvatiti smjernice za usklađivanje tehničkih specifikacija proizvoda za veleprodajni pristup kojima se može zadovoljiti takva utvrđena transnacionalna potražnja.

Članak 67.

Postupak analize tržišta

1. Nacionalna regulatorna tijela utvrđuju je li relevantno tržište definirano u skladu s člankom 64. stavkom 3. takvo da se opravda propisivanje regulatornih obveza utvrđeno u ovoj Direktivi. Države članice osiguravaju da se analiza, ako je to primjereno, provodi u suradnji s nacionalnim tijelima za tržišno natjecanje. Nacionalna regulatorna tijela u najvećoj mjeri uzimaju u obzir smjernice o značajnoj tržišnoj snazi i pridržavaju se postupaka iz članaka 23. i 32. pri provedbi takve analize.

Može se smatrati da je tržište takvo da je propisivanje regulatornih obveza utvrđenih u ovoj Direktivi opravdano ako su svi sljedeći kriteriji ispunjeni:

(a) prisutne su velike i trajne strukturne, pravne ili regulatorne prepreke ulasku;

(b) struktura tržišta ne teži učinkovitom tržišnom natjecanju u okviru relevantnog vremenskog roka, uzimajući u obzir stanje tržišnog natjecanja koje se temelji na infrastrukturi i drugih izvora tržišnog natjecanja iza prepreka ulasku;

(c) samo pravo tržišnog natjecanja nije dovoljno za odgovarajuće rješavanje utvrđenih nedostataka tržišta.

Kada nacionalno regulatorno tijelo provodi analizu tržišta koje je uključeno u Preporuku, ono smatra da su točke (a), (b) i (c) iz drugog podstavka ispunjene, osim ako nacionalno regulatorno tijelo utvrdi da jedan takav kriterij ili više njih nisu ispunjeni u posebnim nacionalnim okolnostima.

2. Kada nacionalno regulatorno tijelo provodi analizu koja se zahtijeva stavkom 1., ono razmatra razvoj događaja iz perspektive okrenute budućnosti u nedostatku regulative propisane na temelju ovog članka na tom relevantnom tržištu te uzimajući u obzir sve sljedeće okolnosti:

(a) razvoje događaja na tržištu koji utječu na vjerojatnost da se na relevantnom tržištu razvije učinkovito tržišno natjecanje;

(b) sva relevantna ograničenja tržišnog natjecanja na veleprodajnoj i maloprodajnoj razini, neovisno o tome smatra li se da su izvori takvih ograničenja elektroničkih komunikacijskih mreža, elektroničkih komunikacijskih usluga ili druge vrste usluga ili primjena koje su usporedive iz perspektive krajnjeg korisnika te neovisno o tome jesu li takva ograničenja dio relevantnog tržišta;

(c) ostale vrste propisa ili mjera koji su nametnuti i utječu na relevantno tržište ili povezano maloprodajno tržište ili tržišta tijekom relevantnog razdoblja, uključujući bez ograničenja obveze propisane u skladu s člancima 44., 60. i 61.;

(d) propise nametnute na drugim relevantnim tržištima na temelju ovog članka.

3. Ako nacionalno regulatorno tijelo zaključi da relevantno tržište ne opravdava propisivanje regulatornih obveza u skladu s postupkom iz stavaka 1. i 2. ovoga članka, ili ako uvjeti utvrđeni u stavku 4. ovoga članka nisu ispunjeni, ono ne smije propisati ni zadržati nijednu specifičnu regulatornu obvezu u skladu s člankom 68. Ako već postoje specifične regulatorne obveze za taj sektor, propisane u skladu s člankom 68., ono ukida obveze koje su poduzetnicima nametnute na tom relevantnom tržištu.

Nacionalna regulatorna tijela osiguravaju da se za stranke na koje utječe takvo ukidanje obveza osigura odgovarajući rok za obavješćivanje, definiran uravnoteživanjem potrebe za osiguravanjem održivog prijelaza za korisnike tih obveza i krajnje korisnike, mogućnosti izbora za krajnje korisnike i da se reguliranje ne nastavi dulje nego što je potrebno. Pri utvrđivanju takvog roka za obavješćivanje nacionalna regulatorna tijela mogu utvrditi posebne uvjete i rokove za obavješćivanje u vezi s postojećim sporazumima o pristupu.

4. Ako nacionalno regulatorno tijelo utvrdi da je na nekom relevantnom tržištu opravdano propisivanje regulatornih obveza u skladu sa stavcima 1. i 2. ovoga članka, ono utvrđuje sve poduzetnike koji samostalno ili zajednički imaju značajnu tržišnu snagu na tom relevantnom tržištu u skladu s člankom 63. Nacionalno regulatorno tijelo propisuje takvim poduzetnicima primjerene posebne regulatorne obveze u skladu s člankom 68. ili zadržava ili mijenja takve obveze ako one već postoje, ako smatra da bez tih obveza rezultat za krajnje korisnike ne bi bilo djelotvorno tržišno natjecanje.

5. Mjere poduzete u skladu sa stavcima 3. i 4. ovoga članka podliježu postupcima iz članaka 23. i 32. Nacionalna regulatorna tijela provode analizu relevantnoga tržišta i obavješćuju o odgovarajućem nacrtu mjere u skladu s člankom 32.:

(a) u roku od pet godina od donošenja prethodne mjere ako je nacionalno regulatorno tijelo definiralo relevantno tržište i utvrdilo koji poduzetnici imaju značajnu tržišnu snagu; to se petogodišnje razdoblje iznimno može produljiti za najviše jednu godinu, ako nacionalno regulatorno tijelo Komisiji dostavi obrazloženje za predloženo produljenje najkasnije četiri mjeseca prije isteka petogodišnjeg razdoblja, a Komisija nije uložila prigovor u roku od mjesec dana nakon primitka obavijesti o produljenju;

(b) za tržišta o kojima Komisiji nije prethodno poslana obavijest, u roku od tri godine nakon donošenja revidirane Preporuke o relevantnim tržištima; ili

(c) za nove države članice, u roku od tri godine nakon njihova pristupanja Uniji.

6. Kada nacionalno regulatorno tijelo smatra da možda nije dovršilo ili nije obavilo svoju analizu relevantnog tržišta utvrđenoga u Preporuci u vremenskom roku utvrđenome u stavku 5. ovog članka, BEREC, na zahtjev, pruža pomoć dotičnom nacionalnom regulatornom tijelu da dovrši analizu konkretnog tržišta i posebnih obveza koje je potrebno propisati. Uz ovu pomoć dotično nacionalno regulatorno tijelo, u roku od šest mjeseci od ograničenja utvrđenoga u stavku 5. ovoga članka, obavješćuje Komisiju o nacrtu mjere u skladu s člankom 32.

POGLAVLJE IV.
REGULATORNE MJERE U POGLEDU PRISTUPA PROPISANE PODUZETNICIMA SA ZNAČAJNOM TRŽIŠNOM SNAGOM

Članak 68.

Propisivanje, izmjena ili ukidanje obveza

1. Države članice osiguravaju da su nacionalna regulatorna tijela ovlaštena propisati obveze utvrđene u člancima od 69. do 74. te člancima od 76. do 81.

2. Ako je poduzetnik određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom na određenom tržištu kao rezultat analize tržišta provedene u skladu s člankom 67., nacionalna regulatorna tijela, ako je to primjereno, mogu propisati bilo koju obvezu utvrđenu u člancima od 69. do 74. te člancima 76. i 80. U skladu s načelom proporcionalnosti, nacionalno regulatorno tijelo odabire najmanje nametljiv način rješavanja problema utvrđenih u analizi tržišta.

3. Nacionalna regulatorna tijela propisuju obveze utvrđene u člancima od 69. do 74. te člancima 76. i 80. samo za poduzetnike koji su određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom u skladu sa stavkom 2. ovoga članka, ne dovodeći u pitanje:

(a) članke 61. i 62.;

(b) članke 44. i 17. ove Direktive, uvjet 7. u dijelu D Priloga I. kako se primjenjuje na temelju članka 13. stavka 1. ove Direktive, članke 97. i 106. ove Direktive i relevantne odredbe Direktive 2002/58/EZ koja sadržava obveze za poduzetnike koji nisu određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom; ili

(c) potrebu pridržavanja međunarodnih obveza.

U iznimnim okolnostima, ako nacionalno regulatorno tijelo namjerava poduzetnicima određenim kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom propisati obveze za pristup ili međupovezivanje koje nisu obveze utvrđene u člancima od 69. do 74. te člancima 76. i 80., ono dostavlja zahtjev Komisiji.

Komisija, uzimajući u obzir u najvećoj mogućoj mjeri mišljenje BEREC-a, donosi odluke putem provedbenih akata, kojima ovlašćuje nacionalno regulatorno tijelo da poduzima takve mjere ili ga sprečava od poduzimanja takvih mjera.

Ti se provedbeni akti donose u skladu sa savjetodavnim postupkom iz članka 118. stavka 3.

4. Obveze propisane u skladu s ovim člankom:

(a) temelje se na naravi problema koji je nacionalno regulatorno tijelo utvrdilo u okviru svoje analize tržišta, ako je to primjereno, uzimajući u obzir utvrđivanje transnacionalne potražnje na temelju članka 66.;

(b) proporcionalne su, uzimaju u obzir, ako je to moguće, troškove i koristi;

(c) opravdane su s obzirom na ciljeve predviđene u članku 3. i

(d) propisuju se nakon savjetovanja u skladu s člancima 23. i 32.

5. U vezi s potrebom pridržavanja međunarodnih obveza iz stavka ovog članka, nacionalna regulatorna tijela Komisiji dostavljaju odluke o propisivanju, izmjeni ili ukidanju obveza za sudionike na tržištu, u skladu s postupkom iz članka 32.

6. Nacionalna regulatorna tijela uzimaju u obzir nova kretanja na tržištu, primjerice u vezi s komercijalnim sporazumima, uključujući sporazume o zajedničkom ulaganju, koji utječu na dinamiku tržišnog natjecanja.

Ako takva kretanja nisu dovoljno važna kako bi zahtijevala novu analizu tržišta u skladu s člankom 67., nacionalno regulatorno tijelo bez odgode ocjenjuje je li potrebno preispitati obveze propisane poduzetnicima određenima kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom i izmijeniti bilo koju prethodnu odluku, među ostalim ukidanjem obveza ili propisivanjem novih obveza, kako bi se osiguralo da takve obveze nastave ispunjavati uvjete utvrđene u stavku 4. ovoga članka. Takve se izmjene propisuju samo nakon savjetovanjâ u skladu s člancima 23. i 32.

Članak 69.

Obveza transparentnosti

1. U skladu s člankom 68. nacionalna regulatorna tijela mogu propisati obveze transparentnosti u vezi s međupovezivanjem ili pristupom, kojima se od poduzetnika traži da objave određene informacije, kao što su računovodstveni podaci, cijene, tehničke specifikacije, značajke mreže i njezin očekivani razvoj, kao i uvjeti ponude i korištenja, uključujući bilo koje uvjete kojima se mijenja pristup ili korištenje uslugama i aplikacijama, posebno u pogledu migracije s povijesne infrastrukture, ako takve uvjete dopuštaju države članice u skladu s pravom Unije.

2. Posebice, ako poduzetnik ima obveze nediskriminacije, nacionalna regulatorna tijela mogu tražiti od tog poduzetnika da objavi standardnu ponudu, koja mora biti dovoljno raščlanjena kako bi se osiguralo da se od poduzetnika ne zahtijeva da plaćaju za resurse koji nisu potrebni za traženu uslugu. Ta ponuda mora sadržavati opis relevantnih ponuda raščlanjenih na dijelove u skladu s potrebama tržišta, kao i povezane uvjete poslovanja, uključujući cijene. Nacionalno regulatorno tijelo, među ostalim, može nametnuti promjene standardne ponude kako bi se mogle provesti obveze propisane ovom Direktivom.

3. Nacionalna regulatorna tijela mogu specificirati točne informacije koje trebaju biti dostupne, potrebnu razinu detalja i način objavljivanja.

4. Do ... [jedna godina od stupanja na snagu ove Direktive], kako bi se doprinijelo dosljednoj primjeni obveza transparentnosti, a nakon savjetovanja s dionicima i u bliskoj suradnji s Komisijom, BEREC objavljuje smjernice o minimalnim kriterijima za standardnu ponudu i prema potrebi ih preispituje kako bi ih prilagodio tehnološkom i tržišnom razvoju. Pružanjem takvih minimalnih kriterija BEREC nastoji postići ciljeve iz članka 3. te u obzir uzima potrebe korisnika obveza pristupa i krajnje korisnike koji su aktivni u više država članica te sve smjernice BEREC-a u kojima se utvrđuje transnacionalna potražnja u skladu s člankom 66. te sve povezane odluke Komisije.

Neovisno o stavku 3. ovoga članka, kada neki poduzetnik ima obveze na temelju članka 72. ili 73. u vezi s veleprodajnim pristupom mrežnoj infrastrukturi, nacionalna regulatorna tijela osiguravaju objavljivanje standardne ponude uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri u obzir smjernice BEREC-a o minimalnim kriterijima za standardnu ponudu, osiguravaju da su utvrđeni ključni pokazatelji uspješnosti, ako je relevantno, kao i odgovarajuće razine usluge, prate ih i osiguravaju usklađenost s njima. Uz navedeno, nacionalna regulatorna tijela mogu, ako je to potrebno, unaprijed odrediti povezane financijske sankcije u skladu s pravom Unije i nacionalnim pravom.

Članak 70.

Obveze nediskriminacije

1. Nacionalno regulatorno tijelo može u skladu s odredbama članka 68. propisati obveze nediskriminacije u vezi s međupovezivanjem ili pristupom.

2. Obveze nediskriminacije posebno osiguravaju da poduzetnik primjenjuje jednake uvjete u jednakim okolnostima prema drugim pružateljima jednakih usluga te da pruži usluge i informacije drugima prema istim uvjetima i iste kvalitete kao što to obavlja za svoje usluge ili usluge svojih društava kćeri ili partnera. Nacionalna regulatorna tijela mogu tom poduzetniku propisati obveze da pristupne proizvode i usluge pruža svim poduzetnicima, među ostalim samom sebi, uz iste vremenske rokove i uvjete poslovanja, uključujući one u pogledu cijene i razina usluge, te putem istih sustava i postupaka kako bi se osigurala jednakost pristupa.

Članak 71.

Obveza računovodstvenog razdvajanja

1. Nacionalno regulatorno tijelo može u skladu s odredbama članka 68. propisati obveze računovodstvenog razdvajanja prema određenim djelatnostima u vezi s međupovezivanjem ili pristupom.

   Nacionalno regulatorno tijelo osobito može tražiti od vertikalno integriranog poduzetnika da svoje veleprodajne i unutarnje transferne cijene, učini transparentnima kako bi se, među ostalim, osiguralo ispunjavanje obveze nediskriminacije na temelju članka 70. ili, ako je potrebno, spriječilo nepošteno subvencioniranje između cjenovnih područja. Nacionalna regulatorna tijela mogu specificirati format i računovodstvenu metodologiju koja se treba upotrijebiti.

2. Ne dovodeći u pitanje članak 20., kako bi se olakšala provjera ispunjavanja obveza transparentnosti i nediskriminacije, nacionalna regulatorna tijela imaju ovlast da zatraže da se računovodstvene evidencije, uključujući podatke o prihodu primljenom od trećih strana, dostave na zahtjev. Nacionalna regulatorna tijela mogu objaviti informacije kojima bi se doprinijelo otvorenom i konkurentnom tržištu, poštujući pravila Unije i nacionalna pravila o komercijalnoj povjerljivosti.

Članak 72.

Pristup građevinskoj infrastrukturi

1. Nacionalno regulatorno tijelo može u skladu s člankom 68. propisati obveze poduzetnicima da zadovolje razumne zahtjeve za pristup građevinskoj infrastrukturi i korištenje njome, uključujući, ali ne ograničavajući se na, zgrade ili ulaze u zgrade, kabele zgrade, uključujući žičane instalacije, antene, tornjeve i druge potporne građevine, antenske stupove, kabelske kanale, cijevi, revizijska okna, šahtove i ormariće, u situacijama u kojima nacionalno regulatorno tijelo na temelju analize tržišta zaključi da bi uskraćivanje pristupa ili pristup dan pod nerazumnim uvjetima poslovanja sličnoga učinka usporili razvoj održivoga tržišnog natjecanja te da ne bi bili u interesu krajnjeg korisnika.

2. Nacionalna regulatorna tijela mogu propisati obveze poduzetniku da pruži pristup u skladu s ovim člankom, neovisno o tome je li imovina na koju se obveza odnosi dio relevantnog tržišta u skladu s analizom tržišta, pod uvjetom da je obveza nužna i proporcionalna kako bi se postigli ciljevi članka 3.

Članak 73.

Obveze pristupa posebnim mrežnim elementima i povezanoj opremi i njihova korištenja

1. Nacionalna regulatorna tijela mogu u skladu s člankom 68. propisati obveze poduzetnicima da zadovolje razumne zahtjeve za pristup i uporabu određenih mrežnih elemenata i povezane opreme, među ostalim u situacijama u kojima nacionalna regulatorna tijela smatraju da bi uskraćivanje pristupa ili nerazumni uvjeti poslovanja sličnoga učinka usporili razvoj nastanak održivog tržišnog natjecanja na maloprodajnoj razini ili da ne bi bili u interesu krajnjeg korisnika.

   Nacionalna regulatorna tijela mogu od poduzetnika među ostalim zatražiti:

   (a) da se trećim osobama omogući pristup posebnim fizičkim mrežnim elementima i povezanoj opremi te uporaba takvih mrežnih elemenata i opreme, kako je primjereno, uključujući izdvojeni pristup lokalnoj petlji i potpetlji;

   (b) da trećim stranama omoguće pristup određenim aktivnim ili virtualnim mrežnim elementima i uslugama;

   (c) da s poduzetnicima koji traže pristup pregovaraju u dobroj vjeri;

   (d) da ne ukinu već dopušteni pristup opremi;

   (e) da na veleprodajnoj razini pružaju određene usluge trećoj strani za daljnju prodaju;

(f) da dopuste otvoreni pristup tehničkim sučeljima, protokolima ili drugim ključnim tehnologijama koje su prijeko potrebne za interoperabilnost usluga ili usluge virtualnih mreža;

(g) da osiguraju kolokaciju ili druge oblike zajedničkog korištenja povezanom opremom;

(h) da pružaju određene usluge potrebne da se korisnicima osigura interoperabilnost usluga s kraja na kraj ili roaming u pokretnim mrežama;

(i) da pruže pristup sustavima za operativnu potporu ili sličnim programskim sustavima potrebnima za osiguravanje poštenoga tržišnog natjecanja u pružanju usluga;

(j) da međusobno povežu mreže ili mrežnu opremu;

(k) da osiguraju pristup povezanim uslugama kao što je usluga identiteta, lokacije i prisutnosti.

Nacionalna regulatorna tijela mogu odrediti da se na te obveze primjenjuju uvjeti u pogledu poštenja, opravdanosti i pravodobnosti.

2. Ako nacionalna regulatorna tijela razmatraju prikladnost propisivanja mogućih posebnih obveza iz stavka 1. ovog članka, a posebno ako procjenjuju, u skladu s načelom proporcionalnosti, bi li i kako bi se takve obveze trebale propisati, ona analiziraju bi li drugi oblici pristupa veleprodajnim ulaznim uslugama na istom ili povezanom veleprodajnom tržištu bili dovoljni kako bi se u interesu krajnjih korisnika riješio utvrđeni problem. Ta procjena uključuje ponude komercijalnog pristupa, regulirani pristup na temelju članka 61. ili postojeći ili planirani regulirani pristup drugim veleprodajnim ulaznim proizvodima na temelju ovoga članka. Nacionalna regulatorna tijela posebno uzimaju u obzir sljedeće čimbenike:

(a) tehničku i gospodarsku održivost upotrebe ili postavljanja konkurentske opreme s obzirom na razvoj tržišta, uzimajući u obzir narav i vrstu dotičnoga međupovezivanja ili pristupa, te uključujući održivost ostalih vertikalnih pristupnih proizvoda kao što je pristup kabelskim kanalima;

(b) očekivani tehnološki razvoj koji utječe na dizajniranje mreže i upravljanje njome;

(c) potrebu da se osigura tehnološka neutralnost koja strankama omogućuje dizajniranje vlastite mreže i upravljanje njome;

(d) izvedivost pružanja ponuđenog pristupa, s obzirom na raspoloživ kapacitet;

(e) početno ulaganje vlasnika opreme, uzimajući u obzir sve javne investicije i opasnosti povezane s ulaganjima posebno u pogledu ulaganja u mreže vrlo velikog kapaciteta i razine rizika povezane s njima;

(f) potrebu da se dugoročno zaštiti tržišno natjecanje, posebno uzimajući u obzir gospodarski učinkovito tržišno natjecanje koje se temelji na infrastrukturi i inovativne poslovne modele kojima se podržava održivo tržišno natjecanje poput onih koji se temelje na zajedničkom ulaganju u mreže;

(g) ako je potrebno, sva relevantna prava intelektualnog vlasništva;

(h) pružanje paneuropskih usluga.

Ako nacionalno regulatorno tijelo, u skladu s člankom 68., razmatra propisivanje obveza na temelju članka 72. ili ovoga članka, ona ispituju bi li samo propisivanje obveza u skladu s člankom 72. bilo proporcionalno sredstvo za promicanje tržišnog natjecanja i interesa krajnjih korisnika.

3. Kada poduzetniku propisuju obveze u pogledu pružanja pristupa u skladu s ovim člankom, nacionalna regulatorna tijela mogu utvrditi tehničke uvjete ili uvjete rada koje bi trebali zadovoljiti pružatelj ili korisnici takvog pristupa, ako je potrebno osigurati normalni rad mreže. Obveze o pridržavanju posebnih tehničkih normi ili tehničkih specifikacija moraju biti u skladu su s normama i tehničkim specifikacijama utvrđenima u skladu s člankom 39.

Članak 74.

Obveze nadzora cijene i vođenja troškovnog računovodstva

1. Nacionalno regulatorno tijelo može, u skladu s odredbama članka 68., odrediti obveze u vezi s povratom troškova i nadzorom cijena, uključujući i obvezu troškovne usmjerenosti cijena te obvezu vođenja troškovnog računovodstva, koje se odnose na pružanje određenih vrsta međupovezivanja ili pristupa, u slučajevima kada se na temelju analize tržišta utvrdi da nedostatak djelotvornoga tržišnog natjecanja omogućuje dotičnom operatoru zadržavanje pretjerano visoke razine cijena ili primjenu istiskivanja niskom cijenom, a na štetu krajnjih korisnika.

Pri utvrđivanju bi li obveze nadzora cijena bile prikladne, nacionalna regulatorna tijela uzimaju u obzir potrebu za promicanjem tržišnog natjecanja te dugoročne interese krajnjih korisnika povezane s postavljanjem i prihvaćanjem mreža sljedeće generacije, a osobito mreža vrlo velikog kapaciteta. Posebice, kako bi poduzetnika potaknuli na ulaganja, uključujući ulaganja u mreže sljedeće generacije, nacionalna regulatorna tijela uzimaju u obzir ulaganja poduzetnika. Ako nacionalna regulatorna tijela smatraju da je obveza nadzora cijene prikladna, ona poduzetniku dopuštaju razumnu stopu povrata na odgovarajući uloženi kapital, uzimajući u obzir bilo koji rizik koji je povezan s određenim novim projektom ulaganja u mreže.

Nacionalna regulatorna tijela razmatraju mogućnost nepropisivanja ili nezadržavanja obveza na temelju ovoga članka ako ustanove da je prisutno dokazivo ograničenje maloprodajne cijene te da se svakom obvezom propisanom u skladu s člancima od 69. do 73., uključujući osobito bilo koji test mogućnosti ekonomske replikacije nametnut u skladu s člankom 70. osigurava djelotvoran i nediskriminirajući pristup.

Kada nacionalna regulatorna tijela smatraju prikladnim propisati obveze nadzora cijena za pristup postojećim mrežnim elementima, ona također uzimaju u obzir prednosti predvidljivih i stabilnih veleprodajnih cijena u osiguravanju učinkovitog ulaska na tržište i dovoljnih poticaja za sve poduzetnike da uvedu nove i poboljšane mreže.

2. Nacionalna regulatorna tijela osiguravaju da svi propisani mehanizmi povrata troškova ili metodologija određivanja cijena služe poticanju postavljanja novih i poboljšanih mreža, djelotvornosti i održivoga tržišnog natjecanja te najvećih održivih koristi za krajnje korisnike. U tom smislu, nacionalna regulatorna tijela također mogu uzeti u obzir cijene na usporedivim konkurentnim tržištima.

3. Poduzetnik kojem je određena obveza troškovne usmjerenosti cijena snosi teret dokazivanja da pristojbe proizlaze iz troškova, uključujući prihvatljivu razumnu stopu povrata ulaganja. U svrhu izračuna troškova učinkovitog pružanja usluga nacionalna regulatorna tijela mogu primijeniti metodologiju troškovnog računovodstva neovisno o metodologiji koju primjenjuje taj poduzetnik. Nacionalna regulatorna tijela mogu zatražiti od poduzetnika cjelovito obrazloženje njegovih cijena, a prema potrebi i prilagodbu tih cijena.

4. Ako je obveza primjene sustava troškovnog računovodstva propisana radi podupiranja nadzora cijena, nacionalna regulatorna tijela osiguravaju da opis sustava troškovnog računovodstva bude javno dostupan te da pokazuje barem glavne kategorije prema kojima se troškovi razvrstavaju, a pravila primjenjuju, u svrhu raspodjele troškova. Kvalificirano neovisno tijelo provjerava usklađenost sa sustavom troškovnog računovodstva i jednom godišnje objavljuje izjavu o usklađenosti.

Članak 75.

Cijene završavanja poziva

1. Komisija do 31. prosinca 2020., uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri u obzir mišljenje BEREC-a, donosi delegirani akt u skladu s člankom 117. dopunjujući ovu Direktivu utvrđivanjem jedinstvene maksimalne cijene završavanja glasovnih poziva u pokretnim mrežama u cijeloj Uniji i jedinstvene maksimalne cijene završavanja glasovnih poziva u nepokretnim mrežama u cijeloj Uniji (zajedno "cijene završavanja glasovnih poziva u cijeloj Uniji"), koje se propisuju za svakog pružatelja usluga završavanja glasovnih poziva u pokretnim odnosno nepokretnim mrežama u bilo kojoj državi članici.

   U tu svrhu Komisija mora:

   (a) pridržavati se načela, kriterija i parametara predviđenih u Prilogu III.;

   (b) pri prvom utvrđivanju cijena završavanja glasovnih poziva u cijeloj Uniji, uzeti u obzir ponderirani prosjek učinkovitih troškova u nepokretnim i pokretnim mrežama uspostavljenima u skladu s načelima predviđenima Prilogom III. koja se primjenjuju u cijeloj Uniji; cijene završavanja glasovnih poziva u cijeloj Uniji u prvom delegiranom aktu ne smiju biti više od najviših cijena koje su bile na snazi šest mjeseci prije donošenja tog delegiranog akta u svim državama članicama, nakon potrebnih prilagodbi s obzirom na iznimne nacionalne okolnosti;

(c) uzeti u obzir ukupni broj krajnjih korisnika u svakoj državi članici kako bi osigurala pravilno ponderiranje maksimalnih cijena završavanja poziva te nacionalne okolnosti koje rezultiraju znatnim razlikama među državama članicama pri utvrđivanju maksimalnih cijena završavanja poziva u Uniji;

(d) uzeti u obzir informacije o tržištu koje pružaju BEREC, nacionalna regulatorna tijela ili izravno poduzetnici koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže i usluge; i

(e) razmotriti potrebu za omogućivanjem prijelaznog razdoblja od najviše 12 mjeseci kako bi se u državama članicama u kojima je to potrebno mogle provesti prilagodbe s obzirom na prethodno propisane cijene.

2. Komisija preispituje delegirane akte donesene na temelju ovoga članka svakih pet godina, pri čemu u najvećoj mogućoj mjeri uzima u obzir mišljenje BEREC-a, te u svakoj takvoj prilici razmatra postoji li daljnja potreba za utvrđivanjem cijena završavanja glasovnih poziva u cijeloj Uniji, pri čemu primjenjuje kriterije iz članka 67. stavka 1. Ako slijedom svog preispitivanja u skladu s ovim podstavkom Komisija odluči ne propisati maksimalnu cijenu završavanja glasovnih poziva u pokretnim mrežama ili maksimalnu cijenu završavanja glasovnih poziva u nepokretnim mrežama ili nijednu od tih cijena, nacionalna regulatorna tijela mogu provesti analize tržištâ usluga završavanja glasovnih poziva u skladu s člankom 67., kako bi se ocijenila potreba propisivanja regulatornih obveza. Ako kao rezultat takve analize nacionalno regulatorno tijelo na relevantnom tržištu propiše troškovno usmjerene cijene završavanja poziva, ono pritom mora slijediti načela, kriterije i parametre utvrđene u Prilogu III. te njegov nacrt mjere podliježe postupcima iz članaka 23., 32. i 33.

3. Nacionalna regulatorna tijela pomno prate primjenjuju li pružatelji usluga završavanja glasovnih poziva cijene završavanja glasovnih poziva u cijeloj Uniji i osiguravaju njihovo poštovanje.. Nacionalna regulatorna tijela mogu od pružatelja usluga završavanja glasovnih poziva u bilo kojem trenutku zahtijevati izmjenu cijene koju zaračunava drugim poduzetnicima, ako je ona neusklađena s delegiranim aktom iz stavka 1. Nacionalna regulatorna tijela svake godine podnose izvješće Komisiji i BEREC-u u vezi s provedbom ovog članka.

Članak 76.

Regulatorni tretman novih mrežnih elemenata vrlo velikog kapaciteta

1. Poduzetnici određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom na jednom ili više relevantnih tržišta u skladu s člankom 67. mogu nuditi obveze u skladu s postupkom iz članka 79. i podložno drugom podstavku ovog stavka kako bi postavljanje nove mreže vrlo velikog kapaciteta koja se do prostora krajnjeg korisnika ili bazne stanice sastoji od elemenata od optičkih vlakana otvorili za zajedničko ulaganje, primjerice tako da ponude suvlasništvo ili dugoročnu podjelu rizika putem sufinanciranja ili sporazumâ o kupnji čime nastaju posebna prava strukturne naravi od strane drugih pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga.

   Nacionalno regulatorno tijelo pri ocjeni tih obveza osobito utvrđuje ispunjava li ponuda za zajedničko ulaganje sve sljedeće uvjete:

   (a) otvorena je u bilo kojem trenutku tijekom radnog vijeka mreže bilo kojem pružatelju elektroničkih komunikacijskih usluga ili mreža;

(b) drugim suulagateljima koji su pružatelji elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga omogućila bi dugoročno učinkovito i održivo tržišno natjecanje na silaznim tržištima na kojima je poduzetnik određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom aktivno, pod uvjetima koji uključuju:

i. pravedne, razumne i nediskriminirajuće uvjete, kojima se omogućuje pristup punom kapacitetu mreže u mjeri u kojoj je ona predmet zajedničkog ulaganja;

ii. fleksibilnost u pogledu vrijednosti i vremenskog rasporeda sudjelovanja svakog suulagatelja;

iii. mogućnost povećanja takvog sudjelovanja u budućnosti; i

iv. recipročna prava koja suulagatelji dodjeljuju nakon postavljanja infrastrukture koja je predmet zajedničkog ulaganja;

(c) poduzetnik je pravodobno objavljuje te, ako poduzetnik nema značajke navedene u članku 80. stavku 1. najmanje šest mjeseci prije početka postavljanja nove mreže; to se razdoblje može produljiti na temelju nacionalnih okolnosti;

(d) tražitelji pristupa koji ne sudjeluju u zajedničkom ulaganju mogu iskoristiti istu kvalitetu, brzinu, uvjete i doseg krajnjih korisnika koji su bili raspoloživi prije postavljanja, popraćeno mehanizmom postupne prilagodbe koji je potvrdilo nacionalno regulatorno tijelo s obzirom na kretanja na povezanim maloprodajnim tržištima, kojima se zadržavaju poticaji za sudjelovanje u zajedničkom ulaganju; takvim se mehanizmom osigurava da tražitelji pristupa imaju pristup elementima vrlo velikog kapaciteta u toj mreži u istom trenutku i na temelju transparentnih i nediskriminirajućih uvjeta kojima se primjereno odražavaju stupnjevi rizika pojedinačnih suulagatelja u različitim fazama postavljanja te uzima u obzir stanje tržišnog natjecanja na maloprodajnim tržištima;

(e) minimalno ispunjava kriterije iz Priloga IV. te je dana u dobroj vjeri.

2. Ako nacionalno regulatorno tijelo, uzimajući u obzir rezultate ispitivanja tržišta provedenoga u skladu s člankom 79. stavkom 2., zaključi da ponuđena obveza zajedničkog ulaganja ispunjava uvjete utvrđene u stavku 1. ovoga članka, ono u skladu s člankom 79. stavkom 3. čini tu obvezu obvezujućom te ne smije propisati nikakve dodatne obveze na temelju članka 68. u pogledu elemenata nove mreže vrlo velikog kapaciteta koji su predmet obveza ako je najmanje jedan potencijalni suulagatelj sklopio sporazum o zajedničkom ulaganju s poduzetnikom određenim kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom.

Prvim podstavkom ne dovodi se u pitanje regulatorno postupanje u pogledu okolnosti koje, uzimajući u obzir rezultate bilo kojeg ispitivanja tržišta provedenoga u skladu s člankom 79. stavkom 2., ne ispunjavaju uvjete utvrđene u stavku 1. ovoga članka, ali koje utječu na tržišno natjecanje i uzimaju se u obzir za potrebe članaka 67. i 68.

Odstupajući od prvog podstavka ovog stavka nacionalno regulatorno tijelo može u opravdanim okolnostima propisati, zadržati ili prilagoditi regulatorne mjere u skladu s člancima od 68. do 74. u pogledu novih mreža vrlo velikog kapaciteta kako bi se riješili znatni problemi u području tržišnog natjecanja na određenim tržištima, ako je nacionalno regulatorno tijelo utvrdilo da se navedeni problemi u pogledu tržišnog natjecanja ne bi inače riješili s obzirom na posebne značajke tih tržišta.

3. Nacionalna regulatorna tijela redovno prate usklađenost s uvjetima iz stavka 1. te od poduzetnika određenoga kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom mogu zatražiti dostavu godišnjih izjava o usklađenosti.

Ovim se člankom ne dovodi u pitanje ovlast nacionalnoga regulatornog tijela da donosi odluke u skladu s člankom 26. stavkom 1. u slučaju spora između poduzetnika u vezi sa sporazumom o zajedničkom ulaganju za koji je ono smatra da ispunjava uvjete iz stavka 1. ovoga članka.

4. BEREC, nakon savjetovanja s dionicima i u bliskoj suradnji s Komisijom, objavljuje smjernice u okviru kojih nacionalna regulatorna tijela potiče na dosljednu primjenu kriterija iz stavka 1. i kriterija utvrđenih u Prilogu IV.

Članak 77.

Funkcionalno razdvajanje

1. Ako nacionalno regulatorno tijelo zaključi da se odgovarajućim obvezama propisanima na temelju članaka od 69. do 74. nije postiglo djelotvorno tržišno natjecanje te da postoje važni i trajni problemi u tržišnom natjecanju ili neuspjesi na tržištu utvrđeni u vezi s veleprodajnom opskrbom određenih tržišta pristupnim proizvodima, ono iznimno može, u skladu s člankom 68. stavkom 3. drugim podstavkom, propisati obvezu vertikalno integriranim poduzetnicima da aktivnosti povezane s veleprodajnim pružanjem relevantnih pristupnih proizvoda prenesu na poslovni subjekt koji posluje samostalno.

   Takav poslovni subjekt mora nuditi pristupne proizvode i pružati usluge svim poduzetnicima, među ostalim i drugim poslovnim subjektima unutar matičnoga društva, na temelju istih rokova i uvjeta poslovanja, uključujući i one koji se odnose na razinu cijena i usluga, te pomoću istih sustava i postupaka.

2. Kada nacionalno regulatorno tijelo namjerava propisati obvezu funkcionalnog razdvajanja, ono Komisiji dostavlja zahtjev koji uključuje:

   (a) dokaz koji opravdava zaključke nacionalnoga regulatornog tijela iz stavka 1.;

   (b) obrazloženu procjenu kojom se zaključuje da ne postoje ili ima malo izgleda za postojanje djelotvornog i održivoga tržišnog natjecanja koje se temelji na infrastrukturi u razumnom roku;

(c) analizu očekivanog utjecaja na nacionalno regulatorno tijelo, na poduzetnika, posebno na radnu snagu funkcionalno odvojenoga poduzetnika i na područje elektroničkih komunikacija u cjelini, te na inicijative za ulaganje u njega, posebno u vezi s potrebom da se osigura društvena i teritorijalna povezanost, te na druge dionike, posebno uključujući očekivani utjecaj na tržišno natjecanje i svaku moguću posljedicu na potrošače;

(d) analizu razloga zbog kojih bi ta obveza bila najučinkovitije sredstvo kojim se provode regulatorne mjere kojima je cilj rješavanje utvrđenih problema tržišnog natjecanja ili neuspjeha na tržištu.

3. Nacrt mjere uključuje sljedeće elemente:

(a) točnu prirodu i razinu razdvajanja, posebno navodeći pravni položaj odvojenoga poslovnog subjekta;

(b) utvrđivanje imovine odvojenoga poslovnog subjekta te proizvoda ili usluga koje će taj poslovni subjekt nuditi;

(c) dogovore o upravljanju kako bi se osigurala neovisnost osoblja koje zapošljava odvojeni poslovni subjekt, te odgovarajuća struktura poticaja;

(d) pravila kojima se osigurava ispunjenje obveza;

(e) pravila kojima se osigurava transparentnost operativnih postupaka, posebno prema dionicima;

(f) program praćenja kako bi se osiguralo ispunjenje obveza, uključujući objavu godišnjeg izvješća.

Pridržavajući se odluke Komisije donesene u skladu s člankom 68. stavkom 3. o tom nacrtu mjere, nacionalno regulatorno tijelo provodi usklađenu analizu različitih tržišta koja se tiču pristupne mreže u skladu s postupkom utvrđenim u članku 67. Na temelju te analize nacionalno regulatorno tijelo propisuje, zadržava, mijenja ili ukida obveze u skladu s postupkom utvrđenim u člancima 23. i 32.,.

4. Na poduzetnika kojemu je nametnuto funkcionalno razdvajanje može se odnositi bilo koja obveza iz članaka od 69. do 74., na bilo kojem tržištu na kojem je određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom u skladu s člankom 67., ili bilo koja druga obveza koju je odobrila Komisija na temelju članka 68. stavka 3.

Članak 78.

Dobrovoljno razdvajanje vertikalno integriranog poduzetnika

1. Poduzetnici koji su određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom na jednom ili nekoliko relevantnih tržišta u skladu s člankom 67. obavješćuju nacionalno regulatorno tijelo najkasnije tri mjeseca prije namjeravanog prijenosa svoje imovine lokalne pristupne mreže ili njezin značajan dio na odvojeni pravni subjekt u drugom vlasništvu, ili osnivanja odvojenog poslovnog subjekta kako bi svim maloprodajnim pružateljima, uključujući i vlastite maloprodajne odjele, osigurala potpuno jednake pristupne proizvode.

Ti poduzetnici također obavješćuju nacionalno regulatorno tijelo o svakoj promjeni te namjere, kao i o konačnom rezultatu postupka razdvajanja.

Takvi poduzetnici ujedno mogu nuditi obveze u pogledu uvjeta pristupa koje se treba primjenjivati na njihovu mrežu tijekom razdoblja provedbe i nakon provedbe predloženog oblika razdvajanja radi osiguravanja djelotvornog i nediskriminirajućeg pristupa trećih osoba. Ponuda obveza obuhvaća dovoljno pojedinosti, uključujući u pogledu određivanja vremena provedbe i trajanja, kako bi se nacionalnom regulatornom tijelu omogućilo da izvodi svoje zadaće u skladu sa stavkom 2. ovoga članka. Takve se obveze mogu produljiti nakon maksimalnog trajanja za preispitivanje tržišta utvrđenog u članku 67. stavku 5.

2. Nacionalno regulatorno tijelo procjenjuje učinak namjeravane transakcije, zajedno s ponuđenim obvezama ako je to primjenjivo, na postojeće regulatorne obveze na temelju ove Direktive.

U tu svrhu nacionalno regulatorno tijelo provodi analizu različitih tržišta povezanih s pristupnom mrežom u skladu s postupkom utvrđenim u članku 67.

Nacionalno regulatorno tijelo uzima u obzir sve obveze koje poduzetnik nudi, pri čemu osobito uvažava ciljeve utvrđene u članku 3. Pritom se nacionalno regulatorno tijelo savjetuje s trećim stranama u skladu s člankom 23., a osobito se obraća onim trećim stranama na koje namjeravana transakcija izravno utječe.

Nacionalno regulatorno tijelo na temelju svoje analize propisuje, zadržava, mijenja ili ukida obveze, u skladu s postupcima utvrđenim u člancima 23. i 32., pri čemu, ako je to primjereno, primjenjuje članak 80. Nacionalno regulatorno tijelo može u svojoj odluci obveze učiniti obvezujućima, u cijelosti ili djelomično. Odstupajući od članka 67. stavka 5. nacionalno regulatorno tijelo može učiniti obveze obvezujućima, u cijelosti ili djelomično, tijekom cijelog razdoblja za koje su ponuđene.

3. Ne dovodeći u pitanje članak 80., pravno ili operativno odvojeni poslovni subjekt koji je određen kao subjekt koje ima značajnu tržišnu snagu na bilo kojem tržištu u skladu s člankom 67. može podlijegati, ako je to primjereno, obvezama iz članaka od 69. do 74. ili bilo kojim drugim obvezama koje je odobrila Komisija na temelju članka 68. stavka 3., ako su ponuđene obveze nedovoljne za postizanje ciljeva utvrđenih u članku 3.

4. Nacionalno regulatorno tijelo prati provedbu obveza koje nude poduzetnici, koju je učinilo obvezujućom u skladu sa stavkom 2. i razmatra njihovo produljenje kada istekne razdoblje tijekom kojeg su prvotno ponuđene.

Članak 79.

Postupak preuzimanja obveze

1. Poduzetnici određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom nacionalnim regulatornim tijelima mogu ponuditi obveze u pogledu uvjeta za pristup, uvjeta za zajedničko ulaganje, ili u pogledu i jednih i drugih uvjeta, primjenjivih na njihove mreže, u odnosu na, među ostalim:

   (a) dogovore o suradnji relevantne za procjenu primjerenih i proporcionalnih obveza na temelju članka 68.;

   (b) zajedničko ulaganje u mreže vrlo velikog kapaciteta na temelju članka 76.; ili

   (c) učinkovit i nediskriminirajući pristup trećih strana na temelju članka 78. i tijekom provedbenog razdoblja dobrovoljnog odvajanja vertikalno integriranog poduzetnika i nakon provedbe predloženog oblika odvajanja.

   Ponuda obveza mora biti dovoljno detaljna, među ostalim i u odnosu na vremenski raspored, opseg njihove provedbe te njihovo trajanje, kako bi se nacionalnom regulatornom tijelu omogućilo da provede svoju procjenu na temelju stavka 2. ovog članka. Takve obveze mogu biti dulje od razdobljâ za provedbu analize tržišta utvrđenih u članku 67. stavku 5.

2. Kako bi procijenilo sve obveze koje poduzetnik nudi na temelju stavka 1. ovog članka, nacionalno regulatorno tijelo, uz iznimku slučajeva u kojima se takvim obvezama očito ne udovoljava jednom relevantnom uvjetu ili kriteriju, ili više njih, obavlja ispitivanje tržišta, koje se osobito odnosi na ponuđene uvjete, provedbom javnog savjetovanja sa zainteresiranim stranama, osobito trećim stranama na koje su izravno zahvaćene. Potencijalni suulagatelji ili tražitelji pristupa mogu dati mišljenja o usklađenosti ponuđenih obveza s uvjetima iz članka 68., 76. ili 78., kako je primjenjivo, te mogu predložiti promjene.

U pogledu obveza ponuđenih na temelju ovog članka, nacionalno regulatorno tijelo pri procjeni obveza na temelju članka 68. stavka 4. osobito vodi računa o:

(a) dokazima da su ponuđene obveze poštene i razumne;

(b) otvorenosti obveza za sve sudionike na tržištu;

(c) pravodobnoj raspoloživosti pristupa, među ostalim i mrežama vrlo velikog kapaciteta, pod poštenim, razumnim i nediskriminirajućim uvjetima, prije pokretanja povezanih maloprodajnih usluga; te

(d) općoj primjerenosti ponuđenih obveza kako bi se omogućilo održivo tržišno natjecanje na silaznim tržištima i olakšalo zajedničko postavljanje i prihvaćanje mreža vrlo velikog kapaciteta u interesu krajnjih korisnika.

Uzimajući u obzir sva mišljenja iznesena tijekom savjetovanja i opseg u kojem ta mišljenja odražavaju mišljenja različitih dionika, nacionalno regulatorno tijelo obavješćuje poduzetnika određenog kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom o svojim preliminarnim zaključcima o tome jesu li ponuđene obveze usklađene s ciljevima, kriterijima i postupcima utvrđenim u ovom članku i člancima 68., 76. ili 78., kako je primjenjivo, te o uvjetima pod kojima može razmotriti mogućnost da te obveze učini obvezujućima. Poduzetnik može revidirati svoju prvotnu ponudu kako bi uzeo u obzir preliminarne zaključke nacionalnoga regulatornog tijela te ispunio kriterije iz ovog članka i, kako je primjenjivo, članaka 68., 76. ili 78..

3. Ne dovodeći u pitanje članak 76. stavak 2. prvi podstavak, nacionalno regulatorno tijelo može odlučiti učiniti obveze obvezujućima, u cijelosti ili djelomično.

Odstupajući od članka 67. stavka 5., nacionalno regulatorno tijelo može učiniti neke ili sve obveze obvezujućima tijekom određenog razdoblja, koje može biti cijelo razdoblje za koje se one nude, dok u slučaju obveza u pogledu zajedničkog ulaganja koje su učinjene obvezujućima na temelju članka 76. stavka 2. prvog podstavka, ono ih čini obvezujućima za razdoblje od najmanje sedam godina.

Podložno članku 76., ovim se člankom ne dovodi u pitanje primjena postupka analize tržišta na temelju članka 67. i propisivanje obveza na temelju članka 68.

Ako nacionalno regulatorno tijelo učini obveze obvezujućima na temelju ovog članka, ono na temelju članka 68. ocjenjuje posljedice te odluke za razvoj tržišta i primjerenost bilo koje obveze koju je propisalo ili bi je, ako nema tih obveza, razmatralo propisati na temelju tog članka ili članaka od 69. do 74. Pri obavješćivanju o relevantnom nacrtu mjere na temelju članka 68. u skladu s člankom 32., nacionalno regulatorno tijelo uz obavijesti o nacrtu mjere prilaže odluku o obvezama.

4. Nacionalno regulatorno tijelo prati, nadzire i osigurava usklađenost s obvezama koje nude poduzetnici i koje je učinilo kao obvezujuće u skladu sa stavkom 3. ovoga članka na isti način na koji prati, nadzire i osigurava usklađenost s obvezama propisanima člankom 68. te razmatra produljenje razdoblja za koje su one učinjene obvezujućima nakon što prvotno razdoblje istekne. Ako zaključi da poduzetnik ne ispunjava obveze koje su učinjene obvezujućima u skladu sa stavkom 3. ovoga članka, nacionalno regulatorno tijelo može izreći sankcije tom poduzetniku u skladu s člankom 29. Ne dovodeći u pitanje postupak za osiguravanje usklađenosti s posebnim obvezama na temelju članka 30., nacionalno regulatorno tijelo može ponovno ocijeniti obveze koje su nametnute u skladu s člankom 68. stavkom 6.

Članak 80.

Isključivo veleprodajni poduzetnici

1. Nacionalno regulatorno tijelo koje poduzetnika, koji nije ni na jednom maloprodajnom tržištu elektroničkih komunikacijskih usluga, odredi kao poduzetnika sa značajnom tržišnom snagom na jednom veleprodajnom tržištu ili nekoliko njih u skladu s člankom 67., razmatra ima li taj poduzetnik sljedeće značajke:

   (a) sva društva i poslovne jedinice unutar poduzetnika, sva društva koje kontrolira isti krajnji vlasnik a koje nisu nužno u njegovu potpunom vlasništvu, i svaki dioničar koji je u stanju izvršavati kontrolu nad poduzetnikom, obavljaju aktivnosti, trenutačne i planirane za budućnost, samo na veleprodajnim tržištima elektroničkih komunikacijskih usluga te stoga ne obavljaju aktivnosti na bilo kojim maloprodajnim tržištima elektroničkih komunikacijskih usluga koje se pružaju krajnjim korisnicima u Uniji;

   (b) poduzetnik nije dužan poslovati s pojedinim i odvojenim poduzetnikom koji posluje silazno i aktivan je na bilo kojem maloprodajnom tržištu elektroničkih komunikacijskih usluga koje se pružaju krajnjim korisnicima zbog isključivog sporazuma ili sporazuma koji je de facto isključivi sporazum.

2. Ako zaključi da su ispunjeni uvjeti utvrđeni u stavku 1. ovoga članka, nacionalno regulatorno tijelo tom poduzetniku može propisati samo obveze na temelju članaka 70. i 73. ili u odnosu na pošteno i razumno određivanje cijena, ako je to opravdano na temelju analize tržišta, uključujući prospektivnu procjenu vjerojatnoga ponašanja poduzetnika koji je određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom.

3. Nacionalno regulatorno tijelo preispituje obveze propisane poduzetniku u skladu s ovim člankom u bilo kojem trenutku ako zaključi da uvjeti utvrđeni u stavku 1. ovoga članka više nisu ispunjeni te, ako je to primjereno, primjenjuje članke od 67. do 74. Poduzetnike bez nepotrebne odgode obavješćuju nacionalno regulatorno tijelo o svakoj promjeni okolnosti relevantnoj za stavak 1. točke (a) i (b) ovoga članka.

4. Nacionalno regulatorno tijelo ujedno preispituje obveze propisane poduzetniku u skladu s ovim člankom ako, na temelju dokaza u pogledu uvjeta poslovanja koje poduzetnik nudi svojim silaznim kupcima, zaključi da su se problemi tržišnog natjecanja pojavili ili je vjerojatno da će se pojaviti na štetu krajnjih korisnika i da zahtijevaju određivanje jedne obveze ili više njih predviđenih u člancima 69., 71., 72. ili 74., ili izmjenu obveza propisanih u skladu sa stavkom 2. ovog članka.

5. Propisivanje obveza i njihovo preispitivanje u skladu s ovim člankom provodi se u skladu s postupcima iz članaka 23., 32. i 33.

Članak 81.

Migracija s povijesne infrastrukture

1. Poduzetnici koji su određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom na jednom relevantnom tržištu ili nekoliko njih u skladu s člankom 67. unaprijed i pravodobno obavješćuju nacionalno regulatorno tijelo kada planiraju staviti izvan uporabe ili zamijeniti novom infrastrukturom dijelove mreže, uključujući povijesnu infrastrukturu potrebnu za rad bakrene mreže, koji podliježu obvezama na temelju članaka od 68. do 80.

2. Nacionalno regulatorno tijelo osigurava da postupak stavljanja izvan uporabe ili zamjene uključuje transparentan raspored i uvjete, obuhvaćajući, među ostalim, odgovarajući rok za obavješćivanje za prijelazno razdoblje, te utvrđuje dostupnost alternativnih proizvoda koji su barem usporedive kvalitete i kojima se pruža pristup unaprjeđenoj infrastrukturi mreže za nadomještanje zamijenjenih elemenata ako je to potrebno za zaštitu tržišnog natjecanja i prava krajnjih korisnika.

U pogledu imovine čije se stavljanje izvan uporabe ili zamjena predlažu, nacionalno regulatorno tijelo može povući obveze nakon što je utvrdilo:

(a) da je pružatelj pristupa utvrdio odgovarajuće uvjete za migraciju, uključujući stavljanje na raspolaganje alternativnog pristupnog proizvoda barem usporedive kvalitete onoj koja je bila dostupna korištenjem povijesnom infrastrukturom, pritom omogućujući tražiteljima pristupa obuhvaćanje istih krajnjih korisnika; i

(b) da se pružatelj pristupa pridržavao uvjeta i postupka o kojima je obavijestio nacionalno regulatorno tijelo u skladu s ovim člankom.

Takvo se povlačenje provodi u skladu s postupcima iz članaka 23., 32. i 33.

3. Ovim se člankom ne dovodi u pitanje dostupnost reguliranih proizvoda koje je nacionalno regulatorno tijelo nametnulo za unaprjeđenu infrastrukturu mreže u skladu s postupcima utvrđenim u člancima 67. i 68.

Članak 82.

Smjernice BEREC-a o mrežama vrlo velikog kapaciteta

BEREC, nakon savjetovanja s dionicima i u bliskoj suradnji s Komisijom, do ... [dvije godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive] izdaje smjernice o kriterijima koje mreža treba ispunjavati kako bi se smatrala mrežom vrlo velikog kapaciteta, osobito u pogledu propusne širine silazne i uzlazne veze, otpornosti, parametara povezanih s pogreškama te latencije i njezine varijacije. Nacionalna regulatorna tijela u najvećoj mogućoj mjeri vode računa o tim smjernicama. BEREC ažurira smjernice do 31. prosinca 2025. i redovito nakon toga.

POGAVLJE V.

REGULATORNA KONTROLA MALOPRODAJNIH USLUGA

Članak 83.

Regulatorna kontrola maloprodajnih usluga

1. Države članice mogu osigurati da nacionalna regulatorna tijela propisuju odgovarajuće regulatorne obveze poduzetnicima određenim kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom na određenom maloprodajnom tržištu u skladu s člankom 63., ako:

   (a) nacionalno regulatorno tijelo utvrdilo je na temelju analize tržišta provedene u skladu s člankom 67. da određeno maloprodajno tržište utvrđeno u skladu s člankom 64. nije stvarno konkurentno; i

(b) nacionalno regulatorno tijelo zaključi da obveze propisane na temelju članaka od 69. do 74. ne bi rezultirale postizanjem ciljeva iz članka 3.

2. Obveze propisane na temelju stavka 1. ovog članka moraju se temeljiti na prirodi utvrđenog problema te moraju biti proporcionalne i opravdane s obzirom na ciljeve iz članka 3. Obveze koje su propisane mogu uključivati zahtjeve prema kojima utvrđeni poduzetnici ne smiju naplaćivati pretjerane cijene, sprečavati ulazak na tržište ili ograničavati tržišno natjecanje određivanjem predatorskih cijena, neopravdano davati prednost posebnim krajnjim korisnicima odnosno nerazumno povezivati usluge. Nacionalna regulatorna tijela mogu na takve poduzetnike primjenjivati odgovarajuće mjere ograničavanja najviših maloprodajnih cijena, mjere kontrole pojedinačnih tarifa, odnosno mjere za približavanje tarifa troškovima ili cijenama na usporedivim tržištima, s ciljem zaštite interesa krajnjih korisnika i istodobnoga promicanja djelotvornoga tržišnog natjecanja.

3. Nacionalna regulatorna tijela osiguravaju primjenu potrebnih i odgovarajućih sustava troškovnog računovodstva kada se na poduzetnika primjenjuju regulacija maloprodajnih tarifa ili druge relevantne maloprodajne kontrole. Nacionalna regulatorna tijela mogu specificirati format i računovodstvenu metodologiju koju treba upotrijebiti. Kvalificirano neovisno tijelo provjerava usklađenost sa sustavom troškovnog računovodstva. Nacionalna regulatorna tijela osiguravaju da se svake godine objavi izjava o usklađenosti.

4. Ne dovodeći u pitanje članke 85. i 88., nacionalna regulatorna tijela ne primjenjuju mehanizme kontrole maloprodaje na temelju stavka 1. ovoga članka na geografska odnosno maloprodajna tržišta, ako smatraju da na njima postoji djelotvorno tržišno natjecanje.

DIO III.

USLUGE

GLAVA I.

OBVEZE PRUŽANJA UNIVERZALNE USLUGE

Članak 84.

Cjenovno pristupačna univerzalna usluga

1. Države članice osiguravaju da na njihovu državnim područjima te s obzirom na posebne nacionalne uvjete svi potrošači po pristupačnoj cijeni imaju pristup dostupnoj usluzi odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu i uslugama glasovnih komunikacija, uz kvalitetu koja je utvrđena na njihovim državnim područjima, uključujući osnovni priključak na fiksnoj lokaciji.

2. Nadalje, države članice mogu osigurati i cjenovnu pristupačnost usluga iz stavka 1. koje se ne pružaju na fiksnoj lokaciji, ako smatraju da je to potrebno kako bi se osiguralo potpuno socijalno i gospodarsko sudjelovanje potrošača u društvu.

3. Svaka država članica, s obzirom na nacionalne uvjete i minimalnu širinu pojasa kojom raspolaže većina potrošača na državnom području te države članice te uzimajući u obzir izvješće BEREC-a o najboljim praksama, utvrđuje uslugu odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu za potrebe iz stavka 1. kako bi se osigurala širina pojasa potrebna za socijalno i gospodarsko sudjelovanje u društvu. Usluga odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu mora biti takva da se njome osigurava širina pojasa potrebna za potporu barem minimalnom skupu usluga utvrđenih u Prilogu V.

Kako bi se doprinijelo dosljednoj primjeni ovoga članka, BEREC do... [18 mjeseci od datuma stupanja na snagu ove Direktive], nakon savjetovanja s dionicima i u bliskoj suradnji s Komisijom te uzimajući u obzir dostupne podatke Komisije (Eurostata), izrađuje izvješće o najboljim praksama država članica u svrhu podrške definiranju usluge odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu na temelju prvog podstavka. To se izvješće redovito ažurira kako bi se uvažio tehnološki napredak i promjene u potrošačkim navikama u pogledu uporabe.

4. Ako potrošač to zatraži, veza iz stavka 1. i, ako je to primjenjivo, stavka 2. može se ograničiti tako da podržava samo usluge glasovne komunikacije.

5. Države članice mogu proširiti područje primjene ovog članka na krajnje korisnike koji su mikropoduzetnici, mali i srednji poduzetnici i neprofitne organizacije.

Članak 85.

Pružanje cjenovno pristupačne univerzalne usluge

1. Nacionalna regulatorna tijela u suradnji s drugim nadležnim tijelima prate razvoj i razinu maloprodajnih cijena za usluge iz članka 84. stavka 1. koje su dostupne na tržištu, osobito u vezi s nacionalnim cijenama i nacionalnim dohotkom potrošačâ.

2. Ako države članice s obzirom na nacionalne uvjete utvrde da maloprodajne cijene za usluge iz članka 84. stavku 1. nisu cjenovno pristupačne jer se potrošačima s niskim primanjima ili posebnim socijalnim potrebama sprečava pristup takvim uslugama, one poduzimaju mjere kako bi se takvim potrošačima osigurala cjenovna pristupačnost usluga odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu i glasovnih komunikacija, barem na fiksnoj lokaciji.

   Države članice mogu u tu svrhu osigurati da se takvim potrošačima osigura podrška za potrebe komunikacije ili mogu zahtijevati od pružatelja takvih usluga da tim potrošačima ponude tarifne opcije ili pakete koji se razlikuju od onih koji se pružaju u uobičajenim komercijalnim uvjetima, ili mogu primijeniti obje mogućnosti. Države članice mogu u tu svrhu zahtijevati od takvih pružatelja da na cijelom državnom području primjenjuju zajedničke tarife, uključujući geografsko uprosječivanje.

U iznimnim okolnostima, osobito ako bi propisivanja obveza na temelju drugog podstavka ovog stavka svim pružateljima dovelo do prekomjernog administrativnog ili financijskog opterećenja za pružatelje ili državu članicu, država članica iznimno može odlučiti propisati obvezu ponude tih posebnih tarifnih opcija ili paketa samo za poduzetnike koje je odredila. Članak 86. primjenjuje se, mutatis mutandis, na takve odluke. Ako je odredila poduzetnike, država članica osigurava da svi potrošači s niskim prihodima ili posebnim socijalnim potrebama imaju koristi od mogućnosti odabira među poduzetnicima koji nude tarifne opcije u skladu s njihovim potrebama, osim ako je osiguravanje takvog odabira nemoguće ili bi dovelo do prekomjernoga dodatnog organizacijskog ili financijskog opterećenja.

Države članice osiguravaju da potrošači koji imaju pravo na takve tarifne opcije ili pakete imaju pravo sklopiti ugovor s pružateljem usluge iz članka 84. stavku 1. ili s poduzetnikom utvrđenim u skladu s ovim stavkom i da im njihov broj ostane dostupan tijekom odgovarajućeg razdoblja te da se izbjegne neopravdani prekid pružanja usluge.

3. Države članice osiguravaju da poduzetnici koja pružaju tarifne opcije ili pakete potrošačima s nižim primanjima ili posebnim socijalnim potrebama na temelju stavka 2. redovito obavješćuju nacionalna regulatorna i druga nadležna tijela o pojedinostima takvih ponuda. Nacionalna regulatorna tijela u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima osiguravaju da su uvjeti pod kojima poduzetnici pružaju tarifne opcije ili pakete na temelju stavka 2. potpuno transparentni i da se objavljuju i primjenjuju u skladu s načelom nediskriminacije. Nacionalna regulatorna tijela u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima mogu zahtijevati izmjenu odnosno ukidanje takvih tarifnih opcije ili paketa.

4. Države članice osiguravaju da se s obzirom na nacionalne uvjete potrošačima s invaliditetom pruži odgovarajuća podrška i da se, ako je to primjereno, poduzimaju druge posebne mjere s ciljem osiguravanja raspoloživosti i cjenovne pristupačnosti povezane terminalne opreme te posebne opreme i posebnih usluga kojima se poboljšava jednak pristup, što prema potrebi uključuje usluge cjelokupnog razgovora i usluge prijenosa.

5. Pri primjeni ovoga članka države članice nastoje na najmanju mjeru svesti narušavanje tržišta.

6. Države članice mogu proširiti područje primjene ovog članka na krajnje korisnike koji su mikropoduzetnici, mali i srednji poduzetnici i neprofitne organizacije.

Članak 86.

Dostupnost univerzalne usluge

1. Ako država članica utvrdi, uzimajući u obzir rezultate, ako su dostupni, geografskog pregleda provedenoga u skladu s člankom 22. stavkom 1. te, prema potrebi, sve dodatne dokaze da se dostupnost na fiksnoj lokaciji usluge odgovarajućega pristupa internetu kako je utvrđena u skladu s člankom 84. stavkom 3. i usluga glasovnih komunikacija ne može osigurati u uobičajenim komercijalnim okolnostima ili putem drugih potencijalnih alata javne politike na njezinu državnom području ili različitim dijelovima njezina nacionalnog područja, ona može propisati odgovarajuće obveze pružanja univerzalne usluge kako bi odgovorila na sve razumne zahtjeve krajnjih korisnika za pristup tim uslugama na relevantnim dijelovima njezina državnog područja.

2. Države članice određuju najučinkovitiji i najprikladniji pristup osiguravanju dostupnosti na fiksnoj lokaciji usluge odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu kako je utvrđena u skladu s člankom 84. stavkom 3. i usluge glasovnih komunikacija, poštujući pritom načela objektivnosti, transparentnosti, nediskriminacije i proporcionalnosti. Države članice nastoje na najmanju moguću mjeru svesti narušavanje tržišnog natjecanja, osobito kada je riječ o pružanju usluga po cijenama ili pod drugim uvjetima poslovanja koji odstupaju od uobičajenih tržišnih uvjeta, pri čemu štite javni interes.

3. Ako odluče propisati obveze osiguravanja dostupnosti na fiksnoj lokaciji usluge odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu za krajnje korisnike kako je utvrđena u skladu s člankom 84. stavkom 3. i usluga glasovnih komunikacija, države članice mogu odrediti jednog poduzetnika ili više njih za osiguravanje takve dostupnosti na cijelom državnom području. Države članice mogu odrediti različite poduzetnike za pružanje usluge odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija ili radi pokrivanja različitih dijelova državnog područja.

4. Kada države članice određuju poduzetnike u dijelu odnosno na cijelom državnom području, kao pružatelje koji imaju obvezu osiguravanja dostupnosti usluga u skladu sa stavkom 3. ovog članka, one se koriste učinkovitim, objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim mehanizmom određivanja, pri čemu nijedan poduzetnik nije a priori isključen iz određivanja. Takvim metodama određivanja osigurava se troškovno učinkovito pružanje usluge odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluge glasovnih komunikacija na fiksnoj lokaciji te se one mogu uporabiti kao način za utvrđivanje neto troška obveze pružanja univerzalne usluge u skladu s člankom 89.

5. Kada poduzetnik koji je određen u skladu sa stavkom 3. ovog članka namjerava ustupiti znatan dio ili svoju cjelokupnu imovinu lokalne pristupne mreže, odvojenom pravnom subjektu, koji je u drugom vlasništvu, on o tome unaprijed i pravodobno obavješćuje nacionalno regulatorno tijelo ili drugo nadležno tijelo, kako bi tom tijelu omogućilo da procijeni učinak namjeravane transakcije na pružanje na fiksnoj lokaciji usluge odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu kako je utvrđena u skladu s člankom 84. stavkom 3. i usluga glasovnih komunikacija. Nacionalno regulatorno tijelo ili drugo nadležno tijelo može propisati, izmijeniti ili ukinuti posebne obveze u skladu s člankom 13. stavkom 2.

Članak 87.

Status postojećih univerzalnih usluga

Države članice mogu nastaviti osiguravati dostupnost ili cjenovnu pristupačnost drugih usluga koje nisu usluga odgovarajućeg širokopojasnog pristupa internetu kako je definirana u skladu s člankom 84. stavkom 3. ni usluge glasovnih komunikacija na fiksnoj lokaciji koje su bile na snazi … [datuma stupanja na snagu ove Direktive] ako se s obzirom na nacionalne okolnosti utvrdi potreba za takvim uslugama. Kada države članice za pružanje tih usluga određuju poduzetnike u dijelu, odnosno na cijelom državnom području, primjenjuje se članak 86. Financiranje tih obveza u skladu je s člankom 90.

Države članice preispituju obveze propisane na temelju ovoga članka do … [tri godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive], a nakon toga svake tri godine.

Članak 88.

Kontrola izdataka

1. Države članice osiguravaju da pri pružanju različitih mogućnosti i usluga pored onih iz članka 84., pružatelji usluge odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu i usluga glasovnih komunikacija u skladu s člancima od 84. do 87. utvrđuju uvjete poslovanja tako da krajnji korisnik nije obvezan plaćati mogućnosti i usluge koje nisu potrebne ili se ne zahtijevaju za zatraženu uslugu.

2. Države članice osiguravaju da pružatelji usluge odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu ili usluga glasovnih komunikacija iz članka 84., koji pružaju usluge na temelju članka 85., nude posebne mogućnosti i usluge navedene u dijelu A Priloga VI., kako je primjenjivo, kako bi potrošači mogli pratiti i kontrolirati izdatke. Države članice osiguravaju da takvi pružatelji uspostave sustav za izbjegavanje neopravdanoga prekida pružanja usluga glasovnih komunikacija ili usluge odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu potrošačima kako je navedeno u članku 85., uključujući odgovarajući mehanizam za provjeru stalnog interesa za korištenje uslugom.

Države članice mogu proširiti područje primjene ovog stavka na krajnje korisnike koji su mikropoduzetnici, mali i srednji poduzetnici i neprofitne organizacije.

3. Svaka država članica osigurava da nadležno tijelo može odlučiti ne primijeniti zahtjeve iz stavka 2. na cijelom svom državnom području, ili njegovu dijelu, ako smatra da je navedena mogućnost široko dostupna.

Članak 89.

Trošak obveza pružanja univerzalne usluge

1. Ako nacionalna regulatorna tijela smatraju da pružanje usluge odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu, kako je utvrđena u skladu s člankom 84. stavkom 3., te usluge glasovnih komunikacija kako su utvrđene u člancima 84., 85. i 86., ili nastavak postojeće univerzalne usluge, kako je utvrđeno u članku 87., mogu predstavljati neopravdano opterećenje za pružatelje takvih usluga koji zahtijevaju nadoknadu, nacionalna regulatorna tijela izračunavaju neto troškove takvog pružanja.

U tu svrhu, nacionalna regulatorna tijela:

(a) izračunavaju neto trošak obveze pružanja univerzalne usluge, uzimajući u obzir svaku tržišnu korist koju ostvaruje pružatelj usluge odgovarajućeg širokopojasnoga pristupa internetu, kako je utvrđena u skladu s člankom 84. stavkom 3., i usluga glasovnih komunikacija, kako su utvrđene u člancima 84., 8. i 86., ili nastavak postojeće univerzalne usluge, kako je utvrđeno u članku 87., u skladu s Prilogom VII.; ili

(b) koriste se neto troškovima pružanja univerzalne usluge utvrđene mehanizmom određivanja u skladu s člankom 86. stavkom 4.

2. Računovodstvenu dokumentaciju i druge informacije, koji predstavljaju osnovu za izračun neto troška obveza pružanja univerzalne usluge na temelju stavka 1. drugog podstavka točke (a), revidira ili provjerava nacionalno regulatorno tijelo ili tijelo neovisno o relevantnim stranama te ih odobrava nacionalno regulatorno tijelo. Rezultati izračuna troškova kao i zaključci revizije javno su dostupni.

Članak 90.

Financiranje obveza pružanja univerzalne usluge

1. Ako na temelju izračuna neto troška iz članka 89. nacionalna regulatorna tijela utvrde da je pružatelj izložen neopravdanom opterećenju, države članice na zahtjev dotičnog pružatelja odlučuju učiniti jedno od sljedećeg ili oboje:

(a) uvesti mehanizam kojim se dotičnom pružatelju iz javnih sredstava nadoknađuju utvrđeni neto troškovi pod transparentnim uvjetima;

(b) podijeliti neto trošak obveze pružanja univerzalne usluge među pružateljima elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga.

2. U slučaju podjele neto troška u skladu sa stavkom 1. točkom (b) ovoga članka, države članice uspostavljaju mehanizam podjele troškova kojim upravlja nacionalno regulatorno tijelo ili tijelo neovisno o korisnicima pod nadzorom nacionalnog regulatornoga tijela. Može se financirati samo neto trošak, kako je utvrđen u skladu s člankom 89., koji proizlazi iz obveza utvrđenih u člancima od 84. do 87.

Mehanizmom podjele troškova moraju se uvažavati načela transparentnosti, minimalnog narušavanja tržišta, nediskriminacije i proporcionalnosti, u skladu s načelima utvrđenim u dijela B Priloga VII. Države članice mogu odlučiti ne zahtijevati doprinose od poduzetnika čiji je nacionalni prihod ispod određene gornje granice.

Sve pristojbe povezane s podjelom troška obveza pružanja univerzalne usluge moraju biti razdvojene te se moraju utvrditi za svakog poduzetnika zasebno. Takve pristojbe ne nameću se niti prikupljaju od poduzetnika koji ne pružaju usluge na državnom području države članice koja je uspostavila mehanizam podjele troškova.

Članak 91.

Transparentnost

1. Ako se neto trošak obveza pružanja univerzalne usluge treba izračunavati u skladu s člankom 89., nacionalna regulatorna tijela osiguravaju javnu dostupnost načela izračuna neto troškova, uključujući pojedinosti metodologije koju treba upotrijebiti.

Ako je uspostavljen mehanizam za podjelu neto troška obveza pružanja univerzalne usluge iz članka 90. stavka 2., nacionalna regulatorna tijela osiguravaju javnu dostupnost načela podjele troškova i nadoknade neto troška.

2. Podložno propisima Unije i nacionalnim propisima o komercijalnoj povjerljivosti, nacionalna regulatorna tijela objavljuju godišnje izvješće kojim se pružaju pojedinosti o izračunanom trošku obveze pružanja univerzalne usluge te u kojem se navode doprinosi svih uključenih poduzetnika, uključujući sve tržišne pogodnosti koje su mogli ostvariti poduzetnici na temelju utvrđenih obveza pružanja univerzalne usluge iz članaka od 84. do 87.

Članak 92.

Dodatne obvezne usluge

Države članice mogu odlučiti na svojim državnim područjima učiniti javno dostupnima usluge koje su dodatne uslugama uključenim u obveze pružanja univerzalne usluge iz članaka od 84. do 87. U takvim se slučajevima ne smije nametnuti mehanizam nadoknade koji bi uključivao konkretne poduzetnike.

GLAVA II.
BROJEVNI RESURSI

Članak 93.

Brojevni resursi

1. Države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela kontroliraju dodjelu prava korištenja svih nacionalnih brojevnih resursa i upravljanje nacionalnim planovima numeriranja te da osiguravaju odgovarajuće brojevne resurse za pružanje javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga. Države članice osiguravaju utvrđivanje objektivnih, transparentnih i nediskriminirajućih postupaka dodjele prava korištenja za nacionalne brojevne resurse.

2. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela ujedno mogu dodijeliti prava korištenja brojevnim resursima iz nacionalnih planova numeriranja za pružanje posebnih usluga poduzetnicima koji nisu pružatelji elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga, uz uvjet stavljanja na raspolaganje odgovarajućih brojevnih resursa za zadovoljavanje trenutačne i predvidive buduće potražnje. Ti poduzetnici dokazuju da su sposobni upravljati brojevnim resursima i ispunjavati sve relevantne zahtjeve utvrđene na temelju članka 94. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela mogu suspendirati daljnju dodjelu prava korištenja brojevnim resursima takvim poduzetnicima ako se dokaže postojanje rizika od iscrpljivanja brojevnih resursa.

Kako bi se doprinijelo dosljednoj primjeni ovog stavka, nakon savjetovanja s dionicima i u bliskoj suradnji s Komisijom BEREC do … [18 mjeseci od datuma stupanja na snagu ove Direktive] donosi smjernice o zajedničkim kriterijima za ocjenjivanje sposobnosti upravljanja brojevnim resursima i procjene rizika iscrpljivanja brojevnih resursa.

3. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela osiguravaju da se nacionalni planovi i postupci numeriranja primjenjuju tako da se jednako postupa prema svim pružateljima javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga i poduzetnicima koji su prihvatljivi u skladu sa stavkom 2. Države članice osobito osiguravaju da poduzetnik kojemu je dodijeljeno pravo korištenja brojevnim resursima ne diskriminira druge pružatelje elektroničkih komunikacijskih usluga u pogledu brojevnih resursa koji se upotrebljavaju za pristup njihovim uslugama.

4. Svaka država članica osigurava da nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela stave na raspolaganje raspon nezemljopisnih brojeva koji se mogu upotrebljavati za pružanje elektroničkih komunikacijskih usluga koje nisu interpersonalne komunikacijske usluge na cijelom području Unije, ne dovodeći u pitanje Uredbu (EU) br. 531/2012 i članak 97. stavak 2. ove Direktive. Ako su prava korištenja brojevnim resursima dodijeljena u skladu sa stavkom 2. ovoga članka poduzetnicima koji nisu pružatelji elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga, ovaj se stavak primjenjuje na posebne usluge za čije su pružanje dodijeljena prava korištenja.

Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela osiguravaju da su uvjeti navedeni u dijelu E Priloga I. koji mogu biti priloženi pravima korištenja brojevnim resursima koji se upotrebljavaju za pružanje usluga izvan države članice kôda države, i njihova provedba jednako strogi kao uvjeti i provedba primjenjivi na usluge koje se pružaju u državi članici kôda države, u skladu s ovom Direktivom. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela ujedno osiguravaju u skladu s člankom 94. stavkom 6. da pružatelji koji upotrebljavaju brojevne resurse svojeg kôda države u drugim državama članicama udovoljavaju pravilima o zaštiti potrošača i drugim nacionalnim pravilima u vezi s korištenjem brojevnim resursima primjenjivima u tim državama članicama u kojima se upotrebljavaju brojevni resursi. Tom se obvezom ne dovode u pitanje izvršne ovlasti nadležnih tijela tih država članica.

BEREC pomaže nacionalnim regulatornim ili drugim nadležnim tijelima na njihov zahtjev pri koordinaciji njihovih aktivnosti kako bi se osiguralo djelotvorno upravljanje brojevnim resursima s pravom izvanteritorijalnoga korištenja unutar Unije.

Kako bi se nacionalnim regulatornim ili drugim nadležnim tijelima olakšalo praćenje usklađenosti sa zahtjevima iz ovog stavka, BEREC uspostavlja bazu podataka o brojevnim resursima s pravom izvanteritorijalnoga korištenja unutar Unije. U tu svrhu nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela BEREC-u dostavljaju relevantne informacije. Ako nacionalno regulatorno tijelo ne dodjeljuje brojevne resurse s pravom izvanteritorijalnoga korištenja unutar Unije, nadležno tijelo odgovorno za njihovo dodjeljivanje ili upravljanje savjetuje se s nacionalnim regulatornim tijelom.

5. Države članice osiguravaju kôd „00” kao standardni međunarodni pristupni kôd. Za korištenje brojevno utemeljenim interpersonalnim komunikacijskim uslugama među susjednim lokacijama preko granica između država članica mogu se uspostaviti posebni uvjeti ili se uporaba tih uvjeta nastaviti.

   Države članice mogu se dogovoriti da dijele zajednički plan numeriranja za sve ili posebne kategorije brojeva.

   Krajnji korisnici na koje takvi uvjeti ili dogovori utječu moraju biti u potpunosti obaviješteni.

6. Ne dovodeći u pitanje članak 106., države članice, ako je to tehnički izvedivo, potiču prenošenje na daljinu kako bi se promjena pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga olakšala krajnjim korisnicima, osobito pružateljima i korisnicima usluga komunikacije između strojeva.

7. Države članice osiguravaju objavljivanje nacionalnog plana numeriranja i svih njegovih kasnijih izmjena, uz ograničenja koja se mogu propisati samo iz razloga povezanih s nacionalnom sigurnosti.

8. Države članice podržavaju usklađivanje posebnih brojeva ili raspona numeriranja unutar Unije kada se njime promiče funkcioniranje unutarnjeg tržišta i razvoj paneuropskih usluga. Ako je to potrebno radi rješavanja nepokrivene prekogranične ili paneuropske potražnje za brojevnim resursima, Komisija donosi provedbene akte kojima se usklađuju posebni brojevi ili rasponi brojeva, pri čemu u najvećoj mogućoj mjeri uzima u obzir mišljenje BEREC-a.

Ti se provedbeni akti donose u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 118. stavka 4.

Članak 94.

Postupak za dodjelu prava korištenja brojevnim resursima

1. Ako je potrebno dodijeliti pojedinačna prava korištenja brojevnim resursima, nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela na zahtjev dodjeljuju takva prava bilo kojem poduzetniku za pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga u okviru općeg ovlaštenja iz članka 12., podložno članku 13. i članku 21. stavku 1. točki (c) te svim drugim pravilima kojima se osigurava učinkovito korištenje tim brojevnim resursima u skladu s ovom Direktivom.

2. Prava korištenja brojevnim resursima dodjeljuju se na temelju otvorenih, objektivnih, transparentnih, nediskriminirajućih i proporcionalnih postupaka.

   Pri dodjeli prava korištenja brojevnim resursima, nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela određuju može li nositelj prava prenositi ta prava te pod kojim uvjetima.

   Ako nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela dodijele prava korištenja brojevnim resursima na ograničeno vremensko razdoblje, trajanje tog razdoblja mora biti prilagođeno dotičnoj usluzi s obzirom na cilj koji se želi postići, vodeći računa o potrebi predviđanja odgovarajućeg razdoblja za amortizaciju ulaganja.

3. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela donose odluke o dodjeli prava korištenja brojevnim resursima u najkraćem mogućem roku po primitku potpunog zahtjeva, a u roku od tri tjedna u slučaju brojevnih resursa koji su dodijeljeni za posebne namjene u okviru nacionalnog plana numeriranja. Takve se odluke objavljuju.

4. Ako su nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela, nakon savjetovanja sa zainteresiranim stranama u skladu s člankom 23., odlučila da prava korištenja brojevnim resursima od iznimne gospodarske vrijednosti treba dodijeliti putem natječajnih postupaka ili postupaka uspoređivanja, nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela mogu produljiti rok od tri tjedna iz stavka 3. ovog članka za najviše dodatna tri tjedna.

5. Nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela ne smiju ograničavati broj pojedinačnih prava korištenja koje treba dodijeliti, osim kada je to potrebno da bi se osiguralo djelotvorno korištenje brojevnim resursima.

6. Ako prava korištenja brojevnim resursima uključuju njihovo izvanteritorijalno korištenje unutar Unije u skladu s člankom 93. stavkom 4., nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela uz prava korištenja prilažu posebne uvjete kako bi se osigurala usklađenost sa svim relevantnim nacionalnim pravilima o zaštiti potrošača i nacionalnim zakonima u vezi s korištenjem brojevnim resursima primjenjivima u državama članicama u kojima se upotrebljavaju brojevni resursi.

Na zahtjev nacionalnog regulatornoga tijela ili drugog nadležnog tijela iz države članice u kojoj se upotrebljavaju brojevni resursi, koje je dokazalo kršenje relevantnih pravila zaštite potrošača ili nacionalnih zakona u vezi s korištenjem brojevnim resursima te države članice, nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela države članice u kojoj su dodijeljena prava korištenja brojevnim resursima provodi uvjete koji su priloženi na temelju prvog podstavka ovog stavka u skladu s člankom 30., među ostalim u ozbiljnim slučajevima oduzimanjem prava izvanteritorijalnoga korištenja brojevnim resursima dodijeljenima dotičnom poduzetniku.

BEREC olakšava i koordinira razmjenu informacija između nadležnih tijela različitih uključenih država članica i osigurava odgovarajuću koordinaciju posla među njima.

7. Ovaj članak primjenjuje se i kada nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela dodjeljuju prava korištenja brojevnim resursima poduzetnicima koji nisu pružatelji elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga u skladu s člankom 93. stavkom 2.

Članak 95.

Naknade za prava korištenja brojevnim resursima

Države članice mogu nacionalnom regulatornom ili drugim nadležnim tijelima dopustiti da propišu naknade za prava korištenja brojevnim resursima kojima se odražava potreba za osiguravanjem optimalnoga korištenja tim resursima. Države članice osiguravaju da su takve naknade objektivno opravdane, transparentne, nediskriminirajuće i proporcionalne u odnosu na njihovu predviđenu namjenu te uzimaju u obzir ciljeve utvrđene u članku 3.

Članak 96.

Dežurne linije za prijavu nestanka djece i za pomoć djeci

1. Države članice krajnjim korisnicima osiguravaju besplatan pristup liniji dežurne službe za prijavu nestanka djeteta. Dežurna linija dostupna je pod brojem „116000”.

2. Države članice krajnjim korisnicima s invaliditetom u najvećoj mogućoj mjeri osiguravaju mogućnost pristupa uslugama na broju „116000”. Mjere poduzete kako bi se krajnjim korisnicima s invaliditetom olakšao pristup takvim službama tijekom putovanja u drugim državama članicama temelje se na usklađenosti s relevantnim normama ili specifikacijama utvrđenim u skladu s člankom 39.

3. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi osigurale da tijelo ili poduzetnik kojemu je dodijeljen broj „116000” osigura potrebna sredstva za upravljanje dežurnom linijom.

4. Države članice i Komisija osiguravaju da su krajnji korisnici odgovarajuće obaviješteni o postojanju i uporabi usluga koje se pružaju na brojevima „116000” i, ako je primjereno, „116111”.

Članak 97.

Pristup brojevima i uslugama

1. Ako je to ekonomski održivo te uz iznimku slučajeva u kojima je nazvani krajnji korisnik iz komercijalnih razloga odlučio ograničiti pristup pozivateljima koji se nalaze na posebnim geografskim područjima, države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela poduzimaju sve potrebne korake kako bi osigurala da krajnji korisnici imaju mogućnosti:

   (a) pristupa uslugama i njihove uporabe korištenjem nezemljopisnih brojeva unutar Unije; i

   (b) pristupa svim brojevima u Uniji, neovisno o tehnologiji i uređajima kojima se koristi operator, uključujući brojeve u nacionalnim planovima numeriranja država članica i univerzalne međunarodne brojeve besplatnih telefonskih usluga.

2. Države članice osiguravaju da nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela mogu od pružatelja javnih elektroničkih komunikacijskih mreža ili javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga zahtijevati da u pojedinačnim slučajevima blokiraju pristup brojevima ili uslugama kada je to opravdano zbog prijevara ili zlouporaba, kao i zahtijevati da pružatelji elektroničkih komunikacijskih usluga u takvim slučajevima uskrate relevantne prihode od međupovezivanja ili drugih usluga.

GLAVA III.
PRAVA KRAJNJIH KORISNIKA

Članak 98.

Izuzeće određenih mikropoduzetnika

Uz iznimku članaka 99. i 100., ova se glava ne primjenjuje na mikropoduzetnike koji pružaju brojevno neovisne interpersonalne komunikacijske usluge, osim ako oni pružaju i druge elektroničke komunikacijske usluge.

Države članice osiguravaju da krajnji korisnici budu obaviješteni o izuzeću iz prvog stavka prije sklapanja ugovora s mikropoduzetnikom koji se koristi tim izuzećem.

Članak 99.

Nediskriminacija

Pružatelji elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga ne smiju na krajnje korisnike primjenjivati nikakve različite zahtjeve ili opće uvjete na pristup tim mrežama ili uslugama, odnosno na korištenje tim mrežama ili uslugama, iz razloga povezanih s državljanstvom, boravištem ili mjestom poslovnog nastana krajnjeg korisnika, osim ako takvo različito postupanje nije objektivno opravdano.

Članak 100.

Zaštitne mjere u području temeljnih prava

1. Nacionalnim mjerama koje se odnose na pristup krajnjih korisnika uslugama i aplikacijama, ili njihovo korištenje tim uslugama i aplikacijama, putem elektroničkih komunikacijskih mreža moraju se poštovati Povelja temeljnih prava Unije („Povelja”) i opća načela prava Unije.

2. Bilo koja mjera koja se odnosi na pristup krajnjih korisnika uslugama i aplikacijama, ili njihovo korištenje tim uslugama i aplikacijama, putem elektroničkih komunikacijskih mreža, kojom bi se moglo ograničiti ostvarivanje prava i sloboda koje priznaje Povelja, smije se propisati samo ako je predviđena zakonom te se njome poštuju ta prava ili slobode, ako proporcionalna i potrebna te se njome stvarno ispunjavaju ciljevi od općeg interesa koji se priznaju pravom Unije ili potreba za zaštitom prava i sloboda drugih u skladu s člankom 52. stavkom 1. Povelje i općim načelima prava Unije, uključujući pravo na učinkovita pravna sredstva i pošteno suđenje. Sukladno tome, takve se mjere smiju poduzeti samo uz dužno poštovanje načela pretpostavke nedužnosti i prava na privatnost. Jamči se prethodan, pošten i nepristran postupak, uključujući pravo na saslušanje dotične osobe ili osoba, uz uvažavanje potrebe za odgovarajućim uvjetima i postupovnim dogovorima u valjano obrazloženim hitnim slučajevima u skladu s Poveljom.

Članak 101.

Razina usklađivanja

1. Države članice ne smiju zadržavati ni uvoditi u svoje nacionalno pravo odredbe o zaštiti krajnjih korisnika koje odstupaju od članaka od 102. do 115., uključujući strože ili blaže odredbe kako bi se osigurala drugačija razina zaštite, osim ako je drukčije utvrđeno u ovoj glavi.

2. Do … [3 godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive] države članice mogu nastaviti primjenjivati strože nacionalne odredbe za zaštitu potrošača, koje se razlikuju od onih utvrđenih u člancima od 102. do 115., uz uvjet da su te odredbe bile na snazi … [datum stupanja na snagu ove Direktive] te da su sva ograničenja funkcioniranja unutarnjeg tržišta koja iz njih proizlaze proporcionalna cilju zaštite potrošača.

   Države članice do … [12 mjeseci od stupanja na snagu ove Direktive] obavješćuju Komisiju o svim nacionalnim odredbama koje treba primjenjivati na temelju ovog stavka.

Članak 102.

Zahtjevi u vezi s informacijama za ugovore

1. Prije nego što se potrošač obveže ugovorom ili bilo kojom odgovarajućom ponudom, pružatelji javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga, koje nisu usluge prijenosa koje se upotrebljavaju za pružanje usluga komunikacije između strojeva, dužni su pružiti informacije iz članaka 5. i 6. Direktive 2011/83/EU, kao i informacije navedene u Prilogu VIII. ovoj Direktivi u mjeri u kojoj se te informacije odnose na uslugu koju pružaju.

   Te se informacije pružaju na jasan i razumljiv način na trajnom nosaču podataka kako je definiran u članku 2. točki 10. Direktive 2011/83/EU ili, ako pružanje takvih informacija na trajnom nosaču podataka nije izvedivo, u dokumentu koji je pružatelj stavio na raspolaganje za lako preuzimanje. Pružatelj mora izričito ukazati krajnjem korisniku na dostupnost tog dokumenta i važnost njegova preuzimanja za potrebe dokumentiranja, budućeg pretraživanja i nepromijenjenog umnožavanja.

   Te se informacije na zahtjev pružaju u formatu dostupnom za krajnje korisnike s invaliditetom u skladu s pravom Unije kojim se usklađuju zahtjevi u pogledu dostupnosti proizvoda i usluga.

2. Informacije iz stavaka 1., 3. i 5. pružaju se i krajnjim korisnicima koji su mikropoduzetnici ili mali poduzetnici ili neprofitne organizacije, osim ako su izričito pristali odreći se tih odredaba u cijelosti ili dijelom.

3. Pružatelji javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga koje nisu usluge prijenosa koje se upotrebljavaju za pružanje usluga komunikacije između strojeva dužni su potrošačima osigurati jezgrovit i lako čitljiv sažetak ugovora. U tom se sažetku utvrđuju glavni elementi zahtjeva u vezi s informacijama u skladu sa stavkom 1. Ti glavni elementi uključuju barem:

(a) naziv, adresu i kontaktne informacije pružatelja te, ako se razlikuju, kontaktne informacije za eventualne pritužbe;

(b) glavne značajke svake pružene usluge,

(c) cijene aktiviranja elektroničke komunikacijske usluge i odgovarajući iznos svih ponavljajućih pristojbi ili pristojbi povezanih s potrošnjom, ako se usluga pruža u zamjenu za izravno novčano plaćanje;

(d) trajanje ugovora i uvjete za njegovu obnovu i raskid,

(e) opseg u kojem su proizvodi i usluge osmišljeni za krajnje korisnike s invaliditetom;

(f) u pogledu usluga pristupa internetu, sažetak informacija koje se zahtijevaju na temelju članka 4. stavka 1. točaka (d) i (e) Uredbe (EU) 2015/2120.

Nakon što provede savjetovanje s BEREC-om, Komisija do … [12 mjeseci od datuma stupanja na snagu ove Direktive] donosi provedbene akte kojima se utvrđuje predložak sažetka ugovora kojim se pružatelji trebaju koristiti kako bi ispunili svoje obveze na temelju ovog stavka.

Ti se provedbeni akti donose u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 118. stavka 4.

Pružatelji koji podliježu obvezama na temelju stavka 1. propisno ispunjavaju taj predložak sažetka ugovora traženim informacijama te sažetak ugovora besplatno osiguravaju potrošačima prije sklapanja ugovora, uključujući ugovore na daljinu. Ako je u tome trenutku zbog objektivnih tehničkih razloga nemoguće osigurati sažetak ugovora, on se osigurava naknadno i bez nepotrebne odgode te ugovor postaje važeći čim krajnji korisnik potvrdi svoju suglasnost nakon primitka sažetka ugovora.

4. Informacije iz stavaka 1. i 3. postaju sastavni dio ugovora te se ne mijenjaju, osim ako se ugovorne stranke izričito dogovore drukčije.

5. Ako se usluge pristupa internetu ili javno dostupne interpersonalne komunikacijske usluge obračunavaju na temelju vremenskog razdoblja ili potrošene količine, njihovi pružatelji nude potrošačima mogućnost praćenja i kontrole uporabe svake od tih usluga. Ta mogućnost uključuje pristup pravodobnim informacijama o razini potrošnje usluga koje su uključene u tarifni plan. Pružatelji osobito obavješćuju potrošače prije dosezanja bilo kakvog ograničenja potrošnje koje su nadležna tijela utvrdila u koordinaciji, ako je to relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima, i koji su uključeni u njihov tarifni plan, te kada je usluga uključena u njihov tarifni plan u potpunosti iskorištena.

6. Države članice u svojem nacionalnom pravu mogu zadržati ili u njega uvesti odredbe kojima se od pružatelja usluga zahtijeva osiguravanje dodatnih informacija o razini potrošnje te odredbe za privremeno sprečavanje daljnjeg korištenja relevantnom uslugom u slučaju premašivanja financijskog ili količinskog ograničenja koje utvrdi nadležno tijelo.

7. Države članice i dalje mogu u svojem nacionalnom pravu zadržati ili u njega uvesti odredbe o aspektima koji nisu uređeni ovim člankom, posebice s ciljem odgovora na novonastale situacije.

Članak 103.

Transparentnost, uspoređivanje ponuda i objava informacija

1. U slučaju da pružatelji usluga pristupa internetu ili javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga takve usluge pružaju pod uvjetima poslovanja, nadležna tijela, ako je to relevantno u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelima, osiguravaju da svi takvi pružatelji ili samo nadležno tijelo, ako je to relevantno u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelom, objavljuju informacije iz Priloga IX. na jasan, sveobuhvatan i strojno čitljiv način te u formatu koji je dostupan krajnjim korisnicima s invaliditetom, u skladu s pravom Unije kojim se usklađuju zahtjevi za dostupnost proizvoda i usluga. Takve se informacije redovito ažuriraju. Nadležna tijela u koordinaciji, ako je to relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima mogu utvrditi dodatne zahtjeve u pogledu oblika u kojem treba objaviti takve informacije. Navedene se informacije, na zahtjev, prije objave dostavljaju nadležnom tijelu i, ako je to relevantno, nacionalnom regulatornom tijelu.

2. Nadležna tijela u koordinaciji, ako je to relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima osiguravaju da krajnji korisnici imaju besplatan pristup najmanje jednom neovisnom alatu za usporedbu koji im omogućuje usporedbu i evaluaciju različitih usluga pristupa internetu i javno dostupnih brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga, te, ako je to primjenjivo, javno dostupnih brojevno neovisnih komunikacijskih usluga, u pogledu:

(a) cijena i tarifa usluga koje se pružaju u zamjenu za izravna novčana plaćanja koja su ponavljajuća ili se temelje na potrošnji; te

(b) kvalitete izvođenja usluge, ako je ponuđena minimalna kvaliteta usluge ili se od poduzetnika zahtijeva objavljivanje takvih informacija na temelju članka 104.

3. Alat za usporedbu iz stavka 2. mora:

(a) biti operativno neovisan od pružatelja takvih usluga, osiguravajući time da se prema svim pružateljima usluga jednako postupa u rezultatima pretraživanja;

(b) jasno otkrivati vlasnike i operatore alata za usporedbu;

(c) sadržavati jasne i objektivne kriterije na kojima se treba temeljiti usporedba;

(d) se služi jednostavnim i nedvosmislenim jezikom;

(e) pružati točne i ažurirane informacije te navoditi vrijeme posljednjeg ažuriranja;

(f) biti otvoren svakom pružatelju usluga pristupa internetu ili javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga, koji je stavio na raspolaganje relevantne informacije, obuhvaćati širok raspon ponuda kojima je pokriven znatan dio tržišta te, u slučaju da predstavljene informacije ne pružaju potpun pregled tržišta, o tome navesti jasnu izjavu prije nego što prikaže rezultate;

(g) osiguravati učinkovit postupak za prijavljivanje netočnih informacija;

(h) omogućivati usporedbu cijena, tarifa i kvalitete izvođenja usluge među ponudama koje su dostupne potrošačima te, ako to zahtijevaju države članice, između tih ponuda i standardnih javno dostupnih ponuda namijenjenih drugim krajnjim korisnicima.

Nadležna tijela u koordinaciji, ako je to relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima na zahtjev pružatelja alata certificiraju alate za usporedbu koji udovoljavaju uvjetima iz točaka od (a) do (h).

Treće strane imaju pravo besplatnog korištenja informacijama u otvorenim formatima podataka, koje objavljuju pružatelji usluga pristupa internetu /ili javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga, kako bi se omogućila dostupnost takvih neovisnih alata za usporedbu.

4. Države članice mogu zahtijevati da pružatelji usluga pristupa internetu i/ili javno dostupnih brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga besplatno šire informacije od javnog interesa postojećim i novim krajnjim korisnicima, prema potrebi sredstvima koje uobičajeno upotrebljavaju u komunikaciji s krajnjim korisnicima. U tom slučaju relevantna tijela javne vlasti pružaju te informacije od javnog interesa u standardiziranom formatu te one, među ostalim, obuhvaćaju sljedeće teme:

(a) najuobičajenije načine korištenja uslugama pristupa internetu i javno dostupnim brojevno utemeljenim interpersonalnim komunikacijskim uslugama za počinjenje nezakonitih radnji ili širenje štetnog sadržaja, osobito kada time dovodi u pitanje poštovanje prava i sloboda drugih, uključujući kršenja prava na zaštitu podataka, autorskog i srodnih prava te njihove pravne posljedice; i

(b) načine zaštite od rizika za osobnu sigurnost, privatnost i osobne podatke kod korištenja uslugama pristupa internetu i javno dostupnim brojevno utemeljenim interpersonalnim komunikacijskim uslugama.

Članak 104.

Kvaliteta usluge povezane s pristupom internetu
i javno dostupnim interpersonalnim komunikacijskim uslugama

1. Nacionalna regulatorna tijela u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima mogu od pružatelja usluga pristupa internetu i javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga zahtijevati da za krajnje korisnike objave sveobuhvatne, usporedive, pouzdane, korisniku prilagođene i ažurirane informacije o kvaliteti njihovih usluga, u mjeri u kojoj se barem neki elementi mreže nalaze pod njihovom kontrolom izravno ili na temelju sporazuma o razini usluge u tu svrhu, te o mjerama koje su poduzete kako bi se osigurala jednakost u pristupu za krajnje korisnike s invaliditetom. Nacionalna regulatorna tijela u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima ujedno mogu od pružatelja javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga zahtijevati da obavijeste potrošače ako kvaliteta usluga koje pružaju ovisi o bilo kakvim vanjskim čimbenicima, kao što su kontrola prijenosa signala ili mrežna povezivost.

   Navedene se informacije prije objave na zahtjev dostavljaju nacionalnim regulatornim tijelima i, ako je to relevantno, drugim nadležnim tijelima.

   Te mjere za osiguravanje kvalitete usluge moraju biti u skladu s Uredbom (EU) 2015/2120.

2. Nacionalna regulatorna tijela u koordinaciji s drugim nadležnim tijelima određuju, uzimajući u najvećoj mjeri smjernice BEREC-a, parametre kvalitete usluga koje treba mjeriti, primjenjive metode mjerenja, kao i sadržaj, oblik i način objave informacija, uključujući moguće mehanizme certificiranja kvalitete. Ako je to primjereno, upotrebljavaju se parametri, definicije i metode mjerenja iz Priloga X.

Kako bi se doprinijelo dosljednoj primjeni ovog stavka i Priloga X., a nakon savjetovanja s dionicima i u bliskoj suradnji s Komisijom, BEREC do … [18 mjeseci od datuma stupanja na snagu ove Direktive] donosi smjernice koje sadrže pojedinosti o relevantnim parametrima kvalitete usluga, uključujući parametre relevantne za krajnje korisnike s invaliditetom, primjenjive metode mjerenja, sadržaj i format objave informacija te mehanizme certificiranja kvalitete.

Članak 105.

Trajanje i raskid ugovora

1. Države članice osiguravaju da se uvjetima i postupcima za raskid ugovora ne odvraća od promjene pružatelja usluga te da se ugovorima sklopljenima između potrošača i pružatelja javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga, koje nisu brojevno neovisne interpersonalne komunikacijske usluge niti su usluge prijenosa koje se upotrebljavaju za pružanje usluga komunikacije između strojeva, ne uvjetuje obvezujuće razdoblje dulje od 24 mjeseca. Države članice mogu donijeti ili zadržati odredbe kojima se uvjetuju kraća maksimalna ugovorna obvezujuća razdoblja.

Ovaj se stavak ne primjenjuje na trajanje ugovora o obročnom plaćanju kada je potrošač u zasebnom ugovoru pristao na obročna plaćanja isključivo za postavljanje fizičke veze, posebice, s mrežama vrlo velikog kapaciteta. Ugovor o obročnom plaćanju za postavljanje fizičke veze ne uključuje terminalnu opremu, kao što je ruter ili modem i ne sprečava potrošače da ostvare svoja prava na temelju ovog članka.

2. Stavak 1. primjenjuje se i na krajnje korisnike koji su mikropoduzetnici, mali poduzetnici ili neprofitne organizacije, osim ako nisu izrijekom pristali na odricanje od tih odredaba.

3. Ako se ugovorom ili nacionalnim pravom predviđa automatsko produljenje ugovora s fiksnim trajanjem za elektroničke komunikacijske usluge, koje nisu brojevno neovisne interpersonalne komunikacijske usluge niti su usluge prijenosa koje se upotrebljavaju za pružanje usluga između strojeva, države članice osiguravaju da nakon takvog produljenja krajnji korisnici imaju pravo na raskid ugovora u bilo kojem trenutku uz maksimalni otkazni rok od mjesec dana koji su utvrdile države članice, i bez bilo kakvih troškova, uz iznimku pristojbi za primanje usluge tijekom otkaznog roka. Prije automatskog produljenja ugovora pružatelji na razumljiv način i pravodobno te na trajnom nosaču podataka obavješćuju krajnje korisnike o prestanku ugovorne obveze i o načinima raskida ugovora. Uz navedeno, pružatelji istodobno krajnje korisnike savjetuju o najboljim tarifama u vezi sa svojim uslugama. Pružatelji krajnjim korisnicima pružaju informacije o najboljim tarifama najmanje jednom godišnje.

4. Krajnji korisnici imaju pravo raskinuti svoj ugovor bez dodatnih troškova nakon obavijesti o promjenama ugovornih uvjeta koje je predložio pružatelj javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga koje nisu brojevno neovisne interpersonalne komunikacijske usluge, osim ako su predložene promjene isključivo u korist krajnjeg korisnika ili su isključivo administrativne naravi i ne utječu negativno na krajnjeg korisnika ili su izravno propisane pravom Unije ili nacionalnim pravom.

   Pružatelji obavješćuju krajnje korisnike najmanje mjesec dana unaprijed o svakoj promjeni ugovornih uvjeta te istodobno o njihovu pravu na raskid ugovora bez dodatnih troškova ako ne prihvaćaju nove uvjete. Pravo na raskid ugovora može se ostvariti u roku od mjesec dana nakon obavješćivanja. Države članice mogu taj rok produljiti za tri mjeseca. Države članice osiguravaju da se obavješćivanje izvodi na jasan i razumljiv način i na trajnom mediju.

5. Svako znatno odstupanje, koje je trajno ili se često ponavlja, između stvarne izvedbe elektroničke komunikacijske usluge, koja nije usluga pristupa internetu niti brojevno neovisna interpersonalna komunikacijska usluga, i izvedbe navedene u ugovoru smatra se osnovom za aktiviranje pravnih sredstava koja su potrošaču dostupna u skladu s nacionalnim pravom, uključujući pravo na besplatan raskid ugovora.

6. Ako krajnji korisnik ima pravo na raskid ugovora za javno dostupnu elektroničku komunikacijsku uslugu, koja nije brojevno neovisna interpersonalna komunikacijska usluga, prije isteka dogovorenog ugovornog razdoblja na temelju ove Direktive ili drugih odredaba prava Unije ili odredaba nacionalnog prava, krajnji korisnik ne plaća nikakvu nadoknadu, osim one za zadržanu subvencioniranu terminalnu opremu.

Ako krajnji korisnik odluči zadržati terminalnu opremu obuhvaćenu ugovorom u trenutku njegova sklapanja, nastala nadoknada ne smije premašivati njezinu vrijednost *pro rata temporis* kako je dogovorena u trenutku sklapanja ugovora ili preostali dio naknade za uslugu do isteka ugovora, ovisno o tome koji je iznos manji.

Države članice mogu utvrditi druge metode izračuna visine nadoknade, uz uvjet da takve metode ne rezultiraju razinom nadoknade koja premašuje onu izračunatu u skladu s drugim podstavkom.

Pružatelj, u trenutku koji utvrde države članice, a najkasnije po plaćanju nadoknade, besplatno uklanja sve uvjete u vezi s korištenjem terminalnom opremom na drugim mrežama.

7. Kad je riječ o uslugama prijenosa koje se koriste za usluge komunikacije između strojeva, pravima iz stavaka 4. i 6. smiju se koristiti samo krajnji korisnicima koji su potrošači, mikropoduzetnici, mali poduzetnici ili neprofitne organizacije.

Članak 106.

Promjena pružatelja i prenosivost broja

1. U slučaju promjene pružatelja usluga pristupa internetu, dotični pružatelji krajnjem korisniku pružaju odgovarajuće informacije prije i tijekom postupka promjene pružatelja te osiguravaju neprekinutost usluge pristupa internetu, osim ako je to tehnički neizvedivo. Novi pružatelj osigurava da se aktivacija usluge pristupa internetu odvije u najkraćem mogućem roku na datum i u roku koji su izričito dogovoreni s krajnjim korisnikom. Zamijenjeni pružatelj nastavlja pružati svoje usluge pristupa internetu pod istim uvjetima sve dok novi pružatelj ne aktivira svoje usluge pristupa internetu. Prekid pružanja usluge tijekom postupka promjene pružatelja usluga ne smije trajati dulje od jednog radnog dana.

   Nacionalna regulatorna tijela osiguravaju učinkovitost i jednostavnost postupka promjene pružatelja za krajnjeg korisnika.

2. Države članice osiguravaju da svi krajnji korisnici s brojevima obuhvaćenima nacionalnim planom numeriranja imaju pravo, na zahtjev, zadržati svoje brojeve neovisno o poduzetniku koji pruža uslugu, u skladu s dijelom C Priloga VI.

3. Ako krajnji korisnik raskine ugovor, države članice krajnjem korisniku osiguravaju mogućnost da prenese broj obuhvaćen nacionalnim planom numeriranja kod drugog pružatelja tijekom najmanje mjesec dana od datuma raskida, osim ako se krajnji korisnik odrekne tog prava.

4. Nacionalna regulatorna tijela osiguravaju da određivanje cijena među pružateljima usluga u vezi s osiguravanjem prenosivosti broja ovisi o trošku te da se nikakve izravne pristojbe ne zaračunavaju krajnjim korisnicima.

5. Prenošenje brojeva i njihova kasnija aktivacija obavljaju se u najkraćem mogućem roku na datum koji je izričito dogovoren s krajnjim korisnikom. U svakom slučaju, krajnjim korisnicima koji su sklopili ugovor za prenošenje broja na novog pružatelja, taj se broj aktivira u roku od jednog radnog dana od datuma dogovorenoga s krajnjim korisnikom. U slučaju da postupak prenošenja broja nije uspješan, zamijenjeni pružatelj ponovno aktivira broj i povezane usluge krajnjeg korisnika sve do uspješnog završetka postupka prenošenja broja. Zamijenjeni pružatelj nastavlja pružati svoje usluge pod istim uvjetima poslovanja do aktivacije usluga novog pružatelja. U svakom slučaju, prekid pružanja usluge tijekom postupka promjene pružatelja usluga i prenošenja brojeva ne smije trajati dulje od jednog radnog dana. Operatori čijim se pristupnim mrežama ili opremom koriste zamijenjeni ili novi pružatelj, ili oboje, osiguravaju da nema prekida usluge kojim bi se odgodio postupak promjene pružatelja i prenošenja broja.

6. Novi pružatelj vodi postupak promjene pružatelja i prenošenja broja utvrđen u stavcima 1. i 5. te novi i zamijenjeni pružatelj međusobno surađuju u dobroj vjeri. Oni ne smiju odgađati niti zlorabiti postupke promjene pružatelja i prenošenja broja niti smiju prenositi brojeve ili mijenjati krajnje korisnike bez njihova izričitoga pristanka. Ugovori krajnjih korisnika sa zamijenjenim pružateljem automatski se raskidaju čim završi postupak promjene pružatelja.

Nacionalna regulatorna tijela mogu uspostaviti pojedinosti postupaka promjene pružatelja i prenošenja broja, uzimajući u obzir nacionalne odredbe o ugovorima, tehničku izvedivost i potrebu za održavanjem neprekinutosti usluge za krajnje korisnike. To uključuje zahtjev da se prenošenje broja obavi na daljinu, ako je to tehnički izvedivo, osim ako krajnji korisnik zahtijeva drukčije. Nacionalna regulatorna tijela mogu poduzeti i primjerene mjere kojima se osigurava odgovarajuće informiranje i zaštita krajnjih korisnika tijekom cijelog postupka promjene pružatelja i prenošenja broja te sprečavanje promjene pružatelja protiv volje krajnjih korisnika.

Zamijenjeni pružatelji potrošačima na njihov zahtjev daju povrat cjelokupnog preostalog iznosa unaprijed plaćenih usluga. Na povrat se može zaračunati naknada samo ako je tako predviđeno u ugovoru. Takva naknada mora biti proporcionalna i primjerena stvarnim troškovima koji nastaju za zamijenjenoga pružatelja pri davanju povrata.

7. Države članice utvrđuju pravila o sankcijama u slučaju da pružatelj ne ispunjava obveze utvrđene u ovom članku, uključujući odgodu postupka prenošenja broja ili zlouporabe prenošenja broja, koje izvodi pružatelj ili koje se izvodi u njegovo ime.

8. Države članice utvrđuju pravila o nadoknadi koju krajnjim korisnicima plaćaju njihovi pružatelji na jednostavan načini pravodobno u slučaju da pružatelj ne ispunjava obveze utvrđene u ovom članku te u slučaju odgode u postupku prenošenja broja ili promjene pružatelja ili zlouporaba prenošenja broja i promjene pružatelja, te u slučaju propuštanja dogovorenoga termina za pružanje usluge i instalaciju.

9. Uz informacije koje se zahtijevaju na temelju Priloga VIII., države članice osiguravaju da su krajnji korisnici odgovarajuće obaviješteni o postojanju tog prava na nadoknadu iz stavaka 7. i 8.

Članak 107.

Ponude u paketu

1. Ako paket usluga ili paket usluga i terminalne opreme koji se nudi potrošaču sadrži najmanje uslugu pristupa internetu ili javno dostupne brojevno utemeljene interpersonalne komunikacijske usluge, članak 102. stavak 3., članak 103. stavak 1., članak 105. i članak 106. stavak 1. primjenjuju se na sve elemente paketa, uključujući, mutatis mutandis, one elemente koji inače nisu obuhvaćeni tim odredbama.

2. Ako potrošač na temelju prava Unije ili nacionalnog prava u skladu s pravom Unije ima pravo raskinuti bilo koji element paketa kako je navedeno u stavku 1. prije isteka dogovorena ugovornog roka zbog neusklađenosti s ugovorom ili nepružanja usluge, države članice potrošaču osiguravaju pravo da raskine ugovor u pogledu svih elemenata paketa.

3. Pretplatom na dodatne usluge ili terminalnu opremu, koje pruža ili distribuira isti pružatelj usluga pristupa internetu ili javno dostupnih brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga, ne produljuje se početno trajanje ugovora kojem se takve usluge ili terminalna oprema dodaju, osim ako potrošač izričito pristane na to pri uzimanju pretplate na dodatne usluge ili terminalnu opremu.

4. Stavci 1. i 3. primjenjuju se na krajnje korisnike koji su mikropoduzetnici, mali poduzetnici ili neprofitne organizacije, osim ako su izričito pristali odreći se tih odredaba u cijelosti ili dijelom.

5. Države članice mogu primijeniti stavak 1. i u pogledu ostalih odredaba iz ove glave.

Članak 108.

Dostupnost usluga

Države članice poduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale najveću moguću dostupnost usluga glasovnih komunikacija i usluga pristupa internetu koje se pružaju putem javnih elektroničkih komunikacijskih mreža u slučaju izuzetno teškog kvara mreže ili u slučajevima više sile. Države članice osiguravaju da pružatelji usluga glasovnih komunikacija poduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurali neprekinut pristup hitnim službama i neprekinut prijenos javnih upozorenja.

Članak 109.

Komunikacije prema hitnim službama i jedinstveni europski broj za hitne slučajeve

1. Države članice osiguravaju da svi krajnji korisnici usluge navedene u stavku 2., uključujući i korisnike javnih glasovnica, imaju mogućnost besplatnog pristupa hitnim službama putem komunikacija prema hitnim službama, bez uporabe bilo kakvih sredstava plaćanja, korištenjem jedinstvenim europskim brojem za hitne slučajeve „112” i bilo kojim drugim nacionalnim brojem za hitne slučajeve koji su utvrdile države članice.

Države članice promiču pristup hitnim službama preko jedinstvenog europskog broja za za hitne slučajeve „112” iz elektroničkih komunikacijskih mreža koje nisu javno dostupne no kojima se omogućuju pozivi prema javnim mrežama, osobito ako poduzetnik koji je odgovoran za tu mrežu ne osigurava alternativan i jednostavan pristup hitnoj službi.

2. Države članice nakon savjetovanja s nacionalnim regulatornim tijelima, hitnim službama i pružateljima elektroničkih komunikacijskih usluga, osiguravaju da pružatelji javno dostupnih brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga, ako se tim uslugama krajnjim korisnicima omogućuju pozivi prema broju iz nacionalnog ili međunarodnog plana numeriranja, pruže pristup hitnim službama putem komunikacija prema hitnim službama putem najprimjerenijeg PSAP-a.

3. Države članice osiguravaju da se na sve komunikacije prema hitnim službama upućene na jedinstveni europski broj za hitne slučajeve „112” primjereno odgovara te da se obrađuju na način koji je najprimjereniji nacionalnoj organizaciji sustava hitnih službi. Na takve se komunikacije prema hitnim službama mora odgovarati te se one moraju obrađivati barem jednakom brzinom i učinkovitošću kao i komunikacije prema hitnim službama na nacionalne brojeve za hitne slučajeve, ako se oni nastave upotrebljavati.

4. Do … [2 godine od stupanja na snagu ove Direktive] i svake dvije godine nakon toga Komisija podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću o učinkovitosti provedbe europskog broja za hitne slučajeve „112”.

5. Države članice osiguravaju da krajnji korisnici s invaliditetom imaju pristup hitnim službama koji je dostupan putem komunikacija prema hitnim službama te je jednak pristupu drugih krajnjih korisnika u skladu s pravom Unije kojim se usklađuju zahtjevi za dostupnost proizvoda i usluga. Komisija te nacionalna regulatorna ili druga nadležna tijela poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo da tijekom putovanja u drugoj državi članici krajnji korisnici s invaliditetom imaju pristup hitnim službama uz jednake uvjete kao i drugi krajnji korisnici, ako je to izvedivo, bez prethodne registracije. Tim se mjerama nastoji osigurati interoperabilnost u svim državama članicama te se one u najvećoj mogućoj mjeri moraju temeljiti na europskim normama ili specifikacijama utvrđenima u skladu s člankom 39. Takvim mjerama ne sprečava se države članice da donesu dodatne zahtjeve radi ostvarivanja ciljeva iz ovog članka.

6. Države članice osiguravaju da su informacije o lokaciji pozivatelja stavljene na raspolaganje najprikladnijem PSAP-u bez odgode nakon uspostavljanja komunikacije prema hitnim službama. To uključuje informacije o lokaciji na temelju mreže te, ako je to izvedivo, informacije o lokaciji pozivatelja koje se dobivaju iz mobilnog uređaja. Države članice osiguravaju da su utvrđivanje i prijenos informacija o lokaciji pozivatelja besplatni za krajnjeg korisnika i PSAP u pogledu svih komunikacija prema hitnim službama na jedinstveni europski broj za hitne slučajeve „112”. Države članice mogu proširiti opseg te obveze tako da se odnosi i na komunikacije prema hitnim službama na nacionalne brojeve za hitne slučajeve. Nadležna regulatorna tijela, koja se, prema potrebi, savjetuju s BEREC-om, utvrđuju kriterije za preciznost i pouzdanost informacija o lokaciji pozivatelja.

7. Države članice osiguravaju da su krajnji korisnici odgovarajuće obaviješteni o postojanju i uporabi jedinstvenog europskog broja za hitne slučajeve „112”, kao i o njegovim značajkama pristupačnosti, među ostalim i putem inicijativa koje su posebno namijenjene osobama koje putuju iz jedne države članice u drugu i krajnjim korisnicima s invaliditetom. Te se informacije pružaju u lako dostupnim formatima koji su prilagođeni različitim vrstama invaliditeta. Komisija podupire i dopunjuje djelovanje država članica.

8. Kako bi se osigurao učinkovit pristup hitnim službama komunikacijom prema jedinstvenom europskom broju za hitne slučajeve „112” u državama članicama, Komisija, nakon što provede savjetovanje s BEREC-om, donosi delegirane akte u skladu s člankom 117., kojima se dopunjuju stavci 2., 5. i 6. ovoga članka, o mjerama potrebnima za osiguravanje kompatibilnosti, interoperabilnosti, kvalitete, pouzdanosti i neprekinutosti komunikacija prema hitnim službama u Uniji u pogledu rješenja za utvrđivanje lokacije pozivatelja, pristupa za krajnje korisnike s invaliditetom i preusmjeravanje poziva na najprikladniji PSAP. Prvi takvi delegirani akt donosi se do … [četiri godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive].

Pri donošenju delegiranih akata ne dovodi se u pitanje organizacija hitnih službi, niti se na nju utječe, ona ostaje u isključivoj nadležnosti država članica.

Komisija vodi bazu podataka s brojevima hitnih službi država članica u formatu E.164, kako bi se osiguralo da hitne službe u različitim državama članicama mogu stupiti u kontakt jedna s drugom, u slučaju da takvu bazu podataka ne vodi druga organizacija.

Članak 110.

Sustav upozoravanja javnosti

1. Ako postoje sustavi upozoravanja javnosti u vezi s trenutačnim ili nastupajućim izvanrednim okolnostima i katastrofama velikih razmjera, države članice do … [42 mjeseca od datuma stupanja na snagu ove Direktive] osiguravaju da pružatelji brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga u mreži pokretnih komunikacija dostavljaju javna upozorenja dotičnim krajnjim korisnicima.

2. Neovisno o stavku 1., države članice mogu odrediti da se upozorenja javnosti dostavljaju putem javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga, koje nisu usluge iz stavka 1. niti su usluge radiodifuzije, ili s pomoću mobilne aplikacije koja se temelji na usluzi pristupa internetu, uz uvjet da je sustav upozoravanja javnosti jednako učinkovit u smislu pokrivenosti i kapaciteta za stupanje u kontakt s krajnjim korisnicima, među ostalim i onima koji se samo privremeno nalaze u dotičnom području, pri čemu se u najvećoj mogućoj mjeri uvažavaju smjernice BEREC-a. Krajnji korisnici moraju moći na laki način primiti upozorenja javnosti.

   Do … [18 mjeseci od datuma stupanja na snagu ove Direktive] i nakon savjetovanja s tijelima nadležnima za PSAP-ove, BEREC objavljuje smjernice o tome kako procijeniti je li učinkovitost sustavâ upozoravanja javnosti iz ovog stavka jednaka učinkovitosti onih iz stavka 1.

Članak 111.

Jednaki pristup i izbor za krajnje korisnike s invaliditetom

1. Države članice osiguravaju da nadležna tijela utvrde zahtjeve koje pružatelji javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga trebaju zadovoljiti kako bi se osiguralo da krajnji korisnici s invaliditetom:

   (a) imaju pristup elektroničkim komunikacijskim uslugama, uključujući povezane ugovorne informacije koje se pružaju na temelju članka 102., koje su jednake uslugama koje su dostupne većini krajnjih korisnika; i

   (b) imaju na izbor odgovarajući izbor poduzetnika i usluga koji su dostupni većini krajnjih korisnika.

2. Države članice pri poduzimanju mjera iz stavka 1. ovoga članka potiču usklađenost s relevantnim normama ili specifikacijama utvrđenima u skladu s člankom 39.

Članak 112.

Usluge davanja obavijesti o brojevima pretplatnika

1. Države članice osiguravaju da svi pružatelji brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga koji dodjeljuju brojeve iz plana numeriranja udovoljavaju svim razumnim zahtjevima za stavljanje na raspolaganje relevantnih informacija u dogovorenom formatu, pod uvjetima koji su pošteni, objektivni, nediskriminirajući i ovise o trošku, za potrebe pružanja javno dostupnih usluga davanja obavijesti o brojevima pretplatnika i telefonskih imenika.

2. Nacionalna regulatorna tijela ovlaštena su propisati obveze i uvjete poduzetnicima koji kontroliraju pristup krajnjih korisnika pri pružanju usluga davanja obavijesti o brojevima pretplatnika u skladu s člankom 61. Takve obveze i uvjeti moraju biti objektivni, pravedni, nediskriminirajući i transparentni.

3. Države članice ne smiju zadržati nikakva regulatorna ograničenja kojima se krajnje korisnike u jednoj državi članici sprečava da izravno pristupe uslugama davanja obavijesti o brojevima pretplatnika u drugoj državi članici putem glasovnog poziva ili tekstualne poruke (SMS) te poduzimaju mjere kako bi osigurale takav pristup u skladu s člankom 97.

4. Ovaj članak primjenjuje se ovisno o zahtjevima prava Unije o zaštiti osobnih podataka i privatnosti te, osobito, članka 12. Direktive 2002/58/EZ.

Članak 113.

Interoperabilnost automobilskih radioprijamnika, potrošačkih radioprijamnika i potrošačke digitalne televizijske opreme

1. Države članice osiguravaju interoperabilnost automobilskih radioprijamnika i potrošačke digitalne televizijske opreme u skladu s Prilogom XI.

2. Države članice mogu donijeti mjere za osiguravanje interoperabilnosti drugih potrošačkih radioprijamnika, pri čemu ograničavaju učinak na tržište prijamnike radijske difuzije te osiguravaju da se takve mjere ne primjenjuju na proizvode koji sadržavaju radioprijamnik samo pomoćne naravi, kao što su pametni telefoni, te na opremu kojom se koriste radioamateri.

3. Države članice potiču pružatelje digitalnih televizijskih usluga da, ako je to primjereno, osiguraju interoperabilnost digitalne televizijske opreme koju stavljaju na raspolaganje krajnjim korisnicima kako bi se, ako je to tehnički izvedivo, terminalna oprema ponovno mogla upotrijebiti kod drugih pružatelja digitalnih televizijskih usluga.

Ne dovodeći u pitanje članak 5. stavak 2. Direktive 2012/19/EU Europskog parlamenta i Vijeća[1], države članice osiguravaju da krajnji korisnici nakon raskida ugovora digitalnu televizijsku opremu mogu vratiti u okviru besplatnog i jednostavnoga postupka, osim ako pružatelj dokaže da je ona u potpunosti interoperabilna s uslugama digitalne televizije drugih pružatelja, među ostalim novog pružatelja krajnjeg korisnika.

Za digitalnu televizijsku opremu, koja udovoljava usklađenim normama čiji su referentni brojevi objavljeni u *Službenom listu Europske unije*, ili dijelovima tih normi, smatra se da je usklađena sa zahtjevom u pogledu interoperabilnosti iz drugog podstavka, koji je obuhvaćen tim normama ili dijelovima tih normi.

---

1 Direktiva 2012/19/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o otpadnoj električnoj i elektroničkoj opremi (OEEO) (SL L 197, 24.7.2012., str. 38.).

Članak 114.

„Obveze prijenosa”

1. Države članice mogu poduzetnicima koji su u njihovoj nadležnosti i koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže i usluge, koje se upotrebljavaju za distribuciju radijskih ili televizijskih radiodifuzijskih kanala za javnost, propisati razumne "obveze prijenosa" utvrđenih radijskih i televizijskih radiodifuzijskih kanala i povezanih komplementarnih usluga, osobito usluga pristupa, kako bi se omogućio odgovarajući pristup krajnjim korisnicima s invaliditetom, te podataka kojima se podržavaju usluge umrežene televizije i elektroničkih programskih vodiča, kada se znatan broj krajnjih korisnika takvih mreža i usluga njima koristi kao primarnim načinom primanja radijskih i televizijskih radiodifuzijskih kanala. Takve se obveze propisuju samo ako su nužne za ispunjavanje ciljeva od općeg interesa, kako ih je jasno utvrdila svaka država članica, te one moraju biti proporcionalne i transparentne.

2. Do … [jedna godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive] i svakih pet godina nakon toga, države članice preispituju obveze iz stavka 1., osim ako su takvo preispitivanje provele unutar prethodne četiri godine.

3. Ni stavkom 1. ovoga članka niti člankom 59. stavkom 2. ne dovodi se u pitanje sposobnost država članica da eventualno utvrde odgovarajuću nadoknadu u vezi s mjerama koje se poduzimaju u skladu s ovim člankom, pri čemu osiguravaju da u sličnim okolnostima nema diskriminacije u pogledu postupanja pružatelja elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga. Ako je predviđena nadoknada, države članice osiguravaju da je obveza isplate nadoknade, uključujući, ako je to relevantno, kriterije za njezin izračun, jasno utvrđena nacionalnim pravom. Države članice ujedno osiguravaju da se ona primjenjuje na proporcionalan i transparentan način.

Članak 115.

Osiguravanje dodatnih mogućnosti

1. Ne dovodeći u pitanje članak 88. stavak 2., države članice osiguravaju da nadležna tijela u koordinaciji, ako je to relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima imaju mogućnost zatražiti od pružatelja usluga pristupa internetu ili javno dostupnih brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga da besplatno stave na raspolaganje sve dodatne mogućnosti navedene u dijelu B Priloga VI., ili dio takvih mogućnosti, ovisno o tehničkoj izvedivosti, kao i sve dodatne mogućnosti navedene u dijelu A Priloga VI., ili dio takvih mogućnosti.

2. Prilikom primjene stavka 1. države članice mogu postupiti i izvan popisa dodatnih mogućnosti u dijelovima A i B Priloga VI.,, kako bi osigurale višu razinu zaštite potrošača.

3. Država članica može odlučiti ne primjenjivati stavak 1. na cijelom svom državnom području, ili njegovu dijelu, ako smatra, uzevši u obzir mišljenja zainteresiranih strana, kako postoji dostatan pristup tim mogućnostima.

Članak 116.

Prilagodba prilogâ

Komisija je ovlaštena donositi delegirane akte u skladu s člankom 117. o izmjeni prilogâ V., VI., IX., X. i XI. kako bi se uvažio tehnološki i društveni razvoj ili promjene u potražnji na tržištu.

DIO IV.
ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 117.

Izvršavanje delegiranja ovlasti

1. Ovlast za donošenje delegiranih akata dodjeljuje se Komisiji podložno uvjetima utvrđenima u ovom članku.

2. Ovlast za donošenje delegiranih akata iz članaka 75., 109. i 116. dodjeljuje se Komisiji na razdoblje od pet godina počevši od … [datum stupanja na snagu ove Direktive]. Komisija izrađuje izvješće o delegiranju ovlasti najkasnije devet mjeseci prije kraja razdoblja od pet godina. Delegiranje ovlasti prešutno se produljuje za razdoblja jednakog trajanja, osim ako se Europski parlament ili Vijeće tom produljenju usprotive najkasnije tri mjeseca prije kraja svakog razdoblja.

3. Europski parlament ili Vijeće u svakom trenutku mogu opozvati delegiranje ovlasti iz članaka 75., 109. i 116. Odlukom o opozivu prekida se delegiranje ovlasti koje je u njoj navedeno. Opoziv počinje proizvoditi učinke sljedećeg dana od dana objave spomenute odluke u Službenom listu Europske unije ili na kasniji dan naveden u spomenutoj odluci. On ne utječe na valjanost delegiranih akata koji su već na snazi.

4. Prije donošenja delegiranog akta Komisija se savjetuje sa stručnjacima koje je imenovala svaka država članica u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016.

5. Čim donese delegirani akt, Komisija ga istodobno priopćuje Europskom parlamentu i Vijeću.

6. Delegirani akt donesen na temelju članaka 75., 109. i 116. stupa na snagu samo ako ni Europski parlament ni Vijeće u roku od dva mjeseca od priopćenja tog akta Europskom parlamentu i Vijeću na njega ne podnesu nikakav prigovor ili ako su prije isteka tog roka i Europski parlament i Vijeće obavijestili Komisiju da neće podnijeti prigovore. Taj se rok produljuje za dva mjeseca na inicijativu Europskog parlamenta ili Vijeća.

Članak 118.

Odbor

1. Komisiji pomaže odbor ("Odbor za komunikacije"). Navedeni odbor je odbor u smislu Uredbe (EU) br. 182/2011.

2. Za provedbene akte iz članka 28. stavka 4. drugog podstavka Komisiji pomaže Odbor za radiofrekvencijski spektar osnovan na temelju članka 3. stavka 1. Odluke br. 676/2002/EZ. Navedeni odbor je odbor u smislu Uredbe (EU) br. 182/2011.

3. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 4. Uredbe (EU) br. 182/2011.

Kada se mišljenje odbora treba dobiti pisanim postupkom, navedeni postupak završava bez rezultata kada u roku za davanje mišljenja to odluči predsjednik odbora ili to zahtijeva član odbora. U tom slučaju predsjednik saziva sjednicu odbora u razumnom roku.

4. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 5. Uredbe (EU) br. 182/2011, uzimajući u obzir članak 8.

Kada se mišljenje odbora treba dobiti pisanim postupkom, navedeni postupak završava bez rezultata kada u roku za davanje mišljenja to odluči predsjednik odbora ili to zahtijeva član odbora. U tom slučaju predsjednik saziva sjednicu odbora u razumnom roku.

Članak 119.

Razmjena informacija

1. Komisija Odboru za komunikacije dostavlja sve relevantne informacije o ishodu redovnih savjetovanja s predstavnicima mrežnih operatora, pružatelja usluga, korisnika, potrošača, proizvođača i sindikata, kao i trećih zemalja i međunarodnih organizacija.

2. Odbor za komunikacije, uzimajući u obzir politiku Unije o elektroničkim komunikacijama, potiče razmjenu informacija među državama članicama i između država članica i Komisije o stanju i razvoju regulativnih aktivnosti u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama.

Članak 120.

Objava informacija

1. Države članice osiguravaju javno objavljivanje ažuriranih informacija u vezi s provedbom ove Direktive na način da je svim zainteresiranim stranama zajamčen jednostavan pristup tim informacijama. One objavljuju obavijest u svojim nacionalnim službenim listovima u kojoj se opisuje kako i gdje se te informacije objavljuju. Prva takva obavijest objavljuje se prije … [dvije godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive], a nakon toga obavijest se objavljuje svaki put kad nastupi promjena tamo navedenih informacija.

2. Države članice Komisiji dostavljaju primjerak svih takvih obavijesti u trenutku njihova objavljivanja. Ako je to primjereno, Komisija dostavlja te informacije Odboru za komunikacije.

3. Države članice osiguravaju da se sve relevantne informacije o pravima, uvjetima, postupcima, pristojbama, naknadama i odlukama u vezi s općim ovlaštenjima, pravima korištenja i pravima o instaliranju opreme objavljuju i ažuriraju na prikladan način kako bi se svim zainteresiranim stranama omogućio jednostavan pristup tim informacijama.

4. Ako se informacije iz stavka 3. čuvaju na različitim upravnim razinama, osobito informacije u pogledu postupaka i uvjeta za prava na instalaciju opreme, nadležno tijelo ulaže sve razumne napore, uzimajući u obzir troškove koji iz toga proizlaze, da izradi pregled svih takvih informacija prilagođen korisniku, uključujući informacije o relevantnim državnim razinama i odgovornim tijelima, s ciljem olakšavanja podnošenja zahtjeva za dodjelu prava na instalaciju opreme.

5. Države članice osiguravaju da se posebne obveze propisane poduzetnicima na temelju ove Direktive objavljuju te da se utvrde specifična tržišta proizvoda i usluga i geografska tržišta. Podložno potrebi zaštite komercijalne povjerljivosti, one osiguravaju da ažurirane informacije budu javno dostupne na način da je svim zainteresiranim stranama zajamčen jednostavan pristup tim informacijama.

6. Države članice dostavljaju Komisiji informacije koje učine javno dostupnim na temelju stavka 5. Komisija te informacije stavlja na raspolaganje u izravno dostupnom obliku te, ako je to primjereno, dostavlja ih Odboru za komunikacije.

Članak 121.

Obavješćivanje i praćenje

1. Nacionalna regulatorna tijela do …[dvije godine od stupanja na snagu ove Direktive] te odmah nakon bilo kakve kasnije promjene obavješćuju Komisiju o nazivima poduzetnika koji su određeni kao poduzetnici koji imaju obvezu pružanja univerzalne usluge na temelju članka 85. stavka 2., članaka 86. ili 87.

2. Nacionalna regulatorna tijela obavješćuju Komisiju o nazivima poduzetnika koji su određeni kao poduzetnici sa značajnom tržišnom snagom za potrebe ove Direktive i obvezama koje su im propisane na temelju ove Direktive. Komisiju se bez odgode obavješćuje o svim promjenama koje utječu na obveze propisane poduzetnicima ili o poduzetnicima na koja utječe ova Direktiva.

Članak 122.

Postupci preispitivanja

1. Do … [7 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive] i svakih pet godina nakon toga, Komisija preispituje funkcioniranje ove Direktive te o tome izvješćuje Europski parlament i Vijeće.

Tim se preispitivanjima osobito ocjenjuju učinak koji članak 61. stavak 3. i članci 76., 78. i 79. imaju na tržište te jesu li ex ante intervencijske ovlasti i druge intervencijske ovlasti na temelju ove Direktive dostatne kako bi se nacionalnim regulatornim tijelima omogućilo rješavanje oligopolnih tržišnih struktura protivnih propisima o zaštiti tržišnog natjecanja, kao i daljnje ostvarivanje koristi za krajnje korisnike na temelju nastavka jačanja tržišnog natjecanja na tržištima elektroničkih komunikacija.

U tu svrhu Komisija može od država članica zatražiti informacije, koje su one dužne dostaviti bez nepotrebne odgode.

2. Do …[7 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive] i svakih pet godina nakon toga, Komisija preispituje opseg univerzalne usluge, osobito kako bi Europskom parlamentu i Vijeću predložila promjenu opsega ili njegovo ponovno utvrđivanje.

To preispitivanje poduzima se u kontekstu društvenog, gospodarskog i tehnološkog razvoja, pri čemu se uzimaju u obzir, među ostalim, mobilnost i brzina prijenosa podataka u kontekstu dominantnih tehnologija kojima se koristi većina krajnjih korisnika. Komisija podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću u vezi s ishodom preispitivanja.

3. Do …[tri godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive] i svake tri godine nakon toga BEREC objavljuje mišljenje o nacionalnoj provedbi i funkcioniranju općeg ovlaštenja te o njihovu učinku na funkcioniranje unutarnjeg tržišta.

Komisija može, uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri u obzir mišljenje BEREC-a, objaviti izvješće o primjeni dijela I. glave II. poglavlja II. i Priloga I. te može podnijeti zakonodavni prijedlog za izmjenu tih odredaba ako to smatra potrebnim za uklanjanje prepreka pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta.

Članak 123.

Poseban postupak preispitivanja prava krajnjih korisnika

1. BEREC prati tržišna i tehnološka kretanja u vezi s različitim vrstama elektroničkih komunikacijskih usluga te do … [tri godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive] i svake tri godine nakon toga, ili na obrazloženi zahtjev najmanje dvije svoje države članice, objavljuje mišljenje o takvim kretanjima i o njihovu učinku na primjenu dijela III. glave III.

U okviru tog mišljenja BEREC procjenjuje u kojoj mjeri se dijelom III. glavom III. ispunjavaju ciljevi iz članka 3. Tim mišljenjem osobito se uzima u obzir područje primjene dijela III. glave III. u pogledu obuhvaćenih vrsta elektroničkih komunikacijskih usluga. Za potrebe svojeg mišljenja BEREC osobito analizira:

(a) mjeru u kojoj krajnji korisnici svih elektroničkih komunikacijskih usluga imaju mogućnost donijeti samostalne i utemeljene odluke, među ostalim i na temelju potpunih ugovornih informacija, te mjeru u kojoj imaju mogućnost lako promijeniti pružatelja elektroničkih komunikacijskih usluga;

(b) mjeru u kojoj zbog nedostatka mogućnosti iz točke (a) dolazi do narušavanja tržišta ili nastaje šteta za krajnje korisnike;

(c) mjeru u kojoj je zbog nedostatka interoperabilnosti ili tehnološkog razvoja osjetno ugrožen učinkovit pristup hitnim službama, osobito zbog povećane uporabe brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga;

(d) vjerojatan trošak svih mogućih ponovnih prilagodbi obveza iz dijela III. glave III. ili učinak na inovacije za pružatelje elektroničkih komunikacijskih usluga.

2. Komisija, uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri u obzir mišljenje BEREC-a, objavljuje izvješće o primjeni dijela III. glave III. i podnosi zakonodavni prijedlog za izmjenu te glave ako smatra da je to potrebno radi osiguravanja daljnjeg ispunjavanja ciljeva iz članka 3.

Članak 124.

Prenošenje

1. Države članice do … [dvije godine od datuma stupanja an snagu ove Direktive] donose i objavljuju zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s ovom Direktivom. One Komisiji odmah dostavljaju tekst tih mjera.

   Države članice primjenjuju te mjere od... [dvije godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive].

   Kada države članice donose te mjere, one sadržavaju upućivanje na ovu Direktivu ili se na nju upućuje prilikom njihove službene objave. One sadržavaju i izjavu da se upućivanja u postojećim zakonima i drugim propisima na direktive stavljene izvan snage ovom Direktivom smatraju upućivanjima na ovu Direktivu. Države članice određuju načine tog upućivanja i oblik te izjave.

2. Odstupajući od stavka 1. ovoga članka, članak 53. stavci 2., 3. i 4. ove Direktive primjenjuju se od … [datum stupanja na snagu ove Direktive] ako su tehničkim provedbenim mjerama u skladu s Odlukom br. 676/2002/EZ utvrđeni usklađeni uvjeti kako bi se omogućila uporaba radiofrekvencijskog spektra za bežične širokopojasne mreže i usluge. U odnosu na pojaseve radiofrekvenijskog spektra u pogledu kojih usklađeni uvjeti nisu utvrđeni do … [datum stupanja na snagu Direktive], članak 53. stavci 2., 3. i 4. ove Direktive primjenjuju se od datuma donošenja tehničkih provedbenih mjera u skladu s člankom 4. Odluke br. 676/2002/EZ.

Odstupajući od stavka 1. ovog članka, države članice primjenjuju mjere potrebne za usklađivanje s člankom 54. od 31. prosinca 2020.

3. Države članice Komisiji dostavljaju tekst glavnih odredaba nacionalnog prava koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva.

Članak 125.

Stavljanje izvan snage

Direktive 2002/19/EZ, 2002/20/EZ, 2002/21/EZ, 2002/22/EZ, navedene u Prilogu XII. dijelu A, stavljaju se izvan snage s učinkom od … [dvije godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive], ne dovodeći u pitanje obveze država članica u pogledu rokova za prenošenje u nacionalno pravo i datuma početka primjene direktiva navedenih u Prilogu XII. dijelu B.

Članak 5. Odluke 243/2012/EU briše se s učinkom od … [dvije godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive].

Upućivanja na direktive stavljene izvan snage smatraju se upućivanjima na ovu Direktivu i čitaju se u skladu s korelacijskom tablicom iz Priloga XIII.

Članak 126.

Stupanje na snagu

Ova Direktiva stupa na snagu trećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 127.

Adresati

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Strasbourgu

Za Europski parlament	*Za Vijeće*
Predsjednik	*Predsjednik*

PRILOG I.

POPIS UVJETA POVEZANIH S OPĆIM OVLAŠTENJIMA, PRAVIMA KORIŠTENJA RADIOFREKVENCIJSKIM SPEKTROM I PRAVIMA KORIŠTENJA BROJEVNIM RESURSIMA

Ovim Prilogom predviđa se potpuni popis uvjeta koji se mogu priložiti općim ovlaštenjima za elektroničke komunikacijske mreže i usluge, uz iznimku brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga, (dio A), elektroničkih komunikacijskih mreža (dio B), elektroničkih komunikacijskih usluga, uz iznimku brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga, (dio C) te prava korištenja radiofrekvencijskim spektrom (dio D) i prava korištenja brojevnim resursima (dio E).

A Opći uvjeti koji se mogu priložiti općem ovlaštenju

1. Administrativne pristojbe u skladu s člankom 16.

2. Zaštita osobnih podataka i privatnosti svojstvena području elektroničkih komunikacija u skladu s Direktivom 2002/58/EZ

3. Informacije koje treba pružiti na temelju postupka obavješćivanja u skladu s člankom 12. i za druge namjene koje su navedene u članku 21.

4. Omogućivanje legalnoga presretanja od strane nadležnih nacionalnih tijela u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 i Direktivom 2002/58/EZ.

5. Uvjeti uporabe za komunikacije tijela javne vlasti prema široj javnosti radi upozorenja javnosti na neposredne prijetnje i za ublažavanje posljedica katastrofa velikih razmjera.

6. Uvjeti uporabe tijekom katastrofa velikih razmjera ili nacionalnih kriznih situacija radi osiguravanja komunikacije između hitnih službi i tijela vlasti.

7. Obveze pristupa koje nisu obveze predviđene u članku 13., koje se primjenjuju na poduzetnike koji pružaju elektroničke komunikacijske mreže i usluge.

8. Mjere osmišljene radi osiguravanja usklađenosti s normama ili specifikacijama iz članka 39.

9. Obveze transparentnosti za pružatelje javnih elektroničkih komunikacijskih mreža, koji pružaju javno dostupne elektroničke komunikacijske usluge za osiguravanje povezivosti s kraja na kraj u skladu s ciljevima i načelima utvrđenima u članku 3. i, kada je to nužno i proporcionalno, pristup nadležnih tijela takvim informacijama koje su potrebne za potvrđivanje točnosti takve objave.

B. Posebni uvjeti koji mogu biti priloženi općem ovlaštenju za pružanje elektroničkih komunikacijskih mreža

1. Međupovezivanje mreža u skladu s ovom Direktivom.

2. "Obveze prijenosa" u skladu s ovom Direktivom.

3. Mjere za zaštitu javnog zdravlja od elektromagnetskih polja izazvanih elektroničkim komunikacijskim mrežama u skladu s pravom Unije, osobito uzimajući u obzir Preporuku 1999/519/EZ.

4. Održavanje integriteta javnih elektroničkih komunikacijskih mreža u skladu s ovom Direktivom, uključujući uvjete za sprečavanje elektromagnetske interferencije između elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga u skladu s Direktivom 2014/30/EU.

5. Zaštita javnih mreža od neovlaštenog pristupa u skladu sa Direktivom 2002/58/EZ.

6. Uvjeti za korištenje radiofrekvencijskim spektrom, u skladu s člankom 7. stavkom 2. Direktive 2014/53/EU, u slučaju da takvo korištenje nije uvjetovano dodjelom individualnih prava korištenja u skladu s člankom 46. stavkom 1. i člankom 48. ove Direktive.

C. Posebni uvjeti koji mogu biti priloženi općem ovlaštenju za pružanje elektroničkih komunikacijskih usluga, uz iznimku brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga

1. Interoperabilnost usluga u skladu s ovom Direktivom.

2. Dostupnost za krajnje korisnike brojevima iz nacionalnog plana numeriranja, brojevima iz univerzalnih međunarodnih brojeva besplatnih telefonskih usluga te, ako je to tehnički i gospodarski izvedivo, iz planova drugih država članica, te uvjeti u skladu s ovom Direktivom.

3. Pravila o zaštiti potrošača svojstvena području elektroničkih komunikacija.

4. Ograničenja u vezi s prijenosom nezakonitih sadržaja, u skladu s Direktivom 2000/31/EZ i ograničenja u vezi s prijenosom štetnih sadržaja u skladu s Direktivom 2010/13/EU.

D. Uvjeti koji se mogu priložiti pravima korištenja radiofrekvencijskim spektrom

1. Obveza osiguravanja usluge ili uporabe vrste tehnologije unutar ograničenja članka 45., uključujući, ako je to primjereno, zahtjeve u vezi s pokrivenosti i kvalitetom usluge.

2. Djelotvorno i učinkovito korištenje radiofrekvencijskim spektrom u skladu s ovom Direktivom.

3. Tehnički i operativni uvjeti potrebni za izbjegavanje štetnih smetnji i za zaštitu javnog zdravlja od elektromagnetskih polja, osobito uzimajući u obzir Preporuku 1999/519/EZ ako se ti uvjeti razlikuju od onih iz općeg ovlaštenja.

4. Maksimalno trajanje u skladu s člankom 49., pri čemu se uvažavaju sve promjene u nacionalnom planu namjene frekvencija.

5. Prijenos ili najam prava na inicijativu nositelja prava i uvjeti za takav prijenos u skladu s ovom Direktivom.

6. Naknade za prava korištenja u skladu s člankom 42.

7. Sve obveze koje je poduzetnik koji stječe prava korištenja preuzeo u okviru postupka ovlaštenja ili postupka obnove ovlaštenja prije nego li je ovlaštenje izdano ili, ako je to primjenjivo, prije poziva za podnošenje zahtjeva za dodjelu prava korištenja.

8. Obveze udruživanja ili zajedničke uporabe radiofrekvencijskog spektra ili dopuštanja pristupa radiofrekvencijskom spektru za druge korisnike u posebnim regijama ili na nacionalnoj razini.

9. Obveze na temelju relevantnih međunarodnih sporazuma u vezi s korištenjem pojasevima radiofrekvencijskog spektra.

10. Obveze svojstvene eksperimentalnom korištenju pojasevima radiofrekvencijskog spektra.

E. Uvjeti koji se mogu priložiti pravima korištenja brojevnim resursima

1. Određivanje usluge za koju se upotrebljava broj, uključujući bilo koje zahtjeve povezane s pružanjem te usluge i, kako bi se izbjegle nedoumice, tarifnim načelima i maksimalnim cijenama koje se mogu primijeniti u određenom brojevnom rasponu za potrebe osiguravanja zaštite potrošača u skladu s člankom 3. stavkom 2. točkom (d).

2. Djelotvorno i učinkovito korištenje brojevnim resursima u skladu s ovom Direktivom.

3. Zahtjevi u pogledu prenosivosti broja u skladu s ovom Direktivom.

4. Obveza pružanja informacija o krajnjim korisnicima iz javnih imenika za potrebe članka 112.

5. Maksimalno trajanje u skladu s člankom 94., pri čemu se uvažavaju sve promjene u nacionalnom planu namjene frekvencija.

6. Prijenos prava na inicijativu nositelja prava i uvjeti za takav prijenos u skladu s ovom Direktivom, uključujući bilo koji uvjet da pravo korištenja brojem bude obvezujuće za sve poduzetnike na koja se prenose prava.

7. Naknade za prava korištenja u skladu s člankom 95.

8. Sve obveze koje je poduzetnik koji stječe prava korištenja preuzelo tijekom natječajnog postupka ili postupka uspoređivanja.

9. Obveze iz relevantnih međunarodnih sporazuma koje se odnose na korištenje brojevima.

10. Obveze u pogledu izvanteritorijalne upotrebe brojeva unutar Unije radi osiguravanja usklađenosti s pravilima o zaštiti potrošača i drugim pravilima povezanima s brojevima u državama članicama, koji nisu kôd države.

PRILOG II.

UVJETI ZA PRISTUP GLEDATELJA I SLUŠATELJA
USLUGAMA DIGITALNE TELEVIZIJSKE
I RADIJSKE RADIODIFUZIJE U UNIJI

Dio I.

Uvjeti za režima uvjetovanoga pristupa koje treba primjenjivati
u skladu s člankom 62. stavkom 1.

U pogledu uvjetovanog pristupa gledatelja i slušatelja uslugama digitalne televizijske i radijske radiodifuzije u Uniji, neovisno o načinima prijenosa, države članice moraju osigurati primjenu sljedećih uvjeta u skladu s člankom 62.:

(a) neovisno o načinima prijenosa, svi poduzetnici koji pružaju usluge uvjetovanoga pristupa, koji pružaju usluge pristupa uslugama digitalne televizije i radija i o čijim uslugama pristupa ovise radiodifuzijske kuće kako bi došle do potencijalnih gledatelja ili slušatelja, trebaju:

– ponuditi svim radiodifuzijskim kućama, na poštenoj, razumnoj i nediskriminirajućoj osnovi koja je uskladiva s pravom tržišnog natjecanja Unije, tehničke usluge kojima se gledateljima ili slušateljima s pomoću dekodera kojima upravljaju operatori usluga omogućuje da pristupe digitalno prenesenim uslugama radiodifuzijskih kuća, te postupati u skladu s pravom tržišnog natjecanja Unije,

– voditi zasebno financijsko računovodstvo za aktivnosti koje obavljaju kao pružatelji uvjetovanog pristupa.

(b) pri izdavanju dozvola proizvođačima potrošačke opreme, nositelji prava industrijskog vlasništva za proizvode i sustave uvjetovanoga pristupa trebaju se pobrinuti da se ta dodjela odvija prema poštenim, razumnim i nediskriminirajućim načelima. Uzimajući u obzir tehničke i komercijalne čimbenike, nositelji prava ne smiju izdavanje dozvola podvrgnuti uvjetima kojima se zabranjuje, onemogućava ili destimulira uključivanje u isti proizvod:

– zajedničkog sučelja kojim se omogućuje povezivanje s nekoliko drugih pristupnih sustava, ili

– dijelova svojstvenih drugim pristupnim sustavima, uz uvjet da nositelj dozvole udovoljava relevantnim i razumnim uvjetima kojima se jamči, u onoj mjeri u kojoj se to na njega odnosi, sigurnost transakcija operatora režima uvjetovanoga pristupa.

Dio II.

Druge mogućnosti na koje se mogu primijeniti uvjeti
na temelju članka 61. stavka 2. točke (D)

(a) pristup API-jima;

(b) pristup EPG-ovima.

PRILOG III.

KRITERIJI ZA UTVRĐIVANJE VELEPRODAJNIH CIJENA
ZAVRŠAVANJA GLASOVNIH POZIVA

Načela, kriteriji i parametri za utvrđivanje veleprodajnih cijena završavanja glasovnih poziva na tržištima komunikacija u nepokretnoj i pokretnoj mreži iz članka 75. stavka 1.:

(a) cijene se temelje na povratu troškova koje snosi učinkovit operator; evaluacija učinkovitih troškova temelji se na trenutačnim vrijednostima troška; metodologija troškova za izračun učinkovitih troškova temelji se na pristupu modeliranja odozdo prema gore upotrebom dugoročnih inkrementalnih troškova pružanja veleprodajne usluge završavanja glasovnih poziva trećim stranama, ovisnih o prometu;

(b) relevantni inkrementalni troškovi veleprodajne usluge završavanja glasovnih poziva utvrđuju se na temelju razlike između ukupnih dugoročnih troškova operatora koji pruža svoj puni raspon usluga i ukupnih dugoročnih troškova istog operatora koji trećim stranama ne pruža veleprodajnu uslugu završavanja glasovnih poziva;

(c) relevantnoj inkrementalnoj usluzi završavanja pripisuju se samo oni troškovi ovisni o prometu koji bi se izbjegli u slučaju nepružanja veleprodajne usluge završavanja glasovnih poziva;

(d) troškovi koji se odnose na dodatni mrežni kapacitet uključuju se samo u mjeri u kojoj ovise o potrebi za povećanjem kapaciteta u svrhu izvedbe dodatnoga prometa zbog veleprodajne usluge završavanja glasovnih poziva;

(e) naknade za korištenje radiofrekvencijskim spektrom ne uključuju se u inkrementalnu uslugu završavanja glasovnih poziva u pokretnoj mreži;

(f) uključuju se samo oni veleprodajni komercijalni troškovi koji se izravno odnose na pružanje veleprodajne usluge završavanja glasovnih poziva trećim stranama;

(g) smatra se da svi operatori u nepokretnoj mreži, neovisno o svojoj veličini, pružaju usluge završavanja glasovnog poziva uz jednake jedinične troškove koje ima i učinkoviti operator;

(h) za operatore u pokretnoj mreži minimalni razmjer učinkovitosti utvrđen je tržišnim udjelom koji nije manji od 20 %;

(i) ekonomska amortizacija relevantan je pristup za amortizaciju imovine; i

(j) tehnološki odabir modeliranih mreža usmjeren je na budućnost i temelji se na IP jezgrenoj mreži, uzimajući u obzir različite tehnologije koje će se vjerojatno upotrebljavati u razdoblju važenja maksimalne cijene; u slučaju nepokretnih mreža smatra se da su pozivi isključivo komutirani u paketu.

PRILOG IV.

KRITERIJI ZA OCJENU PONUDA ZAJEDNIČKOG ULAGANJA

Pri procjeni ponude zajedničkog ulaganja na temelju članka 76. stavka 1., nacionalno regulatorno tijelo provjerava jesu li ispunjeni najmanje sljedeći kriteriji. Nacionalna regulatorna tijela mogu razmotriti dodatne kriterije u mjeri u kojoj su oni potrebni kako bi se osigurala dostupnost zajedničkog ulaganja za potencijalne ulagatelje s obzirom na posebne lokalne uvjete i strukturu tržišta:

(a) Ponuda zajedničkog ulaganja otvorena je svakom poduzetniku tijekom životnog vijeka mreže izgrađene u okviru ponude zajedničkog ulaganja na nediskriminirajućoj osnovi. Poduzetnik koji je određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom može u ponudu uključiti razumne uvjete u pogledu financijske sposobnosti svakog poduzetnika, čime bi, primjerice, potencijalni suulagatelji morali dokazati svoju sposobnost obročnoga plaćanja na temelju kojeg se planira postavljanje, prihvaćanje strateškog plana na temelju kojeg se pripremaju planovi srednjoročnog postavljanja itd.

(b) Ponuda zajedničkog ulaganja mora biti transparentna:

– ponuda mora biti dostupna i jednostavno se pronaći na internetskim stranicama poduzetnika koji je određen kao poduzetnik sa značajnom tržišnom snagom,

– potpuni i detaljni uvjeti moraju se bez nepotrebne odgode staviti na raspolaganje svakom potencijalnom ponuditelju koji je izrazio interes, uključujući pravni oblik sporazuma o zajedničkom ulaganju i, ako je to relevantno, glavne točke pravila upravljanja instrumentom zajedničkog ulaganja, i

– proces, kao i plan za uspostavu i razvoj projekta zajedničkog ulaganja, mora biti utvrđen unaprijed te jasno i u pisanom obliku objašnjen svakom potencijalnom suulagatelju, pri čemu se svi ključni ishodi moraju priopćiti svim poduzetnicima bez diskriminacije.

(c) Ponuda zajedničkog ulaganja uključuje uvjete za potencijalne suulagatelje kojima se potiče održivo dugoročno tržišno natjecanje, osobito:

– svim poduzetnicima moraju se ponuditi pošteni, razumni i nediskriminirajući uvjeti za sudjelovanje u sporazumu o zajedničkom ulaganju ovisno o trenutku njihova uključivanja, među ostalim i u smislu financijskoga doprinosa potrebnoga za stjecanje određenih prava, u smislu zaštite osigurane suulagateljima na temelju tih prava i tijekom faze izgradnje i tijekom faze korištenja, primjerice dodjelom neotuđivih prava korištenja tijekom očekivanoga životnog vijeka mreže koja je predmet zajedničkog ulaganja, te u smislu uvjeta za pridruživanje sporazumu o zajedničkom ulaganju odnosno za potencijalno raskidanje tog sporazuma. Nediskriminirajući uvjeti u tom kontekstu ne znače da se svim potencijalnim suulagateljima moraju ponuditi jednaki uvjeti, uključujući financijske uvjete, nego da razlike u tim uvjetima moraju biti utemeljene na istim objektivnim, transparentnim, nediskriminirajućim i predvidljivim kriterijima, primjerice broju linija za krajnje korisnike za koje se preuzima obveza.

– Ponuda mora omogućivati fleksibilnost u pogledu vrijednosti i vremenskog rasporeda obveze koju preuzima svaki suulagatelj, primjerice u obliku dogovorenog i potencijalno rastućeg postotka ukupnih linija za krajnje korisnike na određenom području na koji se suulagatelji mogu postupno obvezati i koji se utvrđuje na jediničnoj razini kojom se manjim suulagateljiima s ograničenim resursima omogućuje da pristupe zajedničkom ulaganju na razumnoj minimalnoj razini te da postupno povećaju svoje sudjelovanje uz istodobno osiguravanje primjerene razine početne obveze. Utvrđivanje financijskoga doprinosa koji treba osigurati svaki suulagatelj treba odražavati činjenicu da rani ulagatelji prihvaćaju veće rizike i ranije angažiraju kapital.

– Premiju koja se povećava tijekom vremena mora se smatrati opravdanom za obveze preuzete u kasnijim fazama i nove suulagatelje koji pristupaju zajedničkom ulaganju nakon početka projekta, kako bi se odrazilo smanjivanje rizika i neutralizirao pokušaj zadržavanja kapitala u ranijim fazama.

– Sporazumom o zajedničkom ulaganju mora se omogućiti prijenos stečenih prava suulagatelja drugim suulagateljima ili trećim stranama koje žele pristupiti sporazumu o zajedničkom ulaganju, uz uvjet da je poduzetnik koji preuzima obveze obvezan ispuniti sve izvorne obveze poduzetnika koji prenosi obveze na temelju sporazuma o zajedničkom ulaganju.

– Suulagatelji si moraju uzajamno odobriti prava na poštene i razumne uvjete pristupa infrastrukturi koja je predmet zajedničkog ulaganja radi silaznog pružanja usluga, uključujući krajnje korisnike, u skladu s transparentnim uvjetima koji kao takvi moraju biti u ponudi zajedničkog ulaganja i naknadnom sporazumu, osobito ako su suulagatelji pojedinačno i zasebno odgovorni za postavljanje određenih dijelova mreže. Ako se uspostavi, instrumentom zajedničkog ulaganja mora se omogućiti izravan ili neizravan pristup mreži svim suulagateljima na temelju jednakovrijednosti doprinosa i u skladu s poštenim i razumnim uvjetima, uključujući financijske uvjete kojima se odražavaju različite razine rizika koje su prihvatili pojedinačni suulagatelji.

(d) Ponudom zajedničkog ulaganja osigurava se održivo ulaganje za koje je vjerojatno da će ispuniti buduće potrebe postavljanjem novih mrežnih elemenata kojima se znatno doprinosi postavljanju mreža vrlo velikog kapaciteta.

PRILOG V.

MINIMALNI SKUP USLUGA KOJE JE
USLUGA ODGOVARAJUĆEG ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU
U SKLADU S ČLANKOM 84. STAVKOM 3.
U MOGUĆNOSTI PODRŽAVATI

(1) elektronička pošta

(2) pretraživači kojima se omogućuje potraga za svim vrstama informacija i njihovo pronalaženje

(3) osnovni internetski alati za osposobljavanje i obrazovanje

(4) novine ili vijesti dostupne na internetu

(5) kupnja ili naručivanje robe i usluga na internetu

(6) potraga za poslom i alati za traženje posla

(7) profesionalno umrežavanje

(8) internetsko bankarstvo

(9) korištenje uslugama e-uprave

(10) društveni mediji i trenutačna razmjena poruka

(11) pozivi i videopozivi (standardna kvaliteta)

PRILOG VI.

OPIS MOGUĆNOSTI I USLUGA
IZ ČLANKA 88. (KONTROLA IZDATAKA),
ČLANKA 115. (DODATNE MOGUĆNOSTI)
I ČLANKA 106. (PROMJENA PRUŽATELJA USLUGA I PRENOSIVOST BROJA)

Dio A

Mogućnosti i usluge iz članaka 88. I 115.

Kada se primjenjuje na temelju članka 88. dio A primjenjiv je na potrošače i druge kategorije krajnjih korisnika kada su države članice proširile korisnike članka 88. stavka 2.

Kada se primjenjuje na temelju članka 115., dio A primjenjiv je na kategorije krajnjih korisnika koje odrede države članice, uz iznimku točaka (c), (d) i (g) ovog dijela koje su primjenjive samo na potrošače.

(a) Raščlanjeni računi po stavkama

Države članice osiguravaju da nadležna tijela u koordinaciji, ako je to relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima, ovisno o zahtjevima relevantnog prava o zaštiti osobnih podataka i privatnosti, mogu utvrditi osnovnu razinu raščlanjenih računa po stavkama koja pružatelji besplatno nude krajnjim korisnicima, kako bi im se omogućilo:

i. da provjere i kontroliraju pristojbe za korištenje uslugama pristupa internetu i/ili uslugama glasovnih komunikacija, ili brojevno utemeljenim interpersonalnim komunikacijskim uslugama u slučaju članka 115.; i

ii. odgovarajući nadzor nad svojim korištenjem i izdacima, čime im se omogućuje razumna razina kontrole nad vlastitim računima.

Ako je to primjereno, krajnjim korisnicima mogu se po razumnim tarifama ili besplatno ponuditi dodatne razine pojedinosti.

Na takvim raščlanjenim računima po stavkama izričito se navodi identitet dobavljača i trajanje naplaćenih usluga prema bilo kojem broju s posebnim tarifama, osim ako je krajnji korisnik zatražio da se te informacije ne navode.

Pozivi koji su besplatni za pozivatelja koji je ujedno krajnji korisnik, uključujući pozive prema službama za korisnike, ne moraju se navesti na računu sa stavkama pozivatelja koji je ujedno krajnji korisnik.

Nacionalna regulatorna tijela mogu od operatora zahtijevati besplatno pružanje mogućnosti prikaza broja pozivatelja.

(b) Besplatno selektivno sprečavanje izlaznih poziva ili SMS i MMS poruka s posebnim tarifama ili, ako je to tehnički izvedivo, drugih vrsta sličnih aplikacija,

tj. mogućnost prema kojoj krajnji korisnici na vlastiti zahtjev od pružatelja usluga glasovnih komunikacija, ili brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga u slučaju članka 115., mogu zatražiti besplatno sprečavanje izlaznih poziva ili SMS i MMS poruka s posebnim tarifama, ili drugih vrsta sličnih aplikacija utvrđenih vrsta ili prema utvrđenim vrstama brojeva.

(c) Sustavi plaćanja unaprijed

Države članice osiguravaju da nadležna tijela u koordinaciji, ako je to relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima mogu od pružatelja zahtijevati da potrošačima ponude načine plaćanja za pristup javnoj komunikacijskoj mreži i uporabu usluga glasovnih komunikacija, ili usluge pristupa internetu, ili brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga u slučaju članka 115., prema uvjetima o plaćanju unaprijed.

(d) Obročno plaćanje naknada za priključak

Države članice osiguravaju da nadležna tijela u koordinaciji, ako je to relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima mogu od pružatelja zahtijevati da potrošačima omoguće plaćanje priključka na javnu elektroničku komunikacijsku mrežu na temelju obročnih plaćanja raspoređenih na dulje vremensko razdoblje.

(e) Neplaćanje računa

Države članice odobravaju posebne mjere, koje trebaju biti proporcionalne, nediskriminirajuće i objavljene te koje se odnose na neplaćanje računa koje izdaju pružatelji. Navedenim mjerama treba se osigurati prethodno i odgovarajuće obavješćivanje krajnjeg korisnika u obliku upozorenja o predstojećem prekidu ili isključenju usluge. Uz iznimku slučajeva prijevare, učestaloga kašnjenja pri plaćanju ili neplaćanja, navedenim mjerama mora se osigurati, u mjeri u kojoj je to tehnički izvedivo, ograničavanje prekida usluge samo na dotičnu uslugu. Do isključenja zbog neplaćanja računa smije doći samo nakon upućivanja odgovarajućih upozorenja krajnjim korisnicima. Države članice mogu omogućiti razdoblje ograničene usluge koji prethodi potpunom isključenju, tijekom kojeg su dopušteni samo pozivi koji ne predstavljaju dodatne troškove za krajnje korisnike, na primjer pozivi prema broju „112” te minimalnu razinu usluge pristupa internetu, koju utvrđuju države članice s obzirom na nacionalne okolnosti.

(f) Savjetovanje u vezi s odabirom tarifa

tj. mogućnost s pomoću koje krajnji korisnici mogu od pružatelja zatražiti da ponudi informacije o alternativnim tarifama nižih cijena, ako one postoje.

(g) Kontrola troškova

tj. mogućnost s pomoću koje pružatelji nude druge načine kontroliranja troškova usluga glasovnih komunikacija ili brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga u slučaju članka 115., uključujući besplatno obavješćivanje potrošača u slučaju neuobičajenih ili pretjeranih obrazaca potrošnje, uz uvjet da su te načine kontroliranja troškova odobrila nadležna tijela u koordinaciji, ako je to relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima.

(h) Mogućnost deaktivacije izdavanja računa od strane trećih strana

tj. mogućnost s pomoću koje krajnji korisnici mogu deaktivirati mogućnost da treća strana koja je pružatelj usluge izda račun za svoje proizvode ili usluge na temelju računa pružatelja usluge pristupa internetu ili pružatelja javno dostupne interpersonalne komunikacijske usluge.

Dio B

Mogućnosti iz članka 115.

(a) Identifikacija pozivne linije

tj. broj pozivatelja vidljiv je na zaslonu primatelja prije preuzimanja poziva.

Ta se mogućnost mora osigurati u skladu s relevantnim pravom o zaštiti osobnih podataka i privatnosti, posebice s Direktivom 2002/58/EZ.

U mjeri u kojoj je to tehnički izvedivo operatori moraju osigurati podatke i signale kako bi se ponuda identifikacije pozivne linije te tonskog biranja omogućila i preko granica država članica.

(b) Prosljeđivanje poruka elektroničke pošte ili pristup njima nakon raskida ugovora s pružateljem usluge pristupa internetu.

Ovom mogućnošću omogućuje se, na zahtjev i besplatno, krajnjim korisnicima koji raskinu ugovor s pružateljem usluge pristupa internetu da pristupe svojim porukama elektroničke pošte zaprimljenima na adresu ili adrese elektroničke pošte, koje se temelje na komercijalnom imenu ili trgovačkoj oznaci njihova bivšeg pružatelja, tijekom razdoblja koje nacionalno regulatorno tijelo smatra potrebnim i proporcionalnim, ili mogu prenijeti poruke elektroničke pošte koje su poslali na tu adresu ili adrese u tom razdoblju na novu adresu elektroničke pošte koju je krajnji korisnik naveo.

Dio C

Provedba odredaba o prenosivosti broja iz članka 106.

Zahtjev prema kojem svi krajnji korisnici s brojevima iz nacionalnog plana numeriranja mogu na zahtjev zadržati svoje brojeve primjenjuje se neovisno o poduzetniku koji pruža uslugu:

(a) u slučaju zemljopisnih brojeva, na određenoj lokaciji; i

(b) u slučaju nezemljopisnih brojeva, na bilo kojoj lokaciji.

Ovaj se dio ne primjenjuje na prenošenje brojeva između mreža kojima se osiguravaju usluge na fiksnoj lokaciji i pokretnih mreža.

PRILOG VII.

IZRAČUN MOGUĆEG NETO TROŠKA OBVEZA PRUŽANJA UNIVERZALNE USLUGE I USPOSTAVA MEHANIZMA NADOKNADE ILI PODJELE TROŠKOVA U SKLADU S ČLANCIMA 89. I 90.

Dio A

Izračun neto troškova

Obveze pružanja univerzalne usluge odnose se na one obveze koje je država članica odredila poduzetniku te se tiču pružanja univerzalne usluge iz članaka od 84. do 87.

Nacionalna regulatorna tijela trebaju razmotriti sve načine kojima se osiguravaju odgovarajući poticaji za poduzetnika (neovisno o tome jesu li određena ili ne) kako bi na troškovno učinkovit način pružali obveze univerzalne usluge. Neto trošak obveza pružanja univerzalne usluge izračunava se kao razlika između neto troška svakog poduzetnika dok obavlja obveze pružanja univerzalne usluge te neto troška kada ne obavlja obveze pružanja univerzalne usluge. Dužnu pozornost treba posvetiti pravilnoj procjeni troškova koje bi svaki poduzetnik htio izbjeći kada ne bi postojale obveze pružanja univerzalne usluge. Pri izračunu neto troška procjenjuju se koristi za pružatelja univerzalne usluge, uključujući nematerijalnu korist.

Izračun treba temeljiti na troškovima koji se mogu pripisati:

i. elementima utvrđenih usluga koje se mogu pružiti samo uz gubitak ili pod troškovnim uvjetima koji izlaze iz okvira uobičajenih komercijalnih standarda.

U tu kategoriju mogu se uključiti elementi usluga kao što su pristup telefonskim uslugama za pristup hitnim službama, osiguravanje određenih javnih telefonskih govornica, pružanje određenih usluga ili opreme za krajnje korisnike s invaliditetom, itd.;

ii. posebnim krajnjim korisnicima ili skupinama krajnjih korisnika kojima se, uz uvažavanje troška osiguravanja posebne mreže i usluge, ostvarenoga prihoda te eventualnoga geografskog uprosječivanja cijena kojeg je propisala država članica, usluga može pružiti isključivo uz gubitak ili pod troškovnim uvjetima koji izlaze iz okvira uobičajenih komercijalnih standarda.

U tu su kategoriju uključeni oni krajnji korisnici odnosno skupine krajnjih korisnika kojima komercijalni pružatelj bez obveze pružanja univerzalne usluge ne bi pružao uslugu.

Neto trošak posebnih aspekata obveza pružanja univerzalne usluge potrebno je izračunati zasebno kako bi se na taj način izbjeglo dvostruko uzimanje u obzir bilo kakve izravne ili neizravne koristi i troškova. Ukupni neto trošak obveza pružanja univerzalne usluge potrebno je za svakog poduzetnika izračunati kao zbroj neto troškova koji proistječu iz posebnih sastavnica obveza pružanja univerzalne usluge, pri čemu se uzimaju u obzir sve nematerijalne koristi. Nacionalno regulatorno tijelo odgovorno je za provjeru neto troška.

Dio B

nadoknada neto troškova iz obveza pružanja univerzalne usluge

Povrat odnosno financiranje svih neto troškova obveza pružanja univerzalne usluge mogu zahtijevati da poduzetnici koji imaju obvezu pružanja univerzalne usluge prime nadoknadu za usluge koje pružaju pod nekomercijalnim uvjetima. Budući da takva nadoknada uključuje financijske prijenose, države članice trebaju osigurati da se oni provode na objektivan, transparentan, nediskriminirajući i proporcionalan način. To znači da ti prijenosi rezultiraju minimalnim narušavanjem tržišnog natjecanja i korisničke potražnje.

U skladu s člankom 90. stavkom 3. mehanizam podjele troškova zasnovan na fondu mora se koristiti transparentnim i neutralnim sredstvima za prikupljanje doprinosa kojima se izbjegava rizik od dvostrukog nametanja doprinosa odnosno na teret inputa i outputa poduzetnika.

Neovisno tijelo koje upravlja fondom treba biti odgovorno za prikupljanje doprinosa od poduzetnika koji se u državi članici smatraju poduzetnicima koji podliježu plaćanju doprinosa neto trošku obveza pružanja univerzalne usluge i nadgleda prijenos dospjelih sredstava ili administrativnih plaćanja poduzetnicima koji imaju pravo na primitak plaćanja iz fonda.

PRILOG VIII.

ZAHTJEVI U VEZI S INFORMACIJAMA KOJE TREBA PRUŽITI
U SKLADU S ČLANKOM 102.
(ZAHTJEVI U VEZI S INFORMACIJAMA ZA UGOVORE)

A. Zahtjevi u vezi s informacijama za pružatelje javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga koje nisu usluge prijenosa koje se upotrebljavaju za pružanje usluga komunikacije između strojeva

Pružatelji javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga koje nisu usluge prijenosa koje se upotrebljavaju za pružanje usluga komunikacije između strojeva pružaju sljedeće informacije:

1. kao dio glavnih značajki svake pružene usluge, sve minimalne razine kvalitete usluge u mjeri u kojoj se one nude te, za usluge koje nisu usluge pristupa internetu, posebni zajamčeni parametri kvalitete.

   Ako nisu ponuđene minimalne razine kvalitete usluge, izdaje se izjava o tome.

2. kao dio informacija o cijeni, ako je i u mjeri u kojoj je to primjenjivo, dotične cijene aktiviranja elektroničke komunikacijske usluge i iznos svih ponavljajućih pristojbi ili pristojbi povezanih s potrošnjom,

3. kao dio informacija o trajanju ugovora i uvjeta za obnovu i raskid ugovora, uključujući moguće naknade za raskid, u mjeri u kojoj se takvi uvjeti primjenjuju:

   i. najmanju uporabu ili trajanje potrebno za ostvarivanje pogodnosti iz promotivnih uvjeta;

   ii. sve pristojbe povezane s promjenom pružatelja usluga i mehanizme nadoknada i povrata u slučaju kašnjenja ili zlouporabe promjene pružatelja usluga, kao i informacije o dotičnim postupcima;

   iii. informacije o pravu potrošača koji se koriste unaprijed plaćenim uslugama da na zahtjev dobiju povrat eventualnoga preostalog iznosa unaprijed plaćenih usluga u slučaju promjene pružatelja usluga, u skladu s člankom 106. stavkom 6.

   iv. sve naknade koje se plaćaju u slučaju ranijeg raskida ugovora, uključujući informacije o otključavanju terminalne opreme i sve povrate troškova povezanih s terminalnom opremom;

4. sve mehanizme nadoknada i povrata, uključujući, ako je to primjenjivo, izričito upućivanje na prava potrošača, koji se primjenjuju ako razine kvalitete ugovorene usluge nisu zadovoljene ili ako pružatelj na neodgovarajući način odgovori na sigurnosni incident, prijetnju ili ranjivost;

5. vrstu djelovanja koju bi pružatelj mogao poduzeti kao odgovor na sigurnosne incidente ili prijetnje ili ranjivost.

B. Zahtjevi u vezi s informacijama za pružatelje usluga pristupa internetu i javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga

I. Uz zahtjeve utvrđene u dijelu A. pružatelji usluga pristupa internetu i javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga pružaju sljedeće informacije:

1. kao dio glavnih značajki svake pružene usluge:

i. sve minimalne razine kvalitete usluge u mjeri u kojoj su ponuđene te uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri u obzir smjernice BEREC-a donesene u skladu s člankom 104. stavkom 2. u pogledu:

– za usluge pristupa internetu: najmanje latenciju, varijacije kašnjenja i gubitak paketa;

– za javno dostupne interpersonalne komunikacijske usluge čiji pružatelji kontroliraju barem neke elemente mreže ili su u tu svrhu sklopili sporazum o razini usluge s poduzetnicima koji pružaju pristup mreži: najmanje trajanje isporuke osnovnoga priključka, vjerojatnost kvarova te kašnjenja u signaliziranju poziva u skladu s Prilogom X. i

ii. ne dovodeći u pitanje pravo krajnjih korisnika na uporabu terminalne opreme prema vlastitom izboru u skladu s člankom 3. stavkom 1. Uredbe (EU) 2015/2120, sve uvjete, uključujući naknade, koje pružatelj propiše za korištenje isporučenom terminalnom opremom;

2. kao dio informacija o cijeni, ako je i u mjeri u kojoj je to primjenjivo, dotične cijene aktivacije elektroničke komunikacijske usluge i iznos svih ponavljajućih pristojbi ili pristojbi povezanih s potrošnjom:

   i. pojedinosti posebnog tarifnoga plana ili planova na temelju ugovora te, za svaki takav tarifni plan, vrste ponuđenih usluga, među ostalim, ako je to primjenjivo, količina komunikacije (primjerice, megabajti, minute, poruke) uključene u obračunsko razdoblje te cijena dodatnih jedinica komunikacije;

   ii. u slučaju tarifnoga plana ili planova s unaprijed utvrđenom količinom komunikacija, mogućnost za potrošače da prenesu neiskorištenu količinu iz prethodnog obračunskog razdoblja u sljedeće obračunsko razdoblje, ako je ta mogućnost predviđena ugovorom;

   iii. mogućnosti za osiguravanje transparentnosti računa i praćenje razine potrošnje,

   iv. tarifne informacije u pogledu brojeva ili usluga na koje se primjenjuju posebni uvjeti određivanja cijene; s obzirom na pojedinačne kategorije usluga, nadležna tijela u koordinaciji, ako je relevantno, s nacionalnim regulatornim tijelima mogu ujedno zahtijevati da se takve informacije pruže neposredno prije uspostavljanja poziva ili povezivanja s pružateljem usluge;

   v. za pakete usluga i pakete koji uključuju usluge i terminalnu opremu, cijena pojedinačnih elemenata paketa u mjeri u kojoj se odvojeno stavljaju na tržište;

vi. pojedinosti i uvjeti, uključujući naknade, u pogledu svih poslijeprodajnih usluga, održavanja i podrške kupcima te

vii. način na koji se mogu dobiti ažurirane informacije o svim primjenjivim tarifama i pristojbama za održavanje;

3. kao dio informacija o trajanju ugovora za pakete usluga i uvjetima za obnovu i raskid ugovora, ako je to primjenjivo, uvjete raskida paketa ili njegovih elemenata;

4. ne dovodeći u pitanje članak 13. Uredbe (EU) 2016/679, informacije o osobnim podacima koje treba staviti na raspolaganje prije početka izvođenja usluge ili prikupiti u kontekstu pružanja usluge;

5. pojedinosti o proizvodima i uslugama osmišljenima za krajnje korisnike s invaliditetom i načinu dobivanja ažuriranih informacija u pogledu toga;

6. načine pokretanja postupaka za rješavanje sporova, uključujući nacionalne i prekogranične sporove, u skladu s člankom 25.;

II. Uz zahtjeve utvrđene u dijelu A. i na temelju točke I. pružatelji javno dostupnih brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga stavljaju na raspolaganje i sljedeće informacije:

1. sva ograničenja pristupa hitnim službama ili informacijama o lokaciji pozivatelja zbog tehničke neizvedivosti u mjeri u kojoj se uslugom krajnjim korisnicima omogućuje uspostava poziva prema broju u nacionalnom ili međunarodnom planu numeriranja;

2. pravo krajnjeg korisnika da odabere hoće li se njegovi osobni podaci unijeti u imenik, te vrstu dotičnih podataka, u skladu s člankom 12. Direktive 2002/58/EZ;

III. Uz zahtjeve utvrđene u dijelu A i na temelju točke I. pružatelji usluga pristupa internetu ujedno stavljaju na raspolaganje informacije koje se zahtijevaju na temelju članka 4. stavka 1. Uredbe (EU) 2015/2120.

PRILOG IX.

INFORMACIJE KOJE TREBA OBJAVITI
U SKLADU S ČLANKOM 103.
(TRANSPARENTNOST I OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA)

Nadležno tijelo, ako je to relevantno u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelom, odgovorno je za osiguravanje objavljivanja informacija u ovom Prilogu, u skladu s člankom 103. Nadležno tijelo u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelom, ako je to relevantno, odlučuje o tome koje su informacije relevantne da ih objavljuju pružatelji usluga pristupa internetu ili javno dostupnih interpersonalnih komunikacijskih usluga, kao i koje informacije treba objavljivati nadležno tijelo, ako je to relevantno u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelom, kako bi osiguralo da se odluka krajnjih korisnika o odabiru može temeljiti na informacijama. Ako to smatra primjerenim, nadležno tijelo, ako je to relevantno u koordinaciji s nacionalnim regulatornim tijelima, može poticati samoregulativne ili koregulatorne mjere prije propisivanja bilo kakve obveze.

1. Podaci za kontakt poduzetnika

2. Opis usluga u ponudi

2.1. Raspon ponuđenih usluga i glavne značajke svake pružene usluge, uključujući sve minimalne razine kvalitete usluge, ako su ponuđene, i sva ograničenja koja pružatelj propiše u vezi s uporabom isporučene terminalne opreme.

2.2. Tarife ponuđenih usluga, uključujući informacije o količini komunikacije (primjerice, ograničenja podatkovnoga prometa, broj glasovnih minuta, broj poruka) u posebnim tarifnim planovima i o tarifama primjenjivima na dodatne komunikacijske jedinice, brojeve ili usluge koji podliježu posebnim uvjetima određivanja cijena, o pristojbama za pristup i održavanje, svim vrstama pristojbi za korištenje, posebnim i ciljanim tarifnim shemama i svim dodatnim pristojbama, kao i troškovima povezanima s terminalnom opremom.

2.3. Ponuđene poslijeprodajne usluge, usluge održavanja i podrške kupcima te njihovi podaci za kontakt.

2.4. Standardni ugovorni uvjeti, uključujući trajanje ugovora, pristojbe zbog prijevremenog raskida ugovora, prava povezana s raskidom ponuda u paketu ili njihovih elemenata te postupci i izravne pristojbe u vezi s prenošenjem brojeva i, ako je to relevantno, drugih pokazatelja.

2.5. Ako je poduzetnik pružatelj brojevno utemeljenih interpersonalnih komunikacijskih usluga, informacije o pristupu hitnim službama i informacije o lokaciji pozivatelja, ili o svakom ograničenju u pogledu potonjeg. Ako je poduzetnik pružatelj brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga, informacije o opsegu u kojem se može osigurati pristup hitnim službama.

2.6. Pojedinosti o proizvodima i uslugama, uključujući sve funkcije, prakse, politike i postupke te izmjene pri izvedbi usluga koje su posebice osmišljene za krajnje korisnike s invaliditetom u skladu s pravom Unije kojim se usklađuju zahtjevi za dostupnost proizvoda i usluga.

3. Mehanizmi rješavanja sporova, uključujući i one koje je razvio poduzetnik.

PRILOG X.

PARAMETRI KVALITETE USLUGA

Parametri, definicije i metode mjerenja u području kvalitete usluga iz članka 104.

Za pružatelje pristupa javnoj elektroničkoj komunikacijskoj mreži

PARAMETAR (Napomena 1.)	DEFINICIJA	METODA MJERENJA
Trajanje isporuke osnovnoga priključka	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Omjer kvarova po pristupnom vodu	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Trajanje uklanjanja kvara	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057

Za pružatelje interpersonalnih komunikacijskih usluga pod čijom se kontrolom nalaze barem neki elementi mreže ili koji su u tu svrhu sklopili sporazum o razini usluge s poduzetnicima koji pružaju pristup mreži

PARAMETAR (Napomena 2.)	DEFINICIJA	METODA MJERENJA
Trajanje uspostave poziva	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Žalbe na neispravnost računa	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Kvaliteta glasovne veze	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Udio prekinutih poziva	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Udio neuspješnih poziva (Napomena 2.)	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Vjerojatnost kvara		
Kašnjenje u signaliziranju poziva		

ETSI EG 202 057-1, verzija 1.3.1. (srpanj 2008.)

Za pružatelje usluga pristupa internetu

PARAMETAR	DEFINICIJA	METODA MJERENJA
Latencija (kašnjenje)	ITU-T Y.2617	ITU-T Y.2617
Varijacije kašnjenja	ITU-T Y.2617	ITU-T Y.2617
Gubitak paketa	ITU-T Y.2617	ITU-T Y.2617

Napomena 1.

Parametrima se omogućuje analiza rezultata na regionalnoj razini (tj. najmanje na razini 2. statističke nomenklature teritorijalnih jedinica (NUTS) koju je utvrdio Eurostat).

Napomena 2.

Države članice mogu odlučiti da ne zahtijevaju ažuriranje informacija o rezultatima za ta dva parametra ako su dostupni dokazi da su rezultati u navedena dva područja zadovoljavajući.

PRILOG XI.

INTEROPERABILNOST AUTOMOBILSKIH RADIOPRIJAMNIKA
I POTROŠAČKE DIGITALNE TELEVIZIJSKE OPREME
IZ ČLANKA 113.

1. Zajednički algoritam za kodiranje i nekodirano primanje

Sva potrošačka oprema namijenjena za primanje digitalnih televizijskih signala (tj. radiodifuzija preko zemaljskog, kablovskog ili satelitskoga prijenosa), koja se prodaje, daje u najam ili je drukčije dostupna u Uniji te s pomoću koje se mogu dekodirati digitalni televizijski signali, treba posjedovati mogućnost:

(a) dekodiranja takvih signala u skladu sa zajedničkim europskim algoritmom za kodiranje, kojim upravlja priznata europska organizacija za normizaciju (trenutačno Europski institut za telekomunikacijske norme - ETSI);

(b) prikazivanja signala koji se prenose u nekodiranom obliku, uz uvjet da unajmitelj pri unajmljivanju takve opreme postupa u skladu s relevantnim ugovorom o najmu.

2. Interoperabilnost digitalnih televizijskih prijemnika

Svi digitalni televizijski prijemnici s ugrađenim zaslonom čija je vidljiva dijagonala veća od 30 cm, koji se stavljaju na tržište radi prodaje ili najma u Uniji, trebaju biti opremljeni najmanje jednom utičnicom za otvoreno sučelje (kako ju je normizirala priznata europska organizacija za normizaciju ili je usklađena s normom koju je takva organizacija donijela, ili je usklađena s uobičajenom industrijskom specifikacijom), kojom se omogućuje jednostavno priključenje periferne opreme te prijenos svih relevantnih elemenata digitalnog televizijskog signala, uključujući informacije koje se odnose na interaktivne i uvjetno dostupne usluge.

3. Interoperabilnost automobilskih radioprijamnika

Svi automobilski radioprijamnici koji su ugrađeni u novo vozilo kategorije M, koje je u svrhu prodaje ili najma stavljeno na tržište Unije od … [dvije godine od datuma stupanja na snagu ove Direktive] moraju sadržavati prijamnik s mogućnosti primanja i reprodukcije barem digitaliziranih radijskih usluga koje se pružaju putem digitalne zemaljske radijske radiodifuzije.

Za prijemnike, koji su u skladu s usklađenim normama čiji su referentni brojevi objavljeni u *Službenom listu Europske unije* ili njihovim dijelovima, smatra se da ispunjavaju taj zahtjev koji je obuhvaćen tim normama ili njihovim dijelovima.

PRILOG XII.

Dio A

Direktive stavljene izvan snage

s popisom njihovih naknadnih izmjena

(iz članka 125.)

Direktiva 2002/21/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 108, 24.4.2002., str. 33.)	
Direktiva 2009/140/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 337, 18.12.2009., str. 37.)	Članak 1.
Uredba (EZ) 544/2009 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 167, 29.6.2009., str. 12.)	Članak 2.
Uredba (EZ) 717/2007 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 171, 29.6.2007., str. 32.)	Članak 10.
Direktiva 2002/20/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 108, 24.4.2002., str. 21.)	
Direktiva 2009/140/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 337, 18.12.2009., str. 37.)	Članak 3. i Prilog
Direktiva 2002/19/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 108, 24.4.2002., str. 7.)	
Direktiva 2009/140/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 337, 18.12.2009., str. 37.)	Članak 2.

Direktiva 2002/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća

(SL L 108, 24.4.2002., str. 51.)

Direktiva 2009/136/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 337, 18.12.2009., str. 11.)	Članak 1. i Prilog I.
Uredba (EU) 2015/2120 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 310, 26.11.2015., str. 1.)	Članak 8.

Dio B

Rokovi za prenošenje u nacionalno pravo i datumi početka primjene

(iz članka 125.)

Direktiva	Rok za prenošenje	Datum početka primjene
2002/19/EZ	24. srpnja 2003.	25. srpnja 2003.
2002/20/EZ	24. srpnja 2003.	25. srpnja 2003.
2002/21/EZ	24. srpnja 2003.	25. srpnja 2003.
2002/22/EZ	24. srpnja 2003.	25. srpnja 2003.

PRILOG XIII.

Korelacijska tablica

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
Članak 1. stavci 1., 2. i 3.				Članak 1. stavci 1., 2. i 3.
Članak 1. stavak 3.a				Članak 1. stavak 4.
Članak 1. stavci 4. i 5.				Članak 1. stavci 5. i 6.
Članak 2. točka (a)				Članak 2. točka 1.
–	–	–	–	Članak 2. točka 2.
Članak 2. točka (b)				Članak 2. točka 3.
Članak 2. točka (c)				Članak 2. točka 4.
–	–	–	–	Članak 2. točka 5.
–	–	–	–	Članak 2. točka 6.
–	–	–	–	Članak 2. točka 7.
Članak 2. točka (d)				Članak 2. točka 8.
Članak 2. točka (da)				Članak 2. točka 9.
Članak 2. točka (e)				Članak 2. točka 10.
Članak 2. točka (ea)				Članak 2. točka 11.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
Članak 2. točka (f)				Članak 2. točka 12.
Članak 2. točka (g)				–
Članak 2. točka (h)				Članak 2. točka 13.
Članak 2. točka (i)				Članak 2. točka 14.
Članak 2. točka (j)				–
Članak 2. točka (k)				–
Članak 2. točka (l)				–
Članak 2. točka (m)				Članak 2. točka 15.
Članak 2. točka (n)				Članak 2. točka 16.
Članak 2. točka (o)				Članak 2. točka 17.
Članak 2. točka (p)				Članak 2. točka 18.
Članak 2. točka (q)				Članak 2. točka 19.
Članak 2. točka (r)				Članak 2. točka 20.
Članak 2. točka (s)				Članak 2. točka 21.
–	–	–	–	Članak 2. točka 22.
Članak 3. stavak 1.				Članak 5. stavak 1.
–	–	–	–	Članak 5. stavak 2.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
Članak 3. stavak 2.				Članak 6. stavak 1.
Članak 3. stavak 3.				Članak 6. stavak 2.
Članak 3. stavak 3.a prvi podstavak				Članak 8. stavak 1.
–	–	–	–	Članak 8. stavak 2.
–	–	–	–	Članak 7. stavak 1.
Članak 3. stavak 3.a drugi podstavak				Članak 7. stavci 2. i 3.
Članak 3. stavak 3.a treći podstavak				Članak 9. stavci 1. i 3.
–	–	–	–	Članak 9. stavak 2.
Članak 3. stavak 3.b				Članak 10. stavak 1.
Članak 3. stavak 3.c				Članak 10. stavak 2.
Članak 3. stavak 4.				Članak 5. stavak 3.
Članak 3. stavak 5.				Članak 11.
Članak 3. stavak 6.				Članak 5. stavak 4.
Članak 4.				Članak 31.
Članak 5.				Članak 20.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
–	–	–	–	Članak 22.
Članak 6.				Članak 23.
Članak 7.				Članak 32.
Članak 7.a				Članak 33.
–	–	–	–	Članak 33. stavak 5. točka (c)
Članak 8. stavci 1. i 2.				Članak 3. stavci 1. i 2.
Članak 8. stavak 5.				Članak 3. stavak 3.
Članak 8.a stavci 1. i 2.				Članak 4. stavci 1. i 2.
–	–	–	–	Članak 4. stavak 3.
Članak 8.a stavak 3.				Članak 4. stavak 4.
–	–	–	–	Članak 29.
Članak 9. stavci 1. i 2.				Članak 45. stavci 1. i 2.
–	–	–	–	Članak 45. stavak 3.
Članak 9. stavak 3.				Članak 45. stavak 4.
Članak 9. stavci 4. i 5.				Članak 45. stavci 5. i 6.
Članak 9. stavci 6. i 7.				–
Članak 9.a				–

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
Članak 9.b stavci 1. i 2.				Članak 51. stavci 1. i 2.
Članak 9.b stavak 3.				Članak 51. stavak 4.
–	–	–	–	Članak 51. stavak 3.
Članak 10. stavak 1.				Članak 95. stavak 1.
Članak 10. stavak 2.				Članak 95. stavak 3.
–	–	–	–	Članak 95. stavak 2.
–	–	–	–	Članak 95. stavak 4.
–	–	–	–	Članak 95. stavak 5.
–	–	–	–	Članak 95. stavak 6.
Članak 10. stavak 3.				Članak 95. stavak 7.
Članak 10. stavak 4.				Članak 95. stavak 8.
Članak 10. stavak 5.				–
Članak 11.				Članak 43.
Članak 12. stavak 1.				Članak 44. stavak 1.
Članak 12. stavak 2.				–
Članak 12. stavak 3.				Članak 61. stavak 2.
Članak 12. stavak 4.				–

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
Članak 12. stavak 5.				Članak 44. stavak 2.
Članak 13.				Članak 17.
Članak 13.a stavci 1., 2. i 3.				Članak 40. stavci 1., 2. i 3.
Članak 13.a stavak 4.				–
–				Članak 40. stavak 5.
–	–	–	–	Članak 40. stavak 4.
Članak 13.b stavci 1., 2. i 3.				Članak 41. stavci 1., 2. i 3.
–	–	–	–	Članak 41. stavak 4.
Članak 13.b stavak 4.				Članak 41. stavak 7.
–	–	–	–	Članak 41. stavak 5.
–	–	–	–	Članak 41. stavak 6.
Članak 14.				Članak 63.
Članak 15. stavci 1., 2., 3.				Članak 64. stavci 1., 2., 3.
Članak 15. stavak 4.	–	–	–	–
–	–	–	–	Članak 66.
Članak 16.				Članak 67.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
Članak 17.				Članak 39.
Članak 18.				–
Članak 19.				Članak 38.
Članak 20.				Članak 26.
Članak 21. stavak 1.				Članak 27. stavak 1.
Članak 21. stavak 2. prvi i drugi podstavak				Članak 27. stavak 2.
Članak 21. stavak 2. treći podstavak				Članak 27. stavak 3.
Članak 21. stavak 2. četvrti i peti podstavak				Članak 27. stavak 4.
–				Članak 27. stavak 5.
Članak 21. stavak 3.				–
Članak 21. stavak 4.				Članak 27. stavak 6.
Članak 21.a				Članak 29.
Članak 22. stavak 1.				Članak 118. stavak 1.
Članak 22. stavak 2.				Članak 118. stavak 3.
Članak 22. stavak 3.				Članak 118. stavak 4.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
–	–	–	–	Članak 11. stavak 2.
–	–	–	–	Članak 118. stavak 5.
–	–	–	–	Članak 117.
Članak 23.				Članak 119.
Članak 24.				Članak 120. stavci 1. i 2.
Članak 25.				Članak 122. stavak 1.
Članak 26.				Članak 125.
Članak 28.				Članak 124.
Članak 29.				Članak 127.
Članak 30.				Članak 128.
Prilog II.				–
	Članak 1.			Članak 1. stavak 1.
	Članak 2. stavak 1.			–
	Članak 2. stavak 2.			Članak 2. točka 22.
–	–	–	–	Članak 2. točka 23.
–	–	–	–	Članak 2. točka 24.
–	–	–	–	Članak 2. točka 25.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
–	–	–	–	Članak 2. točka 26.
	Članak 3. stavak 1.			Članak 12. stavak 1.
	Članak 3. stavak 2. prva rečenica			Članak 12. stavak 2.
	Članak 3. stavak 2. druga, treća i četvrta rečenica			Članak 12. stavak 3.
	Članak 3. stavak 3.			Članak 12. stavak 4.
–	–	–	–	
	Članak 4.			Članak 15.
	Članak 5. stavak 1.			Članak 46. stavak 1.
–	–	–	–	Članak 46. stavci 2. i 3.
	Članak 5. stavak 2. prvi podstavak			Članak 48. stavak 1.
	Članak 5. stavak 2. drugi podstavak, prva rečenica			Članak 48. stavak 2.
	Članak 5. stavak 2. treći podstavak			Članak 48. stavak 5.
	Članak 5. stavak 2. drugi podstavak druga rečenica			Članak 48. stavak 3.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
–	–	–	–	Članak 48. stavak 4.
	Članak 5. stavak 3.			Članak 48. stavak 6.
	Članak 5. stavci 4. i 5.			Članak 93. stavci 4. i 5.
	Članak 5. stavak 6.			Članak 52.
–	–	–	–	Članak 93.
	Članak 6. stavci 1., 2., 3. i 4.			Članak 13.
–	–	–	–	Članak 47.
	Članak 7.			–
	–			Članak 55.
	Članak 8.			Članak 36.
	Članak 9.			Članak 14.
	Članak 10.			Članak 30.
–	–	–	–	
	Članak 11.			Članak 21.
	Članak 12.			Članak 16.
	Članak 13.			Članak 42.
–	–	–	–	Članak 94.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
	Članak 14. stavak 1.			Članak 18.
	Članak 14. stavak 2.			Članak 19.
	Članak 15.			Članak 120. stavci 3. i 4.
	Članak 16.			–
	Članak 17.			–
	Članak 18.			–
	Članak 19.			–
	Članak 20.			–
	Prilog			Prilog I.
		Članak 1. stavci 1. i 2.		Članak 1. stavci 2. i 3.
		Članak 2. točka (a)		Članak 2. točka 27.
		Članak 2. točka (b)		Članak 2. točka 28.
		Članak 2. točka (c)		Članak 2. točka 29.
		Članak 2. točka (d)		–
		Članak 2. točka (e)		Članak 2. stavak 30.
		Članak 3.		Članak 59.
		Članak 4.		Članak 60.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
		Članak 5.		Članak 61.
		Članak 6.		Članak 62.
				–
		Članak 8.		Članak 68.
		Članak 9.		Članak 69.
		Članak 10.		Članak 70.
		Članak 11.		Članak 71.
–	–	–	–	Članak 72.
		Članak 12.		Članak 73.
		Članak 13.		Članak 74.
–	–	–	–	Članak 75.
–	–	–	–	Članak 76.
		Članak 13.a		Članak 77.
		Članak 13.b		Članak 78.
–	–	–	–	Članak 80.
–	–	–	–	Članak 81.
		Članak 14.		–

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
		Članak 15.		Članak 120. stavak 5.
		Članak 16. stavak 1.		–
		Članak 16. stavak 2.		Članak 121. stavak 4.
		Članak 17.		–
		Članak 18.		–
		Članak 19.		–
		Članak 20.		–
		Prilog I.		Prilog II.
		Prilog II.		–
–	–	–	–	Prilog III.
			Članak 1.	Članak 1. stavci 4. i 5.
			Članak 2. točka (a)	–
			Članak 2. točka (c)	Članak 2. točka 32.
			Članak 2. točka (d)	Članak 2. točka 33.
			Članak 2. točka (f)	Članak 2. točka 34.
–	–	–	–	Članak 2. točka 35.
–	–	–	–	Članak 2. točka 37.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
–	–	–	–	Članak 2. točka 38.
–	–	–	–	Članak 2. točka 39.
–	–	–	–	Članak 84.
–	–	–	–	Članak 85.
			Članak 3.	Članak 86. stavci 1. i 2.
			Članak 4.	–
			Članak 5.	–
			Članak 6.	–
			Članak 7.	–
			Članak 8. stavak 1.	Članak 86. stavak 3.
			Članak 8. stavak 2.	Članak 86. stavak 4.
			Članak 8. stavak 3.	Članak 86. stavak 5.
			Članak 9.	–
–	–	–	–	Članak 87.
			Članak 10.	Članak 88.
			Članak 11.	–
			Članak 12.	Članak 89.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
			Članak 13.	Članak 90.
			Članak 14.	Članak 91.
			Članak 15.	Članak 122. stavci 2. i 3.
			Članak 17.	–
–	–	–	–	Članak 99.
–	–	–	–	Članak 101.
			Članak 20. stavak 1.	Članak 102.
			Članak 20. stavak 2.	Članak 105. stavak 3.
			Članak 21.	Članak 103.
			Članak 22.	Članak 104.
			Članak 23.	Članak 108.
			Članak 23.a	Članak 111.
			Članak 24.	Članak 113.
			Članak 25.	Članak 112.
			Članak 26.	Članak 109.
			Članak 27.	–
			Članak 27.a	Članak 96.

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
			Članak 28.	Članak 97.
			Članak 29.	Članak 115.
			Članak 30. stavak 1.	Članak 106. stavak 2.
			Članak 30. stavak 2.	Članak 106. stavak 4.
			Članak 30. stavak 3.	Članak 106. stavak 4.
			Članak 30. stavak 4.	Članak 106. stavak 5.
			Članak 30. stavak 5.	Članak 105. stavak 1.
			Članak 31.	Članak 114.
			Članak 32.	Članak 92.
			Članak 33.	Članak 24.
			Članak 34.	Članak 25.
			Članak 35.	Članak 116.
			Članak 36.	Članak 121.
			Članak 37.	–
			Članak 38.	–
			Članak 39.	–
			Članak 40.	–

Direktiva 2002/21/EZ	Direktiva 2002/20/EZ	Direktiva 2002/19/EZ	Direktiva 2002/22/EZ	Ova Direktiva
			Prilog I.	Prilog V.
			Prilog II.	Prilog VII.
			Prilog III.	Prilog IX.
			Prilog IV.	Prilog VI.
			Prilog V.	–
			Prilog VI.	Prilog X.
				Prilog IV.